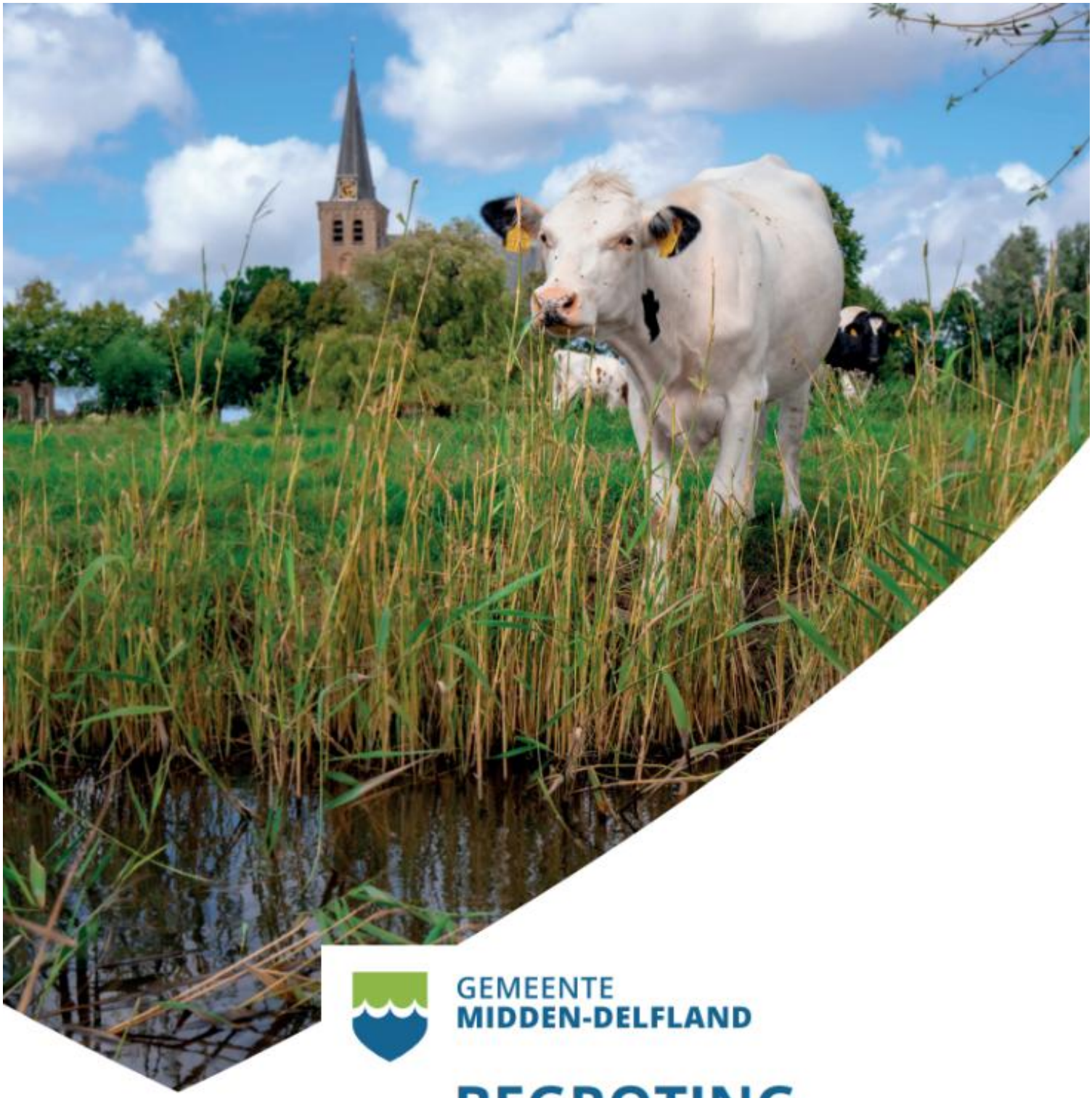

GEMEENTE
MIDDEN-DELFLAND

BEGROTING 2026 – 2029

Inhoudsopgave

Aanbiedingsnota ... 3
Begroting 2026 - 2029 ... 4
Leeswijzer ... 5
Financieel meerjarenperspectief ... 7
Programma's ... 18
Programma 1 ... 19
Programma 2 ... 24
Programma 3 ... 32
Programma 4 ... 49
Programma 5 ... 52
Programma 6 ... 59
Programma 7 ... 65
Overzicht algemene dekkingsmiddelen ... 75
Overzicht overhead ... 81
Paragrafen ... 85
Bedrijfsvoering ... 86
Financiering ... 92
Grondbeleid ... 103
Lokale heffingen ... 106
Onderhoud kapitaalgoederen ... 116
Verbonden partijen ... 122
Weerstandvermogen en risicobeheersing ... 144
Wet open overheid ... 152
Recapitulatie ... 154
Financiële begroting ... 157
Bijlagen ... 200
Missie ... 201
Staat van reserves en voorzieningen ... 202
Prognose verloop reserves en voorzieningen ... 208
Meerjarig investeringsoverzicht ... 213
Begroting 2026 - 2029 op taakveld ... 218
Beleidsindicatoren ... 235

Aanbiedingsnota

Begroting 2026 - 2029

Inleiding

Voor u ligt de Begroting 2026-2029. Deze begroting geeft uitvoering aan de kaders die u in de Kadernota 2026-2029 hebt vastgesteld en vormt het vervolg op het gesprek dat u in juni en juli dit jaar voerde over de financiële koers van onze gemeente. Wij stellen de keuzes in deze begroting voor op basis van een gedeelde koers: de ambities uit het collegewerkprogramma en de Toekomstvisie Midden-Delfland 2050 geven ons richting en houvast. Ze helpen ons de juiste dingen te doen en de focus te houden.

Zoals gebruikelijk was de Kadernota primair opgebouwd uit autonome ontwikkelingen en eerder door u genomen besluiten. Omdat werd verwacht dat de bijdrage uit het gemeentefonds onvoldoende zou zijn om de toen geraamde exploitatielasten te dekken, hebben wij u aanvullend een breed pakket aan bezuinigingsopties aangeboden. Het was een flinke opgave en daarmee ook een unieke Kadernota.

De meicirculaire 2025 heeft het financiële beeld vervolgens fors verbeterd. U hebt daarop met amendementen bepaald welke bezuinigingsopties u niet doorvoert en ons met enkele moties richting meegegeven. Dat gaf ons helder inzicht in wat voor de raad belangrijk is. U heeft ons hiermee duidelijke kaders meegegeven. Uw en ons uitgangspunt was: een reëel sluitende begroting voor 2026-2029.

Met deze begroting geven wij daar invulling aan. Alle jaren in het meerjarenbeeld sluiten positief af. Dat is een belangrijke stap vooruit. Tegelijkertijd is dit resultaat alleen mogelijk door de gekozen (structurele) bezuinigingen; er blijft daarom weinig ruimte voor nieuwe of extra ambities. Binnen die randvoorwaarde blijven wij werken aan wat Midden-Delfland kenmerkt en sterk maakt. Concreet betekent dit dat wij:

- de stevige sociale cohesie ondersteunen en initiatieven faciliteren die de leefbaarheid vergroten;
- ons blijven inzetten voor behoud en versterking van het Bijzonder Provinciaal Landschap;
- een scherp oog voor veiligheid houden;
- en ons blijven inspannen om het woningtekort terug te dringen.

Onze gemeentelijke dienstverlening is en blijft daarbij het uitgangspunt. Wij hebben onverminderd oog voor inwoners en ondernemers en sluiten aan bij wat er nodig is. Gehoord worden en betrokkenheid zijn hiervoor belangrijke pijlers; we blijven investeren in gesprekken, informatie en transparantie over de voortgang op de door u gestelde doelen.

De gekozen koers vraagt doordachte keuzes en scherpe monitoring. Binnen programma’s is weinig ruimte om tegenvallers op te vangen. Wij presenteren u een sluitende begroting met transparante voorbehouden over de onzekerheden en risico’s die wij onderkennen. We richten ons op duurzame oplossingen binnen onze eigen mogelijkheden. Gelukkig kunnen we steunen op solide buffers, een gezond weerstandsvermogen en een ruime algemene reserve.

Leeswijzer

Leeswijzer

De programmabegroting bestaat uit drie onderdelen:

- de beleidsbegroting – met het programmaplan en de paragrafen;
- de financiële begroting;
- de ramingen en realisatiecijfers, geclusterd naar taakvelden.

Deze indeling volgt de wettelijke eisen uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Opbouw

We beginnen met de uitgangspunten voor deze begroting en een samenvattend financieel overzicht voor de periode 2026–2029, met een doorkijk naar 2034. Dit staat in het Financieel meerjarenperspectief.

Daarna volgt een toelichting op de zeven programma's en de paragrafen. Hierin hebben we speciale aandacht besteed aan de keuzes die nodig waren om de begroting reëel sluitend te maken, inclusief de gevolgen en de mogelijke risico's.

Inhoud van de programma's

In de programma's leest u wat we willen bereiken en hoe we dat gaan doen: met energie, realisme en gericht op blijvende waarde voor onze inwoners. De programma's bevatten alle kosten die direct samenhangen met de gemeentelijke taken en activiteiten: het primaire proces. De lasten en baten van de overhead (bijvoorbeeld huisvesting, ICT en personeelszaken) zijn niet per programma toegerekend, maar apart en centraal opgenomen in een overzicht overhead.

Programma's

De begroting bestaat uit zeven programma's en twee overzichten, de indeling is als volgt:

- Programma 1: Vitale dorpen in Midden-Delfland® 2025
- Programma 2: Bestuur en dienstverlening
- Programma 3: Beheer, verkeer en milieu
- Programma 4: Onderwijs
- Programma 5: Sociaal Domein en Welzijn
- Programma 6: Economische en sociale zaken
- Programma 7: Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting
- Overzicht Algemene dekkingsmiddelen
- Overzicht Overhead

Per programma leest u het maatschappelijk doel en de koppeling met de 3 W-vragen; 'Wat willen we bereiken?', 'Wat gaan we ervoor doen?' en 'Wat mag dat kosten?'. Ook benoemen we per programma de verbinding met Cittaslow.

De indeling van de programma's is als volgt:

- Beleidsdoel (het gewenste maatschappelijke effect waar het programma als geheel zich op richt)
- Wat willen we bereiken? (Speerpunten en doelen binnen het programma)
- Wat is de relatie tussen Cittaslow en het beleidsveld?

- Wat gaan we daarvoor doen? (Concrete activiteiten voor 2026 om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken. Hierin staan ook de instrumenten en kader stellende documenten)
- Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?
- Wat mag het kosten? Hier leest u de financiële vertaling per programma.

Paragrafen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op een aantal financiële en bedrijfsmatige zaken, die dwars door het beleid uit de programma's heen lopen. Deze zaken zijn:

- Lokale heffingen
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Bedrijfsvoering
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Financiering
- Wet open overheid

Met de genoemde onderwerpen is een groot (financieel) belang gediend. De paragrafen geven daardoor extra informatie voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn.

Financiële begroting

Op grond van het BBV is de gemeente verplicht een overzicht van de financiële begroting (overzicht van baten en lasten) samen te stellen. De uiteenzetting van de financiële positie en het overzicht van baten en lasten vormen samen de financiële begroting. Verder wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de Financiële structuur. Aansluitend is een toelichting op het resultaat van de primitieve begroting opgenomen.

Financieel meerjarenperspectief

In het Financieel meerjarenperspectief geven wij de uitgangspunten voor deze begroting weer. Daarnaast staan onder de kop 'Samenvattend financieel overzicht Begroting 2026-2029' de financiële resultaten van deze begroting. Hierin geven wij onder meer kort de mutaties weer die de grootste invloed hebben op het resultaat van de primitieve begroting. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk bevat het financieel perspectief tot en met 2034.

In de Financiële begroting gaan wij uitgebreid in op het resultaat van de primitieve begroting en de financiële structuur.

Uitgangspunten begroting

Zoals vermeld in het Coalitieakkoord op hoofdlijnen 2022-2026, streven wij naar een financieel duurzaam beleid met een begroting die op lange termijn in evenwicht is. We zorgen ervoor dat structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Hierbij staat het principe centraal dat de gemeente het geld beheert namens de samenleving. Daarom streven we ernaar om de belastingdruk voor onze inwoners, verenigingen en bedrijven beperkt te houden. Middelen die het weerstandsvermogen en de budgetbehoefte overstijgen kunnen ingezet worden voor de samenleving. We behouden daarbij het streven naar een weerstandsvermogen met een ratio dat zich minimaal tussen de 1,0 en 1,4 (dit kwalificeert als 'voldoende') bevindt.

Deze begroting is de uitwerking van de Kadernota 2026-2029 die u op 1 juli 2025 heeft vastgesteld. De kadernota gaf u een doorkijk naar de Begroting 2026 en het meerjarenperspectief 2027-2029 en bevat zowel de kaders voor het verder uitwerken van de begroting als een vooruitblik voor de komende jaren. De Kadernota liet voor de jaren 2026, 2028 en 2029 een negatief begrotingssaldo zien, waarbij het jaar 2026 een fors nadelig saldo had. Door een kritische beoordeling van de begrotingscijfers, rekening houdend met de realisatiecijfers van afgelopen jaren, zijn we erin geslaagd de negatieve saldi terug te dringen. Maar de uitkomsten van de Meicirculaire 2025 vielen dusdanig positief uit voor onze gemeente, dat er financiële ruimte was om enkele voorgestelde bezuinigingen terug te draaien. Dit heeft geresulteerd in een aantal aangenomen amendementen in de gemeenteraadsvergadering van 1 juli jl. Daarnaast zijn er nog enkele mutaties vanuit de organisatie aangeleverd en verwerkt in de cijfers. Het eindresultaat is een beperkt positief saldo voor 2026 en ruim positieve saldi voor de jaren 2027-2029.

De sluitende begroting voor de komende jaren maakt het (vooralsnog) mogelijk om onze dienstverlening te continueren en om de voorgestelde plannen uit de kadernota en het collegewerkprogramma te realiseren. Dit wordt echter geen sinecure, omdat de lucht uit veel budgetten is geperst en nog nadrukkelijker naar de planning van de investeringskredieten is gekeken. Veel investeringskredieten zijn daardoor doorgeschoven naar latere jaren. Het kan betekenen dat er in 2026, eerder dan voorheen, noodzaak is bepaalde budgetten bij te ramen. Uiteraard zal dit via de reguliere planning-en-controlcyclus verlopen.

Op basis van de huidige saldi voor de jaren 2026-2029 rekeninghoudend met de significante kostenstijging op het gebied van Jeugd, resteert een onveranderd forse opgave. Deze opgave kan nog groter worden door onzekerheden als de economische ontwikkelingen (zoals de inflatie) en het rijksbeleid (algemene uitkering).

Begrotingsadvies 2026–2029 VNG

Achtergrond en opbouw van het advies
Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 2023 is de resolutie 'Naar een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief' aangenomen. Vervolgens bracht de VNG – voor het eerst ooit – een begrotingsadvies uit voor de meerjarenbegroting 2024–2027. Op advies van de VNG-commissie Financiën heeft het bestuur besloten dit zó vorm te geven dat ze ook gemeenten ondersteunen bij de overgang naar 2026–2029. In 2025 accentueert dit advies zich opnieuw, met twee duidelijke fases: enerzijds de interpretatie van de Voorjaarsnota, anderzijds de noodzaak om vooruit te plannen voor jaren daarna.

Actualisatie op basis van de Voorjaarsnota 2025
De Voorjaarsnota 2025 biedt gemeenten enige financiële verzachting, maar geen fundamentele oplossing voor de structurele disbalans tussen taken en middelen. Naast de structurele toevoeging van € 414 miljoen vanaf 2025 voor jeugdzorg is er een incidentele injectie van ongeveer € 1 miljard toegekend voor 2026 en 2027. Tegelijkertijd blijft de aangekondigde structurele korting vanaf 2026 grotendeels intact en vanaf 2028 zijn er opnieuw forse bezuinigingen ingeboekt.
Daarom adviseert de VNG gemeenten nadrukkelijk:

- **2026 en 2027**: maak de begrotingen zo mogelijk sluitend en breng de effecten van de kortingen helder in beeld, zowel financieel als inhoudelijk.
- **2028 en 2029**: neem behoedzaam stelposten op in afwachting van het (vervroegde) tweede advies van de commissie-Van Ark over de jeugdzorg.

Daardoor wordt gemeenten aangeraden om de de verwachte compensatie voor tekorten in de jeugdzorg 2023–2024 (circa € 728 miljoen) als stelpost aan de batenkant op te nemen. Deze kan zowel gebruikt worden om gaten in de begroting 2026–2027 te dichten als om bij te dragen aan structurele stelselverbetering.

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 18 juni werd bovendien een nieuwe resolutie "Jeugd" besproken, als vervolg op eerdere afspraken met het kabinet. Deze richtte zich op het verbeteren van het jeugdstelsel en het versterken van preventie. De VNG-leden stemden tijdens de ALV unaniem in met de resolutie en motie Groningen, waarin vastgelegd is dat het kabinet verantwoordelijkheid moet nemen voor een goed werkend jeugdstelsel met duidelijke financiële afspraken — ook na 2027. Belangrijke punten vanuit de resolutie zijn:

- Extra middelen van circa € 3 miljard beschikbaar voor 2025–2027;
- € 728 miljoen compensatie voor tekorten in 2023–2024, met juridische stappen bij uitblijven;
- Afspraken over het financiële kader ná 2027 worden geëist en bewaakt door het VNG.

Kabinet en compensatie – structurele context voor 2026–2029
Het kabinet heeft – zonder nauwe afstemming met de VNG – besloten tot het voortijdig invoeren van de nieuwe bbp-gerelateerde financieringssystematiek én het definitief schrappen van de opschalingskorting. De totale compensatie voor gemeenten over de jaren 2026–2029 bedraagt per saldo circa +€ 675 miljoen bruto. Daarnaast zijn er aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor de oplopende uitgaven in de Wmo: vanaf 2026 € 75 miljoen, oplopend naar € 300 miljoen in 2029 (via de algemene uitkering).

Interpretatie en richtinggevend model – "behoedzaam en transparant"
Gemeenten worden aangespoord om vanuit een behoedzaam uitgangspunt te werken: bereid stevige ombuigingen voor, maak de financiële én inhoudelijke gevolgen zichtbaar, maar zet geen onomkeerbare stappen zolang de structurele onzekerheden voortduren.
Hoewel de extra middelen voor jeugdzorg en Wmo enige verlichting bieden, is er geen structurele dekking voor de ingrijpende korting vanaf 2026. Het zogeheten financiële ravijn blijft daarmee een

serieuze bedreiging. Gemeenten wordt gevraagd hun begrotingen transparant vorm te geven, zodat duidelijk zichtbaar wordt waar structureel taken en middelen uit balans zijn.

Wij nemen de adviezen van de VNG in belangrijke mate over. Het advies om de effecten van kortingen transparant in beeld te brengen onderschrijven wij, al geldt dit voor onze gemeente als een vanzelfsprekend uitgangspunt. Financiële en inhoudelijke consequenties van budgetaanpassingen lichten wij vanuit dit uitgangspunt altijd al toe. De andere adviezen hebben we deels opgevolgd of terzijde geschoven. Zo hebben wij geen rekening gehouden met de toekomstige ontwikkelingen rondom het Btw Compensatiefonds (BCF) en de onzekerheid omtrent de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdzorg en het bredere sociaal domein. Althans, we houden uiteraard rekening met de ontwikkelingen, maar ramen op dit punt geen (mogelijke) baten (of lagere/hogere lasten). Dit strookt naar ons inzicht namelijk niet met onze kaders van realistisch en behoudend begroten.

Financiële kaders

Voor de Begroting 2026 en MJP 2027-2029 hanteren wij de kaders zoals voorgesteld in de Kadernota 2026-2029:
a) De Begroting 2026 is materieel in evenwicht (ofwel: reëel sluitend); structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

b) Wanneer de Begroting 2026 niet sluitend kan worden, is in elk geval het begrotingsjaar 2029 materieel in evenwicht.

c) Hoewel ons dit tijdelijk, vanuit het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen (BOFv), is toegestaan zien we in principe af van het structureel inzetten van reserves voor een sluitende begroting.

d) Incidentele lasten kunnen gedekt worden door incidentele baten (veelal door onttrekking aan de algemene reserve).

e) Wij baseren ons in de Begroting 2026 en MJP 2027-2029 op de prijsindex uit de meicirculaire *.

f) De Begroting 2026 en MJP 2027-2029 bevat geen taakstellingen of stelposten**.

g) De Begroting 2026 en MJP 2027-2029 bevat in beginsel voortzetting van bestaand beleid en projecten en werkzaamheden opgenomen in het collegewerkprogramma.

h) Uitgangspunt voor de OZB is een structurele opbrengststijging van 3% per jaar. ***

i) Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing stijgen de tarieven niet meer dan voor kostendekkendheid noodzakelijk.****

j) Voor de toeristenbelasting blijven de tarieven van 2025 in 2026 gehandhaafd*****:

• € 1,00 per overnachting per persoon in een kampeermiddel.

• € 1,50 per overnachting per persoon voor een overnachting in een inrichting niet zijnde een kampeermiddel.

* Voor de prijsontwikkeling hanteren wij, indien van toepassing, het Nationale consumentenprijsindex (cpi). Voor de loonontwikkeling hanteren wij de vastgestelde CAO. Voor de jaren erna hanteren we de loonindex vanuit de meicirculaire.

** Wij hanteren geen stelposten tenzij deze uitdrukkelijk als mogelijkheid aangegeven worden door bijvoorbeeld de VNG.

*** Tijdens de behandeling van de Kadernota en begroting 2025 heeft de raad gesproken over het handhaven van de structurele opbrengststijging van 3%. Dit is de bestendige lijn om evenwichtige lokale lastendruk en opbrengst te bereiken.

**** Voor het tarief rioolheffing 2026 betekent dit een indexering van het tarief voor 2025. Voor de afvalstoffenheffing wordt een stijging van 8% voorgesteld.

***** De raad heeft bij de invoering van de toeristenbelasting' (onder meer) besloten dat tarieven voor 2 jaar worden vastgesteld. Daarom stellen wij u geen wijziging voor 2026. Hiermee geeft u zekerheid aan de ondernemers die de toeristenbelasting moeten incasseren en afdragen. Voor 2027 stellen wij u volgend jaar een absolute tariefstijging voor en voor 2028 en verder een indexering van de tarieven.

Verder hebben wij in de Begroting 2026-2029 de volgende algemene uitgangspunten gehanteerd:

Inwoner- en woningprognose:

	2025	2026	2027	2028	2029
Bevolkingsprognose	19.423	19.393	19.678	19.853	19.876
Aantal woningen	8.145	8.179	8.340	8.458	8.504
Gem. bezetting	2,38	2,37	2,36	2,35	2.34
Toename woningen	42	34	161	118	46

Loonindexering personeelskosten
Per 1 april 2025 is de nieuwe CAO-Gemeenten gestart. Deze CAO loopt tot en met 31 maart 2027. In de CAO is een structurele salarisstijging van totaal 6,7% afgesproken plus 35 euro nominaal welke stapsgewijs zal worden toegekend. Deze afspraak is verwerkt in de salarisbegroting 2026 en verder.

Prijsontwikkeling
Voor de prijsontwikkeling hanteren wij, indien van toepassing, de Nationale consumentenprijsindex (CPI). In de Meicirculaire 2025 is de CPI geraamd op 2,6% voor 2026. Voor 2027, 2028 en 2029 is het respectievelijk 2,3%, 2,2% en 2,2%. Deze percentages passen wij (in basis) toe in de Begroting 2026-2029. Hierop zijn twee uitzonderingen: als op basis van individuele afspraken een andere (of geen) index wordt afgesproken, wordt die gevolgd. Daarnaast kan het zijn dat voor specifieke taakvelden door de aanhoudende inflatie hogere indexeringen verwacht worden. In dat geval zijn de ramingen daarop gebaseerd. Op deze manier proberen we zuinig, maar reële ramingen op te nemen.

Algemene uitkering
In de Kadernota 2026-2029 hebben we de gevolgen van de Meicirculaire gemeentefonds 2025 opgenomen. De voornaamste onderwerpen die geleid hebben tot de financiële bijraming geven we hieronder weer voor een volledig beeld.

Accres

Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron van de gemeenten. De jaarlijkse toe- en afname van het gemeentefonds wordt het accres genoemd. In deze circulaire is een nieuwe accresraming

opgenomen voor de jaren 2026 en verder. Daarnaast is de definitieve afrekening van de accrestranche 2025 verwerkt.

Tekorten voor rekening Rijk

De deskundigencommissie Van Ark adviseert om het tekort in het budget voor jeugdzorg in gelijke delen te verdelen over Rijk en gemeente. De structurele kosten voor het Rijk zijn € 414 miljoen. Voor onze gemeente betekent dit structureel een extra bedrag van € 250.076.

Extra middelen gemeenten en jeugd

Voor 2025 tot en met 2027 komt circa € 3 miljard cumulatief voor gemeenten beschikbaar voor jeugdzorg en voor de terugval in 2026 in het gemeentefonds. Voor 2028 en verder worden de beheersmaatregelen uit de Hervormingsagenda Jeugd versterkt en worden aanvullende maatregelen uitgewerkt. Hieronder volgt de uitwerking van een aantal van de (financieel) grootste onderwerpen.

Demping terugval gemeentefonds 2026

Er wordt structureel € 424 miljoen beschikbaar gesteld voor de terugval in het gemeentefonds. In 2026 is het een bedrag van € 400 miljoen en voor 2030 en verder een bedrag van € 424 miljoen. Voor onze gemeente gaat het structureel om een bedrag van € 241.969.

Groeipad maatregelen Hervormingsagenda

Het ingroeipad van de maatregelen van de Hervormingsagenda wordt verzacht. Hiervoor is in 2026 € 498 miljoen en in 2027 een bedrag van € 447 miljoen beschikbaar. De volledige besparing van de Hervormingsagenda wordt in 2028 gerealiseerd. Voor onze gemeente betekent dit een bedrag van € 301.57 voor 2026 en 2027.

Reserves en voorzieningen

De provinciaal toezichthouder hanteert strikte regels ten aanzien van de inzet reserves. Dit om te voorkomen dat gemeenten in (te) hoge mate afhankelijk zijn van structurele bijdragen vanuit hun reserves om structureel en reëel evenwicht te realiseren. Conform de regels die hiervoor gelden, dekken wij in principe alleen incidentele lasten vanuit reserves. In dit kader dekken wij onderhoudslasten alleen vanuit een reserve voor zover deze incidenteel van aard zijn. Voor de dekking van enkele investeringskredieten dekken wij de kapitaallasten vanuit een zogenaamde dekkingsreserve. Dit is toegestaan zolang de volledige boekwaarde in de dekkingsreserve aanwezig is. Aan deze voorwaarde voldoen wij. Het egaliseren van tarieven is alleen mogelijk via voorzieningen. Voor de afvalstoffen- en rioolheffing volgen wij daarom deze lijn.

Samenvattend financieel overzicht begroting 2026 – 2029

De Kadernota 2026-2029 en de raadsinformatiebrief Meicirculaire gemeentefonds 2025 vormen het financiële uitgangspunt voor de Begroting 2026-2029. De Kadernota 2026-2029 bevatte de mutaties op basis van besluiten met financiële consequenties die verwerkt moesten worden, alsmede te verwachten exogene (niet-beïnvloedbare) mutaties (zoals de structurele doorwerkingen van mutaties uit de jaarrekening 2024). Deze mutaties zijn opgenomen in de bijlage bij de Kadernota 2026-2029.

	(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
I)	Beginstand begroting 2026-2029	2.324	2.339	2.339	2.150
II)	Mutaties Begroting 2026-2027 (Reg. mut., Meicirculaire en *bezuinigingsfiches*')	-2.331	-3.103	-2.961	-4.075
III)	Resultaat begroting 2026-2029	-7	-764	-622	-1.925

Om in aanmerking te komen voor repressief toezicht door de provincie moet de Begroting 2026 structureel en reëel in evenwicht zijn. Als dit niet het geval is, dient in het meerjarenperspectief (2027-2029) aannemelijk te worden gemaakt dat dit evenwicht alsnog tot stand wordt gebracht. Na verwerking van de mutaties resulteert een (beperkt) positief begrotingssaldo voor 2026. Hiermee voldoen we aan de begrotingsvoorwaarden van de provincie. In de opvolgende jaren 2027 t/m 2029 sluit de begroting tot nog toe (ruim) positief.

II. Mutaties begroting

De 'Mutaties begroting' betreffen voornamelijk:

	Mutatie (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
1	Kapitaallasten	307	377	381	-220
2	Leges bouwvergunningen	-489	-582	-526	-500
3	Inhuur VTH	400	438	38	38
4	Sociaal domein	328	290	208	278
5	Verlenging lening	100	100	100	100
6	Incidenteel traineeship	148	90	0	0
7	Dividend	-680	-680	-680	-680
8	Meicirculaire 2025	-1.710	-1.791	-1.301	-2.215

Een positief bedrag is negatief voor het saldo en vice versa.

In de Financiële begroting is een nadere toelichting op de oorzaken van het saldo van de primitieve begroting 2026 opgenomen. De afzonderlijke mutaties zijn hieronder kort omschreven en worden nader toegelicht in de verschillende programma's.

1. De mutatie op de kapitaallasten betreft voornamelijk de structurele doorwerking van het doorschuiven, af-/bijramen en afsluiten van investeringskredieten vanuit de Jaarrekening 2024, de 2e Periodieke Begrotingswijziging 2025 (beiden vastgesteld op 1 juli 2025) en vanuit de opdracht '*weg met planningsoptimisme*' voor met name de openbare ruimte.
2. Herziene raming inkomsten uit leges bouwvergunningen.

3. Betreft incidentele inhuur i.v.m. werkzaamheden voortvloeiend uit de Omgevingswet. Deze worden grotendeels gedekt door extra leges bouwvergunningen.
4. Betreft een bijraming van zorgkosten jeugd gebaseerd op de meest recente gegevens van het Servicebureau.
5. De looptijd van een lening in het kader van erfpacht met een negatieve rente is verstreken en moet verlengd worden. De rente is nu hoger.
6. Dit betreft een incidenteel traineeship.
7. Dividend inkomsten vanuit JUVA N.V. is gestegen naar ongeveer 13 miljoen. Ons aandeel hierin is 13.6%.
8. Uitkomst van de doorrekening van de meicirculaire 2025.

Salariskosten/werkgeverslasten

In het Begroting en Verantwoording (BBV) wordt een algemene definitie van overhead voorgeschreven: *Alle bedrijfskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.* Uitgangspunt van deze definitie is dat kosten, dus ook salariskosten, zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten.

Voor de verdeling van de salariskosten (ook wel werkgeverslasten genoemd) over alle takenvelden in de begroting hanteren wij een verdeelmethode op basis van uren schrijven.

Aan de afdelingen wordt bij het opstellen van de begroting gevraagd voor welke taken de medewerkers hun uren zullen inzetten voor het komende jaar. De totale kosten uit de salarisbegroting worden dan gedeeld door het aantal productieve uren. De salariskosten worden op deze manier verdeeld over alle taakvelden in de begroting. Per jaar kan deze verdeling verschillen doordat er bijvoorbeeld extra inzet gepleegd wordt op een taakveld. Dit is terug te zien in de toelichting als verschuiving van werkgeverslasten. Maar heeft dus per saldo geen budgettair effect.

Algemene reserve

Met ingang van de Begroting 2023-2026 presenteren we, conform het voorstel van de Commissie BBV, in de begroting de werkelijke begrotingssaldi. Dus de werkelijke saldi van lasten en baten. Deze saldi worden niet meer, zoals voor die tijd te doen gebruikelijk, geëgaliseerd naar € 0 door een storting in of onttrekking aan de algemene reserve.

De mutaties op de algemene reserve blijven in deze begroting daarom beperkt tot incidentele uitgaven.

Het geraamde saldo van de algemene reserve op 31-12-2026 bedraagt € 8,6 miljoen. Hierbij dient te worden aangetekend dat:

- Zoals hierboven benoemd, wordt het begrotingssaldo 2025 niet tussentijds onttrokken/ toegevoegd aan de algemene reserve. Dit gebeurt pas in de Jaarrekening 2025. Het begrotingssaldo 2025 bedraagt na vaststelling van de 3e Periodieke Begrotingswijziging 2025 € 0,18 miljoen.
- De onzekerheden ten aanzien van de structurele dekking van kosten voor onder meer jeugdzorg en de omgevingswet vangen wij nog altijd (grotendeels) zelf op in deze begroting.
- De algemene reserve laten wij buiten beschouwing bij het bepalen van de ratio weerstandsvermogen (zie Paragraaf Weerstandsvermogen). Daarvoor zetten wij de reserve Weerstandsvermogen (saldo € 4 mln.) in. Fluctuaties in de algemene reserve hebben zodoende geen invloed op de ratio, die nog altijd de aanduiding ‘ruim voldoende’ heeft (ratio > 2,0).

III. Financieel perspectief tot en met 2034

Deze meerjarenbegroting beslaat de periode tot en met 2029. Naarmate we verder verwijderd zijn van het eerste jaar van de begroting, neemt de betrouwbaarheid van de schattingen af. Het verminderen van het aantal variabele kostenposten beperkt de mate van onzekerheid. Deze onzekerheidsbeperking is gebaseerd op de volgende factoren:

- een goede financiële structuur, zie de Financiële begroting;
- verwerking van het verloop van de afschrijvingen;
- verwerking van de verwachte ontwikkeling van de OZB-inkomsten.

De informatie over het Gemeentefonds is beschikbaar tot 2029 en is gebaseerd op de meicirculaire 2025 en de meest recente berekeningsgrondslagen. Voor de periode tot 2034 zijn we ervan uitgegaan dat de jaarlijkse correcties voor prijsstijgingen en salarissen gecompenseerd zullen worden door een verhoging van de uitkering uit het Gemeentefonds. Daarnaast blijft het onzeker of het Rijk de daling in de algemene uitkering vanaf 2028 in het Gemeentefonds zal compenseren.

Wat betreft de kosten met betrekking tot jeugdzorg en de omgevingswet, hanteren we in de meerjarige prognose vanaf 2029 een voortzetting van het niveau van 2028. Op de lange termijn is er ook sprake van het wegvallen van overige inkomsten, met name de opbrengsten uit langlopende leningen tegen relatief hoge rentetarieven. Bovendien zal op een gegeven moment de reserve ter dekking van de kapitaallasten van het gemeentehuis uitgeput raken, wat de noodzaak voor nieuwe manieren van dekking van kapitaallasten met zich meebrengt.

Gebaseerd op deze uitgangspunten en zonder rekening te houden met mogelijke beleidsuitbreidingen of nieuw beleid, ziet het financiële vooruitzicht (het begrotingsresultaat voor de komende jaren) er als volgt uit tot en met 2034:

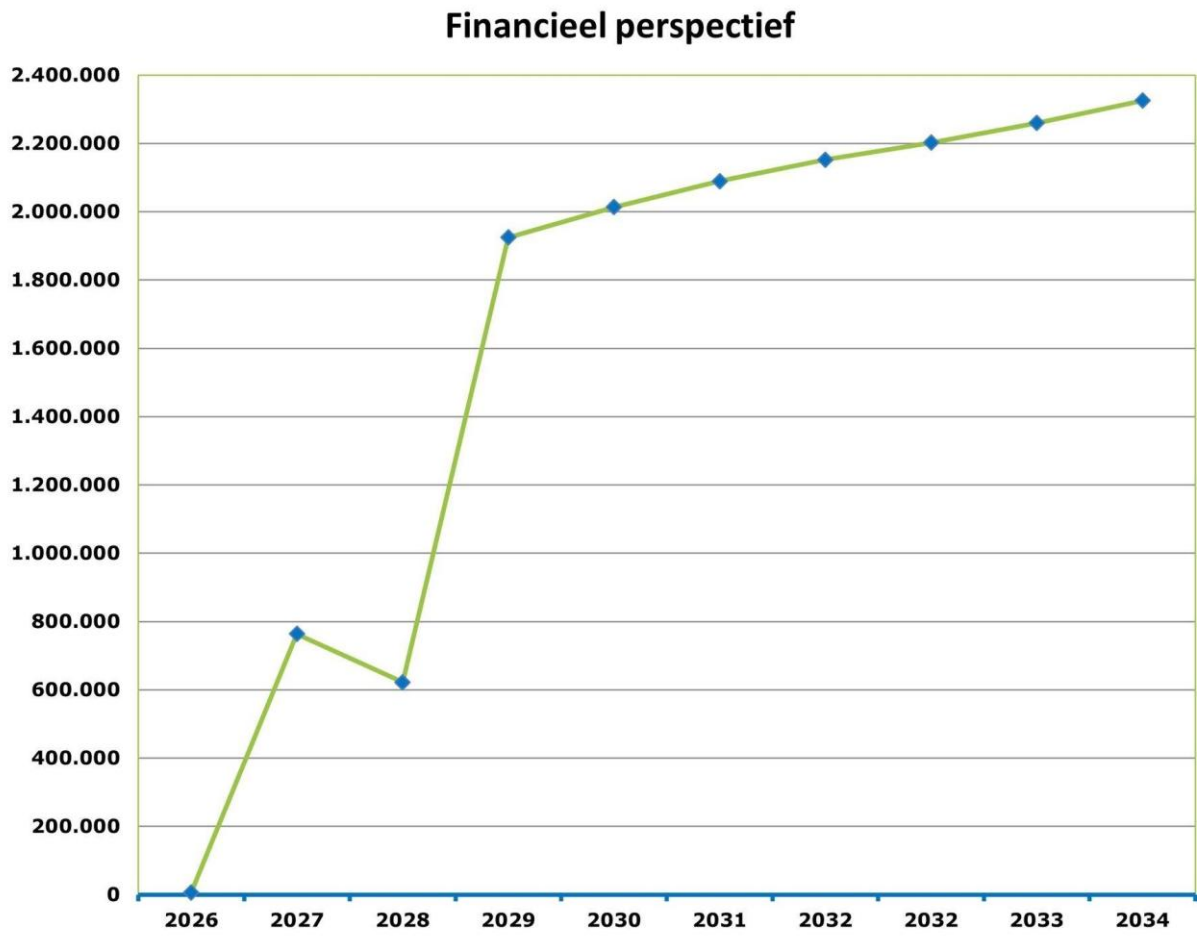

Het perspectief vanaf 2026, zoals dat blijkt uit bovenstaande grafiek, is grotendeels te verklaren door de verhoging van de algemene uitkering. Onze grootste inkomstenbron en daarmee voor een groot deel bepalend voor het meerjarig perspectief.

Hoewel de gemeente een stevige financiële buffer in de vorm van reserves heeft, is de inzet ervan punt van aandacht. Deze financiële buffer kan namelijk niet worden ingezet voor het realiseren van een structureel sluitende exploitatie. Overeenkomstig de uitgangspunten is aanwending van algemene reserve slechts mogelijk voor de dekking van incidentele uitgaven. Dit is voor 2026-2029 toegepast.

Overzicht structureel/incidenteel begrotingssaldo	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Saldo baten en lasten	1.225.693	276.590	328.259	-1.143.348
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-1.232.554	-1.040.100	-950.659	-781.650
Geraamd resultaat	-6.861	-763.510	-622.400	-1.924.998
Saldo incidentele baten en lasten	0	0	0	0

Overzicht structureel/incidenteel begrotingssaldo	2026	2027	2028	2029
Structureel begrotingssaldo	-6.861	-763.510	-622.400	-1.924.998

Overzicht begrotingsresultaat	2026	2027	2028	2029
Saldo lasten -/- baten per programma				
Programma 1	296.389	287.689	288.689	289.689
Programma 2	4.446.636	4.466.255	4.438.799	4.543.704
Programma 3	6.615.467	6.859.746	6.982.405	7.313.768
Programma 4	2.006.154	2.101.723	2.148.720	2.165.593
Programma 5	13.787.168	13.210.950	13.094.632	13.275.483
Programma 6	2.653.843	2.526.401	2.500.648	2.377.021
Programma 7	266.342	395.816	323.418	394.261
Totaal van de programma's	**30.071.998**	**29.848.579**	**29.777.310**	**30.359.519**
Algemene dekkingsmiddelen	-40.274.504	-41.404.170	-41.740.616	-43.340.865
Overzicht overhead	11.428.200	11.832.181	12.291.565	11.837.999
Bedrag heffing Vpb	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	0	0	0	0
Subtotaal programma's (Incl. algemene dekkingsmiddelen, Overhead, Vpb en onvoorzien)	**1.225.693**	**276.590**	**328.259**	**-1.143.348**
Reservemutaties:				
Onttrekking	-1.423.086	-1.228.220	-1.138.848	-970.261
Stortingen	190.532	188.120	188.189	188.611
Saldo reservemutaties	**-1.232.554**	**-1.040.100**	**-950.659**	**-781.650**
Begrotingsresultaat	**-6.861**	**-763.510**	**-622.400**	**-1.924.998**

Conclusie

Omdat het begrotingsjaar 2026 structureel en reëel in evenwicht is, komen wij voor dat jaar opnieuw in aanmerking voor repressief toezicht door de provincie. Dit bevestigt dat onze financiële

huishouding voor het eerstvolgende jaar op orde is. Tegelijkertijd is het meerjarenbeeld aanzienlijk verbeterd ten opzichte van eerdere ramingen. De begrotingsjaren 2027, 2028 en 2029 laten een positiever financieel resultaat zien. Waar in de Kadernota 2026–2029 nog sprake was van noodzakelijke ingrepen om het meerjarenperspectief sluitend te krijgen, is het mede dankzij de hogere (tijdelijke) tegemoetkoming vanuit het Rijk gelukt om te komen tot een structureel sluitende meerjarenbegroting.

De meerjarenbegroting 2026–2029 is opgebouwd op basis van lasten en baten die onontkoombaar zijn en/of redelijkerwijs te verwachten. Daarmee is de begroting zowel reëel als volledig, en zijn er geen stelposten opgenomen*. Dat neemt niet weg dat we, wanneer nodig, snel en doelgericht kunnen handelen. Regelingen zoals bijstand of kwijtschelding blijven buiten de reguliere budgettaire kaders vallen; het betreft zogeheten open-einderegelingen. Inwoners die hier recht op hebben, kunnen hier blijvend gebruik van maken. Daarnaast zetten we sterk in op vroeg signalering en schuldpreventie, zodat we ook in financieel kwetsbare situaties tijdig de juiste ondersteuning kunnen bieden.

Aan de inkomstenkant hanteren we geen aannames, maar baseren we onze ramingen op reële, onderbouwde verwachtingen. Dit alles zorgt ervoor dat we de komende jaren financieel koersvast blijven, met ruimte voor stabiliteit, maar ook waakzaamheid ten aanzien van de nog altijd onzekere structurele financiering vanuit het Rijk.

-Al met al betekent deze Begroting 2026-2029:
-Positief saldo voor 2026;
-Tot nog toe geen stevige begrotingstekorten vanaf 2028;
-Een beperkte opbrengststijging voor de OZB met 3%;
-Tariefstijging van 8% voor afvalstoffenheffing;
-Middelen om de voorzieningen in deze gemeente in stand te houden en te investeren in onze organisatie en het onderhoud van onze kapitaalgoederen;
-Beperkt ruimte voor structureel nieuw of intensivering van beleid, wel incidenteel;
-Een voldoende financiële positie met onze solvabiliteit en ons weerstandsvermogen.

Toch moet worden opgemerkt dat het Rijk nog altijd geen duidelijkheid heeft geboden over een structurele oplossing voor de gemeentelijke financiën vanaf 2028. Dit blijft een bron van onzekerheid. Om te voorkomen dat een mogelijk structureel tekort vanaf dat jaar opnieuw oploopt, biedt deze begroting beperkt ruimte voor nieuw beleid of beleidsintensiveringen. Voor incidentele uitgaven is ruimte beschikbaar, afkomstig uit het begrotingssaldo van eerdere jaren of uit aanwezige reserves.

* Wij hanteren geen stelposten tenzij deze uitdrukkelijk als mogelijkheid aangegeven worden door bijvoorbeeld de VNG.

Programma's

Programma 1

Beleidsdoel

Versterken en behouden van de kwaliteit van het open agrarisch cultuurlandschap van Midden-Delfland en de vitale dorpen in Midden-Delfland.

Wat willen we bereiken?

Hernieuwde focus en energie

Midden-Delfland is een groene gemeente met een unieke positie als groen gebied in een stedelijke omgeving. In de afgelopen twintig jaar is gekoesterd en ontwikkeld wat Midden-Delfland uniek maakt. Het landschap, de fijnschaligheid en de prettige manier van leven.

De bevestiging van het belang van deze eigenschappen vinden wij in het Cittaslow-lidmaatschap en de toekenning van de status 'Bijzonder Provinciaal Landschap'. De kwaliteiten komen ook terug in de speerpunten van de gebiedsvisie Midden-Delfland 2025 en de Toekomstvisie 2050. Onze insteek is om met hernieuwde focus en energie, én met oog voor toekomstige generaties, samen met onze inwoners, ondernemers en verenigingen ons in te zetten voor onze dorpen, en ook met onze regionale partners voor ons bijzonder provinciaal landschap Midden-Delfland.

Behouden en versterken van het waardevolle agrarische cultuurlandschap

Het landschap van Midden-Delfland speelt een belangrijk rol voor een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving van onze eigen inwoners en ook voor de regio. Midden-Delfland heeft recreatiegebieden aan de randen van steden, natuurgebieden in het zuidelijke deel en een agrarisch kerngebied. Het behoud en versterking van de kwaliteiten die hiermee samenhangen vereisen een gevarieerde aanpak waarbij de gemeente en partners van de Landschapstafel samenwerken. Er worden verschillende programma's, projecten en initiatieven ontwikkeld om de doelen te bereiken. Het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland blijft een levendig landschap waar mensen kunnen recreëren. Het benadrukt de waarde van het open cultuurlandschap en biedt kansen voor innovatieve combinaties van erfgoed, natuur en duurzame landbouwpraktijken.. Gebiedsmarketing wordt gebruikt om het landschap en de streekproducten bekend te maken en het voortbestaan van Midden-Delfland te bevorderen.

Het duurzame economische verdienmodel voor de landbouw, voornamelijk melkveehouders, in het agrarisch kerngebied is erg belangrijk. Het programma Duurzaam Boer Blijven stimuleert kringlooplandbouw en betaalde landschapsdiensten om de landbouwsector duurzaam te maken en beter aan te laten sluiten bij de stedelijke omgeving. Financiële middelen en de groei van de productie en afzet van lokaal voedsel zijn essentieel om de boeren in staat te stellen goed voor het landschap te zorgen en er meerwaarde uit te halen.

Wij dragen samen met onze partners van de Landschapstafel actief bij aan de NOVEX Zuidelijke Randstad en het ZH-PLG.

Samen met het BPL streven we daarbij naar het beschermen en versterken van de ruimtelijke kwaliteit en het versterken van het Midden Delfland-gebied als groenblauwe oase met natuur, duurzame landbouw en recreatie. Het toekomstperspectief van de landbouw speelt een belangrijke rol bij het realiseren van deze maatschappelijke uitdagingen. De gemeente heeft al veel bijdragen geleverd en zal dit ook in de komende jaren blijven doen.

Vitale dorpen

Midden-Delfland heeft levendige dorpen waar men zich jong kan voelen en oud kan worden. Als Cittaslow streven we ernaar dat onze dorpen bloeiende, veilige en sociale dorpen blijven om in te leven, wonen en werken. Ons doel is om de leefbaarheid van de dorpen te stimuleren door te zorgen voor een goede balans in voorzieningen en woningen enerzijds en het behoud van het karakter van het dorp anderzijds. Dit vereist maatwerk. Den Hoorn, Maasland en Schipluiden hebben een eigen identiteit en de inwoners voelen zich verbonden met hun dorp. De uitdaging is om de identiteit en het karakter van de dorpen in het landschap te behouden, en tegelijkertijd ruimte te bieden voor vernieuwing, diversiteit en veranderende woonbehoeften van een nieuwe generatie.

De visie hierop zal voor elk dorp opgesteld worden samen met inwoners, ondernemers en organisaties die een betrokkenheid hebben bij een dorp. De dorpsvisies vormen bouwstenen voor de Omgevingsvisie 2.0 Een aantal randvoorwaarden is op voorhand al te noemen, mede dankzij het participatietraject van de Toekomstvisie 2050:

Wonen; behoud van jongeren door voldoende woonruimte voor jongeren, en bouwen van woningen voor ouderen zodat betere doorstroming komt en meer passende woonruimte beschikbaar komt voor jongeren en gezinnen. Er is behoefte aan meer appartementen, sociale huurwoningen, vrije sector huurwoningen en betaalbare koopwoningen, zoals ook blijkt uit de Woonvisie 2024-2030.

Voorzieningen; behoud en versterken van voorzieningenniveau , waaronder onderwijs, zorg, sport, winkels en andere plekken voor ontmoeting en dagelijkse behoeften, als fundament voor een gezonde, sociale en toekomstbestendigewoonomgeving;

Dorpse sfeer; de identiteit en verbondenheid met het dorp wordt gekoesterd. Dit wordt bekrachtigd door het karakter van elk afzonderlijk dorp te behouden, realisatie van meer ontmoetingsplekken en bevordering van sociale cohesie. Daarbij krijgen de inwoners meer ruimte om bij te dragen aan hun eigen leefomgeving.

Bereikbaarheid; behoud van het karakter van elk dorp en ons landschap betekent dat niet elke functie in de betreffende kern behouden of gerealiseerd kan worden. We zorgen hierom voor goede onderlinge verbindingen tussen de dorpen en met de omliggende steden. Hiertoe stimuleren wij betere wandel- en fietsverbindingen en openbaar vervoerverbindingen.

Duurzaamheid; bij herstructurering van bestaande buurten en bij nieuwbouw zijn duurzame en klimaatadaptieve maatregelen vanzelfsprekend.

Omgevingsvisie 2.0

Met de opstelling van de Omgevingsvisie 2.0 wordt de ruimtelijke vertaling gemaakt van de landschappelijke kwaliteiten in een actuele regionale context en in verbinding met onze drie dorpen. Voorafgaand aan dit proces worden de Dorpenvisies vastgesteld door de raad en deze worden meegenomen als bouwsteen voor de Omgevingsvisie 2.0. We doen dit samen met betrokkenen. Dat zijn primair de inwoners maar ook ondernemers, verenigingen, organisaties, buurgemeenten en partners. We hechten immers veel waarde aan een goede relatie en communicatie met hen. De Omgevingsvisie 2.0 zal na het participatietraject uiterlijk in 2026 worden vastgesteld.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delfland is lid van de internationale beweging Cittaslow die nadruk legt op de authentieke waarden van gemeenten, op aandacht voor de kwaliteit van leven en voor eerlijk en gezond voedsel.

Lid zijn van Cittaslow betekent voor Midden-Delfland een bewuste oriëntatie op de lokale kracht van de samenleving, fijnschaligheid, duurzaamheid vanuit een optimaal evenwicht tussen economische, ecologische en sociale aspecten en de eigen authentieke waarden. De komende jaren wordt door samenwerking met het Cittaslow-netwerk ingezet op de 'branding' van Midden-Delfland als 'Bijzonder Provinciaal Landschap' met vitale dorpen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bijzonder Provinciaal Landschap

We gaan door met de ingezette lijn zoals destijds omschreven in de Gebiedsvisie Midden-Delfland 2025, de visie voor het Bijzonder Provinciaals landschap en de Toekomstvisie 2050.

1. Duurzame Landbouw: We zetten maximaal in op verdere ontwikkeling van het duurzame economische verdienmodel voor de landbouw van Midden-Delfland als drager van het waardevolle agrarische cultuurlandschap. We stimuleren en belonen kringlooplandbouw op bedrijfsniveau, we investeren in de nieuw generatie jonge boeren, we bevorderen de toekomstbestendige verkaveling van het agrarisch kerngebied, we bouwen korte ketens van duurzaam lokaal voedsel verder uit, we bevorderen het opwekken van duurzame energie op boerenerven en versterken waterkwaliteit, bodemkwaliteit en biodiversiteit in relatie tot het agrarisch bedrijf. Dit doen wij door middel van het programma Duurzaam Boer Blijven en het Grondinstrument (IODS).
   Wij werken komend jaar samen met de gebiedspartners aan een nieuw concept meerjarenprogramma waarin wij ruimte willen geven aan ambitieuze doelen en opgaven voor het agrarisch kerngebied van het BPL Midden-Delfland.
2. Ruimtelijke kwaliteit: We beschermen en versterken de ruimtelijke kwaliteit van het open polderlandschap samen met betrokken partijen. Bij ruimtelijke kwaliteit gaat het om het evenwicht tussen gebruiks-, belevings-, toekomst- en herkomstwaarde – waarbij we ook anticiperen op klimaatverandering. Wij betrekken deze doelstelling bij het opstellen van ruimtelijke plannen en bij de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving.
3. Bekendheid en Recreatie: Samen met betrokken partijen zorgen we ervoor dat recreatie waarde toevoegt aan het landschap, de natuur en het cultureel erfgoed in Midden-Delfland. Gezamenlijk zetten deze partijen zich in voor voldoende beheer- en ontwikkelbudget, waarmee de kwaliteit van het landschap gegarandeerd kan worden. De bekendheid van Midden-Delfland verbetert door als gemeente bij te dragen aan gebiedsmarketing. Tevens werken we in 2026 beleid verder uit voor versterking van toerisme en recreatie in Midden-Delfland en het Bijzonder Provinciaal landschap. (zie ook Programma 6, beleidsveld Economie; en programma 7, beleidsveld Ruimtelijke Ordening).
4. Biodiversiteit: We zetten in op verbetering van de weidevogelstand, de insectenstand en versterking van kruidenrijkdom. Op verschillende manieren geven we hier vorm aan. Bijvoorbeeld door het programma Duurzaam Boer Blijven (kringlooplandbouw), de deelname aan de Stichting Groenfonds Midden-Delfland en door het uitvoeringsplan voor het Bijzonder Provinciaal Landschap (bijvoorbeeld Aanvalsplan Grutto).
5. Water en Klimaat: We zetten in op waterkwaliteit en op water vasthouden in relatie tot droogte, bodemdaling (veenoxidatie) en wateroverlast. De instrumenten die hiervoor worden ingezet zijn onder andere het uitvoeringsplan Bijzonder Provinciaal Landschap en het programma Duurzaam Boer Blijven. Tevens wordt in beeld gebracht wat de impact is van de grondwaterstand in de veenweidegebieden.
6. Energie: Wij faciliteren naast het opwekken van duurzame energie op boerenerven ook het kleinschalig opwekken van zonne-energie voor eigen gebruik op de erven van burgerwoningen en niet-agrarische bedrijven in het buitengebied met opstellingen met

zonnepanelen op het maaiveld, mits er geen of onvoldoende mogelijkheden zijn voor het plaatsen van zonnepanelen op daken van gebouwen en de opstelling ruimtelijk en landschappelijk goed kan worden ingepast.

Vitale dorpen

1. Binnen deze begroting zijn er diverse maatregelen, projecten en initiatieven die bijdragen aan het versterken van vitale dorpen. Wij werken verder aan de centrumplannen en woningbouwprojecten om de dorpen vitaal te houden. Daarnaast dragen we bij aan een rijk verenigingsleven en goede sportvoorzieningen voor een gezond en vitaal Midden-Delfland.
2. Wij faciliteren ondernemers, organisaties en verenigingen die door hun activiteiten bijdragen aan de identiteit, het voorzieningenniveau, de onderlinge saamhorigheid, de levendigheid en de leefbaarheid van de dorpen. Onder met name programma 7 vertalen we deze ambitie naar concrete doelen.
3. We starten in 2026 samen met inwoners en ondernemers met het opstellen van dorpsvisies voor: Den Hoorn, Maasland en Schipluiden.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Stichting Groenfonds Midden-Delfland ondersteunt de agrarische sector door te werken aan:

- instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap;
- verbetering van de relatie stad en platteland.

Bij de Coöperatie Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG) werken zes gemeentelijke overheden samen om te komen tot een goed beheer van groengebieden in het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland. Staatsbosbeheer is de uitvoeringsorganisatie.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 1.685.431**	**€ 1.717.656**	**€ 1.116.176**	**€ 1.107.876**	**€ 1.109.276**	**€ 1.110.676**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	€ 1.685.431	€ 1.717.656	€ 1.116.176	€ 1.107.876	€ 1.109.276	€ 1.110.676
I	**- € 1.418.901**	**- € 908.387**	**- € 819.787**	**- € 820.187**	**- € 820.587**	**- € 820.987**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	- € 1.418.901	- € 908.387	- € 819.787	- € 820.187	- € 820.587	- € 820.987
	€ 266.531	**€ 809.269**	**€ 296.389**	**€ 287.689**	**€ 288.689**	**€ 289.689**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten

Midden-Delfland en Vitale Dorpen (€ -601.480)

De afname van de lasten op dit taakveld is met name het gevolg van in 2025 opgenomen lasten (zie ook baten) voor de Landschapstafel Bijzonder provinciaals landschap (€ -214.000) en dorpsvisies (€ -135.000) als ook van 2024 naar 2025 doorgeschoven budget voor Economisch beleid (€ -30.000), Gebiedsmarketing (€ -20.000), gebiedsbiografie (€ -30.000) sluipverkeer A4 (€ -84.000). Het restant is een verschuiving van werkgeverslasten (€ -88.480).

Baten
Midden-Delfland en Vitale Dorpen (€ -88.600)
De afname van de baten op dit taakveld is het gevolg van enerzijds een per 2026 hogere doorbelasting van werkgeverslasten aan de IODS middelen € 155.000) en anderzijds de raming van baten (zie ook lasten) in 2025 voor de Landschapstafel Bijzonder provinciaals landschap (€ -214.000) en vergoeding ambtelijke ureninzet Hof van Delfland Groensubsidies (€ -30.000).

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	€ 124.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	- € 152.000	- € 134.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**- € 28.000**	**- € 134.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Wijzigingen reserve 2026 ten opzichte van 2025

Baten € -134.000

Uit de algemene reserve werden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Doorschuiven vervolgopdracht gebiedsmarkering € 20.000
- Doorschuiven sluipverkeer A4 € 84.000
- Doorschuiven gebiedsbiografie € 30.000

Programma 2

Beleidsveld bestuurlijke organisatie

Beleidsdoel

Het hebben van een herkenbaar, toegankelijk en weerbaar democratisch bestuur, dat aanspreekbaar is op de kwaliteit van dienstverlening aan onze inwoners.

Wat willen we bereiken?

Ons doel is het hebben van een herkenbaar en toegankelijk bestuur, dat aanspreekbaar is op de kwaliteit van dienstverlening aan onze inwoners. Wij streven naar het versterken van de lokale democratie en een weerbaar en integraal bestuur dat transparant werkt, draagvlak creëert en bestand is tegen ondermijning.

Onze belofte voor de dienstverlening is dat iedereen zich begrepen, geholpen, betrokken en thuis voelt. Dat bereiken we door belangstelling te tonen, deskundig en gedreven te werken en altijd naar de bedoeling te handelen. Deze belofte is de toetssteen van de manier waarop wij ons werk doen. We behandelen iedereen passend en met respect. Transparantie en duidelijkheid zijn daarbij essentieel, zodat we een gemeente zijn die staat en gaat voor haar inwoners, ondernemers en bezoekers.

De gemeenteraad heeft bij deze doelen een belangrijke rol. Zij is de vertegenwoordiging vanuit onze samenleving. De gemeenteraad komt maandelijks in openbaarheid bij elkaar. Daar worden financiële en bestuurlijk kaderstellende onderwerpen besproken.

Inwoners en ondernemers kunnen de collegeleden aanspreken. Het college luistert naar de belangen die onder de aandacht gebracht worden vanuit de samenleving en reageert daar adequaat op. Ons doel hierbij is dat er effectieve aandacht is voor het behoud en de versterking van de identiteit van de gemeente Midden-Delfland, haar dorpen en gemeenschappen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Kenmerkende elementen die voortvloeien uit Cittaslow zijn kwaliteit, sociale cohesie, duurzaamheid, cultuurhistorie, gastvrijheid en ondernemerschap. Deze elementen passen bij onze identiteit. Hierbij werken wij in Cittaslow Nederland vanuit de vier kernwaarden Verbinding, Identiteit, Toekomstbestendigheid en Ambitie (VITA, Italiaans voor leven) aan het versterken van de kwaliteit van leven voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers. Het werken vanuit de kernwaarden beïnvloedt het maken van kwalitatieve keuzes binnen de andere beleidsvelden van deze programmabegroting.

De lokale samenleving vormt de identiteit van gemeenschappen. Het authentieke veenweidelandschap bepaalt de identiteit van de gemeente Midden-Delfland. Behouden en versterken van de kwaliteit van het landschap is voor ons een belangrijke taak. De identiteit van de dorpen is zeer waardevol. Onze gemeenschappen zijn Cittaslow, ook als dit niet dagelijks benoemd wordt. Doel van Cittaslow is het als bestuur en organisatie verbeteren van de kwaliteit van leven en voldoen aan de behoeften van de mensen en hun leefomgeving. Dit doen we met bewuste keuzes. In de praktijk geen projecten, maar fijnschalige maatregelen die van invloed zijn op de dagelijkse sociale en leefomgeving van onze inwoners.

Bewuste gemeenschappen houdt voor de gemeente in dat we goed afwegen welke maatschappelijke uitdaging er is en wat de daarbij doeltreffendste verbeterrichting is. Bij de oplossingsrichting wordt gekeken naar de mogelijkheden van innovatie en participatie, waarbij gestreefd wordt naar een optimaal evenwicht tussen sociale en ecologische opgaven mede vanuit een economisch-financieel perspectief. Hierbij werkt de gemeente in gezamenlijkheid vanuit de identiteit van de gemeenschappen, die is ontstaan vanuit het landschap en (cultuur)historie. Het gaat om bewustzijn waar je vandaan komt, thuis voelen en het handelen niet alleen vanuit financiën benaderen maar ook baseren op (maatschappelijke) waarden en opbrengsten. Het lidmaatschap van Cittaslow is voor de gemeente het vaandel waarbinnen deze waarden richting geven aan ons eigen handelingsperspectief.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
We zijn een aansprekende en aanspreekbare gemeente voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We streven vanuit een herkenbare identiteit en continuïteit naar en een sterke positie voor onze gemeente op regionaal en ook landelijk niveau. Wij doen dit vanuit de regionale samenwerking (o.a. Landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, MRDH), Cittaslow en samenwerking met de provincie Zuid-Holland.

De relatie met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties gaan we in samenwerking met de gemeenteraad verstevigen vanuit een vernieuwend kader voor overheids- en inwonersparticipatie. De uitwerking van de Toekomstvisie Midden-Delfland 2050 en de invoering van de Wet versterking participatie op decentraal niveau zijn daarbij kaderstellend.

Concrete doelen/acties voor 2026
Dit doen we door aanspreekbaar te zijn:

- Vroegtijdig betrekken inwoners bij projecten en beleid (inwonersparticipatie)
- Uitwerken en ervaring opdoen met inwoners- en overheidsparticipatie
- Vertegenwoordiging van de samenleving door de raad
- We zijn zichtbaar en aanspreekbaar voor de inwoners in de gemeente
- Mogelijkheid om afspraken te maken
- Uitvoering van Dienstverleningsprogramma 2025-2029 op basis van de dienstverleningsvisie

Dit doen we door duidelijk te zijn:

- We geven invulling aan onze wettelijke taken
- We werken op basis van vastgesteld beleid
- We gaan in 2026 door met de extra inzet op de dienstverlening

Specifiek inhoudelijke doelen voor de uitvoering van dit programma zijn opgenomen in de beleidsprogramma's van deze begroting. Rode draad hierbij vanuit de bestuurlijke organisatie is de aanpak van maatschappelijke vraagstukken vanuit het belang van de inwoners in een regionale context. De komende periode is de inzet gericht op het versterken van onze regionale positie. Hierbij moet de regionale samenwerking een meerwaarde opleveren voor de aanpak van maatschappelijke doelen en lokale opgaven.

Instrumenten

- Beleidskader participatie en Participatieverordening
- Klachtenverordening
- Reglement van orde voor de raadsvergaderingen (spreekrecht)

- Verordening op de commissies (spreekrecht)
- Beleidskader communicatie
- Social Media
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
- Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU via VNG)
- Cittaslow (VITA=Verbinding, Identiteit, Toekomstbestendigheid en Ambitie)
- Verbonden partijen (paragraaf 3.2) en informele regionale afspraken (o.a. Landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, Bestuurlijk overleg ruimte Haagse regio, Bestuurlijke Tafel Wonen en Regionale Regietafel Opvang Asielzoekers Haaglanden)

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) werkt met de 21 deelnemende gemeenten aan het verbeteren van de mobiliteit en het versterken van het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag. Naast deze formele taken vervult de MRDH ook een regionale netwerkfunctie richting provincie en Rijk (o.a. betrokkenheid bij Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) en BO MIRT, NOVEX ZR).

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 2.925.324**	**€ 2.565.447**	**€ 2.935.184**	**€ 3.021.020**	**€ 2.953.206**	**€ 2.894.806**
Bestuurlijke samenwerking	€ 201.419	€ 339.409	€ 370.641	€ 375.577	€ 377.877	€ 380.177
Bestuursondersteuning raad	€ 276.477	€ 264.928	€ 265.293	€ 268.058	€ 270.758	€ 273.458
Bestuursorganen	€ 1.001.639	€ 656.558	€ 738.037	€ 806.020	€ 783.905	€ 780.795
Burgerzaken	€ 1.080.273	€ 947.475	€ 1.168.060	€ 1.195.512	€ 1.143.113	€ 1.081.123
Raad en raadcommissie	€ 365.516	€ 357.077	€ 393.153	€ 375.853	€ 377.553	€ 379.253
I	**- € 469.554**	**- € 395.123**	**- € 493.684**	**- € 536.301**	**- € 498.243**	**- € 337.438**
Bestuurlijke samenwerking	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursondersteuning raad	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursorganen	- € 1.859	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Burgerzaken	- € 467.208	- € 395.123	- € 493.684	- € 536.301	- € 498.243	- € 337.438
Raad en raadcommissie	- € 487	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 2.455.770**	**€ 2.170.324**	**€ 2.441.500**	**€ 2.484.719**	**€ 2.454.963**	**€ 2.557.368**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten

Bestuurlijke samenwerking (€ 31.232)
Betreft een verschuiving van werkgeverslasten (€ 28.796).

Bestuursorganen (€ 81.479)
Betreft een verschuiving van werkgeverslasten (€ 195.044) samen met een lagere storting in voorziening pensioen/wachtgeld Wethouders
(€ -117.432).

Burgerzaken (€ 220.585)
Betreft golfbeweging tussen drukke en minder drukke jaren veroorzaakt door de verlenging van de geldigheidsduur van reisdocumenten voor 18+ van 5 naar 10 jaar sinds 9 maart 2014. (€ 74.822). Budget KCC vanwege team gerelateerde abonnementen (€ 16.500). De reguliere verkiezingskosten zijn meer gestegen dan vooraf ingeschat. Dit geldt vooral voor materialen en opleidingen (€ 10.550). Tevens lasten verhoging in verband met de verschuiving van werkgeverslasten (€ 102.091). Naast voorgaande zijn de lopende kosten geïndexeerd zo ook voor burgerzaken.

Raad en Raadcommissie (€ 36.076)
Vergoedingen aan raadsleden zijn gestegen met € 27.476.

Baten

Burgerzaken (€ 98.661)
Betreft Golfbeweging tussen drukke en minder drukke jaren veroorzaakt door de verlenging van de geldigheidsduur van reisdocumenten voor 18+ van 5 naar 10 jaar sinds 9 maart 2014. De lasten stijgen hierdoor maar de baten ook (€ 42.448).

Verder zijn de inkomsten burgerzaken zijn tevens geïndexeerd. Jaarlijkse inkomsten stijgen met ca € 56.113.

Beleidsveld openbare orde en veiligheid

Beleidsdoel

Dat de gemeente Midden-Delfland een veilige gemeente is om in te wonen, werken en recreëren.

Wat willen wij bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Dat inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig voelen in Midden-Delfland. Wanneer er een incident, ramp of crisis is of deze zich dreigt voor te doen, merken inwoners dat de gemeente dit adequaat oppakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Een goede en veilige leefomgeving is een basisvoorwaarde bij de beleving van de kwaliteit van leven in een gemeente. Cittaslow besteedt bij de fysieke leefomgeving aandacht aan herstel en herbestemming van vervallen locaties en leegstaande panden. De aandacht voor de fysieke leefomgeving draagt bij aan de leefbaarheid en veiligheid in een gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
We zetten in op het continueren van ons veiligheidsniveau. We zetten lopende activiteiten voort. De meeste aandacht gaat uit naar de veiligheidsaspecten die we noemen in het geldende actieprogramma veiligheid. Ons operationele doel staat eveneens in dit actieprogramma.

Concrete doelen/acties
Veiligheid waarborgen is een steeds complexer wordende kerntaak van de overheid. Veiligheidsproblemen worden groter en dringender. Zo nemen criminaliteit, zoals ondermijning en cybercriminaliteit, en fysieke veiligheidsrisico's, toe. De effectieve aanpak van de veiligheidsvraagstukken vraagt bovendien steeds vaker integrale samenwerking, bijvoorbeeld tussen zorg en veiligheid en tussen private en publieke partijen.

Zo zullen er continu Beleids- en programmaontwikkelingen rond integrale veiligheid (zoals het IVP/Integraal Veiligheidsbeleid) plaatsvinden en rond specifieke veiligheidsthema's zoals ondermijning, overlast door personen, verkeersveiligheid en digitale veiligheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het maken van (risico-)analyses, evaluatie en benchmarks van veiligheidsvraagstukken en de aanpak daarvan (met o.a. ondersteuning van het RIEC), zoals enquêtes veiligheid en leefbaarheid, de benchmark integrale veiligheid.
- Ontwikkeling en implementatie van instrumenten, interventies en onderdelen van een veiligheidsaanpak zoals Toezicht en handhaving;
- Het Integraal Veiligheidsbeleid 2024 - 2027 uitvoeren met de bijbehorende uitvoeringsplannen;
- We gaan specifiek inzetten op ondermijning om daarover onze kennis te vergroten en een goed beeld te krijgen van eventuele ondermijning in onze gemeente;
- Organisatie- en netwerkontwikkeling van actoren in het veiligheidsdomein.
- Online verbinding maken met jongeren via verschillende projecten, en door het trainen van professionals zodat zich beter kunnen verplaatsen in de digitale leefwereld van jongeren.

Daarnaast willen we een Bibob-coördinator aanwijzen die verantwoordelijk is voor de coördinatie en uitvoering van de Bibob-toetsen zodat dit organisatiebreed opgepakt kan worden. De Wet Bibob geeft de gemeente de mogelijkheid de achtergrond van een aanvrager van bijvoorbeeld een vergunning, subsidie of vastgoedtransactie met de gemeente te onderzoeken. Door toepassing van deze wet kan de gemeente voorkomen dat ze criminele activiteiten faciliteert door bijvoorbeeld het verlenen van een vergunning. Dit is een volledig nieuwe rol die veel Bibob kennis en ervaring vraagt.

Wij kunnen deze rol niet intern invullen en heb daarom onderzocht wat de mogelijkheden zijn om het extern uit te besteden. Hierover volgt nog een advies.

Instrumenten

- IVB (integraal veiligheidsbeleid) 2024-2027
- Uitvoeringsprogramma IVB
- Algemene Plaatselijke Verordening Midden-Delfland (en bijzondere wetten)
- Evenementenbeleid 2024
- Horecabeleid 2010
- Regionaal Crisisplan Haaglanden 2024
- Damoclesbeleid 2021
- VTH beleid (vergunning-, toezicht- en handhavingsbeleid)
- Plan van aanpak ondermijning 2025-2026
- Nulbeleid coffeeshops 2024
- Beleidsregel bijtincidenten honden 2025
- Beleidsregel van de burgemeester van de gemeente Midden-Delfland houdende regels omtrent demonstraties 2025

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is ontstaan op basis van de Wet veiligheidsregio's die gemeenten verplicht een gemeenschappelijke regeling aan te gaan voor het organiseren van de samenwerking op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.

De integrale aanpak van gebiedsgebonden overlastgevende thema's ontwikkelen we in samenwerking met politie, zorg en het Veiligheidshuis Haaglanden.

Het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Den Haag (RIEC)

is een samenwerkingsverband van 27 gemeenten uit de Haagse regio, politie, Openbaar Ministerie en belastingdienst. Het RIEC ondersteund gemeenten bij de bestuurlijke en integrale aanpak van criminaliteit. Het RIEC helpt bij het vergroten en versterken van het lokale bewustzijn en biedt inzicht in de activiteiten van de ondermijnende criminaliteit. Door het verbinden van informatie en expertise draagt het RIEC bij aan een effectieve aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 2.320.500**	**€ 2.110.588**	**€ 2.028.536**	**€ 2.005.536**	**€ 2.008.436**	**€ 2.011.536**
Brandweer en	€ 1.340.780	€ 1.389.979	€ 1.335.120	€ 1.374.920	€ 1.375.620	€ 1.376.420

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
rampenbestrijding						
Overige openbare orde	€ 979.719	€ 720.609	€ 693.416	€ 630.616	€ 632.816	€ 635.116
I	**- € 50.517**	**- € 6.700**	**- € 23.400**	**- € 24.000**	**- € 24.600**	**- € 25.200**
Brandweer en rampenbestrijding	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overige openbare orde	- € 50.517	- € 6.700	- € 23.400	- € 24.000	- € 24.600	- € 25.200
Totaal	**€ 2.269.983**	**€ 2.103.888**	**€ 2.005.136**	**€ 1.981.536**	**€ 1.983.836**	**€ 1.986.336**

Lasten

Brandweer en rampenbestrijding (€ -54.859)
De afname van de lasten op dit taakveld is met name het gevolg van de bijdrage aan Veiligheidsregio Haaglanden (VRH). Een deel van de bijdrage is gedekt vanuit de gevormde bestemmingreserve eind 2023 (€ -39.000).

Overige openbare orde (€ -27.193)
Betreft voornamelijk daling inzake budget ondermijning. Dit project is gestart in 2024 en loopt door in het jaar 2025. Een deel van het budget vanuit 2024 is doorgeschoven naar het jaar 2025. Gezien de bezuinigingen is geen aanvullende budget verzocht aan de raad, derhalve een daling in de kosten (€ -35.000).

Baten

Overige openbare orde (€ 16.700)
Betreft voornamelijk de stijging van de algemene leges en leges vergunningen. Deze waren per abuis in het jaar 2025 volledig overgeheveld naar team VTH. Bij begroting 2026 zijn deze weer teruggedraaid (€ 16.700).

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	€ 49.306	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	- € 10.000	- € 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 39.306**	**- € 50.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Wijzigingen reserve 2026 ten opzichte van 2025

Baten € -50.000

Uit de algemene reserve werden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Doorschuiven budget aanpak ondermijning € 20.000
- Doorschuiven budget JCC servers
- Doorschuiven budget JCC hostingkosten

Programma 3

Beleidsveld beheer openbare ruimte

Beleidsdoel

Het leveren van een kwalitatieve bijdrage aan de aanleg, de verbetering en de instandhouding van de boven- en ondergrondse infrastructuur, de leefbaarheid van de woonomgeving en de natuur-ontwikkeling.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Binnen de kaders van wat financieel mogelijk is handhaven van het afgesproken onderhoudsniveau van de openbare ruimte.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De inrichting van de openbare ruimte draagt bij aan de beleving van de kwaliteit van de dorpen en het landschap. Cittaslow ondersteunt bewustwording van de inrichting van die ruimte, waarbij rekening wordt gehouden met de directe omgeving. Een historische omgeving vraagt om een ander bestratingsmateriaal en om andere inrichtingselementen dan een nieuwbouwwijk. In het open veenweidegebied wordt rekening gehouden met zichtlijnen en het voorkomen van lichtvervuiling door bijvoorbeeld groene ledverlichting toe te passen. Aandacht voor duurzaamheid door bijvoorbeeld het gebruik van milieuvriendelijke materialen, hergebruik van bestratingsmateriaal en relinen van riolering is bij de inrichting van de openbare ruimte een belangrijk aspect. Ook wordt er bij vervanging van voertuigen voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte zoveel mogelijk ingezet op elektrische voertuigen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wegen en civiele kunstwerken

Concrete acties voor 2026

- Beheer conform de vastgestelde beheerplannen.
- De wegen binnen enkele jaren op het gewenste niveau brengen en houden.
- Klimaatadaptief inrichten van wegen bij nieuwbouw en reconstructies.
- Benutten van meekoppelkansen bij infrastructurele projecten van andere overheden zoals de N468 en de A4.
- Intensiveren van afstemming en samenwerking met het Hoogheemraadschap van Delfland voor wegen op kades.
- Intensiveren van integrale aanpak wegen en nutsvoorzieningen.
- Opstellen van beheernotitie onkruidbestrijding en vegen.
- Opstellen van beheernotitie halfverharding.
- Actualiseren van gemeentelijke regelgeving kabels en leidingen.

Instrumenten

- Wegenbeheerplan
- Gladheidsbestrijdingsplan
- Wegenlegger
- Beleids- en beheerplan wegmeubilair 2024-2028 (inclusief bebording en markering)

- Beheerplan civiele kunstwerken 2024-2028
- Beheerplan oeverbescherming (beschoeiingen, damwanden en kade) 2023-2032 (inclusief beheernotitie stuwen)

Openbare verlichting

Concrete acties voor 2026

- Vervangen van afgeschreven armaturen en verbeteren van de lichttechnische kwaliteit.
- Gebruik maken van dimmers, Telemanagement units en (groene) ledverlichting.
- Verlichten van achterpaden (sociale veiligheid).

Instrumenten

- Keuzenotitie openbare verlichting

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 4.278.978**	**€ 6.483.296**	**€ 4.502.518**	**€ 4.766.393**	**€ 4.909.444**	**€ 4.969.448**
Binnenhavens en waterwegen	€ 517.606	€ 610.702	€ 507.019	€ 526.786	€ 546.652	€ 555.052
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	€ 3.761.372	€ 5.872.594	€ 3.995.499	€ 4.239.607	€ 4.362.792	€ 4.414.396
I	**- € 271.559**	**- € 144.500**	**- € 176.500**	**- € 180.400**	**- € 184.300**	**- € 188.200**
Binnenhavens en waterwegen	- € 5.843	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	- € 265.716	- € 139.500	- € 171.500	- € 175.400	- € 179.300	- € 183.200
Totaal	**€ 4.007.419**	**€ 6.338.796**	**€ 4.326.018**	**€ 4.585.993**	**€ 4.725.144**	**€ 4.781.248**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten
Binnenhavens en waterwegen (€ -103.683)
Deze afname ontstaat hoofdzakelijk vanwege een doorgeschoven budget van 2024 naar 2025 voor baggerwerkzaamheden (€ -113.000).

Wegen, kunstwerken en openbare verlichting (€ -1.877.095)
De afname is met name ontstaan vanwege het in 2025 begroot opgenomen budget voor het centrum Den Hoorn (€ -1.695.987). Het restant zit in doorgeschoven budgetten van 2024 naar 2025, met name voor de 0-beurt wegmeubilair en groot onderhoud van de wegen.

Baten
Wegen, kunstwerken en openbare verlichting (€ 32.000)
De toename aan inkomsten is vanwege structureel hogere inkomsten voor herstel van bestrating na graafwerkzaamheden, doordat er steeds meer kabel- en leidingwerkzaamheden zijn.

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Ec.nut
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2026	€ 86.398	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2027	€ 0	€ 103.877	€ 0	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2028	€ 0	€ 0	€ 238.502	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 80.165	E

Omschrijving investering	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Ec.nut
Reconstructie Burg. V.d. Lelykade.	€ 111.325	€ 100.000	€ 0	€ 0	M
Reconstructie deel Kluiskade en Trekkade	€ 90.211	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie en dijkverzwaring Dijkshoornsekade	€ 270.000	€ 400.000	€ 0	€ 0	M
Reconstructie en verbetering Fietspad Rotterdamseweg	€ 350.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Opwaarderen fietsstraat en asfalteren Westgaag (2019)	€ 150.000	€ 400.000	€ 0	€ 0	M
Reconstructie verharding deel Westlander,Schouw, Aak en Praam	€ 870.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie Hoornseweg (metropolitane fietsroute)	€ 600.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie Maassluisseweg/Oude Veiling 2021	€ 300.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Aanleg parkeerverharding	€ 280.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Woudselaan	€ 250.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Project Centrumplan Schipluiden (2021)	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Wegreconstructie Vlaardingsekade/Willemsoo	€ 300.000	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Ec.nut
rdseweg (2025)					
Wegreconstructie Ommedijk Schipluiden (2025)	€ 400.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2026	€ 123.667	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2026	€ 61.833	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2027	€ 0	€ 123.667	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2027	€ 0	€ 61.833	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S019 Zouteveense weg	€ 277.100	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen Sionsbrug DH021	€ 250.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen Schout-Jansheulbrug (S027)	€ 25.000	€ 25.000	€ 510.000	€ 0	M
Vervangen brug S020 Zouteveense weg	€ 202.300	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S021 Zouteveense weg	€ 267.700	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug Hoornseweg DH 003	€ 0	€ 320.066	€ 0	€ 0	M
Vervangen burg DH019 Woudseweg thv Lookwatering	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Ec.nut
Renovatie Dorpshoeve 2026	€ 143.685	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2026	€ 350.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2027	€ 0	€ 350.000	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2028	€ 0	€ 0	€ 350.000	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 350.000	M
Vervangen vrachtwagen DAF 97-BHS-9	€ 250.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen kunststof 1,1m3 Syntos B11-24 strooier	€ 32.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Totaal	**€ 6.441.219**	**€ 1.884.443**	**€ 1.098.502**	**€ 430.165**	

Wat gaan we daarvoor doen?

Groen

Concrete acties voor 2026

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven voor vergroening van de wijken.
- Klimaatadaptieve inrichting realiseren met meer groen.
- Uitvoeren van ecologisch plus groenbeheer met eigen groendienst.
- Uitbreiden van ecologisch bermbeheer.

Instrumenten

- Groenbeleidsplan Midden-Delfland

Begraafplaatsen

Concrete acties voor 2026

- Actualiseren van beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen.
- Opstellen van beheerplan begraafplaatsen.
- In stand houden van het huidige kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen.
- Ruimen op begraafplaats Maasland.

Instrumenten

- Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen 2009

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 1.767.788**	**€ 2.734.046**	**€ 1.902.756**	**€ 1.922.637**	**€ 1.937.642**	**€ 1.949.672**
Begraafplaatsen	€ 251.809	€ 252.310	€ 225.266	€ 225.921	€ 226.443	€ 226.009
Openbaar groen	€ 1.515.979	€ 2.481.736	€ 1.677.490	€ 1.696.716	€ 1.711.199	€ 1.723.662
I	**- € 246.741**	**- € 1.194.800**	**- € 178.500**	**- € 182.200**	**- € 185.800**	**- € 189.500**
Begraafplaatsen	- € 173.980	- € 151.500	- € 155.100	- € 158.700	- € 162.200	- € 165.800
Openbaar groen	- € 72.761	- € 1.043.300	- € 23.400	- € 23.500	- € 23.600	- € 23.700
Totaal	**€ 1.521.048**	**€ 1.539.246**	**€ 1.724.256**	**€ 1.740.437**	**€ 1.751.842**	**€ 1.760.172**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten
Begraafplaatsen (€ -27.044)
Betreft hoofdzakelijk een van 2024 naar 2025 doorgeschoven budget voor het onderhoud van het monumentaal hekwerk (€ -25.000).

Openbaar groen (€ -804.246)
Betreft voornamelijk de grondaankoop (€ -1.020.000) Schieweg van het CBG in 2025 (zie ook baten). Hiernaast vanaf 2026 de toename voor groenonderhoud (€ 160.000) en hogere bijdrage aan het CBG (€ 134.000). Het restant is te verklaren door een verschuiving aan werkgeverslasten.

Baten
Openbaar groen (€ -1.019.900)
Betreft de opname in 2025 van de grondaankoop Schieweg van het CBG (zie ook lasten).

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Ec.nut
Herinrichting openbaar groen 2026	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Ec.nut
Herinrichting openbaar groen 2027	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 0	M
Jaarlijks in de winter herinrichting van openbaar groen	€ 0	€ 0	€ 50.000	€ 50.000	M
	€ 50.000	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	

Wat mag het kosten?

Speelplaatsen

Concrete acties voor 2026

- Meer aandacht voor natuurlijk spelen en spelen in het groen bij herinrichting van speelplaatsen.
- Vergroenen van verharde (grijze) speelplaatsen.
- Bij speelplaatsen die weinig gebruikt worden niet opnieuw speeltoestellen plaatsen, maar wel de speelruimte behouden en speelaanleidingen toevoegen.
- Bij herinrichting van speelplaatsen aanbod voor een brede leeftijdscategorie realiseren.

Instrumenten

- Nota spelen

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 195.148**	**€ 251.117**	**€ 279.783**	**€ 290.047**	**€ 298.586**	**€ 299.595**
Speelvoorzieningen	€ 195.148	€ 251.117	€ 279.783	€ 290.047	€ 298.586	€ 299.595
I	**- € 449**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Speelvoorzieningen	- € 449	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 194.699**	**€ 251.117**	**€ 279.783**	**€ 290.047**	**€ 298.586**	**€ 299.595**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten

Speelvoorzieningen (€ 28.666)

De toename op dit taakveld komt met name door een verschuiving van werkgeverslasten (€ 18.343) en hogere kapitaallasten (€ 9.617).

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Ec.nut
	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	

Beleidsveld verkeer

Beleidsdoel

Het hoofddoel van het verkeersbeleid blijft het terugdringen van de overlast van het gemotoriseerde verkeer in de dorpen. Dit doen we via drie routes:

- het actief ontmoedigen van het gebruik van de wegen in Midden-Delfland voor doorgaand verkeer.
- het verbeteren van de alternatieve vervoersmogelijkheden, zoals openbaar vervoer, fiets en wandelen.
- stimuleren van verduurzaming van het gemotoriseerd verkeer door het aanleggen en faciliteren van oplaadpunten voor elektrische voertuigen.

Verder blijft het verkeersbeleid van de gemeente erop gericht om:

- de veiligheid voor alle verkeersdeelnemers te verbeteren, met een extra prioriteit voor schoolroutes.
- de recreatiemogelijkheden in Midden-Delfland te vergroten door het verbeteren van fiets- en wandelverbindingen.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Het verbeteren van de verkeersveiligheid en het optimaliseren van de verkeersafwikkeling.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het stimuleren van alternatieve vervoersmethoden vloeit voort uit de uitgangspunten van Cittaslow. Binnen de dorpen wordt rekening gehouden met veilige routes voor fietsers en voetgangers. Fietsroutes zijn beschikbaar voor recreatie en woon-werkverkeer. Binnen de MRDH is een actieve inzet om voor fietsverkeer doorfietsroutes te creëren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties voor 2026

- In stand houden van het huidige niveau van het openbaar vervoer in Midden-Delfland.
- Belang van onze gemeente inbrengen in infrastructurele projecten van het rijk en de provincie.
- Aanpassen van de parkeersituatie en verkeerscirculatie in het centrum van Den Hoorn.
- Terugdringen van doorgaand verkeer door de dorpen.
- Mobiliseren van bedrijven tot duurzame mobiliteit.
- Vergroten van de verkeersveiligheid bij herinrichting van wegen.
- Veilig inrichten van schoolzones.

- Evaluatie en actualisatie nota parkeernormen.

Instrumenten

- Verkeersplan Den Hoorn 2016
- Nota parkeernormen Midden-Delfland 2020
- Beleid laadinfrastructuur 2022
- Routestructuurplan (Recreatieschap Midden-Delfland)
- Regionale Uitvoeringsagenda Verkeersveiligheid (MRDH)
- Concessie Publieke Laadinfrastructuur Zuidwest Nederland 2026-2036

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 250.950**	**€ 296.398**	**€ 283.989**	**€ 280.549**	**€ 281.960**	**€ 283.164**
Parkeren	€ 1.874	€ 13.014	€ 13.214	€ 13.414	€ 13.596	€ 13.796
Verkeer en vervoer	€ 249.077	€ 283.384	€ 270.775	€ 267.135	€ 268.364	€ 269.368
I	**- € 93.857**	**- € 32.300**	**- € 33.000**	**- € 33.700**	**- € 34.400**	**- € 35.100**
Parkeren	- € 14.767	- € 11.100	- € 11.200	- € 11.300	- € 11.400	- € 11.500
Verkeer en vervoer	- € 79.089	- € 21.200	- € 21.800	- € 22.400	- € 23.000	- € 23.600
Totaal	**€ 157.094**	**€ 264.098**	**€ 250.989**	**€ 246.849**	**€ 247.560**	**€ 248.064**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025: Vanwege < € 25.000 geen verdere toelichting benodigd.

Beleidsveld milieu

Beleidsdoel

Het versterken en behouden van een duurzame, veilige, gezonde en aangename leefomgeving voor inwoners en bezoekers gebaseerd op de uitvoering van de Wet milieubeheer, de waarden van *Cittaslow* en de *Sustainable Development Goals* van de Verenigde Naties (Global Goals).

Wat willen we bereiken?

Het realiseren en in stand houden van een veilige, gezonde en aangename leefomgeving en bijdragen aan een duurzaam Midden-Delfland, door duurzame ontwikkeling. Een duurzame ontwikkeling van de fysieke leefomgeving is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van huidige generaties zonder daarmee de mogelijkheden voor de toekomstige generaties in gevaar te brengen ook in hun behoeften te voorzien (VN-commissie Brundtland, 1987). Daarom werken we actief aan oplossingen voor grote uitdagingen zoals klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit.

- *Bodem*: Met het vaststellen van de bodemfunctiekaart is gekozen voor het principe dat de bodem in Midden-Delfland niet vuiler mag worden.

- *Geluid*: Voldoen aan de wettelijke verplichtingen voor omgevingslawaai en geluid belaste bedrijven, en voorkomen van nieuwe overlast gevende activiteiten.
- *Omgevingsveiligheid*: Binnen de mogelijkheden, situaties voorkomen die kunnen leiden tot een verhoogd veiligheidsrisico. Risicovolle bedrijven en activiteiten weren uit woonomgeving en waar nodig verplaatsten. Voorbereid blijven op risico's. Structurele borging van omgevingsveiligheid in beleid ruimtelijke ordening en milieu.
- *Klimaatadaptatie*: De doelstelling is een klimaatbestendige en water robuuste inrichting van de leefomgeving in 2050 met merkbare tussenstappen die bijdragen aan het dagelijks leven van inwoners. Daarvoor zijn maatregelen nodig om nadelige gevolgen van wateroverlast, droogte (met kans op versnelde bodemdaling), overstromingen en hittestress tegen te gaan. Hiertoe is in 2025 het uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie door het college vastgesteld.
- *Energietransitie*: In de Transitievisie warmte (2021) is als doel gesteld om in 2050 een Co2-neutrale gemeente te zijn. Ons streven is om in 2030 de transitie naar definitieve fossielvrije alternatieven mogelijk te maken. Het meerjarig uitvoeringsprogramma verduurzaming koopwoningen Midden-Delfland 2023 -2026 draagt bij aan de doelstelling van het Nationaal Isolatieprogramma om slecht geïsoleerde woningen versneld te isoleren en daarbij ondersteuning te bieden aan de doelgroepen die dat het hardst nodig hebben. Het programma draagt direct bij aan de gemeentelijke doelstelling om inwoners te helpen met energiebesparing, energiearmoede te bestrijden en energie- en CO2-neutraal te zijn in 2050. In 2025 is een start gemaakt met de herziening van het Warmteprogramma. Deze vervangt de Transitievisie warmte Het nieuwe programma leidt tot verscherping en meer concreetheid op welke wijze de transitiedoelen behaald kunnen worden Het warmteprogramma is een wettelijk verplicht programma onder de Omgevingswet en dient elke vijf jaar geactualiseerd te worden.
- *Water en bodem*: Voorkomen van emissies van bestrijdingsmiddelen en meststoffen vanuit de glastuinbouw naar het oppervlaktewater. Kwaliteiten van bodem, ondergrond en grondwater beter meewegen en richtinggevend laten zijn bij het oplossen van maatschappelijke opgaven en keuzes in de ruimtelijke ordening, in samenwerking met relevante partijen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Duurzaamheid is één van de basisprincipes van Cittaslow. Hierbij gaat het om de regelgeving op deze terreinen en zorgen voor bewustwording, zodat inwoners en bedrijven meer maatregelen treffen dan wettelijk voorgeschreven. Hierdoor zijn inwoners en bezoekers zich er meer bewust van dat zij zich bevinden in een groen landschap van hoge kwaliteit.

Maatregelen om minder energie te gebruiken en meer duurzame energiebronnen te gebruiken sluiten nauw aan bij Cittaslow. Bijvoorbeeld de onderdelen die betrekking hebben op klimaatadaptatie en klimaatmitigatie.

Afvalbeleid is een ander onderdeel dat binnen dit beleidsveld en Cittaslow belangrijk is. Cittaslow roept op tot voorkomen van verspilling, preventie op het ontstaan van afval en bij het ontstaan van afval dit zoveel mogelijk gescheiden te verwerken.

Wat gaan we daarvoor doen?

We vertalen onze duurzaamheidsambities én wettelijke verplichtingen naar praktische doelen in operationele plannen en toetsingskaarten, zodat we gericht kunnen werken aan een gezonde en veilige leefomgeving. Per beleidsveld zijn operationele doelen vastgesteld en kosten inzichtelijk gemaakt. De bestaande plannen en kaarten hebben betrekking op de volgende milieu gerelateerde thema's:

- Riolering
- Afval en circulaire economie
- Handhaving, toezicht en vergunningverlening
- Bodem
- Geluid (Geluidsactieplan/Geluidskaart) en stiltebeleid
- Luchtkwaliteit
- Externe Veiligheid
- Klimaat, energie en warmte
- Water
- Groen en natuur

Concrete acties voor 2026

Handhaving en vergunningverlening
De milieubelastende activiteiten worden door Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) getoetst aan en gecontroleerd op de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. De ODH doet dit vooral op basis van een jaarlijks door het college vast te stellen uitvoeringsplan.

Bodem
Per 2024 is met de inwerkingtreding van de Omgevingswet een deel van de bodemtaken van de provincie overgedragen aan gemeenten. De ODH voert deze taken namens de gemeente uit.

Geluid
Ondersteunen van het provinciale beleid voor stiltegebieden en hier rekening mee houden in de vergunningverlening. Uitvoeren van Actieplan Geluid 2024-2029 en Saneringsprogramma Geluid.

Luchtkwaliteit
Onder de Omgevingswet wordt de luchtkwaliteit jaarlijks gemonitord in aandachtsgebieden van stikstofoxide en fijnstof. Omdat de gemeente Midden-Delfland in een aandachtsgebied ligt, monitoren wij jaarlijks de luchtkwaliteit langs relevante gemeentelijke wegen. Bij nieuwe planontwikkelingen nemen wij het aspect luchtkwaliteit mee. Wij ondersteunen regionale plannen die de luchtkwaliteit verbeteren.

Externe Veiligheid/Omgevingsveiligheid
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het begrip Externe Veiligheid vervangen door het begrip Omgevingsveiligheid.
Bij omgevingsveiligheid gaat het onder meer om risico's van het gebruik en transport van gevaarlijke stoffen, veiligheid van milieubelastende activiteiten en veiligheid van zich snel ontwikkelende technieken. Daarnaast zijn aandachtsgebieden en voorschriftgebieden geïntroduceerd om de omgevingsveiligheid te beheersen. Bij nieuwe planontwikkelingen nemen wij het aspect Externe Veiligheid / Omgevingsveiligheid mee.

Klimaatadaptatie
Maatregelen om nadelige gevolgen van wateroverlast, droogte (met kans op versnelde bodemdaling), overstromingen en hittestress tegen te gaan, die voortkomen uit de Strategie Klimaatadaptatie Midden-Delfland 2021-2028 en de uitvoering van het uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie.

Energietransitie
Het Warmteprogramma (voorheen Transitievisie Warmte) wordt elke 5 jaar herzien. Dit programma omvat een plan voor verduurzaming van wijken, inclusief duurzame warmte-alternatieven voor prioritaire gebieden. In 2026 wordt de geactualiseerde versie aangeboden aan het college.

Uitvoering blijven geven aan het meerjarig uitvoeringsprogramma (MJUP) verduurzaming koopwoningen Midden-Delfland 2023 -2026.

Water
In het kader van het afsprakenkader Emissie loze Kas 2027 wordt samen met andere glastuinbouwgemeenten, waterschappen en de glastuinbouwsector gewerkt aan het voorkomen van emissies van bestrijdingsmiddelen en meststoffen vanuit de glastuinbouw naar het oppervlaktewater.

Onder leiding van het Hoogheemraadschap van Delfland wordt samen met ODH en andere gemeenten gewerkt aan de maatregelen ten behoeve van de (chemische en ecologische) doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water in 2027. Betreft tevens verbeteren biodiversiteit op kades en langs oevers.

Groen/natuur
Waar mogelijk ecologisch beheer van wegkanten en oevers vanuit het gemeentelijk beheer en in samenwerking met de Coöperatie Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland u.a.. Tevens wordt fasegewijs op basis van inventarisaties ecologisch beleid voor Midden-Delfland vorm gegeven aan de hand van zgn. soortenmanagementplannen (zie ook: programma 7, beleidsveld ruimtelijke ordening).

Instrumenten

- Wet Milieubeheer
- Omgevingswet
- Regionaal bodembeleid Zuid-Holland (tot gedeeltelijke taakoverheveling naar gemeente)
- Omgevingsvisie Provincie Zuid-Holland
- Stiltebeleid Provincie Zuid-Holland
- Actieplan Geluid 2024-2029
- Saneringsprogramma Geluid
- Bodemkwaliteitskaart bedrijfsterrein Harnaschpolder
- Bodemfunctiekaart gemeente Midden-Delfland
- Strategie Klimaatadaptatie Midden-Delfland 2021-2028
- Regionale Energiestrategie MRDH (RES)
- Transitievisie Warmte
- Omgevingsvisie 1.0
- Regelgeving bruidsschat Omgevingswet
- Geurverordening Midden-Delfland 2009/geurhinderbeleid
- LOP Midden-Delfland®2025
- Toekomstvisie 2050

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan *Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex* wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van afvalinzameling.

Het doel van de *Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)* is het uitvoeren van de wettelijke milieutaken. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialismevorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio. Deelname aan deze gemeenschappelijke regeling is opgelegd vanuit de Wet milieubeheer.

De gemeente neemt deel aan de *Coöperatie coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland U.A*. Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatieve vereniging is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van recreatieve groengebieden.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 5.466.746**	**€ 6.793.534**	**€ 6.095.505**	**€ 6.152.554**	**€ 6.299.111**	**€ 6.406.482**
Afvalverzameling en -verwerking	€ 2.284.035	€ 2.777.485	€ 2.692.885	€ 2.784.257	€ 2.857.045	€ 2.947.923
Milieubeheer	€ 1.410.329	€ 1.847.527	€ 1.457.733	€ 1.430.790	€ 1.448.506	€ 1.465.833
Riolering	€ 1.772.382	€ 2.168.522	€ 1.944.886	€ 1.937.507	€ 1.993.561	€ 1.992.725
I	**- € 5.401.644**	**- € 6.190.224**	**- € 6.061.083**	**- € 6.156.134**	**- € 6.339.839**	**- € 6.181.792**
Afvalverzameling en -verwerking	- € 2.799.415	- € 3.090.665	- € 3.258.495	- € 3.374.778	- € 3.468.521	- € 3.577.188
Milieubeheer	- € 348.971	- € 609.564	- € 364.564	- € 364.564	- € 364.564	- € 364.564
Riolering	- € 2.253.258	- € 2.489.995	- € 2.438.024	- € 2.416.792	- € 2.506.754	- € 2.240.040
Totaal	**€ 65.102**	**€ 603.310**	**€ 34.422**	**- € 3.580**	**- € 40.728**	**€ 224.690**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten

Afvalinzameling en verwerking (€ -84.600)

In verband met de implementatie diftar/restafvaltarief (RAT) zijn kosten (voor met name bemensing) benodigd voor de jaren 2025 tm 2027. Deze kosten zijn in 2026 lager dan in 2025 als begroot opgenomen (€ -65.000). Het restant zit in de storting egalisatievoorziening afvalstoffenheffing.

Riolering (€ -223.636)

Deze afname heeft verschillende oorzaken: Vanuit 2024 is er bij de jaarrekening een restantbudget voor klimaatadaptatie doorgeschoven (€ -181.000). Voor 2026 zijn er hogere kapitaallasten opgenomen (€ 34.784). Het restant betreft een verschuiving van werkgeverslasten (€ -83.575).

Milieubeheer (€ -389.794)

Deze afname heeft eveneens verschillende oorzaken: In 2025 zijn incidentele budgetten opgenomen voor de Lokale aanpak isolatie (€ -245.000, zie ook baten), actualisering warmteprogramma (€ -50.000), kwetsbare gebouwen (€ -10.000), quickscan van het soortenmanagementplan (€ -35.000) en naar 2025 doorgeschoven budgetten voor saneringslijst geluidsbelasting reduceren binnen norm (€ -28.000) en ecologie (€ -45.000). Het restant is een verschuiving aan werkgeverslasten.

Baten

Afvalinzameling en verwerking (€ 167.830)

Een stijging van de inzamelingskosten is de voornaamste oorzaak van de benodigde stijging afvalstoffenheffing (€ 244.424). Hier tegenover staat een storting in de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing, waar in 2025 nog een onttrekking als begroot stond opgenomen.

Milieubeheer (€ -245.000)

Deze afname vanwege in 2025 opgenomen bijdrage Rijk voor de Lokale aanpak isolatie (€ -245.000, zie ook lasten).

Riolering (€ -51.971)

Deze afname heeft een 2-tal redenen. Ten eerste een stijging van de inkomsten rioolrechten (€ 51.466) en ten tweede een onttrekking aan de voorziening (€ -107.471).

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Ec.nut
Vervangen pompunits electromechanisch 2026	€ 205.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompunits electromechanisch 2027	€ 0	€ 205.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompunits electromechanisch 2028	€ 0	€ 0	€ 205.000	€ 0	E
Vervangen pompunits electromechanisch 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 205.000	E
Vervangen persleidingen 2026	€ 403.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2027	€ 0	€ 403.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2028	€ 0	€ 0	€ 539.000	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 403.000	E

Omschrijving investering	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Ec.nut
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2026	€ 124.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2027	€ 0	€ 88.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2028	€ 0	€ 0	€ 88.000	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 88.000	E
Vervangen vrijvervalrioleering 2026	€ 460.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalrioleering 2027	€ 0	€ 460.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalrioleering 2028	€ 0	€ 0	€ 460.000	€ 0	E
Vervangen vrijvervalrioleering 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 460.000	E
	€ 1.192.000	**€ 1.156.000**	**€ 1.292.000**	**€ 1.156.000**	

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	€ 1.052.366	€ 31.199	€ 27.016	€ 27.764	€ 26.321	€ 28.250
I	- € 820.918	- € 1.557.987	- € 205.987	- € 185.987	- € 165.987	- € 145.987
Totaal	**€ 231.448**	**- € 1.526.788**	**- € 178.971**	**- € 158.223**	**- € 139.666**	**- € 117.737**

Wijzigingen reserves 2026 ten opzichte van 2025

Baten € -1.352.000

Uit de algemene reserve werden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Storting in de voorziening afvalstoffenheffing € 65.000

- Doorschuifbudget actualisering warmteprogramma € 50.000
- Doorschuifbudget herstellen bermen € 10.000
- Doorschuifbudget elementenverharding € 95.000
- Doorschuifbudget wegmeubilair € 350.000
- Doorschuifbudget kwaliteitsimpuls € 180.000
- Doorschuifbudget baggerwerkzaamheden € 113.000
- Doorschuifbudget hekwerk begraafplaats € 25.000
- Doorschuifbudget groenbestekken € 10.000
- Doorschuifbudget ecologie € 45.000
- Doorschuifbudget klimaatadaptie € 181.000
- Diftar € 180.000
- Doorschuifbudget saneringlijst geluidsbelasting reduceren binnen norm € 28.000

Uit de reserve onderhoud kapitaalgoederen werd in 2025 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Kapitaalgoederen kwaliteitsimpuls € 160.000

Uit de reserve onderhoud kapitaalgoederen wordt in 2026 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Kapitaalgoederen kwaliteitsimpuls € 140.000

Programma 4

Beleidsveld Onderwijs

Beleidsdoel

Inclusief onderwijs voor alle jeugdigen. Dat streven wij na in Midden-Delfland. Zo dichtbij mogelijk, maar indien nodig in de regio. Zo ondersteunen wij de optimale ontwikkeling van jeugdigen.

De gemeente zet zich ervoor in dat alle jongeren een startkwalificatie behalen. En de gemeente spant zich in om kinderen met een onderwijsachterstand of een risico daarop extra (taal)ondersteuning te bieden. Zodat zij het onderwijs kunnen volgen dat het best aansluit op hun ontwikkelingsmogelijkheden. We streven naar een goede aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp. Waar nodig krijgen kinderen op hun eigen school extra aandacht en ondersteuning, zodat leerbelemmeringen worden verminderd en ieder kind zo goed mogelijk mee kan doen.

De gemeente zorgt voor goede huisvesting voor de basisscholen.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Iedere jeugdige komt zo goed mogelijk tot ontwikkeling. Iedere jongere behaalt een startkwalificatie voor een optimale deelname aan de maatschappij en de arbeidsmarkt.

We bieden jongeren een geschikte leeromgeving door goede onderwijshuisvesting.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De mogelijkheid om onderwijs te volgen en daarmee kansen op de arbeidsmarkt te vergroten is een toetsingscriterium van Cittaslow. De percentages kinderen met een (onderwijs)achterstand en jeugdwerkloosheid zijn in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionale gemiddelde. Niet het bepalen van de keuzes van mensen, maar mensen bewust maken van de gevolgen van hun eigen keuzes is onderdeel van de filosofie van Cittaslow.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

De gemeente, kinderopvang en scholen zorgen voor Voor- en Vroegschoolse Educatie. We zetten ons in voor een goede aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp. Waar nodig zorgen scholen of gemeente voor extra zorg of ondersteuning op school voor jeugdigen. Dit doen we door inzet van schoolcontactpersonen, maatschappelijk werk, trainingen of maatregelen binnen het budget Lokaal Onderwijsbeleid. De gemeente en de scholen zorgen voor extra ondersteuning van kinderen van inburgeraars en statushouders. Met de komst van de nieuwkomersklas geven we hier passende invulling aan. De gemeente biedt leerlingenvervoer aan kinderen die daarop aangewezen zijn. Alle jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, krijgen een oproep voor een gesprek. Dit gesprek moet leiden tot een passend traject naar scholing of werk.

Concrete doelen/acties voor 2026

- Actualisering van de Verordening Leerlingenvervoer

- Uitvoering van het regionale programma ter voorkoming en bestrijding van voortijdig schoolverlaten van jongeren. Een nieuw regioplan wordt opgewerkt.
- Uitvoering van het Lokaal Onderwijsbeleid
- Uitvoering van het Convenant LEA
- Acties voortvloeiend uit het IHP
- Vormgeven nieuwkomersonderwijs

Instrumenten

- Integraal Huisvestingsplan
- Huisvestingsverordening onderwijs
- Leerlingenprognose
- Verordening leerlingenvervoer
- Bestuurlijke afspraken LEA
- Wet passend onderwijs
- Wet Educatie en Beroepsonderwijs
- Beleidskader Voor- en Vroegschoolse Educatie
- Kader en subsidieregeling Lokaal Onderwijsbeleid

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 2.359.487**	**€ 2.446.017**	**€ 2.320.129**	**€ 2.416.098**	**€ 2.463.495**	**€ 2.480.768**
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	€ 1.118.582	€ 1.167.159	€ 1.181.577	€ 1.175.582	€ 1.155.779	€ 1.166.152
Huisvesting onderwijs	€ 1.240.905	€ 1.278.858	€ 1.087.803	€ 1.189.767	€ 1.256.967	€ 1.263.867
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 0	€ 0	€ 50.749	€ 50.749	€ 50.749	€ 50.749
I	**- € 482.317**	**- € 370.963**	**- € 313.975**	**- € 314.375**	**- € 314.775**	**- € 315.175**
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	- € 256.274	- € 183.936	- € 126.648	- € 126.748	- € 126.848	- € 126.948
Huisvesting onderwijs	- € 226.043	- € 187.027	- € 187.327	- € 187.627	- € 187.927	- € 188.227
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 1.877.170**	**€ 2.075.054**	**€ 2.006.154**	**€ 2.101.723**	**€ 2.148.720**	**€ 2.165.593**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten
Huisvesting basisonderwijs (€ -191.055)
De afname op dit taakveld heeft voornamelijk te maken met incidenteel extra budget in 2025 voor inhuur personeel (€ -89.000), naar 2025 doorgeschoven budget IHP (€ -27.500) en onderhoudskosten voor het Lint (€ -133.534). Het restant zit in hogere kapitaallasten vanaf 2026 (€ 75.928).

Onderwijsbeleid en leerlingzaken (€ 50.749)
Deze toename komt volledig vanwege een verschuiving aan werkgeverslasten.

Baten
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs (€ -57.288)
Deze afname heeft twee redenen. Ten eerste een vermindering in Rijksbijdrage RMC/VSV (€ -35.240) en ten tweede eveneens een lagere Rijksbijdrage vanwege een in 2025 incidenteel extra bijdrage voor specifieke financiering Onderwijsachterstandenbeleid (€ -21.662).

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	€ 27.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	- € 345.824	- € 368.874	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374
Totaal	**- € 318.324**	**- € 368.874**	**- € 252.374**	**- € 252.374**	**- € 252.374**	**- € 252.374**

Wijzigingen reserves 2026 ten opzichte van 2025

Baten € -116.500

Uit de algemene reserve werden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Procesbegeleiding IHP € 89.000
- Doorschuifbudget resterend budget IHP € 27.500

Programma 5

Beleidsveld Sociaal Domein

Het programma 5 is onderverdeeld in een onderdeel Sociaal Domein en een onderdeel Welzijn. Het Sociaal Domein bevat onze ambities op het gebied van zorg en ondersteuning, zoals is vastgelegd in de Wmo, de Jeugdwet en de Wet Publieke Gezondheid. Onder het programmadeel Welzijn valt het brede lokale welzijnsbeleid op gebieden als preventie, cultuur, sport, verenigingsleven en bibliotheken.

Beleidsdoel

Met dit programma laten we iedere inwoner zoveel mogelijk -zelfstandig- participeren in de maatschappij. Hierbij gebruik makend van eigen kracht en het sociaal netwerk. Uitgangspunt hierin is het faciliteren, versterken en benutten van de eigen kracht van zowel individuele inwoners, als de netwerken en sociale verbanden in de gemeente. Daarnaast is een belangrijk doel het stabiliseren en terugdringen van de kosten in met name de jeugdzorg.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen neemt deel aan de samenleving.
- Jeugdigen groeien gezond, veilig en kansrijk op en ontwikkelen zich tot veerkrachtige (jong)volwassenen.
- (oudere) inwoners wonen zo lang als mogelijk zelfstandig thuis.
- Maximale zelfredzaamheid en participatie van onze (oudere) inwoners.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delflanders zijn gewend om binnen hun eigen omgeving naar oplossingen te zoeken. Zij maken daarbij veelal gebruik van de algemene maatschappelijke voorzieningen die aanwezig zijn. Deze houding is de identiteit van de inwoners en past goed in de beleidsdoelen binnen het sociaal domein. We willen dat inwoners vanuit hun eigen kracht handelen. Wanneer inwoners daar ondersteuning bij kunnen gebruiken, organiseren wij met één plan maatwerk dichtbij de (sociale) omgeving van de inwoners. De inwoner houdt daarbij zelf de regie in handen en zet in op de aanwezige kwaliteiten. Op deze manier maken wij gebruik van de ondernemende identiteit van de inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

De zorg dicht bij de inwoners organiseren. In partnerschap en co-creatie met inwoners en zorgaanbieders. Daarbij inzetten op preventie en kwalitatief goede zorg wanneer dat nodig is.

Concrete doelen/acties voor 2026

- Doorontwikkelen van WIJ MIdden-Delfland, waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten, zich kunnen ontwikkelen en met hun vragen over onder andere Wmo, Jeugd en Schuldhulpverlening terecht kunnen.
- Uitvoering geven aan onze wettelijke taken op het gebied van de Wmo voor inwoners die daarop aangewezen zijn. In concreto: het bieden van hulp bij het huishouden, Woonaanpassingen, Begeleiding en overige dienstverlening.

- Voortzetten traject decentralisatie van de beleidstaken Beschermd Wonen/Beschermd Thuis en Maatschappelijke opvang.
- Uitvoering geven aan de uitvoeringsagenda Beschermd wonen en maatschappelijke opvang.
- Voortzetten toezicht WMO GGD.
- Uitvoering geven aan het jaarlijks cliëntervaringsonderzoek Wmo en jeugd (regionaal)
- Uitvoering geven aan gezamenlijk ambities in het kader van GALA en IZA/RIGA met ketenpartners waaronder DSW.
- We werken integraal vanuit diverse teams (sociaal en fysiek domein) aan het onderwerp gezonde leefomgeving.
- Doorontwikkeling regionale informatievoorziening (regionale dashboard).
- Verdere uitvoering geven aan het beleidskader jeugd dat eind 2024 is vastgesteld.
- Implementeren hervormingsagenda via regionale aanpak kostenbeheersing en via beleidskader jeugd.
- De gemeenteraad informeren over de voortgang van het beleidskader en de cijfermatige ontwikkeling jeugdhulp (jaarlijks).
- Toepassen van de regionale inkoopstrategie jeugdhulp.
- Aanbesteden hernieuwde regionale inkoop specialistische jeugdhulp.
- Voortzetten professionalisering en doorontwikkeling Maatschappelijk Team.

Instrumenten

- Algemene Subsidieverordening (ASV)
- Calamiteitenprotocol Sociaal Domein Midden-Delfland
- Verordening en beleidsregels Wmo
- Verordening en beleidsregels Jeugd.
- Beleidskader Jeugd 2024-2028
- Beleidskader VVE Midden-Delfland Subsidieregeling Kwaliteit Peuteropvang en Voor- en Vroegschoolse Educatie
- Cliëntervaringsonderzoek Wmo
- Regiovisie Jeugdzorg Haaglanden 2021-2026
- Toekomstvisie 2050
- Kader financiële ondersteuning welzijnsorganisaties

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (SbJH) sluit in opdracht van de negen gemeenten in de regio Haaglanden onder meer de contracten met de aanbieders van specialistische jeugdhulp die medeverantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het door de raad vastgestelde inkoopstrategie. Inzet van het servicebureau beperkt de administratieve last van partners en gemeenten en werkt daardoor efficiënt en kostenbesparend. Gezamenlijk inkopen ondersteunt de kwaliteit en het behoud van de zorginfrastructuur en de borging van kennis binnen onze regio (adviesrol). Daarnaast verzorgt het SbJH de eenduidige afwikkeling van de ingediende declaraties en de verantwoording van de betaalde Jeugdzorg.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 12.004.324**	**€ 12.108.385**	**€ 12.514.031**	**€ 11.922.317**	**€ 11.794.617**	**€ 11.978.917**
Jeugd	€ 5.153.269	€ 4.282.667	€ 5.020.234	€ 4.553.606	€ 4.399.006	€ 4.474.106
Jeugdgezondheidszorg (uniform)	€ 685.961	€ 737.684	€ 754.094	€ 770.700	€ 787.600	€ 804.900
Kinderopvang	€ 173.594	€ 192.002	€ 194.562	€ 195.962	€ 197.362	€ 198.762
Maatschappelijk team	€ 716.173	€ 1.392.336	€ 1.364.956	€ 1.351.892	€ 1.281.692	€ 1.291.692
Openbare gezondheidszorg	€ 357.162	€ 382.732	€ 348.114	€ 327.614	€ 333.214	€ 338.914
Overig sociaal-cultureel werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemdelingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO	€ 4.277.187	€ 4.445.091	€ 4.142.212	€ 4.070.684	€ 4.131.684	€ 4.193.984
WMO en jeugd	€ 640.978	€ 675.873	€ 689.859	€ 651.859	€ 664.059	€ 676.559
I	**- € 733.123**	**- € 519.100**	**- € 232.245**	**- € 114.625**	**- € 114.925**	**- € 115.225**
Jeugd	- € 10.721	- € 13.629	- € 17.028	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugdgezondheidszorg (uniform)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Kinderopvang	- € 3	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Maatschappelijk team	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Openbare gezondheidszorg	- € 118.129	- € 48.347	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overig sociaal-cultureel werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemdelingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO	- € 604.271	- € 457.124	- € 215.217	- € 114.625	- € 114.925	- € 115.225
WMO en jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 11.271.200**	**€ 11.589.285**	**€ 12.281.786**	**€ 11.807.692**	**€ 11.679.692**	**€ 11.863.692**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten
Jeugd (€ 737.567)
De toename wordt voor het grootste deel (€ 560.000) verklaard door de structurele verwerking van de kostenstijging (op basis van de laatste gegevens van het servicebureau) die in de 3e Periodieke begrotingswijziging is gemeld. En in 2025 incidenteel is bijgeraamd. De resterende mutaties komen voort het de kadernota 2026-2029 en een verschuiving van de werkgeverslasten.

Maatschappelijke team (€ -27.380)
Dit verschil zit voornamelijk in een verschuiving van werkgeverslasten.

Openbare gezondheidszorg (€ -34.618)
In 2025 was sprake van diverse specifieke uitkeringen (€-34.618)

WMO (€ -302.879)
De voornaamste oorzaak voor deze verlaging is een verschuiving van de werkgeverslasten naar het onderwerp Jeugd.

Baten
WMO (€ -241.907)
Enkele onderdelen van specifieke uitkeringen stoppen in 2026 (€-37.510) In 2025 zijn implementatiemiddelen voor Beschermd Wonen Beschermd Thuis verwerkt (€-200.000)

Beleidsveld Welzijn

Beleidsdoel

Het doel is dat iedere inwoner de kans krijgt zichzelf optimaal te ontwikkelen en te ontplooien, zodat hij volwaardig aan de maatschappij kan deelnemen. Het behoud van ons erfgoed draagt bij aan het behoud van de eigen identiteit en de beleving van de dorpen en het buitengebied en daarmee ook aan het welzijn van de inwoners. Het culturele- en verenigingsleven in Midden-Delfland draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid in de dorpen in onze gemeente. De gemeente ondersteunt organisaties zodat zij in staat zijn hun activiteiten zo goed mogelijk uit te voeren.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Om iedere inwoner mee te kunnen laten doen in de maatschappij is het belangrijk als gemeente te beschikken over goede basisvoorzieningen, een vitaal verenigingsleven. Daarnaast is het belangrijk dat er aandacht is voor sport en cultuur. Het lokaal welzijnswerk is hierin een belangrijke partner.

Een onderdeel van het cultuurbeleid is het erfgoedbeleid. Op het gebied van erfgoed willen we de cultuurhistorische kwaliteiten van het landschap en de dorpen en buurtschappen behouden, versterken en beleefbaar maken. Dit is onderdeel van diverse beleidsvelden in het fysieke domein. Behoud, bescherming en de verbetering van de kwaliteit van Rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, archeologische vindplaatsen, cultuurhistorische elementen in het landschap, het trekvaartverleden en het veenweidelandschap zelf behoren tot het gemeentelijk erfgoed en dragen bij aan de gemeentelijke identiteit. Deze elementen zijn onderdeel van de Omgevingsvisie 1.0 en worden integraal betrokken bij het landschappelijk en ruimtelijk beleid uit de programma’s 1 en 7.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow vraagt specifiek aandacht voor toegang tot maatschappelijke voorzieningen en het behoud van culturele, lokale evenementen (het immateriële erfgoed). De identiteit van het landschap van Midden-Delfland en de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden wordt medebepaald door cultuurhistorie en sterke maatschappelijke verbinding. Erfgoed en beleefbaarheid zijn belangrijke waarden van Cittaslow om vanuit de eigen identiteit te werken aan ruimtelijke kwaliteit binnen de lokale gemeenschappen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

We stimuleren vrijwilligerswerk en sociale verbinding door goede voorzieningen voor sport, bewegen, cultuur en ontmoeten te faciliteren. Erfgoed (rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, kerkgebouwen, cultuurhistorie en het landschap) willen we behouden en beleefbaar maken en waar mogelijk de kwaliteiten versterken.

Concrete doelen/acties voor 2026

- Voorbereiding van de herontwikkeling Hoornbloem waaronder alternatieven voor huidige gebruikers Hoornbloem. De herontwikkeling behelst ten minste het bouwen van zorgwoningen en een sociaal-maatschappelijke ruimte.
- Uitvoering geven aan het lokaal sportakkoord, waarbij we bewegen voor jong en oud stimuleren.
- Voorbereiden en verkennen van een beleidsmatig traject richting harmonisatie van ondersteuning en afspraken met sportverenigingen en welzijnsaccommodaties.
- Doorzetten van het Cultuurmenu voor scholen in het kader van Cultuureducatie met Kwaliteit.
- Uitvoering geven aan beleidskader VVE.
- Verder uitvoering geven aan het lokale plan van aanpak GALA.
- Stimuleren van projecten die kwaliteit en beleving van het trekvaartverleden voor erfgoed versterken.
- Het actualiseren van de beleidsregels voor subsidie voor het onderhoud van gemeentelijke monumenten.
- Het uitvoeren van de aanbevelingen uit de Kerkenvisie in samenwerking met de kerkeigenaren.

Instrumenten

- Lokale plan van aanpak Gala inclusief Lokaal Sport- en preventieakkoord
- Algemene Subsidieverordening ASV
- Diverse subsidieregelingen, zie link: Subsidies | Gemeente Midden-Delfland (middendelfland.nl)
- Beleidskader VVE
- Erfgoedverordening
- Handboek Erfgoed
- Open monumentendag en Kindermonumentendag
- Notitie Delflandse Trekvaarten
- Gemeentelijke Kerkenvisie
- De visie over het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland
- Verordening commissie Omgevingskwaliteit

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Dit is een zogenaamde 'lichte' gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Delft en Midden-Delfland op basis waarvan de stadsarcheoloog Delft tegen vergoeding de wettelijke taken van een archeoloog in Midden-Delfland mag verrichten.

Vanuit de gemeenschappelijke regeling GGD en Veilig Thuis Haaglanden biedt de afdeling gezondheidsbevordering ondersteuning bij de uitvoering van het lokale sport- en preventieakkoord.

GR GGD en VT Haaglanden.
De GGD bewaakt en monitort de publieke gezondheid in de regio Haaglanden. Zij bevordert de gezondheid en beschermt door toezicht of actief ingrijpen tegen natuurlijke en/of opzettelijke bedreigingen van de volksgezondheid. Veilig Thuis Haaglanden draagt bij aan het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 1.978.945**	**€ 2.177.958**	**€ 1.829.473**	**€ 1.638.311**	**€ 1.653.293**	**€ 1.652.844**
Kunst	€ 128.031	€ 119.785	€ 115.805	€ 116.605	€ 117.505	€ 118.405
Openbaar bibliotheekwerk	€ 506.004	€ 453.835	€ 419.600	€ 429.200	€ 438.600	€ 448.200
Oudheidkunde/monumenten	€ 160.453	€ 179.930	€ 158.168	€ 160.733	€ 158.333	€ 160.933
Sport	€ 1.121.139	€ 1.322.391	€ 1.099.296	€ 894.748	€ 901.420	€ 887.540
Volksfeesten	€ 45.318	€ 54.457	€ 36.604	€ 37.025	€ 37.435	€ 37.766
Openbare gezondheidszorg	€ 18.000	€ 47.560	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	**- € 512.074**	**- € 394.885**	**- € 324.091**	**- € 235.053**	**- € 238.353**	**- € 241.053**
Kunst	- € 4.012	- € 27.273	- € 22.200	- € 22.700	- € 23.200	- € 23.700
Openbaar bibliotheekwerk	- € 80.567	- € 18.709	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Oudheidkunde/monumenten	- € 5.927	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400
Sport	- € 403.488	- € 299.943	- € 300.491	- € 210.953	- € 213.753	- € 215.953

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Volksfeesten	- € 80	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Openbare gezondheidszorg	- € 18.000	- € 47.560	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 1.466.872**	**€ 1.783.073**	**€ 1.505.382**	**€ 1.403.258**	**€ 1.414.940**	**€ 1.411.791**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten
Openbaar bibliotheekwerk (€ -34.235)
Dit verschil vanwege aanwezig budget in 2025 voor het infopunt digitale overheid (€ -18.709) en het bibliotheek herstelprogramma (€ -18.000).

Sport (€ -223.095)
Er is enerzijds in 2026 een verhoging budget onderhoud velden sportpark Den Hoorn (€ 50.000) en inhuur personeel (€ 40.000). Anderzijds was er in 2025 incidenteel budget voor de uitwerking velden HV en VV Schipluiden (€ -312.367) en waren de kapitaallasten in 2025 hoger (€ -28.481). Het restant zit in een verschuiving werkgeverslasten (€ 38.441).

Mutaties reserve

Mutaties reserves	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	€ 22.287	€ 8.587	€ 5.415	€ 1.709	€ 2.079	€ 1.434
I	- € 616.105	- € 370.345	- € 331.626	- € 163.858	- € 140.345	- € 140.345
Totaal	**- € 593.818**	**- € 361.758**	**- € 326.211**	**- € 162.149**	**- € 138.266**	**- € 138.911**

Wijzigingen reserves 2026 ten opzichte van 2025

Baten € -38.719

Uit de algemene reserve werden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- 80 jaar vrijheid en democratie € 20.000
- Doorschuifbudget oudheidkunde adviezen derden € 10.000

Uit de reserve sociaal domein werd in 2025 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Opvangen budgettaire fluctuaties en onvoorziene uitgaven lange termijn. € 200.000

Uit de reserve sociaal domein wordt in 2026 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Opvangen budgettaire fluctuaties en onvoorziene uitgaven lange termijn. € 191.281

Programma 6

Economische zaken

Beleidsdoel

Versterking en behoud van de gemeentelijke economische infrastructuur op basis van een actieve bijdrage aan het regionaal economisch vestigingsklimaat en lokaal maatwerk.

Wat willen we bereiken?

De beschikbare ruimte is beperkt en de algemene welvaart in Zuid-Holland blijft achter ten opzichte van andere provincies. Daarom zal ondersteuning van economische initiatieven in de toekomst selectiever zijn. Bedrijfsinitiatieven moeten passen bij het lokale en regionale economische profiel, bijdragen aan brede welvaart en aan een duurzame economie in 2050.

We willen een toekomstbestendige economie om te kunnen meebewegen met (inter)nationale ontwikkelingen, technische mogelijkheden en de kansen die al dan niet latent aanwezig zijn in Midden-Delfland. Een positieve grondhouding ten opzichte van innovatie, met behoud van de identiteit van onze dorpen en kwaliteit van het landschap, is een belangrijke voorwaarde.

Om voor Midden-Delfland te bepalen welk economisch profiel wij voorstaan en welk profiel toekomstbestendig is binnen de regionale context, zetten we in om een economisch beleid in de Dorpsvisies op te nemen. Op basis van dit beleid kan vervolgens een strategie uitgevoerd worden die op een duurzame wijze bijdraagt aan de beleidsdoelstellingen van Midden-Delfland. Belangrijk voor een toekomstbestendige economie is om te kunnen meebewegen met (inter)nationale ontwikkelingen, de technische mogelijkheden en de kansen die al dan niet latent aanwezig zijn in Midden-Delfland. Een positieve grondhouding ten opzichte van innovatie, met behoud van de identiteit van onze dorpen en kwaliteit van het landschap, is een belangrijke voorwaarde.

We willen het bieden van laagdrempelige dagrecreatie in het landschap aan de regio verbeteren. De naamsbekendheid van Midden-Delfland is een belangrijke pijler onder het bestaansrecht van het landschap, en versterkt de agrarische - en recreatieve activiteiten die ontplooid worden. Gebiedsmarketing kan bijdragen aan onder meer de vrijetijdseconomie.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het gemeentelijk lidmaatschap van Cittaslow biedt lokale ondernemers een instrument om zich te onderscheiden op duurzaamheid vanuit een innovatieve en maatschappelijk verantwoorde ontwikkeling. Bedrijven en organisaties die werken volgens deze principes en daarmee bijdragen aan de doelstellingen van Cittaslow en de Sustainable Development Goals, kunnen zich als ‘Supporter Cittaslow Midden-Delfland’ aanmelden en vanuit de gemeente het daarbij behorende certificaat ontvangen. Medio 2022 waren er 58 supporters en het aantal groeit gestaag.

Wat gaan we daarvoor doen?

Economisch beleid: Om voor Midden-Delfland te bepalen welk economisch profiel wij voorstaan en welk profiel toekomstbestendig is binnen de regionale context is het wenselijk om een economisch beleid op te stellen. Op basis van dit beleid kan vervolgens een strategie uitgevoerd worden die op een duurzame wijze bijdraagt aan de beleidsdoelstellingen van Midden-Delfland.

Gebiedsmarketing: De naamsbekendheid van Midden-Delfland is een belangrijke pijler onder het bestaansrecht van het groenblauwe landschap en versterkt het landschap met natuur, landbouw en recreatie.

In 2024 is de evaluatie over de uitvoering van gebiedsmarketing in Midden-Delfland afgerond. 2025 vormde een tussenjaar om zaken op orde te brengen. De stichting PUUUR Midden-Delfland heeft in deze tijd vormgegeven aan een Meerjaren ambitie en -strategie voor de uitvoering van gebiedsmarketing vanaf 2026. Door de vaststelling van het beleidskader gebiedsmarketing Midden-Delfland 2026-2030 geeft de gemeente sturing en stelt kaders. Het streven is de effectiviteit van gebiedsmarketing meetbaar te maken aan de hand van prestatieafspraken.

Glastuinbouw: Verkennen toekomstvastheid en opstellen ontwikkelperspectief glastuinbouwclusters.

Harnaschpolder: We overleggen met gemeente Den Haag en Bedrijvenschap HarnaschPolder over het beëindigen van de Gemeenschappelijke regeling HarnaschPolder, die op basis van de huidige inzichten eind 2025 geformaliseerd zal worden.

De financiële gevolgen hiervan zijn nog onbekend, maar de voorziening voor een bijdrage aan het negatieve exploitatietekort zal geactiveerd worden bij de liquidatie. De liquidatie kan ook leiden tot kosten en opbrengsten bij de overname en afronding van resterende werkzaamheden, zoals eigendommen, civieltechnische werkzaamheden, administratieve werkzaamheden en juridische procedures.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Zie voor nadere toelichting paragraaf # Verbonden partijen

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 877.296**	**€ 1.300.649**	**€ 770.290**	**€ 779.715**	**€ 788.526**	**€ 798.526**
Economie	€ 877.296	€ 1.300.649	€ 770.290	€ 779.715	€ 788.526	€ 798.526
I	**- € 506.345**	**- € 459.729**	**- € 499.040**	**- € 638.540**	**- € 645.740**	**- € 653.040**
Economie	- € 506.345	- € 459.729	- € 499.040	- € 638.540	- € 645.740	- € 653.040
Totaal	**€ 370.951**	**€ 840.920**	**€ 271.250**	**€ 141.175**	**€ 142.786**	**€ 145.486**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten

<u>Economie (€ -530.359)</u>

De afname heeft meerdere redenen. Enerzijds vanwege in 2025 opgenomen incidenteel budget voor Economisch beleid (€ -30.000) en dorpsvisies (€ -19.000). Anderzijds de gedeeltelijke financiële

uitwerking voor het gebruik van de voorziening vastgoed; het restant uit de reserve planmatig onderhoud (€ -367.468). Het restant zit in een verschuiving van werkgeverslasten (€ -139.097).

Beleidsveld participatiewet en minimabeleid

Beleidsdoel

Iedereen doet mee in Midden-Delfland. De inwoner die in staat is om betaalde arbeid te verrichten, stimuleren en ondersteunen wij zo snel mogelijk richting de reguliere arbeidsmarkt. De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, participeert naar vermogen in de samenleving. Wij ondersteunen de inwoner die tijdelijk niet in staat is om zelfstandig in het inkomen te voorzien, en voorkomen en/of bestrijden armoede en schulden onder onze inwoners. Belangrijke ambitie is het aantal mensen dat afhankelijk is van een gemeentelijke uitkering terug te dringen. Hiertoe voeren wij een actief en effectief re-integratiebeleid in combinatie met het handhaven van de wet- en regelgeving.

Binnen de gemeente Midden-Delfland heten wij inburgeraars welkom. Wij streven ernaar dat inburgeraars zich thuis voelen in onze gemeente, de weg leren kennen en de taal leren spreken. Met als doel dat de inwoner gaat participeren binnen onze maatschappij, met als uitgangspunt betaalde arbeid.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Zoveel mogelijk inwoners van Midden-Delfland werken om te voorzien in hun eigen onderhoud.
- De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, werkt aan het vergroten van zijn/haar mogelijkheden en participeert naar vermogen in de maatschappij.
- Zo min mogelijk inwoners van Midden-Delfland leven in armoede. We werken eraan het bereik van onze minimaregelingen te verhogen onder de doelgroep.
- Door vroegsignalering van schulden voorkomen dat deze oplopen tot problematische schulden.
- De stijgende lijn van het uitkeringenbestand willen we doorbreken.
- Zoveel mogelijk van onze statushouders ronden het inburgeringstraject af binnen de daarvoor gestelde termijn van drie jaren.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Bestrijding van de sociale armoede is een belangrijk uitgangspunt van de filosofie van Cittaslow. Een eigen inkomen en maatschappelijke participatie dragen bij aan het vergroten van de kwaliteit van leven en de sociale cohesie. Het percentage uitkeringen en kinderen die leven in een ‘uitkeringsgezin’ is in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionaal gemiddelde. Tegelijkertijd is sprake van een hoger besteedbaar inkomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Ons motto is: Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Door extra inzet op bemiddeling naar werk, het ondersteunen bij re-integratie en het handhaven van wet- en regelgeving streven we naar daling van het bijstandsbestand. We zetten door het uitvoeren van het in 2024 vastgestelde participatie en re-integratieplan, extra in op het vergroten van de uitstroom naar (vervangend) werk en het vergroten van de participatie van inwoners met een grote afstand tot

de arbeidsmarkt. Meer mensen aan het werk, minder in de uitkering en het voorkomen van armoede en schulden.

Concrete doelen/acties voor 2026

- We geven verder uitvoering aan het in 2024 vastgestelde participatie en re-integratiebeleid, door het versterken van de regie van klantmanagers, het samenwerken met meerdere aanbieders, het inzetten van de mee-doen coach en de werkgeversconsulent.
- We geven verder uitvoering aan het in 2024 vastgestelde programma armoede en schulden, waaronder de doorontwikkeling van de ontwikkelpleinen.
- Wij geven invulling aan onze wettelijke taken op het gebied van re-integratie. Hiermee leiden we inwoners met een uitkering toe naar werk, parttime werk of participatie.
- Wij werken samen binnen de arbeidsmarktregio aan het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt voor inwoners van de arbeidsmarktregio. Dit doen we onder andere door inzet binnen het regionale werkcentrum.
- Wij bieden de wettelijke dienstverlening aan zelfstandigen via inzet van het expertise centrum Regionaal Bureau Zelfstandigen van gemeente Rotterdam.
- Voor de doelgroep jongeren zetten wij onze aanpak voort met de inzet van onze klantmanager Jongeren.
- Dienstverlening voor onze inburgeraars voeren wij uit conform het vastgestelde uitvoeringsplan inburgering. Alle statushouders die zich huisvesten in onze gemeente, worden in begeleiding genomen door de klantmanager.
- We zetten het kwaliteitsbeleid voort, gericht op het in stand houden en verhogen van de kwaliteit van de uitvoer van onze publieke taak.
- Het stapsgewijs implementeren van de maatregelen uit het wetsvoorstel Participatiewet in Balans.
- Evaluatie pilot meedoencoach.

Instrumenten

- Beleidskader participatie en re-integratie Midden-Delfland
- Beleidsplan geldzorgen, armoede en schulden
- Handhavingsplan Sociale Zaken
- Re-integratieverordening en beleidsregels re-integratie
- Verordening tegenprestatie
- Handhavingsverordening
- Verordening cliëntenparticipatie
- Verordening individuele inkomenstoeslag
- Maatregelverordening
- Beleidsregels beschut werk
- Beleidsregels bestuurlijke boete
- Beleidsregels terugvordering en verhaal
- Beleidsregels vrijlating inkomsten en giften
- Beleidsregels bijzondere bijstand
- Beleidsregels Collectieve Aanvullende Verzekering
- Beleidsregels krediethypotheek en -pand
- Beleidsregels schuldhulpverlening
- Beleidsregels bijstandsverlening zelfstandigen
- Beleidsregels tegemoetkoming kosten kinderopvang SMI
- Beleidsregels woonsituatie en commerciële verhuur
- Beleidsregels Alleenverdienersproblematiek 2025-2027

- Jeugdsportfonds/ Jeugdcultuurfonds
- Stichting leergeld
- Beleidsregels Tozo terug- en invordering gemeente Midden-Delfland 2022
- Instrumentenbox DENNIS en EVA

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 6.793.464**	**€ 7.111.001**	**€ 7.001.439**	**€ 7.011.199**	**€ 6.991.050**	**€ 6.788.423**
Bijstand	€ 3.847.266	€ 3.572.025	€ 3.679.987	€ 3.688.359	€ 3.696.556	€ 3.704.329
Minimabeleid	€ 1.067.216	€ 943.726	€ 844.172	€ 843.629	€ 850.829	€ 709.329
Participatiefonds	€ 164.777	€ 451.242	€ 396.233	€ 397.264	€ 398.264	€ 399.264
Sociale werkvoorziening	€ 118.227	€ 285.625	€ 220.825	€ 221.025	€ 221.225	€ 221.425
Vreemdelingen	€ 1.595.978	€ 1.858.383	€ 1.860.222	€ 1.860.922	€ 1.824.176	€ 1.754.076
I	**- € 5.040.806**	**- € 4.339.238**	**- € 4.618.846**	**- € 4.625.973**	**- € 4.633.188**	**- € 4.556.888**
Bijstand	- € 3.261.354	- € 2.480.125	- € 2.584.325	- € 2.586.925	- € 2.589.525	- € 2.592.125
Minimabeleid	- € 95.382	- € 78.232	- € 78.300	- € 78.400	- € 78.500	- € 78.600
Participatiefonds	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Sociale werkvoorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemdelingen	- € 1.684.070	- € 1.780.881	- € 1.956.221	- € 1.960.648	- € 1.965.163	- € 1.886.163
Totaal	**€ 1.752.658**	**€ 2.771.763**	**€ 2.382.593**	**€ 2.385.226**	**€ 2.357.862**	**€ 2.231.535**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten

Bijstand (€ 107.962)

Deze bijraming heeft verschillende oorzaken. Als eerste de incidentele wijziging van het budget participatiewetuitkeringen en loonkostensubsidie (€-36.200). Het restant betreft een verschuiving aan werkgeverslasten (€ 142.187)

Minimabeleid (€ -99.554)

Deze aframing betreft in 2025 incidenteel geraamde budget beleidscapaciteit geldzorgen armoede en schulden (€ -41.840) en een verschuiving aan werkgeverslasten (€ -75.818)

Participatiefonds (€ 55.009)
Deze aframing ontstaat na het uit 2024 naar 2025 doorgeschoven restantbudget voor het participatiefonds/werkgeversdienstverlening H5 (€ -100.000) en een verschuiving aan werkgeverslasten (€44.491)

Sociale Werkvoorziening (€-64.800)

De aframing is het gevolg uitstroom (€-64.800)

Baten
Bijstand (€ 104.200)
De rijksbijdrage BUIG stijgt naar verwachting (€ 104.200)

Vreemdelingen (€175.340)
Betreft volledig de geraamde inkomst 2026 vanuit de Rijksbijdrage voor realisatie AZC.

Mutaties reserve

Mutaties reserves	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	€ 590.938	€ 120.000	€ 140.000	€ 140.000	€ 140.000	€ 140.000
I	- € 617.256	- € 625.597	- € 256.000	- € 248.500	- € 248.500	- € 100.000
Totaal	**- € 26.318**	**- € 505.597**	**- € 116.000**	**- € 108.500**	**- € 108.500**	**€ 40.000**

Wijzigingen reserves 2026 ten opzichte van 2025

Baten € -369.597

Uit de algemene reserve werden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schuld € 163.500
- Doorschuiven economisch beleid € 30.000
- Doorschuiven Mee-doen coach € 100.000
- Beleidskader participatie en re-integratie budget WSW € 65.000
- Doorschuiven formulierendienst € 20.000
- Doorschuiven van alleenverdienersproblematiek € 12.280
- Doorschuiven economische ontwikkeling dorpvisies € 19.000

Uit de algemene reserve werd in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schuld € 156.000

Uit de reserve BUIG werd in 2025 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Onttrekking aan de reserve ter opvang van fluctuaties € 115.817

Programma 7

Beleidsveld ruimtelijke ordening

Beleidsdoel

In de ruimtelijke ordening hebben diverse belangen en ontwikkelingen invloed op de bestaande en toekomstige leefomgeving van inwoners van onze gemeente. Wij willen mede door participatie van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ruimtelijke projecten tot ontwikkeling brengen. Op deze manier werken wij aan een groter maatschappelijk draagvlak voor ontwikkelingen van bijvoorbeeld woningbouwlocaties en bedrijfsterreinen. Daarnaast biedt het ruimtelijk beleid, dat met name is vastgelegd in de Omgevingsvisie 1.0, handvatten om tot goede belangenafweging te komen. Hierbij gaat het enerzijds om het bereiken en behouden van een veilige, gezonde en duurzame fysieke leefomgeving met omgevingskwaliteit, en anderzijds om het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Wat willen we bereiken?

Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht geworden, en eveneens de Wet kwaliteitsborging. Het doel van de Omgevingswet is om een goede balans te vinden tussen een veilige en gezonde leefomgeving en een goede kwaliteit van de omgeving. Dit wordt gedaan door de fysieke leefomgeving goed te beheren, te gebruiken en te ontwikkelen om aan maatschappelijke behoeften te voldoen.

De huidige Wet natuurbescherming (Wnb) is opgegaan in de Omgevingswet. Belangrijk doel ervan is bescherming en versterken van de soortenrijkdom van planten en dieren, maar ook behoud en beheer van waardevolle landschappen en gebieden. Het instrument Soortenmanagementplan (SMP) is een instrument dat dient als ecologische onderbouwing bij verlenen van een gebiedsgerichte/generieke ontheffing door de provincie. In het SMP worden voorwaarden en maatregelen opgenomen waarmee de staat van instandhouding van (beschermde) soorten wordt geborgd tijdens de uitvoering van eventuele activiteiten gedurende een langere periode, en hoe met de aanwezige (beschermde) soorten en hun leefgebied wordt omgegaan. Een generieke of gebiedsontheffing bespaart op den duur tijd en geld bij eventuele ontwikkelingen, zoals bij verduurzaming van gebouwen. Het SMP ondersteunt en versnelt onder andere het realiseren van de doelstellingen uit het vastgestelde uitvoeringsprogramma Energietransitie.

Water en bodem zijn de komende jaren een belangrijk thema. 'Water en Bodem Sturend' is door het Rijk en de provincie omarmd als ordeningsprincipe in de ruimtelijke ordening. Aspecten die aandacht zullen moeten krijgen in onze Omgevingsvisie 2.0 zijn onder meer: tegengaan wateroverlast (inclusief waterberging), verhogen grondwaterpeil in veenweidegebieden en tegengaan oxidatie van veen door het scheuren van grasland, mogelijke bescherming nieuwe drinkwaterbronnen, en klimaatbestendigheid van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Het landschap van Midden-Delfland levert een waardevolle bijdrage voor onze gemeente en de regio aan het vasthouden van water in relatie tot bodemdaling, en het voorkomen van wateroverlast in bebouwd gebied. De gemeente Midden-Delfland heeft een belangrijke rol om dit thema samen met regionale partners gestalte te geven in het zogenaamde Verstedelijkingsgebied Zuidelijke Randstad binnen het nationale omgevingsbeleid, en de aanstaande Omgevingsvisie van de provincie.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow richt zich op behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit van de (fysieke) leefomgeving. De Omgevingsvisie 1.0 is hierbij een belangrijk instrument. De visies Midden-Delfland®2025 en Behoud door ontwikkeling kennen eveneens een belangrijke ruimtelijke component. Deze bestaat uit bescherming via het bestemmingsplan, herontwikkeling via een grondexploitatie en aanpak van vervallen of leegstaande locaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties voor 2026

Kostendekkendheid leges: Binnen de VNG blijft kostendekkendheid van VTH-taken onderwerp van gesprek, dat samen met diverse belangenpartijen en op interbestuurlijk niveau gevoerd wordt onder meer ten aanzien van mogelijke compensatie vanuit het Rijk voor de nadelige effecten van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor gemeenten. Monitoring blijft belangrijk voor eventuele verdere compensatie. Daarom heeft de VNG alle gemeenten opgeroepen om deel te nemen aan de Financiële Monitor Omgevingswet. Midden-Delfland heeft zich aangemeld.

Omgevingsvisie 2.0: Gemeenten zijn verplicht om onder de Omgevingswet een Omgevingsvisie en een Omgevingsplan op te stellen.

De Omgevingsvisie 2.0 bouwt voort op de huidige Omgevingsvisie 1.0, waartoe met de raad het participatietraject wordt bepaald. De Toekomstvisie 2050 is een basis voor de Omgevingsvisie 2.0, met een integrale verbreding op alle maatschappelijke opgaven. In 2025 wordt gestart met de Dorpenvisie. Dit is een bouwsteen voor de nieuwe Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie dient volgens de invoeringswet uiterlijk 1 januari 2027 vastgesteld te zijn.

Omgevingsplan: Het Omgevingsplan dient uiterlijk 1 januari 2032 vastgesteld te zijn. Opstelling ervan start na vaststelling van de Omgevingsvisie 2.0. Al eerder zal de raad een besluit nemen over de beslisruimte die zij aan zich wil houden of juist wil vrijgeven aan de inwoners en ondernemers.

Erfgoedbeleid: In het kader van het Interbestuurlijke Toezicht (IBT) is de provincie gestart met een nieuwe wijze van toezicht voor het toezichtgebied Monumenten en Archeologie, zoals beschreven in haar Uitvoeringsprogramma IBT. Het toezicht wordt één keer per jaar uitgevoerd aan de hand van 4 indicatoren, die mede een beeld moeten geven van de mate waarin de gemeente is toegerust op de uitvoering van het taakveld Monumenten en Archeologie binnen de context van de Omgevingswet. Op dit moment is nog niet aan te geven of dit structureel financiële consequenties heeft voor de gemeente.

Recreatie en toerisme: Het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland heeft een belangrijke waarde voor de eigen inwoners maar juist ook voor de inwoners van de omliggende steden. De waarde voor recreatie en toerisme gaat hand in hand met het belang van het beschermen en onderhouden van het landschap.

Om de recreatieve functie te versterken dienen de bekendheid, toegankelijkheid en beleefbaarheid van het gebied vergroot te worden. Het gebied kan aantrekkelijker gemaakt worden door toevoeging van onder meer wandel- en fietspaden, en activiteiten of functies die gericht zijn op natuurbeleving, lokale voedselproductie of educatie.

Om keuzes te kunnen maken in de balans tussen behoud van de kwaliteiten van het landschap en bevordering van recreatief medegebruik zal beleid voor recreatie en toerisme opgesteld worden. Dit kan ten laste van de resterende inkomsten van toeristenbelasting. De inkomsten van toeristenbelasting zal inclusief jaarlijkse indexering een redelijk stabiele inkomstenbron zijn. Door de

raad is eerder bepaald dat niet bestede inkomsten uit toeristenbelasting beschikbaar blijven voor toerisme en recreatie. Het opvolgende uitvoeringsprogramma toerisme en recreatie zal gepaard gaan met een financiële raming die voorgelegd zal worden aan de raad. Dan wordt bezien of het voeden van het uitvoeringsprogramma uit inkomsten van toeristenbelasting kan komen.

Ecologie en biodiversiteit: De Wet natuurbescherming (Wnb) is opgegaan in de Omgevingswet. Om te voldoen aan de wet en ervoor te zorgen dat ontwikkelingen en initiatieven voortvarend en met de juiste maatregelen ter hand genomen kunnen worden, wordt fasegewijs ecologisch beleid voor Midden-Delfland vormgegeven.

Een generieke of gebiedsontheffing bespaart op den duur tijd en geld bij eventuele ontwikkelingen, bijvoorbeeld verduurzaming van gebouwen. Wij stimuleren verduurzaming en willen tegelijkertijd rekening houden met beschermde diersoorten die in deze gebouwen leven. Een soortenmanagementplan kan voorkomen dat per pand een ontheffing of vrijstelling aangevraagd dient te worden.

Water en bodem: Water en bodem zijn de komende jaren een belangrijk thema. Het landschap van Midden-Delfland levert een waardevolle bijdrage voor onze gemeente en de regio aan het vasthouden van water in relatie tot bodemdaling, en het voorkomen van wateroverlast in bebouwd gebied. De gemeente Midden-Delfland heeft een belangrijke rol om dit thema samen met regionale partners gestalte te geven in het zogenaamde Verstedelijkingsgebied Zuidelijke Randstad binnen het nationale omgevingsbeleid, en de Omgevingsvisie van de provincie.

‘Water en Bodem Sturend’ is door het Rijk en de provincie omarmd als ordeningsprincipe in de ruimtelijke ordening. De kwaliteiten van bodem en ondergrond worden nog onvoldoende meegenomen bij het oplossen van maatschappelijk opgaven. Aspecten die aandacht zullen moeten krijgen in onze Omgevingsvisie 2.0 zijn onder meer: tegengaan wateroverlast (inclusief waterberging), verhogen grondwaterpeil in veenweidegebieden en tegengaan oxidatie van veen door het scheuren van grasland, mogelijke bescherming nieuwe drinkwaterbronnen, en klimaatbestendigheid van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Door de stijging van de zeewaterspiegel verschuift ook de verziltingsgrens landinwaarts, met consequenties voor Midden-Delfland. De opgaven met betrekking tot water en bodem vragen samenwerking met alle gebiedspartijen, met name het Hoogheemraadschap.

Binnen de regionale uitwerking voor de provincie Zuid-Holland (ZH-PLG) worden de belangen van natuur, water, stikstof en klimaat als randvoorwaarde voor een vitaal platteland samengebracht. Onder andere (grond)water is een belangrijk thema, ook voor Midden-Delfland. Zo wordt op basis van de Kader Richtlijn Water (KRW, 2027) de aanpak voor waterkwaliteit geïntensiveerd. De doelen van de KRW liggen momenteel buiten bereik, terwijl een goede waterkwaliteit van belang is voor de biodiversiteit, volksgezondheid en de kringlooplandbouw. Er wordt ook in beeld gebracht wat de impact is van de grondwaterstand in de veenweiden op een aantal factoren. De provincie is hiertoe een belangrijke partner.

Spoorverdubbeling: Tussen Delft en Schiedam is een spoorverdubbeling gepland van het tracé dat het landschap van Midden-Delfland doorsnijdt (De Oude Lijn). ProRail heeft de projectleiding. Onze samenwerking met ProRail is gericht op een zorgvuldige ruimtelijke inpassing en een kwalitatief verantwoorde uitvoering, zodat de spoorverdubbeling gepaard gaat met compensatie voor eventueel aangetaste waarden en tevens een plus oplevert voor de belevings-, gebruiks-, en toekomstwaarde het landschap.

Eind 2023 is een propositie opgesteld (met financiering door de aangesloten partijen), waarvan de uitwerking op dit moment gaande is. De Landschapstafel heeft een

procesbegeleider/programmamanager aangesteld, om binnen het speelveld van uiteenlopende belangen ervoor te zorgen dat de propositie op een constructieve wijze doorwerkt in de verdere uitwerking van de spoorverdubbeling. Doel is een integrale aanpak voor de bereikbaarheid, de verstedelijkingsopgave en behoud of versterking van het Bijzonder Provinciaal Landschap, waar alle partners van de Landschapstafel achter staan. Dit heeft geleid tot een samenwerking met betrokken partijen, waaronder ProRail, om uiteindelijk voldoende financiële dragers vanuit het Rijk, provincie of regio te genereren om de kwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap te behouden of te versterken. Onze gemeentelijke bijdrage gaat vooralsnog via de Landschapstafel. Indien aanvullende middelen nodig zijn om ons doel te bereiken zal dat separaat of via de P&C-cyclus aan de orde gesteld worden.
Medio 2025 is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) door het ministerie gepubliceerd met daarin opgenomen zeven te onderzoeken varianten voor de viersporigheid tussen Delft en Schiedam. Onder de varianten ook de oplossingen die door de Landschapstafel zijn aangereikt.

Instrumenten

- Omgevingsvisie 1.0
- Toekomstvisie 2050
- Midden-Delfland®2025
- Landschapsontwikkelingsperspectief
- Structuurvisie Midden-Delfland 2025 (5 juli 2011)
- Omgevingsbeleidsplan Midden-Delfland (2017)
- Bouwverordening Midden-Delfland 2007
- Welstandsnota Midden-Delfland 2018
- Erfgoedverordening Midden-Delfland 2024
- Handleiding Beeldkwaliteit Buitengebied 2016/Beeldkwaliteitsplannen
- Handboek Erfgoed Midden-Delfland
- Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Midden-Delfland
- Grondbeleid inclusief grondexploitaties
- Aanwijzing Bijzonder Provinciaal Landschap (inclusief visie en uitvoeringsprogramma Gebiedstafel BPL)
- Grondinstrument (onderdeel Duurzaam Boer Blijven)

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Het doel van de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) is het uitvoeren van de wettelijke milieutaken. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialismevorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio. Deelname aan deze gemeenschappelijke regeling is opgelegd vanuit de Wet milieubeheer.

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland heeft als doel op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Dit is een zogenaamde ‘lichte’ gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Delft en Midden-Delfland op basis waarvan de stadsarcheoloog Delft tegen vergoeding de wettelijke taken van een archeoloog in Midden-Delfland mag verrichten.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 1.549.327**	**€ 1.816.783**	**€ 977.970**	**€ 988.970**	**€ 979.970**	**€ 980.970**
Ruimtelijke ordening	€ 1.549.327	€ 1.816.783	€ 977.970	€ 988.970	€ 979.970	€ 980.970
I	**- € 169.790**	**- € 417.548**	**- € 152.806**	**- € 227.245**	**- € 219.345**	**- € 219.445**
Ruimtelijke ordening	- € 169.790	- € 417.548	- € 152.806	- € 227.245	- € 219.345	- € 219.445
Totaal	**€ 1.379.537**	**€ 1.399.235**	**€ 825.164**	**€ 761.725**	**€ 760.625**	**€ 761.525**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten
Ruimtelijke ordening (€ -838.813)
De afname van de lasten op dit taakveld heeft meerdere oorzaken, de voornaamste zijn:
Er is een lager budget beschikbaar voor inhuur bouwplannen (€- 459.632) en implementatie Omgevingswet (€ -340.000) dit vanwege doorschuiven restant budget naar 2025 en een naar 2025 doorgeschoven restant budget centrumplan Schipluiden (€ -58.000). Het overige is voornamelijk toe te wijzen aan een verschuiving van werkgeverslasten (€ 100.065).

Baten
Ruimtelijke ordening (€ -264.742)
Wij verhalen kosten in beginsel op de initiatiefnemers. Deze gemeentelijke kosten worden op de balans als vordering geboekt. Het uitgangspunt is dat we 80% van de kosten die we maken terugverdienen door kostenverhaal dat geregeld is via een anterieure overeenkomst (of exploitatieplan). Vanwege een afname van de (inhuur)kosten (zie lasten) nemen ook de inkomsten af.

Beleidsveld volkshuisvesting

Beleidsdoel

Wij streven naar een evenwichtige woningvoorraad, waarbij het accent per dorp verschilt. Dit beleidsveld heeft een sterke relatie met het sociaal domein (onder andere Wet maatschappelijke ondersteuning, statushouders, voorrangsverklaringen, langer zelfstandig wonen, sociale cohesie en veilige woonomgeving), locatieontwikkeling en ruimtelijke ordening (randvoorwaarden en planning nieuwe woningbouwlocaties).

Wat willen we bereiken?

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen volgen we de uitgangspunten en doelstellingen van de Woonvisie 2024-2030. Hierbij sturen we op de 30/30/40 verdeling; 30% sociale huur, 30% betaalbare koop of middenhuur en 40% overig. We werken ook aan woningen die geschikt zijn voor ouderen en bijpassende voorzieningen, zoals huisartsenzorg. De verwachte toename van het aantal ouderen maakt dit noodzakelijk. Voor het realiseren van deze woningen werken we samen met zorginstellingen en WoonWest. Daarnaast moet er ruimte zijn voor het huisvesten van

aandachtsgroepen en andere vormen van betaalbaar wonen. We streven ernaar om gemiddeld 50-70 woningen per jaar te realiseren.

Wij nemen onze verantwoordelijkheid voor de opvang en huisvesting van asielzoekers, statushouders en Oekraïense vluchtelingen. De aantallen worden bepaald op regionaal niveau.

Om vitale dorpen te behouden zijn na 2030 nieuwe woningbouwlocaties nodig. Hierbij zal eerst bezien worden of dat in de bestaande kernen kan. Indien dat niet kan zullen andere locaties gezocht moeten worden, echter met behoud van de landschappelijke kwaliteiten die Midden-Delfland voor de regio bijzonder maken. De potentiële locaties zullen met de raad afgestemd worden. Zodoende is er ruimte voor een integrale politiek-bestuurlijke afweging omtrent potentiële woningbouwlocaties voor na 2030.

De woningmarkt staat nog steeds onder druk als gevolg van (macro-)economische ontwikkelingen. Het woningtekort, stijgende rente, toenemende bouwkosten en onzekerheid over het beleid van het Rijk spelen hierbij een rol. Deze ontwikkelingen hebben effect op de ruimtelijke ontwikkeling en woningbouwactiviteiten in het bijzonder.

Rijk en provincie bieden diverse subsidiemogelijkheden aan voor stimulans van de woningbouwprogrammering. Het gaat om bijdragen die een impuls moeten geven aan het versnellen van woningbouw of oplossen van knelpunten bij de realisering ervan. Wij zetten ons nog steeds in om deze externe financiering te ontvangen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Kwaliteit van leven en wonen liggen in elkaars verlengde. Vanuit Cittaslow gaat het bij dit beleidsveld om een kwalitatieve inrichting van de woon- en leefomgeving. Het lokale beleid is gericht op de persoonlijke omstandigheden van inwoners en verschillende doelgroepen in de gemeente. Bij de planvorming voor woningbouw zijn duurzaamheid, veiligheid en de bijdrage aan de vitaliteit van de dorpen belangrijke beleidsonderdelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties voor 2026

Uitvoering geven aan Woonvisie
Wij realiseren gemiddeld 50-70 woningen per jaar en creëren meer betaalbare woningen voor onze huidige én toekomstige dorpsbewoners.

Samenwerking met WoonWest
Wij blijven intensief samenwerken met de woningcorporatie Woonwest. Jaarlijks maken we prestatieafspraken met de corporatie en huurdersverenigingen.

Uitvoering Woningbouwprogramma
In alle drie de dorpen worden woningen aan de voorraad toegevoegd. Ons woningbouwprogramma is vastgelegd in de Regionale Realisatie Agenda (de Woondeal) en door de Provincie Zuid-Holland vastgesteld. Hierin is de realisatie van 474 woningen tot en met 2030 opgenomen. Voor centrum Den Hoorn, De Kreek fase IV en de Hoornbloem worden de woningbouwplannen voortgezet. In Schipluiden zijn er onder andere plannen in voorbereiding voor het toevoegen van woningen in het centrum, aan de Kasteellaan en de Zuidrand. De bouw van Keenenburg V zal naar verwachting in 2026 starten. In Maasland is er een plan in voorbereiding voor het centrum en worden er woningen opgeleverd in de Maaslandse Zoom.

Aandacht voor wonen met zorg
De verwachte toename van het aantal ouderen en andere aandachtsgroepen maakt het noodzakelijk hier passende woningen voor te ontwikkelen. Voor het realiseren van deze woningen werken we samen met zorginstellingen en woningcorporatie Woonwest. Het in voorbereiding zijnde kader voor wonen en zorg (ook wel Woonzorgvisie) zorgt ervoor dat er een gezamenlijke ambitie ontstaat op de thema's wonen, zorg en welzijn.

Regionale samenwerking
In de regio Haaglanden maken we afspraken over de huisvesting van urgent woningzoekenden. Door de in concept zijnde landelijke wetgeving (Wet versterking regie volkshuisvesting) zal de voorrang van urgentiecategorieën bij wet worden voorgeschreven. We verwachten een toename van urgent woningzoekenden. Onze bestaande regeling moet worden aangepast, zodat de inwoners van Midden-Delfland die urgent woningzoekend zijn kunnen worden gehuisvest binnen onze gemeente.

Maximaal benutten subsidiemogelijkheden voor woningbouw
Rijk en provincie bieden subsidiemogelijkheden aan voor stimulans woningbouwprogrammering. Het gaat hier om bijdragen die een impuls moeten geven aan het versnellen van woningbouw of het bijdragen bij een tekort. Het gaat om regelingen zoals de Vliegende Brigade, de Knelpuntenpot Sociale Woningbouw en de Startbouwimpuls. We bewaken welke projecten hiervoor in aanmerking komen en zorgen voor een tijdige aanvraag.

Instrumenten

- Woonvisie 2024-2030
- Toekomstvisie 2050
- Omgevingsvisie 1.0
- Visie Behoud door ontwikkeling (Vitale Dorpen 2025)
- Huisvestingsverordening Midden-Delfland 2023
- Regionale Realisatie Agenda: gemeentelijk aandeel in regionale nieuwe woningmarktafspraken
- Prestatieafspraken met WoonWest
- Wet maatschappelijke ondersteuning en de voorzieningen die daarop gebaseerd zijn (wonen, zorg en welzijn)
- Bestuurlijke Tafel Wonen (de ambtelijke en bestuurlijke samenwerking in de woningmarktregio Haaglanden)
- Anti-speculatiebeleid 2017
- Beleidsnotitie Afkoop Sociale Woningbouw (gekoppeld aan Omgevingsvisie)

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 2.261.667**	**€ 1.851.319**	**€ 1.824.680**	**€ 1.810.801**	**€ 1.416.789**	**€ 1.422.682**
Bouw- en woningtoezicht	€ 2.261.667	€ 1.851.319	€ 1.824.680	€ 1.810.801	€ 1.416.789	€ 1.422.682

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
I	**- € 2.251.219**	**- € 1.283.779**	**- € 1.137.839**	**- € 922.621**	**- € 603.366**	**- € 543.653**
Bouw- en woningtoezicht	- € 2.251.219	- € 1.283.779	- € 1.137.839	- € 922.621	- € 603.366	- € 543.653
Totaal	**€ 10.448**	**€ 567.540**	**€ 686.841**	**€ 888.180**	**€ 813.423**	**€ 879.029**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten
Bouw- en woningtoezicht (€ -26.639)
In 2025 is er incidenteel budget voor de wet betaalbare huur en goed verhuurderschap geraamd (€ -21.965) en woonzorgvisie (€ -41.000). Het restant zit in een verschuiving van werkgeverslasten.

Baten
Bouw- en woningtoezicht (€ -145.940)
De afname ontstaat enerzijds vanwege de afname op inkomsten uit leges bouwvergunningen (€ -84.388) en de verschuiving van algemene leges naar bouw- en woningtoezicht in 2025 (€ -16.100). Anderzijds zijn er in 2025 inkomsten opgenomen uit overige gronden AZC (€ -46.254).

Beleidsveld grondzaken

Beleidsdoel

De gemeente wil zo veel mogelijk een regierol vervullen bij ruimtelijke ontwikkelingen en het open houden van het Midden-Delflandgebied. Het grondbeleid kan daarbij ondersteunend zijn en in het verlengde hiervan aan de beleidsvelden Midden-Delfland® 2025 en Vitale Dorpen in 2025.

Wat willen we bereiken?

Het beschikbaar hebben van gronden, tegen (maatschappelijk) acceptabele kosten, ten dienste van de in het beleidsdoel geformuleerde uitgangspunten.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het beleidsveld grondzaken heeft een indirecte relatie met Cittaslow. Het gemeentelijk grondbeleid is ondersteunend aan het realiseren van de in het beleidsdoel genoemde doelstellingen. De waarden van Cittaslow zijn daarbij ook uitgangspunt, zoals het betrekken van inwoners, een hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte, het open houden van het Midden-Delflandgebied en duurzaam bouwen.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2026 onderzoeken we of het wenselijk is om het huidige grondbeleid aan te passen. De focus ligt daarbij op de mogelijkheid om het beleid uit te breiden met nieuwe thema's, zoals de voorwaarden voor het verkopen of verhuren van gronden. Dit betreft onder andere gronden bestemd voor woningbouw, bedrijvigheid, agrarisch gebruik en zogenoemd snippergroen — kleine restpercelen groen die vaak aan particuliere kavels grenzen. De Toekomstvisie 2050, de Woonvisie 2024-2030 en de actuele woonagenda zijn Input voor de actualisatie, die tevens wordt afgestemd op de opties van de nieuwe Omgevingswet.

Instrumenten

- Nota Grondbeleid;
- Jaarlijkse herziening grondexploitaties, en bijbehorende risicoanalyse en het meerjarenprogramma grondexploitaties (ontwikkeling reserve grondexploitaties).

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Deelname aan het Bedrijvenschap Harnaschpolder heeft onder meer als doel de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. De ontwikkeling van het bedrijventerrein is bijna ten einde. De liquidatie van de gemeenschappelijke regeling wordt voorbereid. Deze zal in 2026 tot een afronding komen.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 1.735.326**	**€ 6.517.649**	**€ 2.003.152**	**€ 2.007.392**	**€ 2.011.680**	**€ 2.016.016**
Grondexploitaties	€ 1.735.326	€ 6.517.649	€ 2.003.152	€ 2.007.392	€ 2.011.680	€ 2.016.016
I	**- € 4.517.015**	**- € 7.760.396**	**- € 3.248.816**	**- € 3.261.481**	**- € 3.262.310**	**- € 3.262.310**
Grondexploitaties	- € 4.517.015	- € 7.760.396	- € 3.248.816	- € 3.261.481	- € 3.262.310	- € 3.262.310
Totaal	**- € 2.781.689**	**- € 1.242.747**	**- € 1.245.664**	**- € 1.254.089**	**- € 1.250.630**	**- € 1.246.294**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

De lasten binnen het taakveld grondexploitaties zijn gebaseerd op prognose van werkzaamheden (in-en extern) ten aanzien van de grondexploitaties voor de komende jaren. Deze lasten worden budgettair neutraal verwerkt in de begroting. Het saldo tussen de lasten en baten (€ 1.245.664) betreft de (netto) opbrengst uit erfpacht.

Mutaties reserve

Mutaties reserves	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	€ 1.442.461	€ 17.947	€ 17.945	€ 18.487	€ 19.631	€ 18.764
I	- € 676.438	- € 831.063	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 766.023**	**- € 813.116**	**€ 17.945**	**€ 18.487**	**€ 19.631**	**€ 18.764**

Wijzigingen reserves 2026 ten opzichte van 2025

Baten € - 831.063

Uit de algemene reserve werden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Doorschuiven budget woonvisie € 41.000
- Doorschuiven budget omgevingswet € 240.000
- Doorschuiven budget advies derden € 25.000
- Doorschuiven budget liquidatie Bedrijvenschap € 25.000
- Doorschuiven budget WKB € 28.000
- Doorschuiven project Centrumplan Schipluiden € 58.000
- Doorschuiven Zuidhoornseweg flexwoningen € 28.500

Uit de reserve opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven werd in 2025 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Vrijval opheffen reserve € 18.095

Uit de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen werd in 2025 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Uitwerking beheerplan gebouwen € 367.468

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht algemene dekkingsmiddelen is geen (beleids)programma en heeft daardoor een aparte plaats. De financiële middelen in al hun verschijningsvormen zijn dienstbaar aan het beleid. Tegelijkertijd zijn de financiële middelen de randvoorwaarden voor het te voeren beleid. Daarbij wordt een evenwicht gezocht tussen ambities en mogelijkheden.

In algemene termen kan gesteld worden dat het financiële beleid erop gericht is op korte en lange termijn te voorzien in voldoende financiële middelen om mogelijkheden en ambities met elkaar in evenwicht te houden. Omdat de voorgeschreven meerjarencijfers niet verder gaan dan het begrotingsjaar en de drie daaropvolgende jaren is een financieel perspectief opgesteld voor de langere termijn (zie Financieel meerjarenperspectief).

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen toegelicht.

Tabel Algemene dekkingsmiddelen (in €)	**2026**	**2025**
OZB	6.998.415	6.780.356
Algemene uitkering	31.212.571	30.463.938
Dividenden	1.950.723	1.336.723
Rente uitzettingen > 1 jaar	742.930	735.640
Opbrengsten grondverkopen	0	0
Vennootschapsbelasting	0	0
Onvoorzien	6.000	6.000
Overige eigen middelen	0	0
Subtotaal	**40.910.639**	**37.018.087**
Saldo financieringsfunctie	-1.423.241	-1.111.251
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**39.487.398**	**35.906.836**

De gemeentelijke heffingen, ook wel lokale heffingen genoemd, vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De lokale heffing die bij de algemene dekkingsmiddelen hoort, is de OZB. De toeristenbelasting behoort feitelijk ook tot de algemene dekkingsmiddelen, maar met deze belasting wordt beoogd extra inkomsten te generen waarmee onder meer een bijdrage kan worden geleverd aan ‘Midden-Delfland’. De opbrengsten blijven door toevoeging aan de Bestemmingsreserve Midden-Delfland beschikbaar voor dit doel.
Daarnaast zijn er nog heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen worden gerekend. Deze zijn opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Onroerendezaakbelasting

Voor het begrotingsjaar 2026 stelt de gemeenteraad opnieuw de tarieven van de OZB vast. Conform het meerjarenbeleid uit de begroting 2021-2024 is het uitgangspunt een jaarlijkse opbrengststijging van 3%. Hiermee wordt ingezet op een stabiele en evenwichtige opbrengstenontwikkeling, in plaats van een directe koppeling aan de marktontwikkeling van onroerend goed, die in recente jaren sterk fluctueerde en daarmee voor ongelijkheid in belastingdruk zou kunnen zorgen.

De WOZ-waarde blijft gebaseerd op gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt gedurende het jaar inzichtelijk op basis van actuele verkoopgegevens. Landelijke gemiddelden worden niet als maatstaf gebruikt, omdat deze onvoldoende representatief zijn voor de lokale situatie in Midden-Delfland.

Voor woningen wordt voor 2025 uitgegaan van een verwachte marktwaardeontwikkeling van circa 10%. Deze inschatting is gebaseerd op een kwartaaloverzicht van de gemeentelijke taxateur, waarin de gerealiseerde verkoopprijzen nauwgezet worden bijgehouden. Daarmee is sprake van een stevige stijging, na een periode van stabilisatie in eerdere jaren. De gemeente blijft de ontwikkelingen op de woningmarkt nauwlettend volgen om eventuele toekomstige schommelingen tijdig te signaleren en waar nodig bij te sturen.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven.

OZB - tarieven*	2026	2027	2028	2029
Tarief eigenaren woningen	0,1107%	0,1140%	0,1175%	0,1205%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2419%	0,2492%	0,2567%	0,2597%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1738%	0,1790%	0,1843%	0,1873%

** Jaarlijks worden de tarieven vastgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de waardeontwikkeling van het vastgoed en uitgaande van een opbrengststijging van 3% per jaar. De tariefstijging in deze tabel is 3% per jaar (bij een fictieve waardeontwikkeling van 0%). Wanneer de waardeontwikkeling > 0% per jaar is, worden de tarieven naar beneden bijgesteld en vice versa.*

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De algemene uitkering wordt over de gemeenten verdeeld met behulp van verdeelmaatstaven die verschillen in kosten weerspiegelen, maar ook verschillen in belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van de onroerende zaken. Gemeenten die binnen de grenzen hooggewaardeerd onroerend goed hebben, ontvangen een lagere algemene uitkering dan soortgelijke gemeenten met minder waardevol onroerend goed. Van de waarde van de woningen wordt 80% meegerekend. Van de waarde van niet-woningen 70%. Op de uitkomsten daarvan wordt het zogenaamde rekentarief toegepast. Dit rekentarief is afgeleid van het landelijke gemiddelde OZB-tarief. Het resulterende bedrag wordt als ‘eigen inkomstenmaatstaf’ afgetrokken van de algemene uitkering van de betreffende gemeente. Een hogere totale WOZ-waarde leidt hiermee dus ook tot een hogere korting op de algemene uitkering. Het OZB-tarief dat de gemeente hanteert, heeft overigens geen effect op deze aftrekpost.

Algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2025. De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2026-2029 zijn met behulp van de meicirculaire 2025 gemaakt. In onderstaande tabel ziet u het verschil met de ramingen zoals gemaakt voor de begroting 2025-2028.

Raming algemene uitkering	2026	2027	2028	2029
Begroting 2026 - 2029	31.212.571	32.439.088	32.838.324	34.214.392
Begroting 2025 - 2028	29.511.207	30.733.052	31.839.842	-
Verschil	1.701.364	1.706.036	998.482	NVT*

(*) 2029 was niet begroot. Daar kan geen verschil voor worden berekend.

Dividenden

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit bij de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterbedrijf Evides en Juva. Voor het dividend van Juva wordt uitgegaan van de uitgangspunten in het Strategisch plan 2024-2030, update/evaluatie 2025, van Juva. De dividendraming in dit plan bedraagt € 13 miljoen/ jaar voor de resterende jaren van de planperiode. Het belang van de gemeente bedraagt 13,6%.

Echter, Juva stelt in het Strategisch plan dat hun cashflow in 2027 negatief wordt en aandacht vereist. Dit, alsmede de bestaande en nieuwe risico's in hun bedrijfsvoering, maakt dat werkelijke hoogte van de dividenduitkering onzeker blijft.

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit bij de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterbedrijf Evides en Westland Infra.

	2026	2025
Bank Nederlandse Gemeenten	104.723	104.723
Juva N.V.	1.768.000	1.768.000
Waterbedrijf Evides	78.000	78.000
Totaal	1.950.723	1.950.723

Rente uitzettingen langer dan 1 jaar

Het betreft hier de rente die verkregen wordt van het langdurig uitgezette deel van de Nutsreserve (€ 742.930). Daarnaast wordt rendement gemaakt door de uitgifte van grond in erfpacht, welk (deels) wordt gefinancierd uit eigen overtollige financiële middelen.

Saldo financieringsfunctie

De gemeente heeft ter financiering van haar activiteiten in totaal € 84.957.554 aan langlopende geldleningen aangetrokken (saldo 1-1-2026). Het saldo van de totale werkelijk betaalde rentelasten is hoger dan het saldo van de verdeelde rentelasten over de boekwaarde van de investeringen op basis van een rente omslagpercentage van 0%. Dit levert een last van € 1.373.861 (werkelijke rente) op in de begroting van 2026. Daar komt een toevoeging van rentes aan de reserves bij van € 49.380. Per saldo komt de financieringsfunctie uit op een nadelig resultaat van € 1.423.241.

Onvoorzien

Deze post is opgenomen als reservering voor onvoorziene uitgaven die gedurende het begrotingsjaar kunnen optreden. Ondanks zorgvuldige planning en ramingen is het in de praktijk niet altijd mogelijk om alle kostenposten volledig te voorzien. De post 'Onvoorzien' biedt hiermee een beperkte maar noodzakelijke financiële ruimte om onverwachte en urgente uitgaven op te vangen, zonder direct een begrotingswijziging te moeten doorvoeren.

Hoewel het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geen expliciete verplichting kent tot het opnemen van een post 'Onvoorzien', wordt dit vanuit goed financieel beheer en op advies van de commissie BBV wél als een best practice gezien.

Het bedrag van €6.000 is vastgesteld op basis van eerdere ervaringen en biedt voldoende flexibiliteit binnen de begrotingsdiscipline. Aanwending van deze post vindt uitsluitend plaats na zorgvuldige afweging, met het oog op een doelmatige en rechtmatige besteding van publieke middelen.

Heffing vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 is de gemeente vennootschapsplichtig. Dit betekent dat voor elke activiteit van de gemeente beoordeeld wordt of er aan de ondernemingscriteria volgens deze wet wordt voldaan. Als dit het geval is, wordt de gemeente per activiteit door de belastingdienst aangeslagen voor 19% tot € 200.000 (25,8% boven € 200.000) van het saldo batig (uitgaven minus inkomsten). Tot nu toe voldoet de gemeente Midden-Delfland niet aan de ondernemerscriteria voor de Vpb-plicht. Er zijn echter nog ontwikkelingen in de regelgeving die een onzekere factor vormen. Mocht de gemeente hierdoor aan de ondernemerscriteria gaan voldoen zal het nadeel gering zijn.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Het dienen van het maatschappelijk belang bindt de bank met de gemeente. Daarom houdt de gemeente een beperkt aantal aandelen in de bank.

Met de deelname aan Juva N.V. is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd.

Het doel van Evides is het altijd kunnen leveren van schoon en hoogwaardig drinkwater en het continu beschikbaar hebben van industriewater dat aan strenge normen voldoen.

Voor de bovenstaande partijen geldt dat er naast het maatschappelijk belang eveneens sprake is van een financieel belang voor de gemeente. De jaarlijkse winstuitkeringen (dividend) vormt een relevante inkomstenpost.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 1.817.209**	**€ 1.750.476**	**€ 2.008.424**	**€ 2.311.479**	**€ 2.589.504**	**€ 2.587.926**

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
Algemene uitkering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB niet woning	€ 1.542	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB woning	€ 529.758	€ 373.773	€ 462.899	€ 469.938	€ 474.885	€ 477.585
Treasury	€ 1.285.909	€ 1.370.703	€ 1.539.525	€ 1.835.541	€ 2.108.619	€ 2.104.341
Uitk. Deelfonds sociaal domein	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	**- € 40.365.692**	**- € 41.346.280**	**- € 42.282.928**	**- € 43.715.649**	**- € 44.330.120**	**- € 45.928.791**
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Algemene uitkering	- € 29.985.781	- € 30.510.268	- € 31.212.571	- € 32.439.088	- € 32.838.324	- € 34.214.392
OZB niet woning	- € 2.512.100	- € 2.372.174	- € 2.547.908	- € 2.621.345	- € 2.696.985	- € 2.774.894
OZB woning	- € 4.173.456	- € 4.408.182	- € 4.450.507	- € 4.586.497	- € 4.726.567	- € 4.870.839
Treasury	- € 3.694.355	- € 4.055.656	- € 4.071.942	- € 4.068.719	- € 4.068.244	- € 4.068.666
Uitk. Deelfonds sociaal domein	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**- € 38.548.483**	**- € 39.595.804**	**- € 40.274.504**	**- € 41.404.170**	**- € 41.740.616**	**- € 43.340.865**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten

<u>OZB woning (€ 89.126).</u>

Dit betreft voornamelijk een verschuiving van arbeidslasten (€ 30.000) samen met verschuiving van automatiseringslasten (€ 53.000).

<u>Treausury (€ 168.822)</u>

De rentelasten stijgen. Dit wordt mede veroorzaak doordat de 5-jaars termijn lening o/g afloopt, waar een verpachtingsovereenkomst tegenover staat van 25 jaar. De rente stijgt van -0,2 naar ca 3,5% (€ 100.000). Daarnaast is in de begroting rekening gehouden met de financieringslasten inzake de uitvoering IHP (onderdeel Mariaschool); de geraamde lasten bedragen ca € 78.000.

Het overige verschil wordt verklaard door diverse kleine mutaties.

Baten
Algemene uitkering (€ 702.303)
De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2026-2029 zijn met behulp van de meicirculaire 2025 gemaakt. Hierin is de herverdeling van het gemeentefonds verwerkt en de extra toegezegde Rijksmiddelen voor diverse onderwerpen. Voor onze gemeente pakt dit voordelig uit.

OZB-woning (€ 42.235) en OZB niet-woningen (€ 175.734)
Uitgangspunt is een verhoging van de OZB-opbrengsten met 3%. Daarnaast wordt de hogere opbrengst veroorzaakt door waardestijging en areaaluitbreiding. Verder is er een (budgetneutrale) correctie doorgevoerd voor de raming van de OZB-woningen (bijstelling naar beneden) en de OZB niet-woningen (bijstelling naar boven) op basis van realisatie in voorgaand(e) jaar (/jaren).

Het overige verschil wordt verklaard door diverse kleine mutaties.

Mutatie reserve

Mutaties reserves	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	€ 44.785	€ 464.972	€ 156	€ 161	€ 158	€ 163
I	- € 429.375	- € 2.190.838	- € 377.099	- € 373.501	- € 327.642	- € 327.555
Totaal	**- € 384.590**	**- € 1.725.866**	**- € 376.943**	**- € 373.340**	**- € 327.484**	**- € 327.392**

Wijzigingen reserves 2026 ten opzichte van 2025

Baten € - 1.813.739

Uit de reserve ontwikkeling Harnascholder werd in 2025 de volgende structurele onttrekking gedaan:
- Dekking bestuurskosten Harnaschpolder € 21.385

Uit de reserve investeringsprogramma werden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Centrumplan Den Hoorn € 1.695.987
- Subsidie DIOS € 96.367

Overzicht overhead

In het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden baten en lasten van de overhead niet meer onder de afzonderlijke programma's geregistreerd, maar centraal onder een afzonderlijk taakveld. Hiermee vervalt de noodzaak van een complexe en veelal ondoorzichtige kostentoerekening aan alle gemeentelijke taken en activiteiten.

Hiermee wint de begroting en verantwoording aan transparantie. De gemeenteraad kan beter sturen op de bedrijfsvoering. Bovendien kan door het hanteren van een eenduidige systematiek een betere vergelijking worden gemaakt met andere gemeenten.

Om te voorkomen dat er verschillen gaan optreden in de wijze van toerekening van overhead is een algemene definitie van overhead voorgeschreven:
Alle bedrijfskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Uitgangspunt van deze definitie is dat kosten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten.

In dit kader volgt een hieronder een opsomming van een aantal zaken waarvoor wij een verdeelmethode hanteren.

Verdeling van de ICT-kosten
Alle kosten die verband houden met de diverse programmatuur waarmee binnen de gemeente gewerkt wordt, wordt verdeeld over de taakvelden waarvoor ze ingezet worden.

Verdeling van de tractie-kosten
Onder tractie worden allerlei hulpmiddelen verstaan die gebruikt worden door de medewerkers van de buitendienst bij hun werk. Bijvoorbeeld pick-up's en een vrachtwagen maar ook de daarmee verband houdende kosten zoals brandstof, keuringen en onderhoud. Het totaal van deze kosten wordt ook verdeeld naar de taakvelden waarop ze ingezet worden. Bijvoorbeeld onderhoud groen of riolering. Basis voor deze verdeling is een gemiddelde van urenbegrotingen uit het verleden.

Verdeling van de salariskosten
Aan de afdelingen wordt bij het opstellen van de begroting gevraagd voor welke taken de medewerkers hun uren zullen inzetten voor het komende jaar. Dit gebaseerd op het totaal te verdelen directe uren. Daarvoor wordt een onderverdeling gemaakt naar indirecte uren (bijvoorbeeld uren voor werkoverleg/leidinggevende taken/uren voor de ondernemingsraad) en directe uren die gelijk aan een taakveld toegeschreven kunnen worden. De totale kosten uit de salarisbegroting worden dan gedeeld door het aantal productieve uren. Dit gebeurt per team omdat niet ieder team op dezelfde schaal is ingedeeld. De salariskosten worden op deze manier dus zoveel als mogelijk verdeeld over alle taakvelden in de begroting (ook grondexploitaties).

Volgens deze methodiek wordt in de begroting en verantwoording dus niet gerekend met de integrale kostprijs. In een aantal gevallen mag het hanteren van een integrale kostprijs nog wel een rol spelen. Dit om te voorkomen dat dit voor deze gevallen leidt tot een tekort in de begroting. Als voorbeelden kunnen worden genoemd: de grondexploitaties, investering en andere (subsidie)trajecten, die gepaard gaan met activering en afschrijving, waar vaak specifieke dekkingsposten voor bestaan. Voor deze gevallen is het toerekenen van overhead en (eventueel) rente extracomptabel wel toegestaan maar het wordt niet toegepast in onze gemeente.

Ten aanzien van taken/activiteiten en daarmee samenhangende diensten waarvoor kostendekkende tarieven berekend mogen worden (bijvoorbeeld afval en riolering), geldt dat het niet meenemen van overhead betekent dat voor die producten een positief resultaat kan ontstaan. Dit komt doordat gemeenten overhead wel mogen meenemen in de berekening van de tarieven.

Hieronder volgt in lijn met het format van onze begroting het overzicht van de overhead:

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 11.286.988**	**€ 11.821.732**	**€ 11.525.050**	**€ 11.961.131**	**€ 12.423.215**	**€ 11.972.449**
Overhead ambtelijke organisatie	€ 5.815.127	€ 6.984.439	€ 6.370.591	€ 6.882.972	€ 7.325.019	€ 7.359.358
Overhead bestuursorgaan	€ 1.292.868	€ 1.156.567	€ 1.263.985	€ 1.243.885	€ 1.244.885	€ 1.245.885
Overhead D,C en I	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead openbare werken	€ 136.179	€ 150.487	€ 145.980	€ 148.201	€ 150.321	€ 152.541
Overhead voorlichting en informatievoorziening	€ 4.042.814	€ 3.530.239	€ 3.744.494	€ 3.686.073	€ 3.702.990	€ 3.214.665
I	**- € 439.267**	**- € 96.650**	**- € 96.850**	**- € 128.950**	**- € 131.650**	**- € 134.450**
Overhead ambtelijke organisatie	- € 247.195	- € 94.400	- € 94.600	- € 126.700	- € 129.400	- € 132.200
Overhead bestuursorgaan	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250
Overhead D,C en I	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead openbare werken	- € 9.832	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Beschikbare middelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Overhead voorlichting en informatievoorziening	- € 179.990	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 10.847.721**	**€ 11.725.082**	**€ 11.428.200**	**€ 11.832.181**	**€ 12.291.565**	**€ 11.837.999**

Wijziging budget 2026 ten opzichte van 2025

Lasten
Overhead ambtelijke organisatie (€ -613.848)
De afname van deze lasten heeft voornamelijk een tweetal oorzaken: enerzijds een aframing/herverdeling van de werkgeverslasten op basis van de begrote uren per programma/taakveld voor 2026 (€ 500.000) en anderzijds de herverdeling van de automatiseringskosten. Hiervan is een deel afgeraamd en een groot deel herverdeeld naar de teamleiders (€ 79.000).

Overhead bestuursorgaan (€ 107.418)
Per begrotingsjaar 2026 is wederom een groter deel van de werkgeverslasten op overhead verdeeld naar de verschillende taakvelden met een toename op overhead als gevolg (ca € 110.000).

Overhead voorlichting en informatievoorziening (€ 214.255)
Per begrotingsjaar 2026 is wederom een groter deel van de werkgeverslasten op overhead verdeeld naar de verschillende taakvelden met een toename op overhead als gevolg (ca € 90.000). Tevens is de looptijd van afschrijvingen op investeringen gewijzigd. Dit heeft ervoor gezorgd dat bepaalde activa in boekjaar 2026 versneld worden afgeschreven (€ 140.000).

Mutatie reserve

Mutaties reserves	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	€ 87.946	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	- € 491.893	- € 111.588	€ 0	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000
Totaal	**- € 403.947**	**- € 111.588**	**€ 0**	**- € 4.000**	**- € 4.000**	**- € 4.000**

Wijzigingen reserves 2026 ten opzichte van 2025

Baten € - 111.588

Uit de algemene reserve werden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Doorschuifbudget duurzame inzetbaarheid medewerkersonderzoek € 15.000
- Doorschuifbudget juridische kennisbank € 14.994
- Doorschuifbudget inkoopbegeleiding aanbesteding onderhoudscontract € 10.000

- Doorschuifbudget herinrichting kantoorruimte € 12.000
- Doorschuifbudget begeleidingskosten toekomstvisie Midden-Delfland 2050 € 10.279
- Doorschuifbudget traject actualisatie/restyling huisstijl € 15.000
- Doorschuifbudget digitale media en traditionele middelen € 15.000
- Doorschuifbudget toekomstvisie 2050 € 19.315

Paragrafen

Bedrijfsvoering

Organisatie en personeel

Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt in Nederland is het afgelopen jaar stabieler geworden en iets minder krap. De verwachting is dat dit de komende jaren zo blijft. De gemeentelijke arbeidsmarkt wijkt hier echter van af. Doordat een groot deel van het gemeentelijk personeel met pensioen gaat en de beroepsbevolking niet meer groeit, blijft het voor gemeenten lastig om talentvolle mensen te vinden. Daardoor komt er meer druk op de dienstverlening te liggen. Vooral managementfuncties en vacatures in het ruimtelijk domein zijn (zeer) moeilijk te vervullen. Daarnaast is het moeilijk te voorspellen welke invloed de Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (DBA) op de arbeidsmarkt heeft. Het wordt namelijk lastiger om snel, flexibel en tijdelijk personeel van buiten aan te trekken (inhuur) voor projecten of tijdelijke invulling van vacatures.

De afgelopen jaren hebben wij ingezet op het versterken van ons werkgeversmerk. We zien dat gemeente Midden-Delfland, sneller dan andere gemeenten, talent weet aan te trekken. Dat komt door onze interessante opgaven, het unieke landschap, onze fijnschalige structuur, de welkome cultuur waarin we aandacht hebben voor de waardering van onze medewerkers en het afwisselende werk. Dit onderscheidt maakt ons aantrekkelijk voor nieuwe medewerkers.

We blijven de komende jaren inzetten op goede arbeidsmarktcommunicatie en we ontwikkelen een strategie die past bij de huidige en toekomstige arbeidsmarkt. Daarnaast gaan we met andere gemeenten samenwerken op de regionale arbeidsmarkt. Zo zorgen we ervoor dat we genoeg mensen vinden én houden. Daarmee geven we prioriteit aan de uitvoeringskracht en de kwaliteit van onze dienstverlening.

Traineeship als onderdeel van onze arbeidsmarktstrategie

De komende vier jaar verandert ons personeelsbestand. Dat komt doordat medewerkers met pensioen gaan of om andere redenen vertrekken. We weten nu al welke vacatures daardoor vrijkomen. De gemiddelde leeftijd van onze medewerkers is 47 jaar. Dat ligt in lijn met de gemiddelde leeftijd in het openbaar bestuur (tussen de 46 en 51 jaar).

Om te zorgen voor een goede mix van jong en ervaren personeel én om op tijd in te spelen op toekomstige vacatures, starten we met een traineeship. In een traineeship krijgen jonge medewerkers de kans om zich te ontwikkelen, zowel in hun werk als persoonlijk. Ze draaien mee op verschillende afdelingen en leren zo de organisatie goed kennen. Met hun frisse blik dragen ze bij aan de uitdagingen van de gemeente. Het traineeship helpt ook om de samenwerking en het vertrouwen binnen de organisatie te versterken. Na afloop van het traineeship kunnen trainees instromen op een functie die vrijkomt. Het traineeship maakte structureel onderdeel uit van onze personeelsbegroting. Bij de Kadernota 2026 - 2029 is voorgesteld om hierop de te bezuinigen door het budget niet meer structureel op te nemen in de begroting, maar wel voor de komende periode (eenmalig) te organiseren. De raad heeft met een motie opgeroepen om het 'traineeship programma' te behouden. Voor de komende twee jaar wordt daarom voorgesteld om budget beschikbaar te houden. Het programma op zich blijft behouden. Zo kan in financieel andere tijden, hierin weer opnieuw een keuze worden gemaakt. Daarnaast zoeken we naar andere manieren om jong talent aan te trekken, zoals het uitbreiden van ons stagebeleid.

Werk en welzijn gericht op duurzame inzetbaarheid

We hebben een duidelijke visie ontwikkeld op Werk en Welzijn; onze kijk op gezond werken en presteren met plezier. Het doel is om medewerkers duurzaam inzetbaar te houden. Want medewerkers die goed in hun vel zitten en met plezier aan het werk zijn, presteren beter en blijven langer verbonden aan onze organisatie. Zo kunnen we de uitstroom van personeel beperken.

We investeren in onze mensen door een programma aan te bieden waarin onder andere vitaliteit, verzuim, arbeidsomstandigheden, flexibel (hybride) werken en leren en ontwikkelen samenkomen. Met dit programma stimuleren en ondersteunen we een gezonde leefstijl, zowel lichamelijk als mentaal. We zorgen voor een veilige en gezonde werkomgeving, geven ruimte aan zingeving én maken medewerkers bewust van hun eigen rol in dit geheel. Op deze manier vergroten we de inzetbaarheid van onze medewerkers.

Daarnaast is het belangrijk dat medewerkers wendbaar en veerkrachtig zijn. Zo kunnen zij goed omgaan met veranderingen en bijdragen aan de opgaven van de gemeente. Een goede werk- privé balans draagt hieraan bij. Flexibiliteit van werkplek en werktijden maakt het voor de medewerker mogelijk om de tijd goed te benutten en werk- en privétaken makkelijker te combineren. Belangrijk is wel dat we aandacht besteden aan de thuiswerkplek, zodat de medewerker ook daar op een gezonde en veilige manier werkt.

Bij duurzame inzetbaarheid hoort ook dat we blijven investeren in opleiding en ontwikkeling. Vanuit het opleidingsbudget betalen we bijvoorbeeld het tweejarige ontwikkelprogramma voor trainees, leiderschapsprogramma’s (MD-trajecten), permanente educatie, en trainingen voor vakinhoudelijke kennis. Omdat we ook een apart budget voor duurzame inzetbaarheid hebben, kunnen we het opleidingsbudget iets verlagen zonder dat dit te veel ten koste gaat van de ontwikkeling van onze medewerkers.

We verwachten dat de werkdruk en stress afneemt en het ziekteverzuim daalt als we investeren in vitaal werken. Een daling in het ziekteverzuim levert een besparing op in de kosten. De eerste effecten hiervan verwachten we in 2026 te zien.

CAO en loonstijging

Per 1 april 2025 is een nieuwe CAO-Gemeenten. Deze CAO loopt tot en met 31 maart 2027. In de CAO is een structurele salarisstijging van totaal 6,7% afgesproken plus 35 euro nominaal. Deze afspraak is verwerkt in de salarisbegroting 2026 en verder.

De reguliere salarisschalen worden als volgt verhoogd:

· 1 april 2025 een loonstijging van 2%

· 1 oktober 2025 een loonstijging van 1,85%

· 1 januari 2026 35 euro nominaal in de salarisschalen

· 1 juli 2026 een loonstijging van 1,25%

· 1 januari 2027 een loonstijging van 1,6%

Regionale samenwerking

We werken op veel beleidsterreinen nauw samen in de regio. Dit doen we omdat een aantal gemeentelijke taken eenvoudigweg niet door individuele gemeenten kunnen worden opgepakt. Wij zijn alert op mogelijkheden en kansen voor samenwerking. We beoordelen of samenwerking of uitbesteden van taken leidt tot betere dienstverlening, meer continuïteit of lagere kosten. Of dat het juist beter is om het werk 'in huis' te organiseren. Daarnaast is het van belang dat wij regionaal de belangen van Midden-Delfland blijven vertegenwoordigen en een sterke partner zijn in deze samenwerkingen.

Dienstverlening

De gemeente streeft het behoud van een hoge kwaliteit van dienstverlening na. De vragen en behoeften van onze inwoners staan hierin centraal. Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners zich gehoord en begrepen voelen. Op uiteenlopende terreinen meten wij periodiek de klanttevredenheid van onze inwoners (te denken valt aan de jaarlijkse cliënttevredenheidsonderzoeken in het sociaal domein, zoals voor de Wmo, de telefonische bereikbaarheid en de algehele dienstverlening). Dergelijke onderzoeken bevestigen waar de dienstverlening in onze kleinschalige organisatie nabij en op orde is. Tevens laten zij zien waar verbeteringen mogelijk zijn. De ingezette lijn van het versterken van de dienstverlening via een dienstverleningsprogramma, zetten wij in 2026 voort.

Informatiemanagement en digitale transformatie

Met onze digitale transformatie versterken we de wendbaarheid en weerbaarheid van organisatie, medewerkers en systemen, zodat we inwoners en ondernemers beter van dienst zijn. Vanuit het huidige informatiebeleidsplan zijn diverse ontwikkelingen gestart. Eind 2025 presenteren we het nieuwe plan voor 2026–2030, dat richting geeft aan de verdere voortgang.

VerSAASing

Het gebruik van SaaS (Software as a Service) is een belangrijke en onvermijdelijke ontwikkeling voor gemeenten. Dit biedt voordelen zoals schaalbaarheid, flexibiliteit en eenvoudiger onderhoud. Met het inmiddels afgeronde programma *Eigentijdse ICT* hebben we hier grote stappen in gezet. De komende jaren blijven we deze ontwikkeling voortzetten.

I-organisatie en IT-dienstverlening

De snelle technologische ontwikkelingen vragen een wendbare organisatie. Dit vraagt de komende jaren een investering. Het vraagt nieuwe functies, rollen, vaardigheden en een andere manier van werken. Ook is zorgvuldige samenwerking met serviceproviders nodig, met oog voor afhankelijkheden en risico's. We kijken ook welke partij voor onze gemeente de best passende IT-dienstverlening kan bieden. Daarnaast versterken we intern onze regierollen, de rol van functioneel beheer en gaan we actief aan de slag met portfoliomanagement.

Applicatierationalisatie

Naast de bezuinigingsmaatregelen die onderdeel uitmaakten van de Kadernota, onderzoeken we ook welke applicaties kunnen worden samengevoegd, vervangen of uitgefaseerd (rationalisatie). Dit bespaart kosten en houdt de ICT-architectuur beheersbaar. De uitvoering hiervan volgt komend jaar en de resultaten hiervan worden zichtbaar in de begrotingswijzigingen.

Kunstmatige Intelligentie (AI)

AI kan efficiëntie en dienstverlening verbeteren, maar stelt ook eisen aan datakwaliteit, rekenkracht en beveiliging. Met het programma *Eigentijdse ICT* is de basis gelegd. We investeren in kennis en goede data en verkennen AI-toepassingen in een afgeschermde omgeving. Daarbij staat voorop dat AI alleen wordt ingezet wanneer dit bijdraagt aan publieke waarden zoals gelijke kansen, inclusiviteit

en transparantie, en dat vooroordelen in algoritmes actief worden voorkomen. Op basis hiervan ontwikkelen we een AI-beleid met heldere kaders voor veiligheid, ethiek en verantwoording. Vooruitlopend zetten we AI al veilig in voor tekstredactie. We volgen hierin ook de landelijk ontwikkelingen (GPT-NL).

Zaakgericht werken & Archivering
Onze gemeente werkt voortdurend aan duurzaam en toegankelijk informatiebeheer. We zorgen voor gestructureerde opslag, veilige toegang en naleving van wettelijke bewaartermijnen. Door processen, dienstverlening en bewustwording onder medewerkers te verbeteren, blijven we werken aan beter informatiebeheer. Daarmee versterken we de transparantie en de democratische controle.

De nieuwe Archiefwet, die naar verwachting medio 2026 ingaat, verkort de overbrengtermijn van 20 naar 10 jaar en stelt strengere eisen aan digitale archivering, ook binnen vakapplicaties. Dit vraagt aanpassingen in onze systemen, processen en werkwijzen.

De Gemeenschappelijke Regeling met het Stadsarchief Delft uit 2004 wordt geactualiseerd. Er komt een Centrumregeling en een nieuwe Dienstverleningsovereenkomst, met afspraken die aansluiten bij de huidige praktijk, zoals het gebruik van een e-depot en geactualiseerde kostenramingen voor advies en inspectie.

Digitale weerbaarheid

Door geopolitieke spanningen en cyberdreigingen is digitale weerbaarheid essentieel. We focussen ons komende jaren op:

- Informatiebeveiliging: naleving van wet- en regelgeving.
- Risicomanagement: regelmatige risico- en scenarioanalyses.
- Autonomie: beperken van afhankelijkheden met technische en beleidsmaatregelen.

Informatieveiligheid en privacy

Dreigingen & uitdagingen

Informatiebeveiliging beschermt de data van inwoners, ondernemers en medewerkers. Het fundament hiervoor moet op orde zijn om tegengewicht te bieden aan alle (digitale) dreigingen. Geopolitieke spanningen en internationale conflicten leggen extra druk op onze ICT-systemen. Deze ontwikkelingen verhogen het risico op cyberaanvallen en verstoringen. Daarom blijven we alert en passen we onze beveiliging voortdurend aan veranderende omstandigheden.

Belangrijkste technologische en organisatorische maatregelen

SIEM & SOC. In 2025 implementeren we een Security Information & Event Management (SIEM) en een Security Operations Center (SOC) om verdachte activiteiten vroegtijdig te detecteren en te bestrijden. Hiermee voldoen we aan de eisen uit NIS2 en de BIO. In 2026 start fase twee hiervan en breiden we de scope uit.

Strategisch beleid. In 2025 actualiseren we ons Strategisch Informatiebeveiligingsbeleid op basis van de BIO 2.0 en nieuwe wetgeving. Dit vormt het kader voor onze aanpak richting 2026 en daarna.

Bewustwording. Technologie alleen is niet voldoende. In 2026 investeren we in verplichte trainingen en bewustwordingscampagnes voor medewerkers én bestuurders, conform de aangescherpte verantwoordelijkheden uit de nieuwe wetgeving.

Risicoanalyse & compliance. Nieuwe ontwikkelingen zoals AI, verSaaSing en strengere wetgeving vragen om een actuele risicoanalyse en beleidsaanpassing. We volgen hierbij de VNG-richtlijnen en integreren dit in ons ISMS (Information Security Management System).

Continuïteit & uitwijk

Bij langdurige uitval—zoals een cyberincident of brand—moet de dienstverlening doorgaan. In 2025 zijn we gestart met een aanbesteding voor een nieuwe uitwijkvoorziening voor o.a. burgerzaken en reisdocumenten. De implementatie volgt in 2026. Hiermee voldoen we aan de eisen voor bedrijfscontinuïteit uit de BIO.

Inmiddels is er een stevig privacy fundament gerealiseerd binnen de gemeente. Hieraan wordt in de komende jaren verder gewerkt. Er is een privacy-organisatie die het management, de medewerkers en bestuurders ondersteunt en adviseert over privacy. Het bewustzijn over privacy blijft een belangrijk aandachtspunt binnen de organisatie, net als de verdere professionalisering en het detecteren van risico's.

Verder is het van belang dat de organisatie oog blijft houden voor de Wet Politiegegevens. Als werkgever van BOA's met opsporingstaken is het verplichting om jaarlijks een interne audit uit te voeren en eens per vier jaar een externe audit.

Communicatie

Begrijpelijke en toegankelijke communicatie is een voorwaarde voor goede dienstverlening én voor het versterken van vertrouwen, betrokkenheid en verbinding met onze inwoners. Ondanks de bezuinigingsronde gemeentebreed in 2025, besloot de raad het communicatiebudget voor 2026 te handhaven. Daardoor kunnen we blijven werken met een gerichte mix van online en offline middelen, afgestemd op de communicatiedoelstellingen én de behoeften en de voorkeuren van onze doelgroepen.

Afnemend vertrouwen in social media vraagt om andere keuzes

De rol van social media verandert. In 2025 nam het vertrouwen in platforms als Facebook, Instagram en X (voorheen Twitter) wereldwijd af. Zorgen over privacy, desinformatie, online verharding en het gedrag van platformeigenaren leiden tot terughoudendheid, ook bij overheden. Gemeente Midden-Delfland staat, net als andere overheidsorganisaties, voor de uitdaging trouw te blijven aan onze waarden — veiligheid, privacy en toegankelijke communicatie — én tegelijk zichtbaar en in gesprek te blijven met onze doelgroepen. Daarbij hanteren we het principe ‘onlineverdieping door onlinebeperking’. In 2025 namen we afscheid van X en bevestigden we onze aanwezigheid op Facebook, Instagram en LinkedIn. Momenteel onderzoeken we alternatieven zoals Mastodon Overheid, Bluesky en Threads. In 2026 maken we een definitieve keuze op basis van het VNG-advies en ontwikkelingen rond privacy, bereik en betrouwbaarheid.

Als gevolg van deze ontwikkelingen op het gebied van social media, wint lokale informatievoorziening aan waarde. Meer traditionele kanalen zoals Nieuwsblad Midden-Delfland en WOS stellen ons in staat inwoners dichtbij, effectief en vertrouwd te blijven informeren. Dit onderstreept het belang van het raadsbesluit om ondanks bezuinigingsplannen juist te blijven investeren in betrouwbare lokale communicatie.

Stapsgewijs naar een vernieuwde huisstijl

In 2025 is de huisstijl van de gemeente, die dateert uit 2003, vernieuwd. Deze actualisatie draagt bij aan onze ambitie om als overheid begrijpelijk, toegankelijk en herkenbaar te communiceren. Niet

alleen via tekst – waarvoor het programma Heldere Taal is ingericht – maar ook via visuele middelen zoals website, social media en briefpapier. De vernieuwde stijl heeft meer contrast en een strakker ontwerp, wat de leesbaarheid vergroot. We voeren de nieuwe huisstijl stapsgewijs in om verspilling te voorkomen: bestaande voorraden met het oude logo - zoals enveloppen en briefpapier - worden eerst opgemaakt. En bebording wordt vervangen als dat nodig is. Ook het aanpassen van de vele digitale sjablonen, zoals formulieren en briefmacro's, kost tijd. Eind 2026 verwachten we de overgang grotendeels te hebben afgerond.

Projectcommunicatie vraagt blijvende aandacht
De communicatie rondom complexe trajecten, zoals de opvang van vluchtelingen en de reconstructie van de N468, blijft ook in 2026 een aandachtspunt. Deze onderwerpen vragen om zorgvuldige, transparante en toegankelijke communicatie. Inwoners en partners worden goed geïnformeerd en waar mogelijk actief betrokken. Daarnaast bereiden we ons voor op de gemeenteraadsverkiezingen van 2026, die extra inzet vragen op het gebied van informatievoorziening en betrokkenheid.

Financiering

Kaders en beleid

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido), zijn de kaders gesteld voor een professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden.

Onder de treasuryfunctie vallen o.a. het beheer van geldstromen, liquiditeit, renterisico's en de financiering van en in de gemeente (zowel lenen als uitzetten van gelden). De kaders hierbij zijn:

- Het treasurystatuut. Een beleidsmatige financiële infrastructuur, waarin verantwoordelijkheden en spelregels voor de gemeentelijke treasury zijn opgenomen.
- De financieringsparagraaf die jaarlijks wordt aangeboden bij de begroting en het jaarverslag.

Treasury houdt zich bezig met alle toekomstige kasstromen en daarmee samenhangende risico's. Deze risico's komen voort uit de financieringsbehoefte. Het treasurybeleid is primair gericht op het waarborgen van financiële continuïteit door maatregelen te treffen zodat de activiteiten van de gemeentelijke organisatie financierbaar blijven. Voor de renterisico's en risico's uit financiële posities treffen we beheersmaatregelen (vermijden, spreiden). We gaan in de uitwerking verder dan de wettelijke kaders.

In principe zijn de uitgangspunten als volgt:

- Zorgdragen voor voldoende financierbaarheid op korte en lange termijn.
- Bewerkstelligen van passende financieringsvoorwaarden.
- Beheersen van rente- en of financieringsrisico's.
- Risicomijdend uitzetten van gelden en afgeven van garanties.
- Zorgdragen voor een effectief, veilig en efficiënt betalingsverkeer.
- Actief onderhouden van contacten met marktpartijen om toegang tot de financiële markten open te houden.

Door het schatkistbankieren kan de gemeente niet meer vrij beschikken over haar liquide middelen. Er is een verplichte rekening-courant verhouding met het Rijk. Over de overtollige gelden ontvangt de Gemeente een rentevergoeding. Met de introductie van het instrument erfpacht beogen we de gronduitgiften te stimuleren. Door het toepassen van erfpacht is er een rendement op het geïnvesteerde vermogen en (indien aanwezig) de liquide middelen van de gemeente.

De risico's van lenen worden beperkt doordat gemeenten zich moeten houden aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Renterisico op kortlopende schuld (kasgeldlimiet)

De Wet FIDO bevat instrumenten en regels die de risico's beperken die gemeenten lopen bij het lenen. De kasgeldlimiet (voor leningen met looptijd <1 jaar) zorgt ervoor dat niet te veel kortlopende leningen worden aangetrokken. De kasgeldlimiet geeft weer tot welk bedrag de gemeente maximaal in haar korte financieringsbehoefte mag voorzien.

Deze limiet is gesteld op 8,5% van de totale omvang van de begroting per 1 januari. Op basis van deze norm is de kasgeldlimiet voor onze gemeente ruim € 5 miljoen. Als blijkt dat de kasgeldlimiet wordt overschreden, moet een deel van de kortlopende schuld omgezet worden in langlopende schuld (=lening). Als de kasgeldlimiet gedurende drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden moet Gedeputeerde Staten worden geïnformeerd.

De liquiditeitspositie van de gemeente Midden-Delfland is beperkt, waardoor het noodzakelijk is om externe financiering aan te trekken. Ons beleid is er op gericht om de financieringsbehoefte primair af te dekken met kortlopende middelen. Deze keuze biedt de gemeente niet alleen flexibiliteit om in te spelen op de actuele kasbehoefte, maar stelt ons ook in staat snel te reageren op ontwikkelingen op de financiële markten.

In de afgelopen jaren is de rente op de geldmarkt sterk veranderd. Waar eerder sprake was van negatieve rente bij het aantrekken van kortlopende leningen, is dat nu verleden tijd. Sinds 2025 is echter een duidelijke trend van rentedaling zichtbaar. De Europese Centrale Bank heeft, na een periode van renteverhogingen om de inflatie te beteugelen, het monetaire beleid opnieuw verruimd. Die koerswijziging is ingegeven door afkoelende economische groei in de eurozone, een afnemende inflatie en het ontbreken van nieuwe prijsdruk, bijvoorbeeld vanuit energie of loonkosten.

Inmiddels stabiliseert de inflatie rond de 2% en is het economische herstel in veel eurolanden broos. De ECB heeft daarom in 2025 meerdere renteverlagingen doorgevoerd, en het ziet ernaar uit dat deze trend zich voortzet in 2026. De verwachting is dat de rente gedurende het boekjaar verder zal dalen, mede doordat de internationale handelsvooruitzichten onzeker blijven, de economische groei in Europa laag is en de binnenlandse prijsdruk verder afneemt. Deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat de rente op (kortlopende) financiering afneemt.

De keuze voor kortlopende leningen blijft dan ook actueel en doordacht. Tegelijkertijd merken we dat de behoefte aan liquide middelen in bepaalde perioden dusdanig oploopt dat de wettelijke kasgeldlimiet wordt overschreden. In dergelijke gevallen zijn we genoodzaakt te overwegen of het aantrekken van langlopende middelen nodig is om de continuïteit van de bedrijfsvoering te waarborgen. Hoewel kort geld ons de nodige flexibiliteit biedt, vraagt een gezonde financieringsstructuur ook om het tijdig afwegen van langere looptijden, zeker wanneer structurele tekorten of omvangrijke investeringsuitgaven aan de orde zijn.

De Nederlandse Bank geeft aan op haar website dat de inflatie naar verwachting daalt in 2026 naar 1,8% (2,8% in 2025).

Modelstaat A

	KASGELDLIMIET (= KGL x 1.000)	**Rekening 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**	**Begroot 2027**	**Begroot 2028**	**Begroot 2029**
	Berekening KGL regeling						
	Omvang begroting/rekening	€ 68.050	€ 71.458	€ 62.047	€ 63.348	€ 63.669	€ 64.728
	Percentage regeling KGL	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
	KGL	**€ 5.784**	**€ 6.074**	**€ 5.274**	**€ 5.385**	**€ 5.412**	**€ 5.502**
(1)	Vlottende schuld	€ 28.086	€ 22.278	€ 26.305	€ 26.212	€ 28.344	€ 27.494
(2)	Vlottende middelen	- € 25.230	- € 24.643	- € 23.280	- € 23.275	- € 21.271	- € 21.271

	KASGELDLIMIET (= KGL x 1.000)	Rekening 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029
(3)	Netto vlottende (+) of overschot middelen (-)	€ 2.633	€ -2.365	€ 3.025	€ 2.937	€ 7.073	€ 6.223
(4)	**Kasgeldlimiet**	**€ 5.784**	**€ 6.074**	**€ 5.274**	**€ 5.385**	**€ 5.412**	**€ 5.502**
	Ruimte KGL (4>3)	**€ 3.151**	**€ 8.439**	**€ 2.249**	**€ 2.448**		
	Overschrijding KGL (3>4)					**€ 1.662**	**€ 721**

De limiet wordt bepaald voor korte financiering met een rente-typische looptijd van maximaal 1 jaar en wordt gerelateerd aan het begrotingstotaal.

Renterisico op langlopende schuld (renterisiconorm)

Op grond van de Wet FIDO mag een gemeente van haar langlopende schulden (looptijd >1 jaar) in enig jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal aflossen en/of herfinancieren, wat overeenkomt met een aflossingsperiode van ten minste vijf jaar. Dit is de zogenoemde renterisiconorm. Het doel van de renterisiconorm is de herfinanciering van leningen in omvang en tijd te spreiden waardoor de (eventuele) gevolgen van een rentestijging beperkt blijven en de (mogelijke) renterisico's worden ingeperkt.

In 2026 wordt totaal € 4.210.791 aan langlopende leningen afgelost. Dat is ca. 6,8% van het begrotingstotaal. Er wordt dus ruimschoots voldaan aan de renterisiconorm.

Modelstaat B

	RENTERISICONORM (= RRN x 1.000)	Rekening 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029
	Berekening RRN regeling						
	Omvang begroting/rekening	€ 68.050	€ 71.458	€ 62.047	€ 63.348	€ 63.669	€ 64.729
	Percentage regeling RRN	20%	20%	20%	20%	20%	20%
	RRN	**€ 13.610**	**€ 14.292**	**€ 12.409**	**€ 12.670**	**€ 12.734**	**€ 12.946**
(1)	Renteherzieningen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
(2)	Aflossingen	€ 959	€ 959	€ 4.210	€ 913	€ 10.718	€ 8.351
(3)	Renterisico (1 + 2)	€ 959	€ 959	€ 4.210	€ 913	€ 10.718	€ 8.351
(4)	**RRN**	**€ 13.610**	**€ 14.292**	**€ 12.409**	**€ 12.670**	**€ 12.734**	**€ 12.946**
	Ruimte RRN (4>3)	€ 12.651	€ 13.333	€ 8.199	€ 11.757	€ 2.016	€ 4.595
	Overschrijding RRN (3>4)						

Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisicovorm in beginsel niet overschrijden. Het overzicht laat zien dat de renterisiconorm van 20% van het begrotingstotaal in meerjarenperspectief niet wordt overschreden.

Renteontwikkeling

In 2026 zet de inflatie in de eurozone haar daling voort. Na de uitzonderlijke piek van 10,6 % in oktober 2022, is de inflatie inmiddels gedaald tot gemiddeld 1,6 %, volgens de nieuwste projecties van de Europese Centrale Bank (ECB). Deze ontwikkeling weerspiegelt het afkoelen van de economie, de doorwerking van eerdere renteverhogingen en het wegebben van externe prijsdruk zoals energie- en voedselprijzen, die sinds 2023 zijn gestabiliseerd.

De ECB heeft in 2025 haar beleidsrente meerdere keren verlaagd, na een periode van agressieve verhogingen in 2022–2023. De herfinancieringsrente (refirente) staat in juni 2025 op 2,15 %, met een depositofaciliteit van 2,00 %. Deze versoepeling is bedoeld om de economie te ondersteunen nu de inflatie terug is gekeerd naar het gewenste niveau van rond de 2 %. ECB-president Christine Lagarde benadrukte onlangs dat de renteverlagingen “grotendeels zijn afgerond”, maar dat het beleid afhankelijk blijft van nieuwe economische data.

De daling van de inflatie komt vooral door de afgenomen binnenlandse vraag, lagere loondruk dan verwacht en een sterkere euro, die import goedkoper maakt. Waar de energieprijzen tussen 2021 en 2023 een drijvende kracht achter de inflatie waren, is hun effect in 2026 minimaal. Ook de toeleveringsketens zijn inmiddels genormaliseerd.

De economische groei in de eurozone blijft gematigd. De ECB en Europese Commissie verwachten een bbp-groei van ongeveer 1,1 % tot 1,4 % in 2026. Investeringen blijven achter, maar consumptie trekt langzaam aan door gunstiger financieringsvoorwaarden en een licht stijgend reëel inkomen. Tegelijkertijd waarschuwen economen voor risico’s, zoals geopolitieke spanningen of onverwachte economische schokken, die de stabiliteit van het herstel kunnen bedreigen.

Vooruitkijkend naar eind 2026 en 2027 verwacht de ECB een stabilisatie van de inflatie rond 2,0 %, mits er geen externe verstoringen optreden. Hoewel het basisscenario positief blijft, blijft de ECB waakzaam. De beleidskoers blijft “data-afhankelijk”, wat betekent dat nieuwe renteveranderingen pas volgen als inflatie- of groeicijfers daar aanleiding toe geven.

De refirente is per 21 juli 2022 verhoogd van 0% naar 0,5%. Inmiddels is deze per 11 juni 2025 gestegen naar 2,15% welke naar verwachting verder in het jaar en volgend jaar zal stabiliseren. Refirente is de rente die banken elkaar onderling in rekening brengen (basis-herfinancieringsrente).

Inzicht rentelasten/-baten

Op het gebied van de rente wordt er volgens de richtlijnen veel meer dwingend voorgeschreven dan voorheen. Enkele uitgangspunten zijn:

- Het aantrekken en verstrekken van een lening betreft een treasury activiteit. De met deze activiteit gepaarde rentelasten en rentebaten behoren op het taakveld Treasury.
- Aanbeveling is om geen rentevergoeding te rekenen over het eigen vermogen en de voorzieningen.
- Als de werkelijke rentelasten in euro’s die over een jaar aan taakvelden hadden moeten worden doorbelast, afwijken van de rentelasten in euro’s die op basis van de voor

gecalculeerde renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend, kan de gemeente besluiten tot correctie. Correctie wordt verplicht gesteld als deze afwijking groter is dan 25%.

- De commissie BBV adviseert het renteschema in de paragraaf Financiering van de gemeentelijke begroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.
- Verder zijn wijzigingen voor de rente van het grondbedrijf/grondexploitaties doorgevoerd. Aan grondexploitaties mocht tot en met 2023 alleen de rente van externe financiering worden doorberekend. Met ingang van boekjaar 2025 (overgangsjaar 2024) wordt voor grondexploitaties geen onderscheid meer gemaakt in het BBV, waardoor de toerekening plaatsvindt op basis van de reguliere omslagrente. De omslagrente blijft voor het jaar 2026 (afgerond) op 0%.
- Via de kapitaallasten mogen alleen werkelijke rentelasten naar de taakvelden worden doorbelast over de boekwaarden van investeringen. Wanneer er geen leningen zijn aangetrokken dan mag er helemaal geen rente worden toegerekend aan de taakvelden. Dit houdt in dat er geen rente meer kan worden doorbelast. De kapitaallasten bestaan dan alleen nog uit afschrijvingen.

Toerekening rente

Als de gemeente een geldlening aantrekt in het kader van projectfinanciering, wordt de werkelijk te betalen rente conform het BBV naar het desbetreffende taakveld doorbelast. Dit is van toepassing op de geldleningen voor de aankoop van erfpachtgronden. De rente van deze leningen moet rechtstreeks worden doorbelast naar het taakveld beheer overige gebouwen en gronden.

Financieringspositie en rentekosten

Het rente-omslagpercentage wordt ingezet om rentekosten toe te wijzen aan vaste activa. Dit percentage vertegenwoordigt het gemiddelde van zowel betaalde als ontvangen rente.

Verschillende factoren spelen een rol in de bepaling van het omslagpercentage. Een significante factor is het schatkistbankierenbeleid, waarbij publieke middelen gecentraliseerd worden bij de overheid. Dit beleid kan rentetarieven beïnvloeden, wat op zijn beurt effect heeft op het omslagpercentage. Daarnaast zijn aanpassingen in de BBV-voorschriften van belang. De BBV bevat richtlijnen over het toewijzen van rentekosten. Deze voorschriften kunnen de berekening en het gebruik van omslagpercentages in gemeenten beïnvloeden.

Bovendien hebben de algemene renteomstandigheden invloed. De huidige rentetarieven op aangegane en uitgezette leningen kunnen direct invloed uitoefenen op het omslagpercentage. Lagere rentetarieven op aangegane leningen en hogere rentetarieven op uitgezette leningen kunnen het omslagpercentage verlagen, terwijl het tegenovergestelde hetzelfde effect kan hebben.

Samengevat hebben deze ontwikkelingen geleid tot een situatie waarin het omslagpercentage op 0% gehandhaafd blijft.

Renteschema jaarrekening 2026

Rente schema	2026				
a.	De externe rentelasten over				€ 1.476.063

Rente schema	2026				
	de korte en lange financiering				
b.	De externe rentebaten (idem)			-/-	€ 744.083
	Saldo rentelasten en rentebaten				€ 731.980
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ -		
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (rente aankoop gronden)	-/-	€ 1.339.510		
				-/-	€ 1.339.510
					- € 607.530
d.1	Rente over eigen vermogen				€ 49.380
d.2	Rente over voorzieningen				€ -
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente				- € 558.150
e.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (rente omslag)			-/-	€ -
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury				- € 558.150

Leningenportefeuille

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid vormt de omvang, flexibiliteit, gemiddelde looptijd en rentegevoeligheid van de leningenportefeuille. De leningenportefeuille langer dan één

jaar heeft per 1 januari 2026 een omvang van € 87,9 miljoen (waarvan 81,3 miljoen direct gekoppeld aan erfpacht).

Het grootste gedeelte van de leningenportefeuille zijn projectfinancieringen voor aankoop gronden. Aangekochte gronden bedrijvenschap HarnaschPolder zijn in erfpacht uitgegeven. Voor de financiering van aankoop van deze gronden en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor renteverschillen zijn leningen aangetrokken. Het financieel risico is beperkt omdat erfpachtinkomsten (canon) hoger zijn dan de rentekosten.

Overzicht van schulden O/G 2026 met een looptijd langer dan één jaar.

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2026	Rente 2026 valutair	Aflossing 2026	Restantbed geldlening 31-12-20
Onderhandse leningen:							
BNG 40.92017	€ 680.670	14-2-2026	5,500%	Naar kortlopend			
BNG 40.115448	€ 5.000.000	15-2-2032	0,835%	€ 3.500.000	€ 25.576	€ 500.000	€ 3.000.000
Totaal				**€ 3.500.000**	**€ 25.576**	**€ 500.000**	**€ 3.000.000**
Projectfinancieringen:							
BNG 40.111437	€ 7.429.045	2-7-2029	1,245%	€ 7.429.045	€ 92.492	€ 0,-	€ 7.429.045
BNG 40.111438	€ 1.566.123	1-7-2029	0,800%	€ 641.462	€ 4.493	€ 158.454	€ 483.008
BNG 40.112090	€ 6.751.680	1-7-2052	1,770%	€ 6.751.680	€ 119.505	€ 0,-	€ 6.751.680
BNG 40.112091	€ 2.381.266	1-7-2052	1,570%	€ 2.034.131	€ 31.452	€ 61.076	€ 1.973.055
BNG 40.112379	€ 15.983.210	1-7-2044	1,760%	€ 15.983.210	€ 281.305	€ 0,-	€ 15.983.21
BNG 40.112494	€ 1.621.575	3-1-2039	1,598%	€ 1.621.575	€ 25.913	€ 0,-	€ 1.621.575
BNG 40.112836	€ 13.293.280	1-7-2053	1,360	€ 13.293.280	€ 180.789	€ 0,-	€ 13.293.28
BNG 40.112837	€ 6.804.774	1-7-2053	1,140%	€ 5.786.267	€ 64.948	€ 176.588	€ 5.609.679
BNG 40.113745	€ 10.000.000	1-4-2070	0,500%	€ 10.000.000	€ 50.000	€ 0,-	€ 10.000.00
BNG 40.114899	€ 3.274.113	25-6-2026	-0,190%	Naar kortlopend			
BNG 40.116969	€ 9.260.626	27-12-2028	2,625%	€ 9.260.626	€ 243.091	€ 0,-	€ 9.260.626
BNG 40.117137	€ 7.419.611	07-03-2074	2,929%	€ 7.419.611	€ 217.320	€ 0,-	€ 7.419.611
NWB 1.0040370	€ 200.000	23-02-2042	3,245%	€ 186.667	€ 5.792	€ 13.333	€ 173.333

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2026	Rente 2026 valutair	Aflossing 2026	Restantbed geldlening 31-12-20
BNG 40.118063	€ 1.050.000	31-12-2030	2,970%	€ 1.050.000	€ 31.185	€ 0,-	€ 1.050.000
Totaal				**€ 81.457.554**	**€ 1.348.285**	**€ 409.452**	**€ 81.048.1**
Totaal vaste schulden:				**€ 84.957.554**	**€ 1.373.861**	**€ 909.452**	**€ 84.048.1**

Overzicht van schulden O/G 2025 met een looptijd korter of gelijk aan één jaar.

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2025	Rente 2025 valutair	Aflossing 2025	Restantbedra geldleningen 31-12-2025
Onderhandse leningen en Projectfinancieringen:							
BNG 40.92017 (van langlopend)	€ 680.670	14-2-2026	5,50%	€ 27.227	€ 185	€ 27.227	€ 0,-
BNG 40.114899 (van langlopend)	€ 3.274.113	25-06-2026	-0,19%	€ 3.274.113	€ -2.983	€ 3.274.113	€ 0,-
Totaal				**€ 3.301.340**	**€ -2.798**	**€ 3.301.340**	**€ 0,-**

Leasing

Voor vervoermiddelen en printers zijn leasecontracten afgesloten. In het leasebedrag is een rentebedrag verdisconteerd.

Uitgezette geldleningen

We hebben de twee grootste leningen uitgezet geld (U/G) onderstaande toegelicht:

In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van € 7,7 mln. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is grotendeels in handen van de Britse overheid. De vooruitzichten van de bank zijn de laatste jaren verbeterd. De lening is voor 50 jaar fixe en heeft een rente van 8,15% (ACT/360). De lening aan de RBS levert nu jaarlijks € 637K aan rente op. Het verstrekken van een lening brengt risico's met zich mee. Het omvallen van de Icesavebank tijdens de kredietcrisis staat nog vers in het geheugen. Binnen ons huidige treasurybeleid past het verstrekken van een dergelijke lening niet. Op het moment van uitzetten van de lening was er nog geen sprake van een vastgesteld treasurybeleid. Onderzocht is om te verkopen. Door de verbetering van de situatie van RBS en het financieel nadelige effect is afgezien van verkoop. In 2017 realiseerde de bank winst voor het eerste sinds bijna tien jaar, met als gevolg nog betere winsten in de volgende jaren. Op basis van het toen geldende beleid is een correcte afweging gemaakt en een goed besluit genomen.

Bij de Nederlandse Waterschapsbank is voor € 1,4 mln. uitgezet met een rente van 7% (€ 95K exploitatie-inkomsten per jaar tot 2043).

Overzicht van leningen U/G 2026 met een looptijd langer dan één jaar.

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2026	Ontvangen Rente 2026	Aflossing 2026	Restantbedrag geldleningen 31-12-2026
Leningen U/G							
Royal Bank of Schotland (RBS)	€ 7.714.264	1-7-2038	8,150%	€ 7.714.264	€ 628.712	€ 0,-	€ 7.714.264
Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)	€ 1.361.341	1-9-2043	7,000%	€ 1.361.341	€ 95.294	€ 0,-	€ 1.361.341
Delflandshof Cooperatie U.A.	€ 293.000	31-1-2049	4,64%	€ 281.280	€ 12.983	€ 7.063	€ 274.217
T.V. de Commandeur	€ 200.000	20-5-2039	3,80%	€ 186.667	€ 7.093	€ 13.333,-	€ 173.333
Totaal	**€ 9.568.604**			**€ 9.543.551**	**€ 744.083**	**€ 20396**	**€ 9.523.155**

Liquiditeit

De liquiditeitspositie geeft aan in hoeverre de gemeente in staat is om op korte termijn aan haar betalingsverplichtingen te voldoen. Deze positie fluctueert gedurende het jaar en wordt beïnvloed door onder andere de inning van gemeentelijke belastingen, de ontvangst van de algemene uitkering en subsidies, het aantrekken of aflossen van leningen en de timing van exploitatie-uitgaven.

Voor de komende jaren wordt uitgegaan van een beperkte liquiditeitsruimte, mede als gevolg van verschuivingen in kasstromen en toenemende investeringsdruk. Dit betekent dat de inzet van tijdelijke financieringsmiddelen noodzakelijk kan zijn om aan de kortetermijnverplichtingen te blijven voldoen.

Binnen het bestaande wettelijke kader (Wet Fido) mag de gemeente kortlopende leningen aantrekken tot een zogenoemde kasgeldlimiet, die voor onze gemeente momenteel op circa € 5 miljoen ligt. Deze ruimte wordt benut via kasgeldleningen met een looptijd korter dan één jaar. Indien nodig mag deze limiet tijdelijk worden overschreden, met een maximale duur van twee opeenvolgende kwartalen, mits toestemming is verleend van de toezichthouders.

Gezien de verwachte liquiditeitsontwikkeling is het aannemelijk dat in de komende periode gebruik zal worden gemaakt van deze kasgeldruimte. Indien de liquiditeitsbehoefte structureler van aard blijkt, zal waar nodig aanvullend langlopende financiering worden aangetrokken om de begroting en de investeringsplanning op een robuuste manier te ondersteunen.

Het benutten van kasgeldleningen is in dat licht een financieel verantwoorde keuze. Dergelijke leningen zijn doorgaans goedkoper dan langlopende financiering, en bieden de gemeente de flexibiliteit om pieken en dalen in de kasstromen effectief op te vangen. Daarbij blijven we binnen de grenzen van wet- en regelgeving, en wordt voortdurend gestuurd op een solide en duurzaam treasurybeleid.

Liquiditeitsplanning	2026	2027	2028	2029
Prognose aan te trekken kasgeld	Max. 5 mln.	Max. 5 mln	Max. 5 mln	Max. 5 mln
Langgeld (incl. projectfinanciering)	€ 84 mln	€ 83,1 mln	€ 73 mln	€ 64,6 mln

Kredietrisico en garanties

Naast de eerdergenoemde renterisico's heeft de gemeente ook te maken met kredietrisico's. Dit zijn de risico's die verband houden met de nakoming van de betalingsverplichting van rente en aflossing op eerder door de gemeente verstrekte geldleningen in het kader van de publieke taak en aanspraken op verleende gemeentegaranties.

Volgens de subsidieregeling zijn de verenigingen en maatschappelijke instellingen verplicht jaarlijks de begroting en jaarrekening in te dienen. Door deze maatregelen wordt de vinger aan de pols gehouden en kunnen risico's worden beperkt. Bovendien wordt in het kader van de samenstelling van de gemeentelijke jaarrekening een saldo opgave bij de instellingen, waaraan een lening is verstrekt, opgevraagd.

De aanspraken op verleende gemeentegaranties zijn onderverdeeld in enerzijds garanties die zijn verstrekt voor geldleningen die zijn aangetrokken door maatschappelijke instellingen in onze gemeente, zoals (sport)verenigingen en anderzijds verleende garanties voor de bevordering van het eigen woningbezit (zowel particulieren als woningbouwcorporaties)

Woningcorporaties trekken leningen aan om het bouwen en onderhouden van sociale huurwoningen te financieren. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat hiervoor borg. Als een corporatie niet meer kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen, neemt het WSW de leningen over. Het WSW heeft verschillende buffers en vangnetten. Als deze niet toereikend zijn, vraagt WSW renteloze leningen op bij Rijk en gemeenten. Gemeenten nemen voor deze leningen een achtervangpositie in door middel van het sluiten van een achtervangovereenkomst met het WSW. Midden-Delfland heeft met het WSW altijd al een achtervangovereenkomst gehad.

De VNG, BZK en WSW hebben gewerkt aan een nieuwe achtervangovereenkomst. De wijzigingen komen erop neer dat de kans (nog) kleiner moet zijn dat de achtervangers – het rijk en de gemeenten – in de bres moeten springen om WSW overeind te houden. In plaats daarvan moeten de WSW en de corporatiesector zich vooral zelf zien te bedruipen als de borging van schulden in het geding komt.

Deze nieuwe overeenkomst geldt voor alle geborgde geldleningen die een deelnemer van het WSW aangaat vanaf 1 augustus 2021. Onze gemeente is deze nieuwe overeenkomst aangegaan met WSW. Daarmee is het ook in de toekomst mogelijk dat Stichting Wonen Midden-Delfland leningen kan aantrekken tegen een aantrekkelijk rentetarief om te investeren in sociale huurwoningen.

Voor het uitoefenen van de publieke taak neemt de gemeente ook deel in het aandelenkapitaal van een aantal vennootschappen. Dit betreft aandelen van N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides en N.V. JUVA. Deze aandelen zijn in de balans opgenomen tegen nominale waarde. Doordat er een groot positief verschil bestaat tussen de werkelijke waarde en de nominale waarde is van een kredietrisico op deze aandelen geen sprake.

De gemeente staat (mede) garant voor de leningen van HVC. De gemeente ontvangt hiervoor jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC (jaarlijks ca. € 36.397). De deelname aan HVC vloeit voort uit het feit dat Midden-Delfland deel uitmaakt van de verbonden partij Avalex.

Relatiebeheer

Voor het reguliere betalingsverkeer maakt de gemeente gebruik van de diensten van de BNG Bank. Onderdeel van deze dienstverlening is een kredietfaciliteit van € 2 miljoen. Tot deze limiet kan de gemeente tegen een gunstig rentepercentage daggeld opnemen. Daarnaast is er nog een rekening bij de Rabobank.

Overig

De gemeente Midden-Delfland maakt geen gebruik van complexe financiële producten zoals derivaten.

Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid is een vast onderdeel van de begroting en de jaarrekening. In deze paragraaf geven wij u informatie over:

- De visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen in de begroting;
- Relevante ontwikkelingen en kaders waarbinnen wij ons grondbeleid uitvoeren;
- Onze projecten en activiteiten, met inzicht in de financiële resultaten;
- Het risicoprofiel behorend bij de gemeentelijke grondexploitaties;
- De financiële gevolgen van de gemeentelijke projecten voor de begroting (de reserve Grondexploitatie).

Met onderstaande informatie voldoen wij aan de eisen die artikel 16 van het BBV stelt aan deze paragraaf.

Inleiding grondbeleid

Visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen in de begroting

Het grondbeleid is geen doel op zich, maar draagt bij aan het realiseren van maatschappelijke doelen. Het gaat hierbij om o.a. het realiseren van woningbouw, werklocaties (bedrijven-detailhandel-kantoren), versterking van de glastuinbouw, horeca en sociale voorzieningen gerelateerd aan onderwijs, zorg, sport en cultuur.

Wijze waarop wij grondbeleid uitvoeren

Als gemeente kunnen wij bij het uitvoeren van grondbeleid verschillende rollen kiezen. Er zijn grofweg drie keuzes als het gaat om het realiseren van gewenste bestemmingen: actief, facilitair of publiek-private samenwerking. Bij actief grondbeleid kiezen wij als gemeente voor een ondernemende, risicodragende rol bij gebiedsontwikkeling. Wij produceren bouwrijpe grond voor uitgifte en richten de openbare ruimte in, al dan niet in samenwerking met andere partijen. Bij faciliterend grondbeleid heeft de gemeente een faciliterende rol. Wij stellen randvoorwaarden op, zodat initiatiefnemers op eigen grond een ontwikkeling kunnen realiseren. Onze rol is hierbij beperkt tot het faciliteren van ruimtelijke procedures en aanleg/afname van voorzieningen van openbaar nut. De risico’s zijn voor de initiatiefnemer en de inspannings- en investeringskosten verhalen wij, meestal via een anterieure overeenkomst, op de initiatiefnemer. Aanvullend op actief en facilitair grondbeleid zijn ook tussenvormen mogelijk waarbij deze rollen verstrengeld zijn. Er is dan sprake van publiek private samenwerking (PPS). Ook bij deze samenwerking zijn verschillende vormen mogelijk.

In de Nota Grondbeleid (2019) staan de voor- en nadelen van de verschillende rollen beschreven en gaan we in eerste instantie uit van facilitair grondbeleid. Bij facilitair grondbeleid gaan we er vanuit dat de doelstellingen helder beschreven zijn en initiatiefnemers in veel gevallen zelf in staat zijn om de gewenste ontwikkeling ter hand te nemen. In de gevallen waarbij ontwikkelingen niet spontaan tot stand komen is in de nota bepaald dat er een mogelijkheid is om over te gaan op actief grondbeleid. De vraag of de ontwikkeling belangrijk genoeg is om als gemeente de risico’s te dragen staat hierbij centraal.

Ambities

In de Woonvisie 2024-2030 is de ambitie opgenomen om tot 2030 50-70 woningen per jaar te realiseren. We werken eraan om de opgave uit de Woonvisie voor wat betreft kwantitatieve en kwalitatieve opgave waar te maken.

Grondexploitatie

Ieder jaar worden de lopende grondexploitatieberekeningen en projecten in voorbereiding geactualiseerd en ter vaststelling aangeboden aan de raad. Dit gebeurt voor de vaststelling van de jaarrekening. De raad wordt dan om besluitvorming gevraagd. Voor de actualisatie van de berekeningen is gebruik gemaakt van de volgende parameters:

- Kostenstijging civiel (incl. sloop en sanering): 3% (2025 3%, 2026 3%, 2027 e.v. 2,5%)
- Kostenstijging voorbereiding en toezicht (plankosten): 6% (2025 4%, 2026 3%, 2027 e.v. 2,5%)
- Opbrengstenstijging woningbouw vrije sector: 5% (2025 3%, 2026 2,5%, 2027 e.v. 2,5%)
- Opbrengstenstijging woningbouw vrije sector: 2,5% (2025 2,5%, 2026 2,5%, 2027 e.v. 2,5%)
- Rekenrente: 0%

De gehanteerde parameters zijn gebaseerd op de Notitie Parameters (jan. 2025), opgesteld door een deskundig bureau.

Per 1 januari 2025 zijn er zes lopende grondexploitaties: Bedrijventerreintjes Hooipolder, Centrum den Hoorn, Keenenburg V, Kreekzone, Ruimte voor Ruimte en Woudselaan. De Vastgoedzone is afgesloten in 2024. Centrum Maasland is afgesloten in 2023. Er wordt te zijner tijd een nieuwe exploitatie opgesteld op basis van een herzien plan(gebied).

Grondexploitaties	Einde looptijd	Eindwaarde einde looptijd*
Kreekzone	2028	€ 271.376
Keenenburg V	2027	€ -901.127
Ruimte voor Ruimte	2028	€ -1.233.523
Centrum Den Hoorn	2027	€ -2.283.157
Bedrijventerreintjes Hooipolder	2027	€ 477.342
Woudselaan	2030	€ -396.799

Tabel: mutaties eindwaarde saldi

Faciliterend grondbeleid

Wij verhalen kosten in beginsel op de initiatiefnemers. Deze gemeentelijke kosten worden op de balans als vordering geboekt. Het uitgangspunt is dat we 80% van de kosten die we maken terugverdienen door kostenverhaal dat geregeld is via een anterieure overeenkomst (kostenverhaalsregels in het omgevingsplan).

Samenwerkingsverbanden

De financiële gevolgen van deelname Harnaschpolder worden nader toegelicht in de paragraaf ‘verbonden partijen’.

Ontwikkellocaties

Als gemeente bezitten wij strategische gronden die in de toekomst mogelijk in ontwikkeling kunnen worden genomen. Deze eigendommen staan op de balans als materiële vaste activa met als uitgangspunt de boekwaarde of lagere marktwaarde. Op dit moment betreft dit de volgende locaties:

- Doelpad 5 (voormalige Euterpe);

- Maaslandse Poort (voormalige Kistenfabriek);
- Harnaschpolder zuidkavel onder het AZC.

Wanneer uiteindelijk gekozen wordt om deze gronden als gemeente actief te ontwikkelen dan zal dit leiden tot het openen en vaststellen van een grondexploitatie.

Risicoprofiel

Vanwege het risicodragende karakter en de omvang van grondexploitaties vormt een risicoanalyse een wezenlijk onderdeel van de beoordeling van projecten en informatievoorziening naar de raad. Een overzicht van de algemene risico's van de projecten - en voor enkele projecten ook nog een aantal project specifieke risico's - is schriftelijk onder geheimhouding bij de actualisatie van de grondexploitaties aan de raad voorgelegd. Het grootste (negatieve) risico is dat we niet altijd voldoende (ingehuurd) personeel hebben op de betrokken disciplines om ervoor te zorgen dat we de planning van de grondexploitaties halen. Het gevolg hiervan is vertraging in het realiseren van woningen.

Uit de risicoanalyse blijkt dat de geraamde exploitatiesaldi en de geschatte risico's op langere termijn binnen de reserve Grondexploitatie opgevangen kunnen worden en dat er dus geen aanvullende middelen uit de algemene reserve nodig zijn. Om het optreden van risico's zo veel als mogelijk te voorkomen en te sturen op aanwezige optimalisaties (positieve risico's), worden binnen projecten passende beheermaatregelen gekozen en toegepast. Periodiek wordt de risicoanalyse op grond van nieuwe inzichten geactualiseerd. Dat kan resulteren in bijstelling van de benodigde risicodekking. Het actualiseren van de risico's en een mogelijke bijstelling van benodigde risicodekking vindt plaats bij het actualiseren van de grondexploitaties.

Reserve Grondexploitatie

Zie in onderstaande tabel de prognose van de reserve Grondexploitatie op basis van de actualisaties van de grondexploitaties bij de jaarrekening 2024. De reserve Grondexploitatie blijft eind 2025 naar verwachting op € 1.50 miljoen en eind 2026 op € 1.77 miljoen. Wanneer de Reserve zich ontwikkelt conform de bij de herziening opgenomen prognoses ontstaat er naar verwachting financiële ruimte om een gedeelte van het eerder ontvangen bedrag van de Algemene Reserve dividenden en huuropbrengsten terug te storten. Het op termijn terugvloeien van het positieve saldo van de grondexploitaties is niet in de begroting opgenomen. Hierdoor lopen we geen risico als de prognoses tegenvallen en het positieve saldo van de grondexploitaties uiteindelijk lager uitvalt.

Prognose verloop reserve Grondexploitatie		
Stand reserve per 1 januari 2025*	€	1.497.000
Begrote onttrekkingen (2025)	€	-
Begrote toevoegingen (2025)	€	-
Prognose stand per 31 december 2025	€	1.497.000
Prognose stand op basis van einde looptijd grexen**	€	2.246.017
Minimaal weerstandscapaciteit op basis van bekende risico's***	€	874.275

** op basis van actualisatie per 1-1-2025*

*** prognose stand per 31-12-2025 plus begroting positieve grondexploitaties*

**** weerstand op basis risico's per 1-1-2025*

Lokale heffingen

De gemeentelijke belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. Van deze lokale heffingen horen de onroerendezaakbelastingen (OZB) en de toeristenbelasting bij de algemene dekkingsmiddelen. Daarnaast zijn er heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen behoren. Afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn hiervan de voornaamste twee.

Nota lokale heffingen

De raad stelde op grond van de ‘Financiële verordening gemeente Midden-Delfland’ op 15 april 2025 de Nota lokale heffingen 2025-2028 vast. De Nota lokale heffingen 2025-2028 geeft een actueel overzicht aan de raad van de gemeentelijke belastingen, bestemmingsheffingen en rechten. De Begroting 2025 en het Financieel meerjarenperspectief 2026-2028 zijn daarin meegenomen. De Nota lokale heffingen 2025-2028 bevat verder een overzicht van de wet- en regelgeving over lokale heffingen en een overzicht van de uitvoering van de heffing en invordering. In deze paragraaf beschrijven wij de actuele stand van zaken.

Onroerendezaakbelasting (OZB)

De opbrengst van de OZB behoort tot de algemene dekkingsmiddelen. Dit betekent dat de opbrengst van de OZB wordt gebruikt voor kosten van voorzieningen zoals openbare verlichting, onderwijs, sport, cultuur, onderhoud aan wegen en plantsoenen.

De grondslag van de OZB is de waarde van de onroerende zaken in de gemeente. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting voor woningen en niet-woningen en een gebruikersbelasting voor niet-woningen. Voor de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) worden de onroerende zaken jaarlijks getaxeerd. Voor het belastingjaar 2026 geldt de waarde van peildatum 1 januari 2025.

De Waarderingskamer controleert en beoordeelt gemeenten op de uitvoering van de Wet WOZ. De score wordt uitgedrukt in sterren, waarbij 1 ster de laagste score is (met als toelichting 'moet dringend verbeterd worden'). 4 sterren kwalificeert als 'goed'. De maximale score is 5 sterren. Deze score wordt bereikt wanneer de beoordeling meerjarig goed is. In 2018 heeft de Waarderingskamer haar algemeen oordeel voor Midden-Delfland verhoogd naar 5 sterren vanwege de stabiel goede kwaliteit. In juni 2025 heeft de Waarderingskamer opnieuw onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van de WOZ-processen Midden-Delfland. Hoewel de Waarderingskamer heeft aangegeven dat enkele WOZ-processen extra aandacht behoeven, blijft het algemeen oordeel op basis van het onderzoek 'goed' (5 sterren).

Sinds 1 januari 2022 is het voor alle gemeenten en uitvoeringsorganisaties verplicht om woningen voor de WOZ-waardering te taxeren op basis van de gebruiksoppervlakte in plaats van de inhoud. De belangrijkste reden voor deze wijziging was dat gebruiksoppervlakte beter aansluit bij de vastgoedmarkt. In verkoopadvertenties wordt doorgaans ook de gebruiksoppervlakte vermeld, en deze maat wordt eveneens gehanteerd in diverse basisregistraties. Ook de gemeente Midden-Delfland heeft deze overgang gerealiseerd. Bij de taxaties worden de richtlijnen en criteria van de Waarderingskamer gevolgd.

Sinds 2020 neemt Midden-Delfland deel aan de landelijke benchmark woonlasten, die wordt uitgevoerd door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO). In deze benchmark worden naast de onroerendezaakbelasting (OZB) ook de riool- en afvalstoffenheffing meegenomen. De vergelijking met landelijke en provinciale gemiddelden biedt inzicht in de ontwikkeling van gemeentelijke woonlasten. Hierdoor worden verschillen tussen

gemeenten beter zichtbaar en wordt het lokale debat over lastenontwikkeling en beleidskeuzes gestimuleerd.

Voor het begrotingsjaar 2026 stelt de gemeenteraad opnieuw de tarieven van de OZB vast. Conform het meerjarenbeleid uit de begroting 2021-2024 is het uitgangspunt een jaarlijkse opbrengststijging van 3%. Hiermee wordt ingezet op een stabiele en evenwichtige opbrengstenontwikkeling, in plaats van een directe koppeling aan de marktontwikkeling van onroerend goed, die in recente jaren sterk fluctueerde en daarmee voor ongelijkheid in belastingdruk zou kunnen zorgen.
De WOZ-waarde blijft gebaseerd op gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt gedurende het jaar inzichtelijk op basis van actuele verkoopgegevens. Landelijke gemiddelden worden niet als maatstaf gebruikt, omdat deze onvoldoende representatief zijn voor de lokale situatie in Midden-Delfland.
Voor woningen wordt voor 2025 uitgegaan van een verwachte marktwaardeontwikkeling van circa 10%. Deze inschatting is gebaseerd op een kwartaaloverzicht van de gemeentelijke taxateur, waarin de gerealiseerde verkoopprijzen nauwgezet worden bijgehouden. Daarmee is sprake van een stevige stijging, na een periode van stabilisatie in eerdere jaren. De gemeente blijft de ontwikkelingen op de woningmarkt nauwlettend volgen om eventuele toekomstige schommelingen tijdig te signaleren en waar nodig bij te sturen.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven.

OZB - tarieven*	2026	2027	2028	2029
Tarief eigenaren woningen	0,1107%	0,1140%	0,1175%	0,1205%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2419%	0,2492%	0,2567%	0,2597%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1738%	0,1790%	0,1843%	0,1873%

** Jaarlijks worden de tarieven vastgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de waardeontwikkeling van het vastgoed en uitgaande van een opbrengststijging van 3% per jaar. De tariefstijging in deze tabel is 3% per jaar (bij een fictieve waardeontwikkeling van 0%). Wanneer de waardeontwikkeling > 0% per jaar is, worden de tarieven naar beneden bijgesteld en vice versa.*

Hierna wordt de lastendruk weergegeven op basis van het huidige beleid en op basis van onze voorstellen.

Lastendruk bij huidig beleid

Uitgangspunten:

- eigen woning WOZ-waarde € 443.000 (2025), € 456.000 (2026)
- meerpersoonshuishouden

Belasting	Stijging	2025	2026
OZB-eigenaar	3%	€ 478,44	€ 492,79
Afvalstoffenheffing	8%	€ 401,16	€ 433,20
Rioolheffing	2,6%	€ 225,11	€ 230,96
Totaal		**€ 1.055,90**	**€ 1.156,95**

Een huishouden zonder eigen woning betaalt geen OZB-eigenaar, de totale lastendruk voor huurders is dus lager.

Toeristenbelasting

In de vergadering van 25 oktober 2022 heeft de gemeenteraad besloten tot de invoering van toeristenbelasting in Midden-Delfland. Met het heffen van toeristenbelasting wordt beoogd extra inkomsten te generen waarmee onder meer een bijdrage kan worden geleverd aan 'Midden-Delfland'. De opbrengsten blijven door toevoeging aan de Bestemmingsreserve Midden-Delfland beschikbaar voor dit doel.

De gemeenteraad heeft bij de invoering van de toeristenbelasting (onder meer) besloten dat tarieven voor 2 jaar worden vastgesteld. Hiermee hebben de ondernemers die de toeristenbelasting moeten incasseren en afdragen tijdig duidelijkheid over de tarieven. Voor 2026 gelden daarom dezelfde tarieven als in 2025. De voorgestelde tarieven voor 2026 bedragen € 1,00 per persoon per overnachting op een camping (in een kampeermiddel) en € 1,50 per persoon per overnachting in de overige accommodaties. De verwachte opbrengst in 2026 bedraagt op basis van deze tarieven € 140.000.

Zoals benoemd in de Kadernota 2026-2029 volgt in 2026 voor 2027 een voorstel voor een absolute tariefstijging en voor 2028 en verder een indexering van de tarieven.

Afvalstoffenheffing

Uitgangspunt van de afvalstoffenheffing is de kosten van de afvalinzameling en -verwerking voor 100% te dekken door de opbrengst van de afvalstoffenheffing. Voor de jaren 2024 en 2025 bleek een verhoging van 8% noodzakelijk, onder meer door de fors gestegen kosten. Ditzelfde geldt voor het jaar 2026 met een stijging van eveneens 8%. Voor 2027 en verdere jaren hanteren wij vooralsnog de CPI indexatie uit de meicirculaire. Bij elke nieuwe begroting wordt dit getoetst aan het uitgangspunt van 100% kostendekking en volgt een concreet voorstel voor de tarieven afvalstoffenheffing.

Het totaaloverzicht van de inkomsten afvalinzameling begroot voor 2026 is als volgt:

Uitsplitsing inkomsten uit afvalinzameling	**Rekening 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Afvalstoffenheffing	2.737.949	2.949.838	3.222.495
Afvalinzameling	160.000	160.000	160.000
Inzameling glas	23.000	23.000	23.000
Inzameling karton	2.000	2.000	2.000
Inzameling PMD	133.000	133.000	133.000
Inzameling overige	2.000	2.000	2.000

In de volgende tabel staan de tarieven voor 2025 tot en met 2029.

Afvalstoffenheffing	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Tarief meerpersoonshuishouden	€ 401,16	€ 433,20	€ 443,16	€ 452,91	€ 462,88

Afvalstoffenheffing	2025	2026	2027	2028	2029
Tarief eenpersoonshuishouden	€ 302,28	€ 326,52	€ 334,03	€ 341,38	€ 348,89

Kostendekking en egalisatievoorziening afvalstoffenheffing

Verloop egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	2026	2027	2028	2029
Stand per 1 januari	1.722	18.974	7.865	87.442
Onttrekking / storting	17.252	-11.109	79.577	86.979
Stand per 31 december	18.974	7.865	87.442	174.421

Rioolheffing

De opbrengsten van deze heffing dekken de lasten van het rioolstelsel. De kosten van de uitvoering van het water en rioleringsprogramma en het daarmee samenhangende investeringsschema zijn verwerkt in programma 3 Beheer, Verkeer en Milieu. In het Water- en rioleringsprogramma 2024-2030 (WRP) zijn (onder meer) de geactualiseerde kostenraming en benodigde kostendekking voor de wettelijke taken (zorgplichten) op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater en beleidstaken voor klimaatadaptatie opgenomen. Op basis van dit WRP was in 2024 een tariefstijging van 7,5% voor de rioolheffing noodzakelijk. Dit kwam enerzijds door de doorrekening van de maatregelen die nodig zijn om te komen tot het wensbeeld voor de toekomst. Anderzijds door de flinke kostenstijging van de afgelopen jaren. In 2025 is het tarief ongewijzigd gebleven.
Het uitgangspunt van het WRP is dat het tarief gedurende de planperiode van het WRP, behoudens correctie voor inflatie (hiervoor gebruiken wij de CPI index uit de meicirculaire), onveranderd blijft. Wel wordt dit bij elke nieuwe begroting getoetst aan het uitgangspunt van 100% kostendekking.

In de volgende tabel staan de tarieven (met inflatiecorrectie) voor 2025 tot en met 2029.

Rioolheffing	2025	2026	2027	2028	2029
Tarief	225,11	230,96	236,27	241,46	246,78

Kostendekking en egalisatievoorziening rioolheffing

De totale kosten voor riolering, inclusief BTW, worden geraamd op € 2.438.024. De totale opbrengst uit rioolheffing en overige baten riolering bedragen € 1.941.681. Het dekkingspercentage voor de riool-heffing is minder dan 100. Het bedrag onder de 100% onttrekken wij aan de egalisatievoorziening. Deze wordt ook ingezet voor toekomstige investeringen. De volgende tabel verduidelijkt het verloop van de egalisatievoorziening.

Verloop egalisatievoorziening rioolheffing	2026	2027	2028	2029
Stand per 1 januari	6.386.788	5.912.945	5.516.889	5.086.936
Onttrekking / storting	-473.843	-396.056	-429.953	-105.544
Stand per 31 december	5.912.945	5.516.889	5.086.936	4.981.392

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente voert een actief kwijtscheldingsbeleid. Op het aanslagbiljet staat informatie over de kwijtscheldingsmogelijkheid en de procedure voor het verkrijgen van kwijtschelding. De voorschriften voor het beoordelen of een burger in aanmerking komt voor kwijtschelding zijn vastgelegd in de Invorderingswet 1990 en de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. Het is voor gemeenten niet mogelijk van deze centrale regeling af te wijken. De enige mogelijkheid die gemeenten hebben om meer burgers in aanmerking te laten komen voor kwijtschelding is de normen voor de kosten maximaal te verruimen. De gemeente Midden-Delfland heeft deze normen (bijvoorbeeld kwijtscheldingsnorm, vermogensnorm) maximaal verruimd. Dit is terug te vinden in de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen Midden-Delfland. Beoordeling van een verzoek gebeurt op basis van het vermogen en het netto besteedbare inkomen van de volledige huishouding.

Bij een eerste verzoek om kwijtschelding worden relevante gegevens automatisch getoetst bij de Belastingdienst, het Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen (UWV) en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW). Blijkt uit deze toetsing dat belastingplichtige in aanmerking komt voor kwijtschelding, dan krijgt hij dat meteen. Aanvullende gegevens van de belastingplichtige zijn dan niet nodig.

Voor belastingplichtigen die daar toestemming voor geven, worden ook in de komende jaren de rele-vante gegevens automatisch getoetst. Het invullen van een kwijtscheldingsformulier is dan niet nodig.

Kwijtschelding kan tot 100% worden toegekend voor de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de leges voor de kosten van een Nederlandse identiteitskaart.

In de begroting 2026-2029 is rekening gehouden met kwijtschelding tot de volgende bedragen.

Verloop kwijtscheldingsbeleid	2026	2027	2028	2029
Afvalstoffenheffing	69.600	70.500	71.400	72.300
Rioolheffing	46.542	47.000	47.600	48.200
Totale kwijtschelding	**116.000**	**117.500**	**119.000**	**120.500**

De meerjarige kosten stijgen enigszins gelijk opgaand met de tariefontwikkeling voor afvalstoffenheffing en rioolheffing. Door de huidige economische omstandigheden is het denkbaar dat de bedragen voor kwijtschelding verder zullen stijgen. Omdat dit op voorhand moeilijk te ramen

is, monitoren wij dit in de loop van het jaar nauwgezet en indien nodig tijdens het jaar in de PBW's opnemen.

Opbrengst leges en belastingen

De verwachte opbrengsten voor leges en belastingen zijn in de meerjarenbegroting verwerkt.

Overzicht geraamde inkomsten	2026	2027	2028	2029
Burgerlijke stand	96.500	98.600	100.900	103.200
Rijbewijzen en reisdocumenten	373.136	396.336	396.536	396.736
Leges gehandicaptenparkeerkaarten	7.000	7.200	7.400	7.600
BRP	2.900	3.000	3.100	3.200
Overige leges burgerzaken	2.500	2.600	2.700	2.800
Bruggelden	5.000	5.000	5.000	5.000
Bijzondere transporten	2.900	3.000	3.100	3.200
Verhaal kosten welstandstoezicht	28.500	29.200	29.800	30.500
Volkshuisvesting	114	114	114	114
Monumenten	1.400	1.400	1.400	1.400
Afvalstoffenheffing	3.222.495	3.327.669	3.432.521	3.541.188
Bouwleges	1.106.125	890.107	570.152	509.639
Rioolheffing	1.941.681	1.998.136	2.054.101	2.111.696
Algemene plaatselijke verordening	16.500	16.900	17.300	17.700
OZB	6.998.415	7.207.842	7.423.552	7.645.733
Begrafenisrechten	68.900	70.500	72.100	73.700
Totaal	**13.874.066**	**14.057.604**	**14.119.776**	**14.453.406**

Nieuwe begrotingsvoorschriften en kostenonderbouwing heffingen

Met ingang van 1 januari 2017 zijn de begrotingsvoorschriften in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) aangepast. Deze wijziging heeft ook invloed op de berekening van de kostenonderbouwing van gemeentelijke heffingen. Door deze aanpassing is de methode waarmee overhead kan worden toegerekend gewijzigd. Dit zorgt voor hogere toe te rekenen bedragen aan overhead bij de diverse heffingen.

De overhead is bepaald als percentage van de toe te rekenen werkgeverslasten op een taakveld. Dit percentage bedraagt 98%. Dit betekent dat wanneer een bedrag aan werkgeverslasten als directe kosten aan de heffing wordt toegerekend, 98% van de werkgeverslasten van dit taakveld als overhead wordt toegerekend.

Bij de rioolheffing is op een andere wijze de overhead toegerekend. Hier is de overhead als percentage van alle lasten op alle taakvelden (exclusief overhead) gebruikt. Dit heeft als reden dat de rioolheffing vooral kapitaalintensief is. Bij een toerekening op basis van de werkgeverslasten zou er relatief weinig overhead toegerekend worden.

Beleidsuitgangspunten
Gemeentelijke heffingen

De gemeentelijke heffingen die Midden-Delfland kent zijn onroerendezaakbelasting (OZB), afvalstoffenheffing, rioolheffing, toeristenbelasting, begrafenisrechten en leges. Bij deze heffingen, behalve de OZB en toeristenbelasting, mogen de geraamde opbrengsten de geraamde lasten niet overstijgen. In deze aanvulling vindt u de kostendekkendheidspercentages van de verschillende heffingen.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	2.682.581
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 36.000
Netto kosten taakveld	2.646.581
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	77.514
BTW	495.259
Totale kosten	3.219.353
Opbrengst heffingen	3.222.495
Dekkingspercentage	**100%**

Bij de kosten voor dit taakveld zijn de kosten (gedeeltelijk) meegenomen van:
- Straatvegen, dit houdt de openbare ruimte vrij van veeg- en zwerfafval.
- Kwijtschelding van de afvalstoffenheffing.
- Kosten van toezicht en handhaving van de aanbiedingsregels.
- Kosten van het taakveld afval.

Kostendekkendheid rioolheffing

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	1.845.041
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 22.500
Netto kosten taakveld	1.822.541
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	366.489
BTW	230.220
Totale kosten	2.419.250
Opbrengst heffingen	1.941.681
Dekkingspercentage	**80,26%**

Bij de kosten voor dit taakveld zijn de kosten (gedeeltelijk) meegenomen van:
- Aanleg en onderhoud van openbaar water, vijvers en kleine watergangen.
- De kosten van het schoonhouden en onderhouden van taluds. Een deel van deze kosten is toe te

rekenen aan de gemeentelijke watertaken.
- Straatvegen, het bladafval zorgt voor verstoppingen van kolken. Straatvegen voorkomt dit.
- Kwijtschelding van de rioolheffing.
- Kosten van het taakveld riolering.

Kostendekkendheid legesverordening

De tarieventabel bij de legesverordening bestaat uit drie titels. De eerste titel bevat de algemene dienstverlening, zoals bijvoorbeeld het verstrekken van een paspoort. De tweede titel bevat de dienstverlening die samenhangt met de omgevingsvergunning en de derde titel de dienstverlening die valt onder de Europese dienstenrichtlijn. Hieronder vindt u eerst de kostendekking van de gehele legesverordening. Daarna volgt een overzicht per titel.

Kostendekkendheid totaal

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	1.626.356
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 8.600
Netto kosten taakveld	1.617.756
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	696.783
BTW	155.800
Totale kosten	2.470.339
Opbrengst heffingen	1.661.509
Dekkingspercentage	**67,26%**

Kostendekkendheid titel 1 Algemene dienstverlening

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	387.093
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 1.700
Netto kosten taakveld	385.393
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	99.873
BTW	55.065
Totale kosten	540.331
Opbrengst heffingen	498.984
Dekkingspercentage	**92,3%**

Kostendekkendheid titel 2 Dienstverlening omgevingsvergunningen

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	1.102.304
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	1.102.304
Toe te rekenen kosten:	

Omschrijving	Bedrag
Overhead	489.135
BTW	97.003
Totale kosten	1.688.442
Opbrengst heffingen	1.136.025
Dekkingspercentage	**67,28%**

Kostendekkendheid titel 3 Dienstverlening Europese dienstenrichtlijn

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	136.959
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 6.900
Netto kosten taakveld	130.059
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	107.775
BTW	3.732
Totale kosten	241.566
Opbrengst heffingen	26.500
Dekkingspercentage	**10,97%**

Er is sprake van kruissubsidiëring tussen de verschillende titels doordat er sprake is van verschillende dekkingspercentages. Dit is echter geen bewuste beleidskeuze. Het uitgangspunt is een titel maximaal 100% kostendekkend te maken. Er is dus geen sprake van bewust meer dan 100% opbrengst op een titel genereren om met deze opbrengst de lasten op een andere titel te dekken.

Bij de leges omgevingsvergunning (titel 2) is er wel sprake van kruissubsidiëring tussen de onderdelen. Door de manier waarop de tarieven zijn opgebouwd kost een bouwvergunning voor bijvoorbeeld een dakkapel meer dan deze aan leges opbrengt. Bij grotere bouwprojecten is dit andersom. Dit is een bewuste keuze. Hierdoor blijven vergunningen voor kleine verbouwingen van de burger betaalbaar.

Bij het bepalen van de toe te rekenen kosten en overhead is gebruik gemaakt van de handreiking van de VNG. Omdat dit om nieuwe regelgeving gaat en er nog ontwikkelingen zijn in de uitleg hiervan kunnen er de komende tijd nog wijzigingen optreden. Het kan daarom voorkomen dat de toe te rekenen overhead dit jaar afwijkt van de in komende jaren toe te rekenen overhead.

Kostendekkendheid begrafenisrechten

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	193.582
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	193.582
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	114.598
BTW	0
Totale kosten	308.180

Omschrijving	Bedrag
Opbrengst heffingen	151.500
Dekkingspercentage	**49,16%**

Bij deze heffing zijn alleen de kosten van het taakveld lijkbezorging toegerekend. De compensabele btw is bij deze heffing al verwerkt in de lasten van het taakveld. Dit heeft als oorzaak dat niet alle btw van deze post compensabel is.

Kostendekkendheid bruggelden

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	29.400
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	29.400
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	-
BTW	6.174
Totale kosten	35.574
Opbrengst heffingen	5.000
Dekkingspercentage	**14,06%**

Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf gaan wij in op het onderhoud van de kapitaalgoederen en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties. De kwaliteit van de openbare ruimte is belangrijk voor het woongenot van inwoners. De kapitaalgoederen dragen bij aan dit woongenot. Het gaat hierbij om wegen, riolering, water, groen, speelplaatsen, openbare verlichting, civiele kunstwerken, begraafplaatsen en gebouwen.

Beleids- / beheerplannen	Jaar van vaststelling	Einde looptijd beleids- /beheerplan	Gepland jaar van actualisatie/opstellen	Financiële vertaling in begroting
Beheerplan wegen	2025 (gepland)	2030	2029	ja
Water en rioleringsprogramma	2023	2030	2029	ja
Groenbeleidsplan	2025 (gepland)	2035	2034	ja
Nota spelen	2025 (gepland)	2035	2034	ja
Keuzenotitie openbare verlichting	2026 (gepland)	2030	2029	ja
Beheerplan civiele kunstwerken	2024	2028	2027	ja
Beheerplan onderhoud gemeentelijk vastgoed *(nieuw)*	2024	2029	2028	ja
Beheerplan oeverbescherming inclusief stuwen *(nieuw)*	2024	2032	2031	ja
Beleids- en beheerplan wegmeubilair, markeringen en bebordingen *(nieuw)*	2024	2028	2027	ja
Baggerplan *(nieuw)*			2026	
Beheerplan begraafplaatsen *(nieuw)*			2026	

In ieder beleids-/beheerplan werken wij met één of meerdere vastgestelde kwaliteitsniveaus.

De ramingen voor het onderhoud zijn opgesteld op basis van deze niveaus. Naast actualisatie van bestaande beheerplannen worden er ook beheerplannen opgesteld voor de vakgebieden waar nu nog geen beheerplannen voor zijn. De beheerplannen worden vertaald in de begroting. In bovenstaande tabel is de planning voor het actualiseren en opstellen van de plannen aangegeven. Met de actualisatie van de beheerplannen wordt er voor een aantal taakvelden een onderhoudsvoorziening ingesteld voor het groot onderhoud.

In hoofdlijnen worden het beheer en onderhoud gesplitst in:
- nieuwe investeringen (activering, dekking kapitaallasten via exploitatie)
- groot onderhoud (dekking via exploitatie en voor enkele taakvelden via de voorziening)
- klein (regulier) onderhoud (dekking via exploitatie).

Het groot onderhoud en de investeringen worden zoveel mogelijk integraal en in afstemming en samenwerking met andere overheden en netbeheerders uitgevoerd.

Financieel

Voor de wijze van activering van de kapitaalgoederen wordt verwezen naar de financiële verordening 2025 van de gemeente Midden-Delfland. In de verordening is onderscheid gemaakt tussen activa met maatschappelijk nut, zoals wegen, en activa met economisch nut, zoals gebouwen en riolering. In de notitie is beschreven hoe met de activa wordt omgegaan. Ook de zogenaamde rehabilitatiekosten van wegen en grotere vervangingsinvesteringen worden geactiveerd. Als groot onderhoud plaatsvindt, komt dit ten laste van de exploitatie. Voor enkele taakvelden komt er een voorziening voor het groot onderhoud.

Nieuwe en vervangingsinvesteringen in de periode 2026 t/m 2029:

Programma	Taakveld	2026	2027	2028	2029
3	Wegen	4.171.536	900.000	0	0
3	Riolering	1.192.000	1.156.000	1.292.000	1.156.000
3	Groen	50.000	50.000	50.000	50.000
3	Speelplaatsen	100.000	110.000	0	0
3	Openbare verlichting	185.500	185.500	0	0
3	Bruggen	1.222.100	345.066	510.000	0
3	Beschoeiingen	350.000	350.000	350.000	350.000
3	Verkeer	0	0	0	0
	Totalen	**7.271.136**	**3.096.566**	**2.202.000**	**1.556.000**

Exploitatiekosten voor groot en regulier onderhoud van de kapitaalgoederen (inclusief kapitaallasten en manuren) in de periode 2026 t/m 2029:

Programma	Taakveld	2026	2027	2028	2029
3	Wegen	2.630.817	2.880.591	2.981.056	3.014.537
3	Riolering	1.944.886	1.937.507	1.993.561	1.992.725
3	Binnenhavens & waterwegen	423.919	441.786	459.752	466.252
3	Groen	1.644.704	1.663.230	1.677.013	1.688.776
3	Speelplaatsen	279.783	290.047	298.586	299.595
3	Openbare verlichting	582.482	588.762	599.074	600.497
3	Bruggen	646.846	632.263	643.671	659.371
	Totalen	**8.153.437**	**8.434.186**	**8.652.713**	**8.721.753**

Wegen

Het reguliere preventieve onderhoud aan asfalt- en elementverhardingen wordt uitgevoerd conform het uitvoeringsplan. Dit uitvoeringsplan wordt gemaakt op basis van de resultaten van de tweejaarlijkse weginspecties. Het onderhoud vindt zoveel mogelijk plaats volgens de methode van wegvakonderdeel gericht onderhoud [1].

De CROW-richtlijn is dat 90-92% van het areaal van voldoende en matige kwaliteit is (beeldkwaliteit A+, A en B). Dit percentage is een landelijk gemiddelde. Op dit moment haalt ons areaal dit percentage niet. Door de inzet van structureel extra budget is de afgelopen jaren de verdere achteruitgang van de kwaliteit van wegen gestopt en lijkt het tij nu te keren naar een toename van het percentage van het areaal dat van voldoende en matige kwaliteit is. Het doel is om onze wegen (+ wegmeubilair) binnen enkele jaren weer op het kwaliteitsniveau van de CROW-richtlijn te hebben.

Een inhaalslag in de investeringen en het nieuwe wegenbeheerplan met een juiste financiële vertaling in de begroting moeten het percentage wegen dat onvoldoende kwaliteit heeft weer op een aanvaardbaar niveau brengen. In de exploitatiekosten voor wegen is ook budget voor onkruidbestrijding op verharding en voor het onderhoud van wegmeubilair opgenomen.

Financiering
In de budgetten voor beheer en onderhoud van de wegen zijn een aantal ingroeivarianten opgenomen waarmee het budget de komende jaren substantieel hoger wordt. Na de weginspectie begin 2024 is opnieuw berekend of het beschikbare budget toereikend is voor het uitvoeren van het geactualiseerde wegenbeheerplan. Voor het groot onderhoud van de wegen is het de bedoeling om een voorziening in te stellen. Met het beheer en onderhoud is in 2026 een bedrag gemoeid van € 2.630.817 inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, verzekering, manuren, tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud aan wegen bedragen in 2026 circa € 1.800.700. Dit is exclusief investeringen.

Riolering

In 2023 is het nieuwe Water- en Rioleringsprogramma (WRP) vastgesteld. Jaarlijks wordt het WRP uitgewerkt in een operationeel jaarprogramma. Hierin worden de concrete plannen voor aanleg, onderzoek, maatregelen, reparaties, vervanging en verbetering voor het betreffende jaar opgenomen. In het Operationele Programma (OP) wordt ook aangegeven of alle in vooraf-gaande OP’s beschreven taken zijn uitgevoerd (een evaluatie). Achtereenvolgende OP’s geven dus een volledig beeld van alle activiteiten die in de planperiode van het WRP zijn uitgevoerd.

De belangrijkste onderhoudsmaatregelen betreffen:

- vervanging en reling vrijvervalriolering;
- vervanging persleidingen;
- vervanging versleten pompen en pompunits van de drukriolering;
- onderzoeken functioneren riolering (onder andere meten aan overstorten);
- onderhoud aan gemalen en pompen drukriolering en vrijvervalriolering (niet vooraf in te plannen reparaties).

Financiering
Om de uitvoer van de klimaatadaptatiestrategie te borgen, is binnen de rioleringsbudgetten voor de periode 2023-2030 een bedrag van € 50.000,- per jaar vrijgemaakt. Dit wordt gebruikt voor aanvullende onderzoeken, ondersteuning van initiatieven, opstellen van richtlijnen en ondersteuning in de uitvoer van de klimaatadaptatiestrategie. De kosten voor de uitvoering van klimaatadaptieve maatregelen zijn ondergebracht in de investeringen van de vrijvervalriolering. Het

reguliere preventieve onderhoud aan rioleringen gebeurt op basis van het operationeel plan. Met dit onderhoud is in 2026 een bedrag gemoeid van € 1.944.886 (inclusief kapitaallasten, manuren en tractie).

De geplande investeringen in 2026 zijn: € 460.000 voor vrijvervalriolering, € 124.000 voor rioolgemalen, € 205.000 voor de pompunits en € 403.000 voor de persleidingen.

Water

Het Hoogheemraadschap van Delfland is, binnen haar beheergebied, verantwoordelijk voor de waterkwantiteit en -kwaliteit. Daarom eist het hoogheemraadschap met de regelgeving in de zogenaamde 'keur' dat alle watergangen voldoen aan de normen die zij daaraan stelt. Deze normen bepalen onder meer de diepte van de watergang en de hoeveelheid plantengroei die is toegestaan. Afhankelijk van het type watergang en de daarvoor geldende normen moet het onderhoud minder of meer frequent uitgevoerd worden. De eigenaren en/of aangelanden van de watergangen zijn voor deze uitvoering verantwoordelijk. De gemeente is eigenaar en aangelande van een groot aantal watergangen of delen daarvan. Voor de gemeente betekent dit dat zij hieraan jaarlijks onderhoud moet uitvoeren. In 2024 is er een nieuw concept beheerplan baggeren opgesteld dat de basis is voor het planmatig uitvoeren van dit onderhoud. In dat jaar heeft het Hoogheemraadschap van Delfland nieuw baggerbeleid vastgesteld. Hierin is opgenomen dat het hoogheemraadschap meer voor gemeenten wil gaan baggeren. In 2025 is het beleid en de samenwerking in de uitvoering nader afgestemd met het hoogheemraadschap. Voor het maaiwerk lopen er meerjarige onderhoudscontracten. In 2026 worden deze vernieuwd.

De belangrijkste onderhoudsmaatregelen betreffen:
-uitmaaien van de watergangen;
-bagger-werkzaamheden;
-maaien van de slootkanten;
-verwijderen van drijfvuil en overhangende takken.

Financiering
Het reguliere preventieve onderhoud aan water gebeurt op basis van het onderhoudsplan en meerjarige onderhoudsbestekken. Met dit onderhoud is in 2026 een bedrag gemoeid van circa € 423.919.

Groen

De gemeenteraad heeft het 'Groenbeleidsplan Midden-Delfland 2007-2022', zoals uit de titel blijkt, vastgesteld voor de periode 2007-2022. Bij de vaststelling is bewust gekozen voor een lange looptijd van het plan. De reden daarvan is dat ontwikkelingen in het openbaar groen vaak langjarig zijn. Bestendigheid in beleid is belangrijk om het groenbeheer goed uit te kunnen voeren. In 2025 is/wordt er een nieuw groenbeleidsplan vastgesteld.

De groenvoorzieningen in Midden-Delfland worden door de eigen dienst en door aannemers onder-houden. Het overgrote deel van het onderhoud is uitbesteed aan aannemers. De afspraken met de aannemers over planmatige uitvoering van het onderhoud zijn vastgelegd in meerjarige onderhoudscontracten (groenbestekken). In 2025 zijn nieuwe contracten afgesloten.

Financiering
Met het groenonderhoud is een bedrag gemoeid van € 1.644.704 in 2026, inclusief vaste lasten zoals

kapitaallasten, manuren en tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud van het openbaar groen bedragen in 2026 € 914.070. Dit is exclusief investeringen.

Speelplaatsen

Het beleidsplan (Nota Spelen) is gericht op een ontwikkeling van het aanbod van speelvoorzieningen. Het areaal speelplekken verandert geleidelijk. Aanpassingen leiden tot een betere spreiding van het aanbod. Speeltoestellen verouderen en zijn in principe na 10 tot 15 jaar afgeschreven, afhankelijk van het materiaal. Door het opstellen en bijhouden van een beheer-, vervangings- en onderhoudsprogramma kunnen de speelterreinen kwalitatief in goede conditie worden gehouden en voldoen deze aan de veiligheidseisen. In het beleidsplan is op basis van wetgeving en de kwaliteit van de speelplaatsen een vervangingsoverzicht opgesteld. Het reguliere preventieve onderhoud aan speelvoorzieningen gebeurt op basis van het beleidsplan. In 2025 is er een nieuw beleidsplan vastgesteld.

De gemeente voert het onderhoud aan speelterreinen zelf uit. Maandelijks controleren wij de toestellen en terreinen. Ook voeren wij jaarlijks een algemene veiligheidsinspectie uit. Bij gebreken en/of schade nemen wij direct maatregelen. De controles en verrichte reparaties tekenen wij op in een logboek. Eens per vijf jaar laten we een extern bedrijf alle speeltoestellen inspecteren. Dat is in 2025 gebeurd.

Financiering
Met dit onderhoud is een bedrag gemoeid van € 279.783 in 2026. In 2026 is voor het uitvoeren van reconstructies aan speelvoorzieningen een investeringskrediet geraamd van € 100.000.

Openbare verlichting

Het verbeteren en het energiezuiniger maken van de openbare verlichting vindt plaats aan de hand van het beheerplan (Keuzenotitie openbare verlichting). Het reguliere preventieve onderhoud aan openbare verlichting vindt plaats op basis van het onderhouds-plan. Afgeschreven verlichting vervangen wij voor zuinige, slimme en innovatieve verlichting. In het (landelijke) energieakkoord voor duurzaam energiebeleid zijn doelstellingen op het gebied van energiebezuiniging beschreven. Aan de hand van het beheerplan willen we bereiken dat de openbare verlichting:
-conform de ROVL-2011 richtlijnen in goede staat van onderhoud blijft;
-wanneer mogelijk wordt verbeterd;
-conform de doelstelling energiezuiniger en slimmer wordt.

Financiering
Met het onderhoud is in 2026 een bedrag gemoeid van € 582.482 inclusief vaste lasten. De direct inzetbare financiële middelen voor het laten branden van en het dagelijks beheer en onderhoud aan de openbare verlichting bedragen in 2026 circa € 342.211. Dit is exclusief investeringen.

Civiele kunstwerken

Onder de civiele kunstwerken verstaan wij bruggen, brugduikers, kades, damwanden, stuwen en beschoeiingen. De bruggen en brugduikers worden driejaarlijks geïnspecteerd. De laatste inspectie was in 2023. Het onderhoud wordt uitgevoerd conform de inspectieresultaten. Voor de oeverbescherming (kades, damwanden, stuwen en beschoeiingen) is in 2024 een nieuw beheerplan vastgesteld. Voor de bruggen is in 2024 het geactualiseerde beheerplan vastgesteld.

Financiering
Met het preventieve en correctieve onderhoud is in 2026 een bedrag gemoeid van € 646.843 inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, manuren en tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud van de civiele kunstwerken bedragen in 2026
€ 421.500.

Gebouwen

De huidige vastgoedportefeuille is grotendeels historisch gegroeid en niet ontstaan vanuit een overkoepelende visie op het gemeentelijke vastgoed. Een aantal gebouwen heeft niet tot nauwelijks een maatschappelijke of commerciële functie, zoals de kerktoren in Maasland. Losse grond, de openbare ruimte, renovaties en (school)gebouwen waarop de gemeente nog een economisch claimrecht heeft, vallen buiten de scope van het beheer van de gemeentelijke gebouwen.

In 2024 is er nieuw beheerplan onderhoud gemeentelijk vastgoed vastgesteld. Dit plan onderbouwt de voorziening die is ingesteld voor het meerjarig groot onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. In het beheerplan wordt het te hanteren beheer voor een doelmatig en efficiënt onderhoud van deze gebouwen beschreven. Daarnaast is de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen onderdeel van het beheerplan. Op dit moment heeft de gemeente 34 gebouwen in beheer en eigendom, waarbij aan 28 gebouwen groot onderhoud wordt uitgevoerd.

Financiering
Voor het groot onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is in 2024 een voorziening ingesteld. Deze voorziening moet de kosten dekken voor het groot onderhoud in de komende 10 jaar inclusief verduurzaming. Het restant van de reserve groot onderhoud gebouwen en de reeds toegekende kredieten voor groot onderhoud zijn eenmalig in de voorziening gestort.

Verbonden partijen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording moet inzicht gegeven worden in de zogenaamde 'verbonden partijen'. Het gaat hierbij minimaal om rechtspersonen waar de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Aan deze paragraven kunnen eventueel ook publieke of privaatrechtelijke rechtspersonen toegevoegd worden als dit vanuit het gemeentelijk belang wenselijk is. Gemeentelijke deelname aan een rechtspersoon is een middel om het publieke belang te dienen of een publieke taak uit te voeren. Bij publiekrechtelijke rechtspersonen gaat het om bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen. Bij privaatrechtelijke rechtspersonen gaat het o.a. om vennootschappen en stichtingen.

De paragraaf 'verbonden partijen' ondersteunt de gemeenteraad bij het uitoefenen van zijn toezichthoudende functie. Daarnaast is de verbonden partij betrokken bij de uitvoering van een gemeentelijke taak. Als onderdeel van een programma van de begroting blijft de gemeente in beginsel verantwoordelijk voor de uitvoering van die taak. Deze paragraaf ondersteunt de gemeenteraad bij zijn kaderstellende en controlerende functie op die programma's. Beleidsmatige informatie is daarmee onderdeel van de specifieke programma waar de verbonden partij bij betrokken is.

Overzicht verbonden partijen

1. Gemeenschappelijke regelingen

- Bedrijvenschap Harnaschpolder
- Metropoolregio Rotterdam – Den Haag
- Veiligheidsregio Haaglanden
- GGD en VT Haaglanden
- Servicebureau jeugdhulp haaglanden
- Gemeenschappelijke regeling Archiefbeheer Midden-Delfland
- Gemeenschappelijke regeling Archeologie Midden-Delfland
- Omgevingsdienst Haaglanden
- Regionaal reinigingsbedrijf Avalex

2. Vennootschappen en coöperaties

A. Besloten vennootschappen

- B.V. Evides

B. Naamloze vennootschappen

- NV Bank Nederlandse Gemeenten
- NV Juva

C. Coöperatieve vereniging

- Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A.

3. Stichtingen en verenigingen

A. Stichtingen

- Stichting Groenfonds Midden-Delfland

1. Gemeenschappelijke regelingen

Naam	**Bedrijvenschap Harnaschpolder**
Vestigingsplaats	Schipluiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Financieel belang gemeente	De gemeenten Midden-Delfland en Den Haag participeren beiden risicodragend. Een tekort wordt verdeeld in de verhouding 15% (Midden-Delfland) en 85% (Den Haag). De laatst vastgestelde grondexploitatieberekening is van prijspeil 01-07-2022 en de actualisatie tot en met 1-1-2024. Het Bedrijvenschap schat het tekort op € 11,24 miljoen. Het aandeel voor gemeente Midden-Delfland bedraagt daarbij € 1,69 miljoen. Dit tekort hebben wij afgedekt in de 'Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap;. Daarnaast draagt de gemeente zorg voor het afdekken van haar aandeel van 15% van de risico's en kansen.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € -10.643.000 €-11.280.000 Vreemd vermogen € 20.163.073 € 36.893.152
Bestuurlijk belang gemeente	Lid van het Algemeen Bestuur zijn de portefeuillehouders: de heer Voskamp en mevrouw Oderwald-Ruijsbroek. De heer Voskamp is ook lid van het Dagelijks bestuur. Het voorzitterschap rouleert jaarlijks tussen beide gemeenten.
Eventuele risico's	In de grondexploitatieberekening van het Bedrijvenschap zijn de positieve en negatieve risico’s beschreven. De gemeente Den Haag draagt 85% van het nadelig saldo en de gemeente Midden-Delfland 15%.
Overige informatie	*Wat willen we met de deelname bereiken?* Met de deelname wordt onder meer beoogd de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. Verder is de gemeente Midden-Delfland een volwaardig partner bij de ontwikkeling, waarmee een sterke externe oriëntatie vanuit de gemeente Midden-Delfland is gewaarborgd.

Naam	Bedrijvenschap Harnaschpolder
	Binnen de bestuurlijke en ambtelijke organisatie is sprake van een functiescheiding om te zorgen dat de algemene publieke taken vergunningverlener-toezichthouder onafhankelijk en objectief worden uitgevoerd ten opzichte van de rollen deelnemer en eigenaar van de gemeenschappelijke regeling. *Wat zijn de beleidsvoornemens?* Via de deelname aan het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur geven wij invulling aan de bovengenoemde uitgangspunten. Daarnaast stelt de gemeentelijke organisatie capaciteit beschikbaar om de genoemde doelstellingen te bereiken (via detachering). Vanwege afronding van het bedrijventerrein wordt overlegd met gemeente Den Haag en Bedrijvenschap Harnaschpolder over beëindiging van Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Harnaschpolder.

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Activiteiten	Deelnemende gemeenten bij de MRDH zijn: Albrandswaard, Barendrecht, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Voorne aan Zee, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. De provincie Zuid-Holland heeft in de regeling de positie van agenda lid. Centrale doelstelling van de MRDH is het verbeteren van de mobiliteit en het economisch vestigingsklimaat. De MRDH werkt met de 21 gemeenten, de provincie Zuid-Holland, samenwerkingsverbanden, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan deze

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	doelen. Taken op het terrein van mobiliteit (verkeer en vervoer) zijn benoemd als Vervoersautoriteit (VA). De VA voert taken uit op het terrein van het openbaar vervoer en verbetering van interne en externe verkeerskundige verbindingen gericht op het versterken van de agglomeratiekracht. Vanuit de afspraken in de Strategische Agenda vindt in 2025 besluitvorming plaats over de Mobiliteitsvisie (inclusief pilot extra participatie inwoners), de economische visie en de verplichte 10-jaarlijkse evaluatie van de gemeenschappelijke regeling.
Financieel belang gemeente	*Totale omvang begroting* De totale omvang van de begroting in 2026 is 771 miljoen euro. De omvang van het programma exploitatie verkeer en openbaar vervoer is 613,3 miljoen euro en het programma infrastructuur verkeer en openbaar vervoer is 144,1 miljoen euro. Het programma economisch vestigingsklimaat is begroot op 6,2 miljoen euro. *Inkomsten MRDH* De MRDH heeft twee permanente inkomstenbronnen. Voor de taken Economisch vestigingsklimaat is dat de inwonersbijdrage. Voor de taken op het terrein van verkeer en openbaar vervoer ontvangt het rechtstreeks vanuit het Rijk budget, genaamd BDU (brede doeluitkering) verkeer en vervoer. Aanvullend ontvangt de MRDH inkomsten van andere overheden en een opbrengst financiering ov-bedrijven (marktconformiteitsopslag). *Versterken economisch vestigingsklimaat* Dit programma wordt volledig gefinancierd vanuit de gemeentelijke bijdragen. Het aandeel van Midden-Delfland is ongeveer 1%. De inwonersbijdrage 2026 is € 3,00. Deze bijdrage is bestemd voor de gezamenlijke activiteiten gericht op het versterken van het regionaal economisch vestigingsklimaat.

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	De totale bijdrage van de gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2026: € 58.266
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 42.034.603 € 35.421.549 Vreemd vermogen € 1.752.607.411 € 1.532.687.220
Bestuurlijk belang gemeente	*Gemeentelijke vertegenwoordiging* De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur. Wethouder Voskamp is lid van de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat. Wethouder de Klijmij-van der Laan is lid van de Bestuurscommissie Vervoersautoriteit. De raadsleden mevrouw D. Langeveld en de heer R.E. Vieira zijn benoemd in de Adviescommissie Vervoersautoriteit. Mevrouw S.A. Koppert en de heer F.J. van Lier zijn benoemd in de adviescommissie economisch vestigingsklimaat. Afspraak is dat zij elkaar onderling kunnen vervangen, waardoor bij iedere adviescommissie minimaal één lid uit Midden-Delfland is vertegenwoordigd. Het raadslid de heer R.H.P. Ringeling is benoemd in de Rekeningencommissie. In Midden-Delfland is de Bestuurlijke Regiegroep MRDH ingesteld. Dit is een inhoudelijk afstemmingsoverleg tussen de raadsleden uit de adviescommissies, de collegeleden en ambtelijk adviseurs. Dit overleg staat ook open voor andere raadsleden. *Inhoudelijk belang* De formele taken van de gemeenschappelijke regeling MRDH zijn verlengd lokaal bestuur. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de economische potentie binnen de regio groter is dan de feitelijke situatie. Doelstelling van de huidige samenwerking is om vanuit het faciliteren van de versterking van het economische vestigingsklimaat, met ondersteuning van een verbeterde bereikbaarheid, de regionale economie sterker dan het nationale gemiddelde te laten groeien. Dit moet een duurzame en innovatieve ontwikkeling zijn gericht op het versnellen van een digitale en

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	circulaire economie. Vanuit deze kerntaken heeft de MRDH aandacht voor het verbeteren van de brede welvaart; o.a. vanuit economie richting onderwijs en arbeidsmarkt en betere bereikbaarheid werklocaties. Op de lange termijn voor 2050 wordt gewerkt vanuit de Mobiliteitsvisie en de Visie Economisch Vestigingsklimaat. Het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland is onderdeel van het versterken van het economisch vestigingsklimaat. In 2026 worden de beide MRDH-visies in afstemming met de gemeenteraden nader uitgewerkt in een strategische agenda 2026-2029. De lokale economie en inwoners profiteren van een regionale economische groei. Voor Midden-Delfland van specifiek belang hierbij de tuinbouw (in visie hightech horticulture). Mobiliteit en verbeteren bereikbaarheid hebben als doel het daily urban system voor inwoners te verbeteren, waardoor de economie en inwoners meer profiteren van het wonen in de metropool. Extra aandachtspunt is de landelijke financiering van het openbaar vervoer en daarmee voor Midden-Delfland beschikbaar blijven van een publieke vervoersvoorziening. Deze voorziening is van direct belang voor inwoners van Midden-Delfland en vice versa kunnen de omliggende stedelingen beter gebruik maken van de recreatieve faciliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland.
Eventuele risico's	Binnen het programma Economisch Vestigingsklimaat zijn geen financiële risico’s bekend. Financiële bijdragen voor innovatieprogramma’s en versterken relatie onderwijs-arbeidsmarkt worden toegekend aan gemeenten op basis van de beschikbare financiële middelen. Binnen de programma’s ‘Exploitatie verkeer en openbaar vervoer’ en ‘Infrastructuur en openbaar vervoer’ is het risico dat vanuit het Rijk onvoldoende middelen vanuit de BDU worden toegekend. Actuele problematiek is de financiering van het OV. Het demissionair kabinet is voornemens een korting op deze uitkering door te voeren. Tegelijkertijd is een

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	noodzaak aanwezig om de mobiliteit en het OV te versterken gezien de woningbouwplannen binnen de NOVEX ZR. Met een lagere bijdrage is de regio onvoldoende in staat om te blijven investeren in de kwaliteit en kwantiteit van het openbaar vervoer en infrastructurele maatregelen aan het wegennet. Mobiliteit komt daarmee onder druk te staan en beïnvloedt dit op een negatieve wijze het economisch vestigingsklimaat.

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam
Activiteiten	In de gemeenschappelijke regeling is ten aanzien van de doelstelling het volgende opgenomen: 1. De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening. 2. Aan het Algemeen Bestuur zijn de taken overgedragen genoemd in artikel 10 van de Wet veiligheidsregio's. Dit zijn: - het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; - het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald; - het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de taak, bedoeld in artikel 3, eerste lid (brandweerzorg); - het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing; - het instellen en in stand houden van een brandweer;

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	- het instellen en in stand houden van een GHOR; - het voorzien in de meldkamerfunctie; - het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel; - het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij enkele genoemde taken.
Financieel belang gemeente	De Veiligheidsregio stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. Op basis van de verdeelsleutel en (regionaal) inwonersaantal wordt onze bijdrage in 2026 € 1.334.000 minus de vrijval van € 39.000 vanuit de gevormde bestemmingsreserve voorgaande jaren.
Vermogenspositie	De vermogenspositie van de VRH is in 2024 toegenomen. De middelen zijn ingezet om de stijgingen van loonkosten en vervangingskosten van materieel op te vangen. Er is een algemene reserve van 1,7 miljoen en een bestemmingsreserve van 4,3 miljoen. Voor 2025 is de verwachting dat de algemene reserve op het huidige niveau blijft, alleen de bestemmingsreserve zullen worden aangewend. Deze worden ingezet voor de relevante bestemming. Op pagina 17 van de VRH begroting kunt u de details vinden.
Bestuurlijk belang gemeente	De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur als ook het Dagelijks Bestuur.
Eventuele risico’s	De ratio van het weerstandsvermogen is voldoende.

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig thuis
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	De Gemeenschappelijke regeling GGD en VT Haaglanden is sinds 1/1 2018 van kracht. De GGD en VT zijn als organisatie ondergebracht bij de gemeente Den Haag. Het Algemeen Bestuur van de GR GGD en VT Haaglanden stelt

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig thuis
	voor negen gemeenten in Haaglanden het takenpakket vast. Dit takenpakket bevat zowel wettelijke als regionale taken.
Financieel belang gemeente	De GR GGD en VT Haaglanden stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. De gemeenten dragen deels bij op basis van een bedrag per inwoner en deels op basis van historisch gebruik. Sommige specifieke taken, zoals toezicht kinderopvang (tokin), worden op basis van p*q afgerekend. Daarnaast kunnen er lokale taken apart door de gemeente worden ingekocht bij de GGD. De totale bijdrage van de Gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2026: € 415.500.
Vermogenspositie	Niet van toepassing, het betreft een dienstverleningsmodel.
Bestuurlijk belang gemeente	De wethouder Jeugdzorg, WMO en Volksgezondheid is lid van het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur monitort de efficiency en effectieve uitvoering van de taken.
Eventuele risico's	Er zijn geen risico's op de bedrijfsvoering, om dat er sprake is van een dienstverleningsmodel. De jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling is gelijk aan de begroting of reeds ingediende begrotingswijziging. Dit tenzij er acuut sprake is geweest van extra taken (zoals grootschalige vaccinaties ter afwending van een infectieziekte-epidemie) of dat er meer of minder is afgenomen van producten die per prestatie worden afgerekend (zoals bij toezicht kinderopvang of lijkschouwing). Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling toetst jaarlijks de geleverde prestaties in relatie tot het afgesproken volume en kwaliteitsniveau.
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname aan de GR bereiken?</u> Efficiënter en effectiever regelen van de taken uit de WPG en veiligheid bij huiselijk geweld. De GGD voert taken uit die vermeld staan in de Wet publieke gezondheid (met uitzondering van jeugdgezondheidszorg zoals bedoeld in artikel 5, tweede lid onder a tot en met d), alsmede de taken die bij of krachtens andere wetten aan de GGD worden opgedragen en overige taken waarvan het algemeen bestuur heeft besloten dat zij tot het takenpakket behoren. De GGD bewaakt, beschermt en

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig thuis
	bevordert de (publieke) gezondheid van de bevolking. In 2023 zal er daarnaast uitvoering gegeven worden aan de uitvoering van het lokaal preventieakkoord. Veilig Thuis, bij wet het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, voert de volgende taken uit: opstellen veiligheidsplan naar aanleiding van meldingen, geven van advies aan burgers en professionals, coördineren van tijdelijk huisverboden, geven van voorlichting aan ketenpartners, uitvoeren radarfunctie en monitoring. Daarnaast zal per 2023 de regionale visie huiselijk geweld 2019-2022 verlengd worden. Hieraan zal ook een uitvoeringsprogramma gekoppeld worden.

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling in de rechtsvorm van een bedrijfsvoeringorganisatie met één verantwoordelijk bestuur.
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt bij in de regionale taken op basis van een bedrag per inwoner. Het belang in de verbonden partij van Midden-Delfland is 1,69%. De gemeentelijke bijdrage in 2026 is € 140.900
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 199.000 € 583.000 Vreemd vermogen € 3.573.000 € 4.138.000
Bestuurlijk belang gemeente	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoering organisatie met een ongeleed bestuur. Het bestuur bestaat uit drie leden. Midden-Delfland, Delft, Rijswijk en Westland zijn vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente. Overige deelnemers zijn Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Eventuele risico's	Omdat het Servicebureau zelf niet beschikt over een weerstandsvermogen dient rekening gehouden te worden met het gemeentelijk aandeel in de benodigde weerstandscapaciteit.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname aan de GR bereiken? Het Inkoopbureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het Sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en contractering van de Jeugdzorg.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De gemeente Midden-Delfland heeft een Gemeenschappelijke Regeling met Stadsarchief Delft. De huidige Gemeenschappelijke Regeling dateert uit 2004 en wordt in 2025 vervangen voor een Centrumregeling en een gemeente specifieke Dienstverleningsovereenkomst. In de Centrumregeling wordt vastgelegd dat de gemeente Midden-Delfland, en de andere deelnemende gemeenten, ter uitvoering van haar wettelijke taken met betrekking tot het archief- en informatiebeheer gebruik wensen te maken van de faciliteiten en capaciteiten van de gemeente Delft. In de Dienstverleningsovereenkomst worden, per gemeente, afspraken gemaakt over de wijze van het uitvoeren van de wettelijke taken. Na de wijziging is de regeling weer passend bij de huidige tijd op het gebied van wetswijzigingen, inflatie, dienstverlening en ontwikkelingen op het gebied van Archiefbeheer. Zo is bijvoorbeeld het e-depot voor de opslag van digitale archieven benoemd. Vanwege de financiële opdracht voor een sluitende begroting 2026 en een gezonder meerjarenperspectief, is besloten om de dienstverlening te beperken tot het wettelijk verplichte.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland
Bestuurlijk belang gemeente	Vóór 1 mei van elk jaar informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico's bekend.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995. Wat zijn de beleidsvoornemens? Door gebruik te maken van de archiefbewaarplaats van de gemeente Delft, wordt voldaan aan de doelstelling van de deelname aan de Gemeenschappelijke Regeling. De archivaris van Delft is ook aangewezen als archivaris van de gemeente Midden-Delfland. Er zijn verder geen beleidsvoornemens op dit gebied. De verwachting is dat op korte termijn de herziene Gemeenschappelijke Regeling met een nieuwe producten en dienstencatalogus wordt vastgesteld.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt jaarlijks een vast bedrag bij in de kosten van de archeoloog van gemeente Delft. Dit bedrag wordt jaarlijks proportioneel verhoogd aan de hand van de toepasselijke salarisverhoging voor gemeenteambtenaren. De bijdrage voor 2026 bedraagt € 38.700. Daarnaast wordt in voorkomende gevallen bijgedragen in projectkosten voor opgravingen.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Bestuurlijk belang gemeente	Jaarlijks informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico's bekend.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Wat zijn de beleidsvoornemens? Door de benoeming van de archeoloog van Delft tot archeoloog van de gemeente Midden-Delfland en het creëren van een depot voor de vondsten uit opgravingen, is invulling gegeven aan de doel-stelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling met Delft. Op basis van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg doet de gemeente een beroep op de capaciteit van de archeologische dienst van Delft voor met name bouwplannen gesitueerd in het buitengebied, waarvoor archeologisch onderzoek nodig is.

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De ODH voert als omgevingsdienst voor de provincie Zuid-Holland en de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer een overeengekomen wettelijk en aanvullend takenpakket uit. Controle van de landelijke regelgeving en lokaal beleid is belegd bij de ODH. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage te leveren aan een constante en eenduidige uitvoering van VTH-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving) in de regio. Raming van de gemeentelijke bijdrage vindt plaats op de verwachte inzet. Afrekening gebeurt op daadwerkelijk gepleegde

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
	inzet en gemaakte kosten. De ODH bouwt geen extra reserves op. Jaarlijks vindt met alle deelnemers een afrekening plaats, waardoor de structurele baten en lasten met elkaar in evenwicht zijn. De totale bijdrage van de Gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2026: € 728.975
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 2.654.000 € 2.654.000 Vreemd vermogen € 9.757.000 € 9.640.000
Bestuurlijk belang gemeente	Midden-Delfland levert een lid voor het algemeen bestuur.
Eventuele risico's	De ODH streeft ernaar om de impact van risico's te minimaliseren. Dit betekent dat een weerstandscapaciteit beoogd wordt met tenminste het predicaat 'voldoende' . Dat komt neer op een gewenst ratio voor de weerstandscapaciteit tussen de 1,0 en 1,4. Het weerstandsvermogen van de ODH is per 1-1-2025 € 1.312.200; ratio is 1,14. Aandachtspunten voor de risicobeheersing zijn stijging van personeelskosten als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt en de generieke cao-stijging. Daarnaast is de invoering van de Omgevingswet een potentieel risico door de overheveling van provinciale taken op het terrein van bodem en invoering van nieuwe gemeentelijke taken (inhoudelijk programma 7).
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? We willen bereiken dat de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) op een efficiënte en kwalitatieve wijze milieutaken uitvoert voor de gemeente Midden-Delfland. De ODH is opgezet als een regionale uitvoeringsdienst voor de uitvoering van de vergunningverlening en handhavingstaken gerelateerd aan diverse wet- en regelgeving. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage leveren aan een constante en eenduidige taakuitvoering. De laatste jaren worden nieuwe taken vanuit het Rijk toegevoegd aan de basistaken van de

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
	ODH. Een voorbeeld daarvan is het toezicht op de Europese Energie Efficiency richtlijn (EED) en de informatieplicht energiebesparing. Niet voor al deze taken kan ruimte gevonden worden binnen de bestaande capaciteit van de ODH. Met de invoering van de Omgevingswet is een deel van de provinciale bodemtaken overgegaan naar de gemeente. Deze taken worden deels door de ODH uitgevoerd. Door toevoeging van nieuwe en uitbreiding van bestaande wettelijke taken is sprake van een stijging van de gemeentelijke bijdrage.

Naam	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	Per aansluiting wordt een bijdrage gerekend voor het geheel van afvalinzameling en –verwerking op basis van een DVO. De totale inzamelingsbijdrage van de Gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2026: € 2.446.572.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 7.070.000 € 7.538.000 Vreemd vermogen € 31.079.000 € 34.917.000
Bestuurlijk belang gemeente	Vanuit het college is Midden-Delfland vertegenwoordigd in het bestuur van Avalex en in het opdrachtgeversoverleg.
Eventuele risico’s	In de begroting van Avalex zijn de verwerkingskosten van het afval meegenomen. Als de te verwachten hoeveelheden afval (GFT, Restafval en Grofvuil) in de begroting sterk afwijken van de werkelijke hoeveelheden aangeleverd afval dan kan dit een risico meebrengen. Dit geldt voor afwijkingen die hoger zijn dan begroot.
Overige informatie	Wij willen met de samenwerking een efficiënte en doelmatige invulling geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van afval- en grondstoffeninzameling. Wij maken met Avalex toetsbare afspraken over de omvang en kwaliteit van te leveren producten en diensten. De afspraken worden vastgelegd in een Dienstverleningsovereenkomst.

2A. Besloten vennootschappen

Naam	B.V. Gemeenschappelijk Bezig Evides (GBE)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Financieel belang gemeente	Evides is een NV die voor 50% eigendom is van PZEM en voor 50% eigendom van B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (17 gemeenten in Zuid-Holland, waaronder Midden-Delfland). De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 23.980 aandelen (1,3% van het totaal). Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 631,5 miljoen € 599,3 miljoen Vreemd vermogen € 878,6 miljoen € 871,0 miljoen
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Economie en Financiën, Water en Milieu. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 1 miljoen op de balans staan.
Overige informatie	De Drinkwaterwet versterkt de publieke verankering van drinkwaterbedrijven, stelt eisen aan het opereren van deze bedrijven en voorziet in een vorm van financiële regulering van de drinkwateractiviteiten. Wat willen we met deelname bereiken? Wij verwachten dat er altijd schoon en hoogwaardig drinkwater geleverd wordt en dat er continu industriewater beschikbaar is dat aan strenge normen voldoet. Daarnaast verwachten wij een rendement op onze investering te ontvangen door goede bedrijfsvoering.

2B. Naamloze vennootschappen

Naam	N.V. Bank Nederlandsche Gemeenten (BNG)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Financieel belang gemeente	Eigenaar van de bank zijn gemeenten, Provincies en de Staat. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 48.594 aandelen (0,087% van het totaal); de nominale waarde per aandeel bedraagt € 2,50.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023

Naam	N.V. Bank Nederlandsche Gemeenten (BNG)
	Eigen vermogen € 4.777.000.000 € 4.721.000.000 Vreemd vermogen € 123.614.000.000 € 110.819.000.000 Achtergestelde schulden € 19.000.000 € 18.000.000
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Financiën. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 120.674 op de balans staan. De BNG Bank hoort tot de meest kredietwaardige banken ter wereld met een solvabiliteitsratio stabiel op hoog niveau; Tier 1-ratio op 37%.
Overige informatie	Wat willen we met deelname bereiken? Deze deelneming is een duurzame belegging. BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Naam	Juva N.V.
Vestigingsplaats	Poeldijk
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Financieel belang gemeente	NV Holding Westland Infra (Juva N.V.) is gezamenlijk eigendom van de gemeenten Midden-Delfland en Westland. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 272 aandelen (13,6% van het totaal). Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 155.278.000 € 143.028.000 Vreemd vermogen € 229.078.000 € 206.154.000
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door portefeuillehouder duurzaamheid. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.

Naam	Juva N.V.
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 123.428 op de balans staan.
Overige informatie	Wat willen we met deelname bereiken? Met de deelname in Juva N.V. is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd. Juva N.V. opereert volgens de vastgestelde Netbeheer+ strategie. Netbeheer+ houdt in dat de kerncompetenties die in de organisatie aanwezig zijn om de wettelijke, gereguleerde taken van de netbeheerder op een goede wijze uit te voeren, ook worden ingezet voor activiteiten in de vrije markt. Dit zijn de zogenoemde 'nevenactiviteiten'. De nevenactiviteiten zijn een integraal onderdeel van het netwerkbedrijf. De nevenactiviteiten zorgen voor extra inkomsten en ook voor extra dekking van kosten die de netbeheerder voor het uitvoeren van zijn wettelijke taken moet maken. De nevenactiviteiten zorgen voor een klantgerichte- en dynamische omgeving en voor prikkels tot productontwikkeling en innovatie. Dit beleid wordt door de aandeelhouders onderschreven.

2C. Coöperatieve verenigingen

Naam	Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
Vestigingsplaats	Schipluiden
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging U.A.
Financieel belang gemeente	Het exacte financiële belang is niet in deze begroting aan te geven. Afspraak tussen gemeenten en provincie is dat de bijdragen die voor het Recreatieschap Midden-Delfland beschikbaar waren tot 2025 beschikbaar blijven voor de coöperatieve vereniging. Voor de gemeente Midden-Delfland zijn dat de inwonersbijdrage € 37.732 en de pachtopbrengsten vanuit de overdracht van gronden van het Recreatieschap Midden-Delfland. In het kader van de harmonisatie van bijdragen wordt door de bestuurlijk trekker een voorstel in coöperatieverband uitgewerkt. Naar verwachting is op termijn sprake van een forse stijging van onze bijdrage.

Naam	Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen: € 6.678.181 € 4.752.316 Vreemd vermogen € 1.995.535 € 3.405.800
Bestuurlijk belang gemeente	Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatieve vereniging is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van gronden die bij de opheffing van het Recreatieschap Midden-Delfland in beheer of erfpacht aan de deelnemende gemeenten zijn overgedragen. Secundaire doelstelling is te komen tot een meer integraal beheer van alle groene gebieden binnen het gebied Midden-Delfland.
Eventuele risico's	Een financieel risico is de mogelijke forse stijging van onze gemeentelijke bijdrage als gevolg van de harmonisatie van de deelnemersbijdragen. Beheersmatig risico is de versnippering van eigendom en onderhoud van gronden bij de diverse partijen en overheden. Deze versnippering staat een doelmatig en efficiënt beheer in de weg. Binnen de CBG wordt gewerkt aan een systeem waarbij gronden op een gelijke manier worden onderhouden en het herverdelen van eigendommen, waardoor gronden meer aaneengesloten per eigenaar onderhouden worden.
Overige informatie	Wat willen we met deelname bereiken? Deelname aan de coöperatieve vereniging heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties te zorgen voor een doelmatige en rechtmatige uitvoering van beheer- en onderhoudstaken van de groengebieden in het landschap van Midden-Delfland. De samenwerking in de coöperatieve vereniging richt zich hierbij op de volgende gemeentelijke kernpunten: - Integrale samenwerking op het gebied van beheer en onderhoud van het landschap van Midden-Delfland, waaronder vallen de recreatieve-, agrarische - en natuurgebieden; - Bijdragen aan het behouden en versterken van de landschappelijke kwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland; - Een beleidsarme beheersorganisatie voor het gebied dat in eigendom is van overheden met korte bestuurlijke en ambtelijke lijnen;

Naam	Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
	- Een efficiënte en rechtmatige besteding van publieke middelen; - Inschakelen van lokale partijen bij beheer en onderhoud, waarbij de deelnemers aan de coöperatieve vereniging binnen de regelgeving voor aanbesteding keuzevrijheid hebben.

3A. Stichtingen

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Midden-Delfland
Rechtsvorm	Stichting
Financieel belang gemeente	Bij de oprichting heeft de gemeente een startbedrag aan de stichting beschikbaar gesteld. Daarnaast heeft de gemeente voor elke opgeleverde nieuwe woning in Look-West en Look-West Noord € 1.361 bijgedragen aan het vermogen van de stichting. Voor de uitvoering heeft de stichting een contractrelatie voor periodes van 6 jaar met de Agrarische Natuurvereniging Vockestaert. De nieuwe periode gaat per 2024 voor de volgende 6 jaar in.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 13.101.439 € 12.220.989 Vreemd vermogen € 8.554 € 20.622
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente Midden-Delfland levert de voorzitter van het bestuur van de stichting. Huidige voorzitter is de portefeuillehouder gebiedsontwikkeling.
Eventuele risico's	Er is op dit moment geen risico bekend.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? De doelstellingen van de Stichting Groenfonds Midden-Delfland sluiten aan op de gemeentelijke missie, zoals ook vastgelegd in Midden-Delfland®2025. De melkveehouderij als belangrijke pijler van het open groene agrarische cultuurlandschap staat onder druk. Door ondersteuning van deze sector wordt gewerkt aan de doelen van de stichting en gemeente, te weten: - instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap - verbetering van de relatie stad en platteland.

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland
	Wat zijn de beleidsvoornemens? Zorgen voor continuering van de activiteiten zoals de stichting deze ontwikkelt. Dit houdt in: beloning van groene diensten op het gebied van natuur en landschap (doelstelling 1) en educatie en recreatie (doelstelling 2). Samen met de stichting wordt gewerkt aan de concretisering van de doelstellingen waarbij ook gewerkt wordt aan de verwaarding van de producten van het agrarisch cultuurlandschap: hoe kan de meerwaarde van deze producten op het gebied van natuur en landschap in de stad vermarkt worden en daarmee de stad-land relatie verstevigen. De aandachtspunten uit de evaluatie, welke in 2023 is uitgevoerd, worden meegenomen in de plannen en begroting van 2024 en volgende jaren. Bovengenoemde evaluatie vindt gedurende de contractperiode van zes jaar eenmalig plaats.

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen

	2026	2027	2028	2029
Bijdrage aan:				
Gemeenschappelijke regelingen (GR):				
Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH)	€ 58.286	€ 63.800	€ 65.300	€ 65.300
Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	€ 1.295.000	€ 1.299.000	€ 1.334.000	€ 1.334.000
Gemeentelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD&VT)	€ 415.500	€ 398.200	€ 406.900	€ 415.800
Service bureau jeugdhulp Haaglanden (SbjH)	€ 140.900	€ 109.300	€ 111.700	€ 114.200
Coöperatief Beheer Groengebied (CBG)	€ 97.600	€ 99.800	€ 102.100	€ 102.100
GR Archiefbeheer MD	€ 34.600	€ 35.300	€ 36.100	€ 36.900
GR Archeologie MD	€ 38.700	€ 39.600	€ 40.500	€ 41.400
Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	€ 728.975	€ 745.700	€ 762.100	€ 778.900

	2026	2027	2028	2029
Regionaal reinigingsbedrijf Avalex	€ 2.446.572	€ 2.544.435	€ 2.646.213	€ 2.646.213
Totaal GR	**€ 5.260.247**	**€ 5.335.135**	**€ 5.504.913**	**€ 5.534.813**

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Wij voeren actief beleid op de beheersing van de risico's die wij lopen. Gekeken wordt naar de maatregelen die worden getroffen om de risico's af te dekken. Voor de risico's waarvoor geen maatregelen getroffen kunnen worden (bijv. verzekeren te duur) wordt ingeschat welke buffer noodzakelijk is. Dit is het weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen is te definiëren als 'het vermogen van de gemeente om niet-structurele risico's op te kunnen vangen om haar taken te kunnen voortzetten'. Door een goed systeem van risicomanagement kunnen bestuurders en managers voor risico's, die het behalen van de doelstellingen bedreigen, passende beheersmaatregelen nemen.

Uit deze paragraaf blijkt dat het weerstandsvermogen nog ruim voldoende is. Daarnaast verhouden de wettelijk voorgeschreven indicatoren zich tot de normen die de VNG hiervoor heeft ontwikkeld.

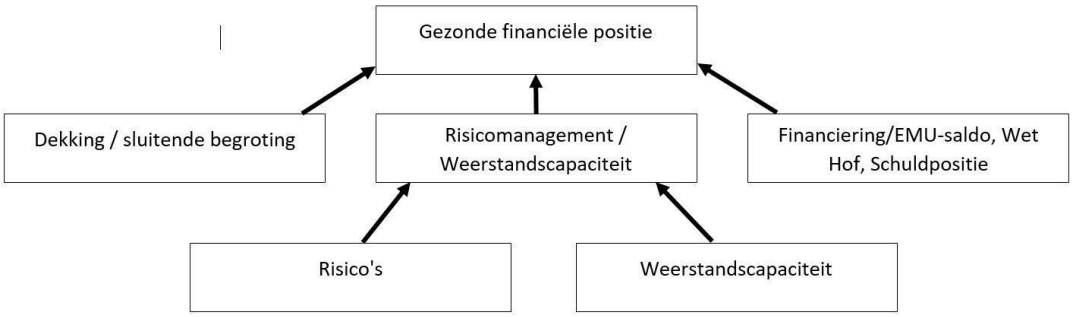

Interne regelgeving en beleidsafspraken:
Financiële verordening, Controleverordening, Nota Reserves en voorzieningen, Treasurystatuut, Nota risicomanagement, Herziening nota grondbeleid en het Collegeprogramma.

Risicomanagement

Risicomanagement helpt ons onzekerheden – zowel risico's als kansen – te beheersen en weloverwogen beslissingen te nemen. Het is meer dan het voorkomen van negatieve gebeurtenissen: goed risicomanagement beperkt nadelige effecten, benut kansen en ondersteunt innovatie en kwaliteitsverbetering, passend bij de Cittaslow-filosofie.

Binnen Midden-Delfland is risicomanagement verankerd in de Planning- en Controlcyclus (P&C-cyclus) en vormt het een continu proces. De 'Nota Risicomanagement Midden-Delfland' (2019) en het actuele risicoregister geven inzicht in financiële én niet-financiële risico's, zoals op politiek, imago, milieu, juridisch, privacy, informatiebeveiliging en veiligheid. Dit inzicht maakt een betrouwbaar oordeel over het benodigde weerstandsvermogen mogelijk, beperkt de impact van risico's op beleid en voorzieningen en waarborgt de continuïteit van de bedrijfsvoering.

Het risicoregister levert vier belangrijke voordelen op:

- Een scherp beeld van het meest waarschijnlijke scenario bij risico's
- Verhoogd risicobewustzijn in alle lagen van de organisatie
- Effectievere en efficiëntere bedrijfsvoering door focus op prioriteiten
- Betere koppeling tussen beleid en uitvoering

Het register wordt niet openbaar gemaakt vanwege vertrouwelijkheid. Belangrijke openbare risico's worden in deze paragraaf benoemd. Buiten de reguliere P&C-momenten geldt een actieve informatieplicht bij nieuwe ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld bij grondexploitaties.

Belangrijkste risico's

Door actieve risicobeheersing heeft de gemeente in beeld wat de risico's zijn en is het mogelijk om het weerstandsvermogen te bepalen. Alle risico's worden tweemaal per jaar herijkt en er wordt continu geanticipeerd op nieuwe risico's. Het getoonde risicoprofiel is bepaald vanuit de herijking/ inventarisatie zoals uitgevoerd t/m juli 2022. In het volgende overzicht worden de belangrijkste (geconsolideerde) risico's gepresenteerd die de grootste invloed hebben bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit. Bij ieder risico worden kort de beheersmaatregelen weergegeven.

- Grondexploitatie

Door de grote omvang van de grondexploitatie vormt dit een risico voor de gemeente. Jaarlijks worden de grondexploitaties en de bijbehorende risicoanalyse geactualiseerd. De resultaten van de grondexploitatie brengen wij ten gunste of ten laste van de reserve grondexploitaties. De laatste actualisatie geeft aan dat het resultaat van de reserve grondexploitaties op termijn een batig saldo laat zien.

- Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in ca 15 verbonden partijen. Veelal is dat een deelname of samenwerking met meerdere gemeenten. De afgelopen jaren is enkele malen gebleken dat hier behoorlijke financiële gevolgen uit voort kunnen vloeien (bijvoorbeeld GGD en Avalex). Stringente bewaking is noodzakelijk om problemen in de toekomst te voorkomen. Voor het dividend van JUVA wordt uitgegaan van een structureel hogere uitkering. Begin 2025 heeft Juva N.V. haar strategisch plan voor de periode 2024 -2030 geactualiseerd. Het doel: inspelen op de steeds complexer wordende energietransitie met een meersporenbeleid, waaronder uitbreiding van netcapaciteit, versterking van het warmtenet en slimme netregie, om vraag en aanbod in balans te houden. Met enerzijds stijgende energievraag — door elektrificatie, warmtepompen en mobiliteit — en anderzijds operationele risico's zoals arbeidsmarktkrapte (technisch personeel), materiaalschaarste en veranderende regelgeving (oa lange doorlooptijden bij vergunningverlening), blijft de context uitdagend.

De komende jaren blijft Juva N.V. opereren binnen een uitdagende en sterk veranderende energiemarkt. De energietransitie versnelt, met toenemende elektrificatie in mobiliteit, warmtevoorziening en industrie. Tegelijkertijd stijgt de druk op de infrastructuur, met als gevolg hogere investeringsvolumes en complexere uitvoeringsprocessen.

- Sociale Domein

Vanaf januari 2015 is een groot aantal nieuwe taken overgekomen naar gemeenten. Het betrof aanvankelijk de Participatiewet, de nieuwe Wmo 2015 en taken uit de Jeugdwet. Al vanaf het begin van de decentralisatie hebben gemeenten en VNG aangegeven dat de meegekomen rijksmiddelen bij deze decentralisaties onvoldoende zijn. Ontwikkelingen als de invoering van het abonnementstarief in de Wmo, en het open einde karakter van een aantal regelingen, hebben de financiële druk opgevoerd. Vanaf medio 2018 heeft dit ook in Midden-Delfland geleid tot tekorten, met name op het terrein jeugd. Binnen de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie zijn en worden

uiteenlopende maatregelen genomen tot kostenbeheersing, waarbij genoemd kunnen worden: het pva kostenbeheersing (2019/2020), de daaruit voortvloeiende doorontwikkeling van het maatschappelijk team en de acties gericht op optimalisering van de bedrijfsvoering. Daarnaast wordt veel inzet gepleegd op de implementatie van (regionale) instrumenten ter beheersing van de kosten. Inmiddels is van rijkswege erkend dat er sprake is van structureel tekortschietende financiering in de jeugdzorg, wat heeft geleid tot enkele (incidentele) extra bedragen voor gemeenten. Per saldo blijft het risico op overschrijdingen, gezien het open einde karakter van de regelingen, de tekortschietende financiering en de beperkte beïnvloedingsmogelijkheden substantieel.

Risico's waardoor de dienstverlening en kwaliteit van de zorg, ondersteuning en financiële dienstverlening in gevaar komen:
- Sociaal domein breed: langere termijneffecten van corona en corona maatregelen op vraag naar ondersteuning op gebied van zorg, inkomen, welzijn en schuldenproblematiek.
- Sociaal domein breed: uitvoeringskosten voor nieuwe wettelijke regelingen zoals de inburgering (vanaf 2022), vroeg signalering (vanaf 2021) in de schuldhulp en toekomstige gemeentelijke taken (beschermd wonen) mogelijk nieuwe volgende regelingen
- Nieuwe gemeentelijke taken ter compensatie van effecten maatschappelijke ontwikkelingen zoals de energiecrisis, de toename van vluchtelingen, en de toeslagenaffaire.
- Jeugdtaken: risico van een toenemende vraag aan geïndiceerde zorg, mede via de vrije verwijzers, wanneer preventief aanbod niet beschikbaar is.
- Tarieven jeugdzorg: Jurisprudentie over tarieven jeugdhulp beperkt gemeentelijke ruimte om tot reëlere tarieven te komen.
- Wmo: toename van zorgbehoefte als gevolg van vergrijzing, gefaseerde afbouw van bijdrage MRDH aan doelgroepenvervoer
- Abonnementstarief Wmo: invoering abonnementstarief leidt tot afname inkomsten uit eigen bijdragen,
- Loonstijgingen via landelijke cao-ontwikkelingen
- Participatiewet: blijvend hoge instroom van mensen in de bijstand, versterkt vanwege economische gevolgen coronamaatregelen (werkgelegenheid neemt af, waardoor instroom in de uitkering stijgt, en uitstroommogelijkheden worden beperkt). Mismatch op de arbeidsmarkt tussen beschikbare banen en de inzetbaarheid van veel bijstandsgerechtigden.

- <u>Garantstellingen</u>

Woningcorporaties trekken leningen aan om het bouwen en onderhouden van sociale huurwoningen te financieren. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat hiervoor borg.

Als een corporatie niet meer kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen, neemt het WSW de leningen over. Het WSW heeft verschillende buffers en vangnetten. Als deze niet toereikend zijn vraagt WSW renteloze leningen op bij Rijk en gemeenten. Gemeenten nemen voor deze leningen een achtervangpositie in door middel van het sluiten van een achtervangovereenkomst met het WSW. Midden-Delfland heeft met het WSW altijd al een achtervangovereenkomst gehad.

De VNG, BZK en WSW hebben gewerkt aan een nieuwe achtervangovereenkomst. De wijzigingen komen erop neer dat de kans (nog) kleiner moet zijn dat de achtervangers (het rijk en de gemeenten) in de bres moeten springen om WSW overeind te houden. In plaats daarvan moeten de WSW en de corporatiesector zich vooral zelf zien te bedruipen als de borging van schulden in het geding komt.

Deze nieuwe overeenkomst geldt voor alle geborgde geldleningen die een deelnemer van het WSW aangaat vanaf 1 augustus 2021. Onze gemeente is deze nieuwe overeenkomst aangegaan met WSW.

Daarmee is het ook in de toekomst mogelijk dat Stichting Wonen Midden-Delfland leningen kan aantrekken tegen een aantrekkelijk rentetarief, om te investeren in sociale huurwoningen.

De gemeente staat (mede) garant voor de leningen van HVC. De gemeente ontvangt hiervoor jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC (jaarlijks ca. € 37.000). De deelname aan HVC vloeit voort uit het feit dat Midden-Delfland deel uitmaakt van de verbonden partij Avalex.

Daarnaast zijn gemeentegaranties aan verenigingen en instellingen verstrekt, zodat zij goedkopere financiering aan hebben kunnen trekken. Goede monitoring en terughoudendheid bij toekomstige aanvragen is noodzakelijk om het risico voor de gemeente te beperken.

- Renteontwikkelingen

Binnen onze begroting wordt het zogenaamde renteomslag percentage gehanteerd voor de berekening van de (bespaarde) rente over de reserves/voorzieningen en de rentetoerekening over de boekwaarde van de vaste activa. Het renteomslag percentage is een gemiddelde van de betaalde en ontvangen rente. Als gevolg van diverse ontwikkelingen zoals het verplicht schatkist-bankieren, de nog steeds lage marktrente, BBV-voorschriften is het omslagpercentage 0%.

- Aantrekken geldleningen

Aangekochte gronden bedrijvenschap Harnaschpolder worden in erfpacht uitgegeven. Voor de financiering van aankoop van deze gronden en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor renteverschillen zijn leningen aangetrokken. Het aantal leningen en het totale vreemde vermogen neemt aanzienlijk toe. Gezien de afgesloten erfpachtovereenkomsten staan hier inkomsten tegenover en is het financieel risico beperkt.

- Uitgezette geldleningen

In paragraaf Financiering staan de uitgezette langlopende leningen (U/G) vermeld. De twee leningen met de meeste 'risico' impact staan hier toegelicht.

In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van € 7,7 mln. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is grotendeels in handen van de Britse overheid. De vooruitzichten van de bank zijn de laatste jaren verbeterd. De lening is voor 50 jaar fixe en heeft een rente van 8,15% (ACT/360). De lening aan de RBS levert nu jaarlijks € 637K exploitatie-inkomsten per jaar tot 2038 op. Het verstrekken van een lening brengt risico’s met zich mee (kredietcrisis en de BREXIT). Bij de Nederlandse Waterschapsbank is voor € 1,4 mln. uitgezet met een rente van 7% (€ 95K exploitatie-inkomsten per jaar tot 2043).

- Omgevingswet

De Omgevingswet bundelt de wetgeving en de regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. De komst van de Omgevingswet maakt het omgevingsrecht inzichtelijker voor burgers, ondernemers en overheden. Er zijn minder regels en er is meer ruimte voor initiatieven. Dit is een grote opgave de komende jaren.

Naast deze risico’s zijn er nog vele andere onzekerheden waarmee alle gemeenten te maken hebben. In dit verband noemen wij calamiteiten (vrijkomen gevaarlijke stoffen of saneringen), dubieuze debiteuren, fraude, leegstand van gebouwen, overige schadeclaims en ook aanslagen. Als de kosten die hiermee gemoeid zijn niet op derden verhaald kunnen worden of niet volledig worden gedekt door verzekeringen of voorzieningen moeten zij binnen de algemene middelen opgevangen worden.

Schades die voortvloeien uit de dagelijkse activiteiten hebben andere oorzaken en uitingsvormen dan calamiteiten. Ze komen meestal frequenter voor en het schadebedrag per keer is kleiner. Deze structurele schades worden door de gemeente zelf beheerst door te investeren in de bedrijfsvoering. Dit kunnen preventieve maatregelen in de werkprocessen zijn, maar ook informatie en trainingen aan het personeel en bestuur om hun risicobewustwording te verhogen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de middelen waarover de gemeente beschikt/kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en ook de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de gemeentelijke financiën. Voor structurele risico’s wordt normaliter een voorziening gevormd.

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit is de mate waarin de gemeente op dit moment financieel in staat is risico’s af te dekken. Hieronder wordt ingegaan op enerzijds de benodigde weerstandscapaciteit ter afdekking van de hierboven beschreven risico’s en anderzijds de werkelijk bij de gemeente aanwezige weerstands¬capaciteit.

In de raadsvergadering van 25 juni 2019 is het voorstel voor de actualisatie van de reserves en voorzieningen behandeld. Naar aanleiding hiervan is besloten om een reserve Weerstandsvermogen in te stellen. De omvang van deze reserve is vastgesteld op € 4 mln. Hierdoor ontstaat enerzijds een voldoende buffer om de mogelijke gevolgen van risico’s op te vangen en anderzijds komt de Algemene reserve vrij voor andere bestemmingen.

Ratio weerstandsvermogen

Doelstelling voor het hebben/aanhouden van weerstandsvermogen is dat er een buffer aanwezig is om financiële tegenvallers op te vangen zodra risico’s werkelijkheid worden. Een algemeen aanvaarde normstelling voor de hoogte van het weerstandsvermogen is er niet. Het oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit is afhankelijk van de financiële risico’s. Een berekening van het ‘ratio weerstandsvermogen’ zoals hieronder toegelicht, geeft een goed inzicht.

Het ‘ratio weerstandsvermogen’ wordt als volgt berekend:

Ratio weerstandsvermogen =

Beschikbare weerstandscapaciteit (res. weerstandsverm.) / Benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico’s)

De gemeente streeft ernaar zo min mogelijk risico te lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico’s af te dekken. Acceptabel is een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4.

Waardering weerstandsvermogen	Ratio	Aanduiding
Groter dan	2,0	Uitstekend

Waardering weerstandsvermogen	Ratio	Aanduiding
Tussen	1,4 en 2,0	Ruim voldoende
Tussen	1,0 en 1,4	Voldoende
Tussen	0,8 en 1,0	Matig
Tussen	0,6 en 0,8	Onvoldoende
Lager dan	0,6	Slecht

Beschikbare weerstandscapaciteit

De reserve weerstandsvermogen bedraagt € 4,0 mln. Dit geeft de gemeente meer dan voldoende weerstandscapaciteit om onvoorziene financiële tegenvallers op te vangen.

Risicoregister

Alle risico’s zijn tegen het licht gehouden en aangepast/aangevuld in het risicoregister. Op basis van de huidige inzichten en de berekening blijkt dat een onderbouwde kans bestaat dat een bedrag van € 2,5 mln. noodzakelijk is om aan de, zo reëel mogelijk ingeschatte, financiële risico's weerstand te bieden.

Ratio weerstandvermogen:	2026	2027	2028	2029
Beschikbare weerstandscap. (= € 4,0 mln) / Totaal aan risico's (= € 2,5 mln) =	1,6	1,6	1,6	1,6

Voor de berekening van dit ratio is alleen gebruik gemaakt van de reserve weerstandsvermogen. De algemene reserve, (niet beklemde) bestemmingsreserves en de post onvoorzien zijn in de berekening niet meegenomen. Het ratio weerstandsvermogen zou dan nog hoger geweest zijn. Het streven van de gemeente naar een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4 wordt in 2026 en volgende jaren gehaald.

Financiële kengetallen

Kengetal	Rekening 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029
Netto schuldquote	128%	114%	135%	131%	120%	104%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	126%	112%	132%	128%	118%	102%
Solvabiliteitsratio	34%	33%	33%	33%	34%	36%
Grondexploitatie	10%	8%	9%	9%	9%	9%
Structurele exploitatieruimte	1%	7%	2%	3%	3%	4%
Belastingcapaciteit	110%	111%	108%	110%	108%	110%

Toelichting kengetallen:

Netto schuldquote
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast t.o.v. de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Analyse en conclusie
De netto schuldquote wordt gekwalificeerd als matig (90%><130%). Er zijn echter erfpachtgronden aangekocht. d.m.v. 'projectfinancieringen'. Zonder deze 'projectfinancieringen' is de netto schuldquote 2026 "voldoende" te noemen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Omdat bij uitgezette leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Hoe lager deze percentages, hoe beter. In de uitgezette geldleningen vinden geen mutaties plaats.

Analyse en conclusie
De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen is een paar procentpunten lager ten opzichte van de netto schuldquote. Het uitstaande bedrag aan leningen is al meerdere jaren hetzelfde en laat ook voor de komende jaren eenzelfde beeld zien. De impact op de netto schuldquote is beperkt.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Analyse en conclusie
De ratio solvabiliteit Midden-Delfland is matig volgens de streefwaarden van de VNG (tussen de 20 en 50%). De projectfinanciering voor erfpachtgronden is hiervoor de voornaamste oorzaak. Zonder de projectfinancieringen voor de aankoop van erfpachtgronden zou de solvabiliteitsratio 62% (*ten opzichte van 33% nu) zijn geweest. ('Voldoende' conform de VNG-normen) De solvabiliteitsratio laat een redelijk 'stabiele' trend zien, waarbij het ratio enigszins afneemt. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het eigen vermogen afneemt.*

Kengetal grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Analyse en conclusie
De ratio grondexploitaties laat zien dat deze nu en voor de komende jaren stabiel is. Volgens de streefwaarden van de VNG als 'Voldoende' aangeduid. In de paragraaf grondbeleid is uitvoerig toelichting gegeven op de ontwikkelingen.

Structurele exploitatieruimte
Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten

daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te dragen.

Analyse en conclusie
De ratio structurele exploitatieruimte Midden-Delfland geeft voor 2026 aan dat de structurele lasten afgedekt kunnen worden met structurele baten.

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden
Het streven is om de woonlasten laag te houden. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Analyse en conclusie
De totale woonlasten van de gemeente liggen boven het landelijke gemiddelde. Het streven van het college is de woonlasten laag te houden. De gemeente gaat voor de riool- en afvalstoffenheffing uit van 100% kostendekking. De gemiddelde WOZ-waarde van woningen is aan de hoge kant. Waar landelijk gezien de gemiddelde kosten voor met name de afvalinzameling en riolering fors gestegen is, zien we dit beeld terug bij Midden-Delfland. Voor de jaren 2024 en 2025 bleek een verhoging van 8% noodzakelijk, onder meer door de fors gestegen inflatie. Voor de jaren 2026 t/m 2028 wordt op basis van ongewijzigd beleid uitgegaan van gelijkblijvende tarieven. Bij elke nieuwe begroting wordt dit getoetst aan het uitgangspunt van 100% kostendekking.

Wet open overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. Met deze wet wil de wetgever de openheid en transparantie van de overheid vergroten. Om dit te bereiken wil de Woo inwoners een gelijkwaardigere informatiepositie geven ten opzichte van de overheid. De Woo bevat daartoe twee belangrijke plichten. Ten eerste dat overheidsorganen informatie openbaar moeten maken als inwoners daarom vragen. Dat is de passieve openbaarmakingsplicht. Ten tweede moeten overheidsorganen uit eigen beweging 17 categorieën van informatie1 openbaar maken. Dit is de actieve openbaarmakingsplicht.

Om aan beide openbaarmakingsverplichtingen te kunnen voldoen moeten documenten beschikbaar en vindbaar zijn. Dat betekent dat we de komende jaren moeten werken aan technische en systeemoplossingen om dit te blijven waarborgen. Naast deze technische randvoorwaarden is aandacht voor cultuurverandering een sleutelfactor voor het slagen van de implementatie. Het uitgangspunt van de Woo (alle overheidsinformatie is openbaar, behalve als er een goede reden is waarom dat niet kan) moet gevoeld worden bij al het handelen van de gemeente.

Meerjarige implementatie

De transitie naar de Woo is meerjarig. Dit hangt samen met de gefaseerde invoering van de actieve openbaarmakingsplicht. De 17 informatiecategorieën treden niet allemaal tegelijk in werking. Om de uitvoeringslasten te verlichten en de implementatie van de Woo soepel te laten verlopen heeft de wetgever gekozen voor een aanbouwregeling.

Op 1 november 2024 zijn de eerste categorieën in werking treden, te weten:

1. Wetten en algemeen verbindende voorschriften;
2. Overige besluiten van algemene strekking;
3. Organisatie en werkwijze;
4. Bereikbaarheidsgegevens en
5. Vergaderstukken van de Staten-Generaal.

Voor gemeenten zijn alleen de eerste vier categorieën relevant en wij voldoen hieraan.

De planning van de overige tranches staat nog niet vast. De minister van BZK heeft in de voortgangsbrief aan de Tweede Kamer van 17 maart 2025 aangegeven dat vanaf 1 juli 2025 rijksorganisaties met de actieve openbaarmaking van informatiecategorieën uit de tweede tranche starten. De ervaringen die hierbij worden opgedaan, kunnen vervolgens door andere/lagere overheden worden gebruikt. De definitieve planning wordt later door de minister met de Tweede Kamer gedeeld. Voor nu kan ervan worden uitgegaan dat een volledige implementatie van alle informatiecategorieën zeker nog tot en met 2026 zal duren.

Doelen voor 2026

We werken de komende jaren gefaseerd toe naar het actief openbaar maken van alle informatie categorieën. Hierbij zullen wij in het ritme van de gefaseerde inwerkingtreding lopen. Dat neemt niet weg dat wij onderzoeken of er informatiecategoriëen zijn die wij, vooruitlopend op de formele inwerkingtreding, alvast openbaar kunnen maken. Hierbij richten wij ons onder andere op Woo-verzoeken en besluiten die op deze verzoeken wij genomen.

In 2026 richten we ons op:

- het realiseren en het inrichten van een technisch platform (een ‘sub-website’) waarop documenten openbaar kunnen worden gemaakt. Daardoor staan wij gesteld als de overige informatiecategorieën in werking zullen treden.
- de openbaarmaking van onder andere Woo-verzoeken, inclusief de schriftelijke beslissingen op die verzoeken en de daarbij verstrekte informatie.

Kosten implementatie van de Woo

De implementatie van actieve openbaarmakingsplicht uit de Woo brengt kosten met zich mee. De exacte omvang kan niet worden vastgesteld, daarvoor is nog te veel onduidelijk over de planning van de verdere inwerkingtreding. Naast personele kosten voor onder meer de inzet van de Woo-coördinator, de ROO-redacteur en Woo-redacteur, zijn er kosten voor licenties, gebruik en onderhoud van systemen, zoals de sub-website waarop documenten kunnen worden geplaatst. De kosten voor deze website zijn eenmalig € 3.500,- en daarna jaarlijks € 3.500,-. Ook maken we incidentele kosten voor het inventariseren, aanpassen en inrichten van processen voor onder andere actieve openbaarmaking. Daarnaast zijn er kosten voor automatisering, waaronder bedrijfsapplicaties, metadata, documentsjablonen aanpassen en anonimiseringssoftware. Tot slot worden er kosten gemaakt voor opleiding, communicatie en – waar nodig - het inhuren van expertise en menskracht. In het gemeentefonds zijn middelen beschikbaar gesteld specifiek voor de implementatie van de Woo.

Recapitulatie

Recapitulatie programma's

Samenvatting begroting 2025	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Exploitatie	**- € 1.415.972**	**€ 5.993.448**	**€ 1.225.693**	**€ 276.590**	**€ 328.259**	**- € 1.143.348**
01 Midden-Delfland 2025	€ 266.531	€ 809.269	€ 296.389	€ 287.689	€ 288.689	€ 289.689
02 Bestuur en veiligheid	€ 4.725.753	€ 4.274.212	€ 4.446.636	€ 4.466.255	€ 4.438.799	€ 4.543.704
03 beheer, verkeer en milieu	€ 5.945.361	€ 8.996.567	€ 6.615.467	€ 6.859.746	€ 6.982.405	€ 7.313.768
04 Onderwijs	€ 1.877.170	€ 2.075.054	€ 2.006.154	€ 2.101.723	€ 2.148.720	€ 2.165.593
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	€ 12.738.072	€ 13.372.358	€ 13.787.168	€ 13.210.950	€ 13.094.632	€ 13.275.483
06 Economische en Sociale zaken	€ 2.123.609	€ 3.612.683	€ 2.653.843	€ 2.526.401	€ 2.500.648	€ 2.377.021
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	- € 1.391.704	€ 724.028	€ 266.342	€ 395.816	€ 323.418	€ 394.261
Algemene dekkingsmiddelen	- € 38.548.483	- € 39.595.804	- € 40.274.504	- € 41.404.170	- € 41.740.616	- € 43.340.865
Overhead	€ 10.847.721	€ 11.725.082	€ 11.428.200	€ 11.832.181	€ 12.291.565	€ 11.837.999
Reserves	**- € 718.219**	**- € 5.597.588**	**- € 1.232.554**	**- € 1.040.100**	**- € 950.659**	**- € 781.650**
01 Midden-Delfland 2025	- € 28.000	- € 134.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
02 Bestuur en veiligheid	€ 39.306	- € 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Samenvatting begroting 2025	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
03 beheer, verkeer en milieu	€ 231.448	- € 1.526.788	- € 178.971	- € 158.223	- € 139.666	- € 117.737
04 Onderwijs	- € 318.324	- € 368.874	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	- € 593.818	- € 361.758	- € 326.211	- € 162.149	- € 138.266	- € 138.911
06 Economische en Sociale zaken	- € 26.318	- € 505.597	- € 116.000	- € 108.500	- € 108.500	€ 40.000
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	€ 766.023	- € 813.116	€ 17.945	€ 18.487	€ 19.631	€ 18.764
Algemene dekkingsmiddelen	- € 384.590	- € 1.725.866	- € 376.943	- € 373.340	- € 327.484	- € 327.392
Overhead	- € 403.947	- € 111.588	€ 0	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000
Totaal	**- € 2.134.191**	**€ 395.860**	**- € 6.861**	**- € 763.510**	**- € 622.400**	**- € 1.924.998**

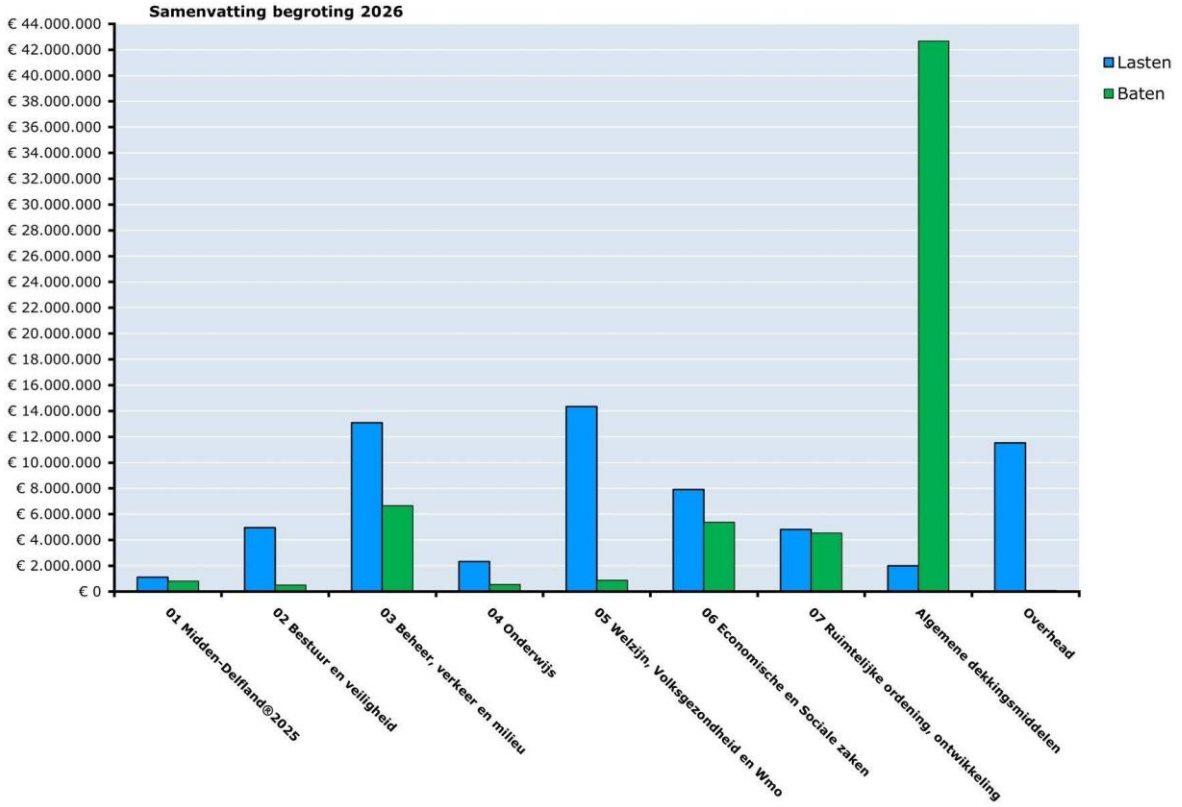
Samenvatting begroting 2026
€ 44.000.000
€ 42.000.000
€ 40.000.000
€ 38.000.000
€ 36.000.000
€ 34.000.000
€ 32.000.000
€ 30.000.000
€ 28.000.000
€ 26.000.000
€ 24.000.000
€ 22.000.000
€ 20.000.000
€ 18.000.000
€ 16.000.000
€ 14.000.000
€ 12.000.000
€ 10.000.000
€ 8.000.000
€ 6.000.000
€ 4.000.000
€ 2.000.000
€ 0
Lasten
Baten
01 Midden-Delfland@2025
02 Bestuur en veiligheid
03 Beheer, verkeer en milieu
04 Onderwijs
05 Welzijn, Volksgezondheid en Wmo
06 Economische en Sociale zaken
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling
Algemene dekkingsmiddelen
Overhead

Financiële begroting

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) 2004 is de gemeente verplicht een overzicht van de financiële begroting (overzicht van baten en lasten) samen te stellen. De uiteenzetting van de financiële positie en het overzicht van baten en lasten vormen samen de financiële begroting. Verder wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de Financiële structuur. Aansluitend is een toelichting op het resultaat van de primitieve begroting opgenomen.

De uiteenzetting van de financiële positie bevat:

- de baten en lasten van bestaand beleid
- de investeringen, gesplitst in investeringen met een economisch of een maatschappelijk nut
- de financiering
- de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen.

Deze gegevens zijn bijna allemaal al in een ander onderdeel van de begroting opgenomen, maar worden hier in verband met de voorschriften van het BBV nogmaals weergegeven.

Uitgangspunten begroting

Zoals vermeld in het Coalitieakkoord op hoofdlijnen 2022-2026, streven wij naar een financieel duurzaam beleid met een begroting die op lange termijn in evenwicht is. We zorgen ervoor dat structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Hierbij staat het principe centraal dat de gemeente het geld beheert namens de samenleving. Daarom streven we ernaar om de belastingdruk voor onze inwoners, verenigingen en bedrijven beperkt te houden. Middelen die het weerstandsvermogen en de budgetbehoefte overstijgen kunnen ingezet worden voor de samenleving. We behouden daarbij het streven naar een weerstandsvermogen met een ratio dat zich minimaal tussen de 1,0 en 1,4 (dit kwalificeert als ‘voldoende’) bevindt.

Deze begroting is de uitwerking van de Kadernota 2026-2029 die u op 1 juli 2025 heeft vastgesteld. De kadernota gaf u een doorkijk naar de Begroting 2026 en MJP 2027-2029 en bevat zowel de kaders voor het verder uitwerken van de begroting als een vooruitblik voor de komende jaren. De Kadernota liet voor de jaren 2026, 2028 en 2029 een negatief begrotingssaldo zien waarbij het jaar 2026 een fors nadelig saldo had. Door een kritische beoordeling van de begrotingscijfers, daarbij sterk rekening houdend met de realisatiecijfers van afgelopen jaren, zijn we erin geslaagd de negatieve saldi terug te dringen. De daarbij opgenomen verschuiving van het zogenoemde 'ravijnjaar' naar 2028 vanuit het Rijk, heeft geleid tot een sluitende Begroting 2026. Hoewel het saldi voor 2026 'net aan' sluitend is, laten de jaren 2027-2029 ruim groene cijfers zien.

De sluitende Begroting voor de komende jaren maakt het (vooralsnog) mogelijk om onze dienstverlening te continueren en om de voorgestelde plannen uit de kadernota en het collegewerkprogramma te realiseren. Dit wordt echter geen sinecure, omdat de lucht uit veel budgetten is geperst en nog nadrukkelijker naar de planning van de investeringskredieten is gekeken. Veel investeringskredieten zijn daardoor doorgeschoven naar latere jaren. Het kan betekenen dat er in 2026, eerder dan voorheen, noodzaak is bepaalde budgetten bij te ramen. Uiteraard zal dit via de reguliere planning-en-controlcyclus verlopen.

Op basis van de huidige saldi voor de jaren 2026-2029 rekeninghoudend met de significante kostenstijging op het gebied van Jeugd, resteert een onveranderd forse opgave. Deze opgave kan nog groter worden door onzekerheden als de economische ontwikkelingen (zoals de inflatie) en het rijksbeleid (algemene uitkering).

Begrotingsadvies 2026–2029 VNG

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 2023 is de resolutie ‘Naar een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief’ aangenomen. Vervolgens bracht de VNG – voor het eerst ooit – een begrotingsadvies uit voor de meerjarenbegroting 2024–2027. Op advies van de VNG-commissie Financiën heeft het bestuur besloten dit zó vorm te geven dat ze ook gemeenten ondersteunen bij de overgang naar 2026–2029. In 2025 accentueert dit advies zich opnieuw, met twee duidelijke fases: enerzijds de interpretatie van de Voorjaarsnota, anderzijds de noodzaak om vooruit te plannen voor jaren daarna.

Actualisatie op basis van de Voorjaarsnota 2025

In mei 2025 biedt de Voorjaarsnota gemeenten enige financiële verzachting, maar geen fundamentele oplossing voor de structurele disbalans tussen taken en middelen. Zo is er, naast de structurele toevoeging van € 414 miljoen vanaf 2025 voor jeugdzorg, een incidentele injectie van ongeveer € 1 miljard toegekend voor 2026 en 2027. Tegelijkertijd blijft de aangekondigde structurele korting vanaf 2026 grotendeels intact, en vanaf 2028 zijn er opnieuw forse bezuinigingen ingeboekt. Daardoor wordt gemeenten nadrukkelijk geadviseerd om de begrotingen van 2026 en 2027 sluitend te maken en de effecten van de kortingen zichtbaar te maken in hun financiële documenten. Voor 2028 en 2029 wordt geadviseerd om stelposten op te nemen in afwachting van het advies van de commissie-Van Ark

Bovendien wordt tijdens de ledenvergadering van 18 juni een nieuwe resolutie “Jeugd” besproken, als vervolg op eerdere afspraken met het kabinet

Kabinet en compensatie – structurele context voor 2026–2029

Ondertussen heeft het kabinet – zonder nauwe afstemming met de VNG – besloten over te gaan tot het voortijdig implementeren van de nieuwe bbp-gerelateerde financieringssystematiek én het schrappen van de opschalingskorting. De compensatie voor gemeenten over de jaren 2026–2029 resulteert bruto per saldo in +€ 675 miljoen, met daarnaast aanvullende middelen voor de stijgende Wmo-uitgaven. Specifiek voor de Wmo zal vanaf 2026 jaarlijks € 75 miljoen via de algemene uitkering worden gereserveerd, oplopend naar € 300 miljoen in 2029

Interpretatie en richtinggevend model – “prepare for the worst, hope for the best”

Gemeenten worden nadrukkelijk aangespoord om te opereren vanuit een behoedzaam uitgangspunt: bereid stevige ombuigingen voor, presenteer de financiële én inhoudelijke impact scherp, en doe dit zonder onherroepelijke ingrepen in gang te zetten. Hoewel extra middelen beschikbaar komen, bieden ze geen structurele dekking voor de ingrijpende korting vanaf 2026 – het financiële ravijn blijft een serieuze dreiging. De afspraken over compensatie bieden enige verlichting, maar de onzekerheden rondom de Wmo, jeugdzorg en het bredere sociaal domein blijven groot

De begrotingsadviezen hebben we ter harte genomen en voor een deel, maar niet volledig opgevolgd. Op hoofdlijnen kunnen we stellen dat we inderdaad het boekjaar 2026 sluitend hebben gemaakt en de financiële en inhoudelijke consequenties van budgetaanpassingen hebben benoemd. De andere adviezen hebben we deels opgevolgd of terzijde geschoven. Zo hebben wij geen rekening gehouden met de toekomstige ontwikkelingen rondom het Btw Compensatiefonds (BCF) en de onzekerheid omtrent de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdzorg en het bredere sociaal domein. Althans, we houden uiteraard rekening met de ontwikkelingen, maar ramen op dit punt geen (mogelijke) baten (of lagere/hogere lasten). Dit strookt naar ons inzicht namelijk niet met

onze kaders van realistisch en behoudend begroten. Onze toezichthouder, de Provincie Zuid-Holland, onderschrijft ons standpunt.

Financiële kaders

Voor de Begroting 2026 en MJP 2027-2029 hanteren wij de kaders zoals voorgesteld in de Kadernota 2026-2029:

a) De Begroting 2026 is materieel in evenwicht (ofwel: reëel sluitend); structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

b) Wanneer de Begroting 2026 niet sluitend kan worden, is in elk geval het begrotingsjaar 2029 materieel in evenwicht.

c) Hoewel ons dit tijdelijk, vanuit het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen (BOFv), is toegestaan zien we in principe af van het structureel inzetten van reserves voor een sluitende begroting.

d) Incidentele lasten kunnen gedekt worden door incidentele baten (veelal door onttrekking aan de algemene reserve).

e) Wij baseren ons in de Begroting 2026 en MJP 2027-2029 op de prijsindex uit de meicirculaire *.

f) De Begroting 2026 en MJP 2027-2029 bevat geen taakstellingen of stelposten**.

g) De Begroting 2026 en MJP 2027-2029 bevat in beginsel voortzetting van bestaand beleid en projecten en werkzaamheden opgenomen in het collegewerkprogramma.

h) Uitgangspunt voor de OZB is een structurele opbrengststijging van 3% per jaar. ***

i) Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing stijgen de tarieven niet meer dan voor kostendekkendheid noodzakelijk.****

j) Voor de toeristenbelasting blijven de tarieven van 2025 in 2026 gehandhaafd*****:

• € 1,00 per overnachting per persoon in een kampeermiddel.

• € 1,50 per overnachting per persoon voor een overnachting in een inrichting niet zijnde een kampeermiddel.

* Voor de prijsontwikkeling hanteren wij, indien van toepassing, het Nationale consumentenprijsindex (cpi). Voor de loonontwikkeling hanteren wij de (verwacht binnenkort vast te stellen) CAO. Deze halen wij uit de meicirculaire 2025. De gevolgen van de meicirculaire zijn op het moment van aanbieden van deze Kadernota nog niet bekend.

** Wij hanteren geen stelposten tenzij deze uitdrukkelijk als mogelijkheid aangegeven worden door bijvoorbeeld de VNG.

*** Tijdens de behandeling van de Kadernota en begroting 2025 heeft de raad gesproken over het handhaven van de structurele opbrengststijging van 3%. Dit is de bestendige lijn om evenwichtige lokale lastendruk en opbrengst te bereiken.

**** Voor het tarief rioolheffing 2026 betekent dit een indexering van het tarief voor 2025. Voor de afvalstoffenheffing zal een forsere stijging nodig zijn. De hoogte hiervan wordt in een apart raadsvoorstel opgenomen.

***** Bij de maatregelen ziet u wel het voorstel tot verhoging vanaf 2027. De raad heeft bij de invoering van de toeristenbelasting' (onder meer) besloten dat tarieven voor 2 jaar worden vastgesteld. Daarom stellen wij u geen wijziging voor 2026. Hiermee geeft u zekerheid aan de ondernemers die de toeristenbelasting moeten incasseren en afdragen. Voor 2027 stellen wij u volgend jaar een absolute tariefstijging voor en voor 2028 en verder een indexering van de tarieven.

Verder hebben wij in de Begroting 2026-2029 de volgende algemene uitgangspunten gehanteerd:

Inwoner- en woningprognose:

	2025	2026	2027	2028	2029
Bevolkingsprognose	19.423	19.393	19.678	19.853	19.876
Aantal woningen	8.145	8.179	8.340	8.458	8.504
Gem. bezetting	2,38	2,37	2,36	2,35	2.34
Toename woningen	42	34	161	118	46

Loonindexering personeelskosten

Per 1 april 2025 is de nieuwe CAO-Gemeenten gestart. Deze CAO loopt tot en met 31 maart 2027. In de CAO is een structurele salarisstijging van totaal 6,7% afgesproken plus 35 euro nominaal welke stapsgewijs zal worden toegekend. Deze afspraak is verwerkt in de salarisbegroting 2026 en verder.

Prijsontwikkeling

Voor de prijsontwikkeling hanteren wij, indien van toepassing, de Nationale consumentenprijsindex (CPI). In de Meicirculaire 2025 is de CPI geraamd op 2,6% voor 2026. Voor 2027, 2028 en 2029 is het respectievelijk 2,3%, 2,2% en 2,2%. Deze percentages passen wij (in basis) toe in de Begroting 2026-2029. Hierop zijn twee uitzonderingen: als op basis van individuele afspraken een andere (of geen) index wordt afgesproken, wordt die gevolgd. Daarnaast kan het zijn dat voor specifieke taakvelden door de aanhoudende inflatie hogere indexeringen verwacht worden. In dat geval zijn de ramingen daarop gebaseerd. Op deze manier proberen we zuinig, maar reële ramingen op te nemen.

Algemene uitkering

In de Kadernota 2026-2029 hebben we de gevolgen van de Meicirculaire gemeentefonds 2025 opgenomen. De voornaamste onderwerpen die geleid hebben tot de financiële bijraming geven we hieronder weer voor een volledig beeld.

Accres

Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron van de gemeenten. De jaarlijkse toe- en afname van het gemeentefonds wordt het accres genoemd. In deze circulaire is een nieuwe accresraming opgenomen voor de jaren 2026 en verder. Daarnaast is de definitieve afrekening van de accrestranche 2025 verwerkt.

Tekorten voor rekening Rijk

De deskundigencommissie Van Ark adviseert om het tekort in het budget voor jeugdzorg in gelijke delen te verdelen over Rijk en gemeente. De structurele kosten voor het Rijk zijn € 414 miljoen. Voor onze gemeente betekent dit structureel een extra bedrag van € 250.076.

Extra middelen gemeenten en jeugd

Voor 2025 tot en met 2027 komt circa € 3 miljard cumulatief voor gemeenten beschikbaar voor jeugdzorg en voor de terugval in 2026 in het gemeentefonds. Voor 2028 en verder worden de beheersmaatregelen uit de Hervormingsagenda Jeugd versterkt en worden aanvullende maatregelen uitgewerkt. Hieronder volgt de uitwerking van een aantal van de (financieel) grootste onderwerpen.

Demping terugval gemeentefonds 2026

Er wordt structureel € 424 miljoen beschikbaar gesteld voor de terugval in het gemeentefonds. In 2026 is het een bedrag van € 400 miljoen en voor 2030 en verder een bedrag van € 424 miljoen. Voor onze gemeente gaat het structureel om een bedrag van € 241.969.

Groeipad maatregelen Hervormingsagenda

Het ingroeipad van de maatregelen van de Hervormingsagenda wordt verzacht. Hiervoor is in 2026 € 498 miljoen en in 2027 een bedrag van € 447 miljoen beschikbaar. De volledige besparing van de Hervormingsagenda wordt in 2028 gerealiseerd. Voor onze gemeente betekent dit een bedrag van € 301.57 voor 2026 en 2027.

Reserves en voorzieningen

De provinciaal toezichthouder hanteert strikte regels ten aanzien van de inzet reserves. Dit om te voorkomen dat gemeenten in (te) hoge mate afhankelijk zijn van structurele bijdragen vanuit hun reserves om structureel en reëel evenwicht te realiseren. Conform de regels die hiervoor gelden, dekken wij in principe alleen incidentele lasten vanuit reserves. In dit kader dekken wij onderhoudslasten alleen vanuit een reserve voor zover deze incidenteel van aard zijn. Voor de dekking van enkele investeringskredieten dekken wij de kapitaallasten vanuit een zogenaamde dekkingsreserve. Dit is toegestaan zolang de volledige boekwaarde in de dekkingsreserve aanwezig is. Aan deze voorwaarde voldoen wij. Het egaliseren van tarieven is alleen mogelijk via voorzieningen. Voor de afvalstoffen- en rioolheffing volgen wij daarom deze lijn.

De baten en lasten van bestaand beleid

In de volgende tabel zijn de geraamde baten en lasten in 2025 aangegeven per programma. Voorts is een bedrag aangegeven dat de gemeente hiervoor aan algemene dekkingsmiddelen raamt. De algemene dekkingsmiddelen zijn gemeentelijke middelen die vrij aan te wenden zijn en worden verantwoord in een apart hoofdstuk Algemene dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen zijn voor de vergelijkbaarheid in de tabel afzonderlijk opgenomen.

Lasten begroting 2026

Lasten begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene dekkingsmiddelen	**€ 1.817.209**	**€ 1.750.476**	**€ 2.008.424**	**€ 2.311.479**	**€ 2.589.504**	**€ 2.587.926**
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
Algemene uitkering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB niet woning	€ 1.542	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB woning	€ 529.758	€ 373.773	€ 462.899	€ 469.938	€ 474.885	€ 477.585
Treasury	€ 1.285.909	€ 1.370.703	€ 1.539.525	€ 1.835.541	€ 2.108.619	€ 2.104.341
Uitk. Deelfonds sociaal domein	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead	**€ 11.286.988**	**€ 11.821.732**	**€ 11.525.050**	**€ 11.961.131**	**€ 12.423.215**	**€ 11.972.449**
Overhead ambtelijke organisatie	€ 5.815.127	€ 6.984.439	€ 6.370.591	€ 6.882.972	€ 7.325.019	€ 7.359.358
Overhead bestuursorgaan	€ 1.292.868	€ 1.156.567	€ 1.263.985	€ 1.243.885	€ 1.244.885	€ 1.245.885
Overhead D,C en I	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead openbare werken	€ 136.179	€ 150.487	€ 145.980	€ 148.201	€ 150.321	€ 152.541
Overhead voorlichting en informatievoorziening	€ 4.042.814	€ 3.530.239	€ 3.744.494	€ 3.686.073	€ 3.702.990	€ 3.214.665
Programma 1	**€ 1.685.431**	**€ 1.717.656**	**€ 1.116.176**	**€ 1.107.876**	**€ 1.109.276**	**€ 1.110.676**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	€ 1.685.431	€ 1.717.656	€ 1.116.176	€ 1.107.876	€ 1.109.276	€ 1.110.676
Programma 2	**€ 5.245.824**	**€ 4.676.035**	**€ 4.963.720**	**€ 5.026.556**	**€ 4.961.642**	**€ 4.906.342**
Bestuurlijke samenwerking	€ 201.419	€ 339.409	€ 370.641	€ 375.577	€ 377.877	€ 380.177

Lasten begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Bestuursondersteuning raad	€ 276.477	€ 264.928	€ 265.293	€ 268.058	€ 270.758	€ 273.458
Bestuursorganen	€ 1.001.639	€ 656.558	€ 738.037	€ 806.020	€ 783.905	€ 780.795
Burgerzaken	€ 1.080.273	€ 947.475	€ 1.168.060	€ 1.195.512	€ 1.143.113	€ 1.081.123
Raad en raadcommissie	€ 365.516	€ 357.077	€ 393.153	€ 375.853	€ 377.553	€ 379.253
Brandweer en rampenbestrijding	€ 1.340.780	€ 1.389.979	€ 1.335.120	€ 1.374.920	€ 1.375.620	€ 1.376.420
Overige openbare orde	€ 979.719	€ 720.609	€ 693.416	€ 630.616	€ 632.816	€ 635.116
Programma 3	**€ 11.959.611**	**€ 16.558.391**	**€ 13.064.550**	**€ 13.412.180**	**€ 13.726.744**	**€ 13.908.360**
Binnenhavens en waterwegen	€ 517.606	€ 610.702	€ 507.019	€ 526.786	€ 546.652	€ 555.052
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	€ 3.761.372	€ 5.872.594	€ 3.995.499	€ 4.239.607	€ 4.362.792	€ 4.414.396
Begraafplaatsen	€ 251.809	€ 252.310	€ 225.266	€ 225.921	€ 226.443	€ 226.009
Openbaar groen	€ 1.515.979	€ 2.481.736	€ 1.677.490	€ 1.696.716	€ 1.711.199	€ 1.723.662
Afvalverzameling en -verwerking	€ 2.284.035	€ 2.777.485	€ 2.692.885	€ 2.784.257	€ 2.857.045	€ 2.947.923
Milieubeheer	€ 1.410.329	€ 1.847.527	€ 1.457.733	€ 1.430.790	€ 1.448.506	€ 1.465.833
Riolering	€ 1.772.382	€ 2.168.522	€ 1.944.886	€ 1.937.507	€ 1.993.561	€ 1.992.725
Speelvoorzieningen	€ 195.148	€ 251.117	€ 279.783	€ 290.047	€ 298.586	€ 299.595
Parkeren	€ 1.874	€ 13.014	€ 13.214	€ 13.414	€ 13.596	€ 13.796
Verkeer en vervoer	€ 249.077	€ 283.384	€ 270.775	€ 267.135	€ 268.364	€ 269.368
Programma 4	**€ 2.359.487**	**€ 2.446.017**	**€ 2.320.129**	**€ 2.416.098**	**€ 2.463.495**	**€ 2.480.768**

Lasten begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	€ 1.118.582	€ 1.167.159	€ 1.181.577	€ 1.175.582	€ 1.155.779	€ 1.166.152
Huisvesting onderwijs	€ 1.240.905	€ 1.278.858	€ 1.087.803	€ 1.189.767	€ 1.256.967	€ 1.263.867
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 0	€ 0	€ 50.749	€ 50.749	€ 50.749	€ 50.749
Programma 5	**€ 13.983.269**	**€ 14.286.343**	**€ 14.343.504**	**€ 13.560.628**	**€ 13.447.910**	**€ 13.631.761**
Kunst	€ 128.031	€ 119.785	€ 115.805	€ 116.605	€ 117.505	€ 118.405
Openbaar bibliotheekwerk	€ 506.004	€ 453.835	€ 419.600	€ 429.200	€ 438.600	€ 448.200
Oudheidkunde/monumenten	€ 160.453	€ 179.930	€ 158.168	€ 160.733	€ 158.333	€ 160.933
Sport	€ 1.121.139	€ 1.322.391	€ 1.099.296	€ 894.748	€ 901.420	€ 887.540
Volksfeesten	€ 45.318	€ 54.457	€ 36.604	€ 37.025	€ 37.435	€ 37.766
Openbare gezondheidszorg	€ 18.000	€ 47.560	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugd	€ 5.153.269	€ 4.282.667	€ 5.020.234	€ 4.553.606	€ 4.399.006	€ 4.474.106
Jeugdgezondheidszorg (uniform)	€ 685.961	€ 737.684	€ 754.094	€ 770.700	€ 787.600	€ 804.900
Kinderopvang	€ 173.594	€ 192.002	€ 194.562	€ 195.962	€ 197.362	€ 198.762
Maatschappelijk team	€ 716.173	€ 1.392.336	€ 1.364.956	€ 1.351.892	€ 1.281.692	€ 1.291.692
Openbare gezondheidszorg	€ 357.162	€ 382.732	€ 348.114	€ 327.614	€ 333.214	€ 338.914
Overig sociaal-cultureel werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemdelingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO	€ 4.277.187	€ 4.445.091	€ 4.142.212	€ 4.070.684	€ 4.131.684	€ 4.193.984
WMO en jeugd	€ 640.978	€ 675.873	€ 689.859	€ 651.859	€ 664.059	€ 676.559
Programma 6	**€ 7.670.760**	**€ 8.411.650**	**€ 7.771.729**	**€ 7.790.914**	**€ 7.779.576**	**€ 7.586.949**
Economie	€ 877.296	€ 1.300.649	€ 770.290	€ 779.715	€ 788.526	€ 798.526

Lasten begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Toerisme en recreatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bijstand	€ 3.847.266	€ 3.572.025	€ 3.679.987	€ 3.688.359	€ 3.696.556	€ 3.704.329
Minimabeleid	€ 1.067.216	€ 943.726	€ 844.172	€ 843.629	€ 850.829	€ 709.329
Participatiefonds	€ 164.777	€ 451.242	€ 396.233	€ 397.264	€ 398.264	€ 399.264
Sociale werkvoorziening	€ 118.227	€ 285.625	€ 220.825	€ 221.025	€ 221.225	€ 221.425
Vreemdelingen	€ 1.595.978	€ 1.858.383	€ 1.860.222	€ 1.860.922	€ 1.824.176	€ 1.754.076
Openbaar bibliotheekwerk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 7	**€ 5.546.320**	**€ 10.185.751**	**€ 4.805.802**	**€ 4.807.163**	**€ 4.408.439**	**€ 4.419.668**
Grondexploitaties	€ 1.735.326	€ 6.517.649	€ 2.003.152	€ 2.007.392	€ 2.011.680	€ 2.016.016
Bouw- en woningtoezicht	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Ruimtelijke ordening	€ 1.549.327	€ 1.816.783	€ 977.970	€ 988.970	€ 979.970	€ 980.970
Bouw- en woningtoezicht	€ 2.261.667	€ 1.851.319	€ 1.824.680	€ 1.810.801	€ 1.416.789	€ 1.422.682
Totaal	**€ 61.554.898**	**€ 71.854.051**	**€ 61.919.083**	**€ 62.394.024**	**€ 62.909.800**	**€ 62.604.899**

Baten begroting 2026

Baten begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene dekkingsmiddelen	**- € 40.365.692**	**- € 41.346.280**	**- € 42.282.928**	**- € 43.715.649**	**- € 44.330.120**	**- € 45.928.791**
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Algemene uitkering	- € 29.985.781	- € 30.510.268	- € 31.212.571	- € 32.439.088	- € 32.838.324	- € 34.214.392
OZB niet woning	- € 2.512.100	- € 2.372.174	- € 2.547.908	- € 2.621.345	- € 2.696.985	- € 2.774.894

Baten begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
OZB woning	- € 4.173.456	- € 4.408.182	- € 4.450.507	- € 4.586.497	- € 4.726.567	- € 4.870.839
Treasury	- € 3.694.355	- € 4.055.656	- € 4.071.942	- € 4.068.719	- € 4.068.244	- € 4.068.666
Uitk. Deelfonds sociaal domein	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead	**- € 439.267**	**- € 96.650**	**- € 96.850**	**- € 128.950**	**- € 131.650**	**- € 134.450**
Overhead ambtelijke organisatie	- € 247.195	- € 94.400	- € 94.600	- € 126.700	- € 129.400	- € 132.200
Overhead bestuursorgaan	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250
Overhead D,C en I	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead openbare werken	- € 9.832	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead voorlichting en informatievoorziening	- € 179.990	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 1	**- € 1.418.901**	**- € 908.387**	**- € 819.787**	**- € 820.187**	**- € 820.587**	**- € 820.987**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	- € 1.418.901	- € 908.387	- € 819.787	- € 820.187	- € 820.587	- € 820.987
Programma 2	**- € 520.071**	**- € 401.823**	**- € 517.084**	**- € 560.301**	**- € 522.843**	**- € 362.638**
Bestuurlijke samenwerking	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursondersteuning raad	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursorganen	- € 1.859	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Burgerzaken	- € 467.208	- € 395.123	- € 493.684	- € 536.301	- € 498.243	- € 337.438
Raad en raadcommissie	- € 487	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Brandweer en	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Baten begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
rampenbestrijding						
Overige openbare orde	- € 50.517	- € 6.700	- € 23.400	- € 24.000	- € 24.600	- € 25.200
Programma 3	**- € 6.014.250**	**- € 7.561.824**	**- € 6.449.083**	**- € 6.552.434**	**- € 6.744.339**	**- € 6.594.592**
Binnenhavens en waterwegen	- € 5.843	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	- € 265.716	- € 139.500	- € 171.500	- € 175.400	- € 179.300	- € 183.200
Begraafplaatsen	- € 173.980	- € 151.500	- € 155.100	- € 158.700	- € 162.200	- € 165.800
Openbaar groen	- € 72.761	- € 1.043.300	- € 23.400	- € 23.500	- € 23.600	- € 23.700
Afvalverzameling en -verwerking	- € 2.799.415	- € 3.090.665	- € 3.258.495	- € 3.374.778	- € 3.468.521	- € 3.577.188
Milieubeheer	- € 348.971	- € 609.564	- € 364.564	- € 364.564	- € 364.564	- € 364.564
Riolering	- € 2.253.258	- € 2.489.995	- € 2.438.024	- € 2.416.792	- € 2.506.754	- € 2.240.040
Speelvoorzieningen	- € 449	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Parkeren	- € 14.767	- € 11.100	- € 11.200	- € 11.300	- € 11.400	- € 11.500
Verkeer en vervoer	- € 79.089	- € 21.200	- € 21.800	- € 22.400	- € 23.000	- € 23.600
Programma 4	**- € 482.317**	**- € 370.963**	**- € 313.975**	**- € 314.375**	**- € 314.775**	**- € 315.175**
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	- € 256.274	- € 183.936	- € 126.648	- € 126.748	- € 126.848	- € 126.948
Huisvesting onderwijs	- € 226.043	- € 187.027	- € 187.327	- € 187.627	- € 187.927	- € 188.227
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 5	**- € 1.245.197**	**- € 913.985**	**- € 556.336**	**- € 349.678**	**- € 353.278**	**- € 356.278**

Baten begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Kunst	- € 4.012	- € 27.273	- € 22.200	- € 22.700	- € 23.200	- € 23.700
Openbaar bibliotheek werk	- € 80.567	- € 18.709	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Oudheidkunde/monumenten	- € 5.927	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400
Sport	- € 403.488	- € 299.943	- € 300.491	- € 210.953	- € 213.753	- € 215.953
Volksfeesten	- € 80	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Openbare gezondheidszorg	- € 18.000	- € 47.560	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugd	- € 10.721	- € 13.629	- € 17.028	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugdgezondheidszorg (uniform)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Kinderopvang	- € 3	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Maatschappelijk team	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Openbare gezondheidszorg	- € 118.129	- € 48.347	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overig sociaal-cultureel werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemdelingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO	- € 604.271	- € 457.124	- € 215.217	- € 114.625	- € 114.925	- € 115.225
WMO en jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 6	**- € 5.547.151**	**- € 4.798.967**	**- € 5.117.886**	**- € 5.264.513**	**- € 5.278.928**	**- € 5.209.928**
Economie	- € 506.345	- € 459.729	- € 499.040	- € 638.540	- € 645.740	- € 653.040
Toerisme en recreatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bijstand	- € 3.261.354	- € 2.480.125	- € 2.584.325	- € 2.586.925	- € 2.589.525	- € 2.592.125
Minimabeleid	- € 95.382	- € 78.232	- € 78.300	- € 78.400	- € 78.500	- € 78.600
Participatiefonds	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Sociale werkvoorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Baten begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Vreemdelingen	- € 1.684.070	- € 1.780.881	- € 1.956.221	- € 1.960.648	- € 1.965.163	- € 1.886.163
Openbaar bibliotheekwerk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 7	**- € 6.938.024**	**- € 9.461.723**	**- € 4.539.461**	**- € 4.411.347**	**- € 4.085.021**	**- € 4.025.408**
Grondexploitaties	- € 4.517.015	- € 7.760.396	- € 3.248.816	- € 3.261.481	- € 3.262.310	- € 3.262.310
Bouw- en woningtoezicht	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Ruimtelijke ordening	- € 169.790	- € 417.548	- € 152.806	- € 227.245	- € 219.345	- € 219.445
Bouw- en woningtoezicht	- € 2.251.219	- € 1.283.779	- € 1.137.839	- € 922.621	- € 603.366	- € 543.653
Totaal	**- € 62.970.870**	**- € 65.860.602**	**- € 60.693.390**	**- € 62.117.434**	**- € 62.581.541**	**- € 63.748.247**

Lasten reserves begroting 2026

Lasten reserves begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene dekkingsmiddelen	€ 44.785	€ 464.972	€ 156	€ 161	€ 158	€ 163
Overhead	€ 87.946	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 1	€ 124.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 2	€ 49.306	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 3	€ 1.052.366	€ 31.199	€ 27.016	€ 27.764	€ 26.321	€ 28.250
Programma 4	€ 27.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 5	€ 22.287	€ 8.587	€ 5.415	€ 1.709	€ 2.079	€ 1.434
Programma 6	€ 590.938	€ 120.000	€ 140.000	€ 140.000	€ 140.000	€ 140.000
Programma 7	€ 1.442.461	€ 17.947	€ 17.945	€ 18.487	€ 19.631	€ 18.764
Totaal	**€ 3.441.590**	**€ 642.704**	**€ 190.532**	**€ 188.120**	**€ 188.189**	**€ 188.611**

Baten reserves begroting 2026

Inkomsten reserves begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene dekkingsmiddelen	- € 429.375	- € 2.190.838	- € 377.099	- € 373.501	- € 327.642	- € 327.555
Overhead	- € 491.893	- € 111.588	€ 0	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000
Programma 1	- € 152.000	- € 134.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 2	- € 10.000	- € 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 3	- € 820.918	- € 1.557.987	- € 205.987	- € 185.987	- € 165.987	- € 145.987
Programma 4	- € 345.824	- € 368.874	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374
Programma 5	- € 616.105	- € 370.345	- € 331.626	- € 163.858	- € 140.345	- € 140.345
Programma 6	- € 617.256	- € 625.597	- € 256.000	- € 248.500	- € 248.500	- € 100.000
Programma 7	- € 676.438	- € 831.063	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**- € 4.159.809**	**- € 6.240.292**	**- € 1.423.086**	**- € 1.228.220**	**- € 1.138.848**	**- € 970.261**

Begrotingsresultaat 2026

Samenvatting begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Exploitatie	**- € 1.415.972**	**€ 5.993.448**	**€ 1.225.693**	**€ 276.590**	**€ 328.259**	**- € 1.143.348**
01 Midden-Delfland 2025	€ 266.531	€ 809.269	€ 296.389	€ 287.689	€ 288.689	€ 289.689
02 Bestuur en veiligheid	€ 4.725.753	€ 4.274.212	€ 4.446.636	€ 4.466.255	€ 4.438.799	€ 4.543.704
03 beheer, verkeer en milieu	€ 5.945.361	€ 8.996.567	€ 6.615.467	€ 6.859.746	€ 6.982.405	€ 7.313.768
04 Onderwijs	€ 1.877.170	€ 2.075.054	€ 2.006.154	€ 2.101.723	€ 2.148.720	€ 2.165.593

Samenvatting begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	€ 12.738.072	€ 13.372.358	€ 13.787.168	€ 13.210.950	€ 13.094.632	€ 13.275.483
06 Economische en Sociale zaken	€ 2.123.609	€ 3.612.683	€ 2.653.843	€ 2.526.401	€ 2.500.648	€ 2.377.021
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	- € 1.391.704	€ 724.028	€ 266.342	€ 395.816	€ 323.418	€ 394.261
Algemene dekkingsmiddelen	- € 38.548.483	- € 39.595.804	- € 40.274.504	- € 41.404.170	- € 41.740.616	- € 43.340.865
Overhead	€ 10.847.721	€ 11.725.082	€ 11.428.200	€ 11.832.181	€ 12.291.565	€ 11.837.999
Reserves	**- € 718.219**	**- € 5.597.588**	**- € 1.232.554**	**- € 1.040.100**	**- € 950.659**	**- € 781.650**
01 Midden-Delfland 2025	- € 28.000	- € 134.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
02 Bestuur en veiligheid	€ 39.306	- € 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
03 beheer, verkeer en milieu	€ 231.448	- € 1.526.788	- € 178.971	- € 158.223	- € 139.666	- € 117.737
04 Onderwijs	- € 318.324	- € 368.874	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	- € 593.818	- € 361.758	- € 326.211	- € 162.149	- € 138.266	- € 138.911
06 Economische en Sociale zaken	- € 26.318	- € 505.597	- € 116.000	- € 108.500	- € 108.500	€ 40.000
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	€ 766.023	- € 813.116	€ 17.945	€ 18.487	€ 19.631	€ 18.764
Algemene dekkingsmiddelen	- € 384.590	- € 1.725.866	- € 376.943	- € 373.340	- € 327.484	- € 327.392

Samenvatting begroting 2026	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Overhead	- € 403.947	- € 111.588	€ 0	- € 4.000	- € 4.000	- € 4.000
Totaal	**- € 2.134.191**	**€ 395.860**	**- € 6.861**	**- € 763.510**	**- € 622.400**	**- € 1.924.998**

Onderstaand zijn de belangrijkste wijzigingen tussen de begroting 2025 en 2026 op programmaniveau toegelicht. Binnen de programma's (hoofdstuk 2) staat een nadere verklaring. Wijzigingen groter dan € 50.000 worden toegelicht.

Programma 1: Midden-Delfland 2026 per saldo € -378.880

Afname:
1. De afname van de lasten op dit taakveld is met name het gevolg van in 2025 opgenomen lasten (zie ook baten) voor de Landschapstafel Bijzonder provinciaals landschap (€ -214.000) en dorpsvisies (€ -135.000) als ook van 2024 naar 2025 doorgeschoven budget voor Economisch beleid (€ -30.000), Gebiedsmarketing (€ -20.000), gebiedsbiografie (€ -30.000) sluipverkeer A4 (€ -84.000). Het restant is een verschuiving van werkgeverslasten (€ -88.480).
2. De afname van de baten op dit taakveld is het gevolg van enerzijds een per 2026 hogere doorbelasting van werkgeverslasten aan de IODS middelen € 155.000) en anderzijds de raming van baten (zie ook lasten) in 2025 voor de Landschapstafel Bijzonder provinciaals landschap (€ -214.000) en vergoeding ambtelijke ureninzet Hof van Delfland Groensubsidies (€ -30.000).
3. Uit de algemene reserve worden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
3.1. Doorschuiven vervolgopdracht gebiedsmarkering € 20.000
3.2. Doorschuiven sluipverkeer A4 € 84.000
3.3. Doorschuiven gebiedsbiografie € 30.000

Programma 2: Bestuur en veiligheid per saldo € 222.424

Toename:
1. Lasten verhoging in verband met de verschuiving van werkgeverslasten (€ 275.000).
2. Betreft Golfbeweging tussen drukke en minder drukke jaren veroorzaakt door de verlenging van de geldigheidsduur van reisdocumenten voor 18+ van 5 naar 10 jaar sinds 9 maart 2014. (€ 30.000).
3. Voorstel om KCC eigen budget te geven vanwege team gerelateerde abonnementen ad (€ 16.500).
4. De reguliere verkiezingskosten zijn meer gestegen dan vooraf ingeschat. Dit geldt vooral voor materialen en opleidingen (€ 10.550).
5. Vergoedingen aan raadsleden zijn gestegen met € 27.476.
6. Verder zijn de inkomsten burgerzaken zijn tevens geïndexeerd. Jaarlijkse inkomsten stijgen met ca € -56.113.

Afname:
1. samen met een lagere storting in voorziening pensioen/wachtgeld Wethouders (€ -117.432).
2. Uit de algemene reserve werden in 2025 incidentele onttrekkingen verricht (€ -50.000).
3. De afname van de lasten op dit taakveld is met name het gevolg van de bijdrage aan

Programma 2: Bestuur en veiligheid per saldo € 222.424
Veiligheidsregio Haaglanden (VRH). Een deel van de bijdrage is gedekt vanuit de gevormde bestemmingreserve eind 2023 (€ -39.000).

Programma 3: Beheer, verkeer en milieu per saldo € -1.033.282
Afname: De afname op dit programma heeft meerdere oorzaken: 1. Zo zijn er budgetten doorgeschoven van 2024 naar 2025 voor baggerwerkzaamheden (€ -113.000). 2. Deze afname is met name ontstaan vanwege het in 2025 begroot opgenomen budget voor het centrum Den Hoorn (€ -1.695.987). Het restant zit in doorgeschoven budgetten van 2024 naar 2025, betreft de 0-beurt meubilair, herstel bermen buitendienst, GO van de wegen en de opdracht in raamovereenkomst GO. 3. Afname kosten voornamelijk de grondaankoop (€ -1.020.000) Schieweg van het CBG in 2025 (zie ook baten). Hiernaast vanaf 2026 de toename voor groenonderhoud (€ 160.000) en hogere bijdrage aan het CBG (€ 134.000). Het restant is te verklaren door een verschuiving aan werkgeverslasten. 4. Afname baten betreft de opname in 2025 van de grondaankoop Schieweg van het CBG (€ -1.019.900 (zie ook lasten). 5. In verband met de implementatie diftar/restafvaltarief (RAT) zijn kosten (voor met name bemensing) benodigd voor de jaren 2025 tm 2027. Deze kosten zijn in 2026 lager dan in 2025 als begroot opgenomen (€ -65.000). Het restant zit in de storting egalisatievoorziening afvalstoffenheffing. 6. Deze afname heeft verschillende oorzaken: Vanuit 2024 is er bij de jaarrekening een restantbudget voor klimaatadaptatie doorgeschoven (€ -181.000). Voor 2026 zijn er hogere kapitaallasten opgenomen (€ 34.784). Het restant betreft een verschuiving van werkgeverslasten (€ -83.575). 7. Deze afname vanwege in 2025 opgenomen bijdrage Rijk voor de Lokale aanpak isolatie (€ -245.000, zie ook lasten). 8. Deze afname heeft een 2-tal redenen. Ten eerste een stijging van de inkomsten rioolrechten (€ 51.466) en ten tweede een onttrekking aan de voorziening (€ -107.471). 8. afname ad € -1.352.000 wordt voornamelijk veroorzaakt doordat uit de algemene reserve in 2025 onttrekkingen zijn gedoteerd. **Toename:** 1. De toename aan inkomsten is vanwege structurele terugontvangen kosten bestrating (€ 32.000) in 2025. 2. De toename op dit taakveld komt met name door een verschuiving van werkgeverslasten (€ 18.343) en hogere kapitaallasten (€ 9.617). 3. Een stijging van de inzamelingskosten is de voornaamste oorzaak van de benodigde stijging afvalstoffenheffing (€ 244.424). Hier tegenover staat een storting in de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing, waar in 2025 nog een onttrekking als begroot stond opgenomen.

Programma 4: Onderwijs per saldo € 47.600
Afname: De afname op dit programma heeft meerdere oorzaken, maar heeft voornamelijk te maken met incidenteel extra budget in 2025 voor inhuur personeel (€ -89.000), naar 2025 doorgeschoven budget IHP (€ -27.500) en onderhoudskosten voor het Lint (€ -133.534). Het restant zit in hogere kapitaallasten vanaf 2026 (€ 75.928).

Programma 4: Onderwijs per saldo € 47.600
Verder zijn de baten ook afgenomen. Deze afname heeft twee redenen. Ten eerste een vermindering in Rijksbijdrage RMC/VSV (-35.240) en ten tweede eveneens een lagere Rijksbijdrage vanwege een in 2025 incidenteel extra bijdrage voor specifieke financiering Onderwijsachterstandenbeleid (€ -21.662). **Toename:** Deze toename komt volledig vanwege een verschuiving aan werkgeverslasten inzake Onderwijsbeleid en leerling zaken (€ 50.749).

Programma 5: Beleidsveld Sociaal domein per saldo € 450.357
Afname: De afname op dit programma heeft meerdere oorzaken, maar bestaat voornamelijk uit een verschuiving van de werkgeverslasten (€ -302.879). Tevens een deel gerelateerd aan diverse specifieke uitkeringen ad € -37.510. In 2025 zijn implementatiemiddelen voor Beschermd Wonen Beschermd Thuis verwerkt (€-200.000). Naast voorafgaande is er enerzijds in 2026 een verhoging budget onderhoud velden sportpark Den Hoorn (€ 50.000) en inhuur personeel (€ 40.000). Anderzijds was er in 2025 incidenteel budget voor de uitwerking velden HV en VV Schipluiden (€ -312.367) en waren de kapitaallasten in 2025 hoger (€ -28.481). Het restant zit in een verschuiving werkgeverslasten (€ 38.441). Verder is er enerzijds in 2026 een verhoging budget onderhoud velden sportpark Den Hoorn (€ 50.000) en inhuur personeel (€ 40.000). Anderzijds was er in 2025 incidenteel budget voor de uitwerking velden HV en VV Schipluiden (€ -312.367) en waren de kapitaallasten in 2025 hoger (€ -28.481). Het restant zit in een verschuiving werkgeverslasten (€ 38.441). **Toename:** De toename wordt voor het grootste deel (€ 560.000) verklaard door de structurele verwerking van de kostenstijging (op basis van de laatste gegevens van het servicebureau) die in de 3e Periodieke begrotingswijziging is gemeld. En in 2025 incidenteel is bijgeraamd. De resterende mutaties komen voort het de kadernota 2026-2029 en een verschuiving van de werkgeverslasten.

Programma 6: Economische en sociale zaken per saldo € -569.243
Afname: De afname heeft meerdere redenen. Enerzijds vanwege in 2025 opgenomen incidenteel budget voor Economisch beleid (€ -30.000) en dorpsvisies (€ -19.000). Anderzijds de gedeeltelijke financiële uitwerking voor het gebruik van de voorziening vastgoed; het restant uit de reserve planmatig onderhoud (€ -367.468). Het restant zit in een verschuiving van werkgeverslasten (€ -139.097). Tevens aframing betreft in 2025 incidenteel geraamde budget beleidscapaciteit geldzorgen armoede en schulden (€ -41.840) en een verschuiving aan werkgeverslasten (€ -75.818). Geldt ook voor aframing welke is ontstaat na het uit 2024 naar 2025 doorgeschoven restantbudget voor het participatiefonds/werkgeversdienstverlening H5 (€ -100.000) en een verschuiving aan werkgeverslasten (€44.491) en Sociale Werkvoorziening aframing is het gevolg uitstroom (€-64.800) Vanuit de algemene reserve zijn in 2025 incidentele onttrekkingen verricht inzake (€ -369.597):

Programma 6: Economische en sociale zaken per saldo € -569.243

- Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schuld € 163.500
- Doorschuiven economisch beleid € 30.000
- Doorschuiven Mee-doen coach € 100.000
- Beleidskader participatie en re-integratie budget WSW € 65.000
- Doorschuiven formulierendienst € 20.000
- Doorschuiven van alleenverdienersproblematiek € 12.280
- Doorschuiven economische ontwikkeling dorpvisies € 19.000

Uit de algemene reserve werd in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schuld € 156.000

Uit de reserve BUIG werd in 2025 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Onttrekking aan de reserve ter opvang van fluctuaties € 115.81

Toename:
De rijksbijdrage BUIG stijgt naar verwachting (€ 104.200). Verder is er een bijraming met verschillende oorzaken. Als eerste de incidentele wijziging van het budget participatiewetuitkeringen en loonkostensubsidie (€-36.200). Het restant betreft een verschuiving aan werkgeverslasten (€ 142.187)

Programma 7: R.O., ontwikkeling en volkshuisvesting per saldo € 373.375

Afname:
De afname van de lasten op dit taakveld heeft meerdere oorzaken, de voornaamste zijn:
Er is een lager budget beschikbaar voor inhuur bouwplannen (€- 459.632) en implementatie Omgevingswet (€ -340.000) dit vanwege doorschuiven restant budget naar 2025 en een naar 2025 doorgeschoven restant budget centrumplan Schipluiden (€ -58.000). Het overige is voornamelijk toe te wijzen aan een verschuiving van werkgeverslasten (€ 100.065).
Wij verhalen kosten in beginsel op de initiatiefnemers. Deze gemeentelijke kosten worden op de balans als vordering geboekt. Het uitgangspunt is dat we 80% van de kosten die we maken terugverdienen door kostenverhaal dat geregeld is via een anterieure overeenkomst (of exploitatieplan). Vanwege een afname van de (inhuur)kosten (zie lasten) nemen ook de inkomsten af (€ -264.742).
In 2025 is er incidenteel budget voor de wet betaalbare huur en goed verhuurderschap geraamd (€ -21.965) en woonzorgvisie (€ -41.000). Het restant zit in een verschuiving van werkgeverslasten.
Bouw- en woningtoezicht: De afname ontstaat enerzijds vanwege de afname op inkomsten uit leges bouwvergunningen (€ -84.388) en de verschuiving van algemene leges naar bouw- en woningtoezicht in 2025 (€ -16.100). Anderzijds zijn er in 2025 inkomsten opgenomen uit overige gronden AZC (€ -46.254).

Uit de algemene reserve werden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Doorschuiven budget woonvisie € 41.000
- Doorschuiven budget omgevingswet € 240.000
- Doorschuiven budget advies derden € 25.000
- Doorschuiven budget liquidatie Bedrijvenschap € 25.000
- Doorschuiven budget WKB € 28.000
- Doorschuiven project Centrumplan Schipluiden € 58.000
- Doorschuiven Zuidhoornseweg flexwoningen € 28.500

Programma 7: R.O., ontwikkeling en volkshuisvesting per saldo € 373.375
Uit de reserve opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven werd in 2025 de volgende incidentele onttrekking gedaan: - Vrijval opheffen reserve € 18.095 Uit de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen werd in 2025 de volgende incidentele onttrekking gedaan: - Uitwerking beheerplan gebouwen € 367.468

Algemene dekkingsmiddelen per saldo € 670.223
Toename: Algemene uitkering & OZB: De toename op de algemene dekkingsmiddelen heeft een tweetal oorzaken. Voornamelijk een stijging na actualisatie van de algemene uitkering (€ 0,7 miljoen) en daarnaast een hogere OZB-opbrengst (€ 217.969) door gewijzigde tarieven en areaaluitbreiding. Tevens zijn de rente lasten gestegen. Dit wordt mede veroorzaak doordat de 5-jaars termijn lening o/g afloopt, waar een verpachtingsovereenkomst tegenover staat van 25 jaar. Rente stijgt van -0,2 naar ca 3,5% (€ 100.000). Daarnaast is in de begroting rekening gehouden met de financieringslasten inzake uitvoering IHP (onderdeel Mariaschool). Geraamde lasten ca € 78.000. Verdere toename in de lasten betreft voornamelijk een verschuiving van arbeidslasten (€ 30.000) samen met verschuiving van automatiseringslasten (€ 53.000). **Afname:** Diverse doorschuifbudgetten vanuit boekjaar 2024 naar 2025. Om deze reden is het budget 2025 ten opzichten van het budget 2026 een stuk hoger. Afname in de begroting 2026 van ca € 464.816). Uit de reserve ontwikkeling Harnascholder wordt in 2025 de volgende structurele onttrekking gedaan: - Dekking bestuurskosten Harnaschpolder € 21.385 Uit de reserve investeringsprogramma worden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan: - Centrumplan Den Hoorn € 1.695.987 - Subsidie DIOS € 96.367

Overhead per saldo € -185.294
Afname: De afname van deze lasten heeft voornamelijk een tweetal oorzaken: Enerzijds een aframing/herverdeling van de werkgeverslasten op basis van de begrote uren per programma/taakveld voor 2026 (€ 500.000) en anderszijds de herverdeling van de automatiseringskosten. Hiervan is een deel afgeraamd en een groot deel herverdeeld naar de teamleiders (€ 79.000). Uit de algemene reserve worden in 2025 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan: - Doorschuifbudget duurzame inzetbaarheid medewerkersonderzoek € 15.000 - Doorschuifbudget juridische kennisbank € 14.994 - Doorschuifbudget inkoopbegeleiding aanbesteding onderhoudscontract € 10.000 - Doorschuifbudget herinrichting kantoorruimte € 12.000 - Doorschuifbudget begeleidingskosten toekomstvisie Midden-Delfland 2050 € 10.279 - Doorschuifbudget traject actualisatie/restyling huisstijl € 15.000

Overhead per saldo € -185.294
- Doorschuifbudget digitale media en traditionele middelen € 15.000- Doorschuifbudget toekomstvisie 2050 € 19.315 **Toename:** Per begrotingsjaar 2026 is wederom een groter deel van de werkgeverslasten op overhead verdeeld naar de verschillende taakvelden, met een toename op overhead als gevolg (ca € 200.000). Tevens is de looptijd van afschrijvingen op investeringen gewijzigd. Dit heeft ervoor gezorgd dat bepaalde activa in boekjaar 2026 versneld worden afgeschreven (€ 240.000).

Incidentele baten en lasten

Om een goed inzicht te kunnen geven in het structurele evenwicht tussen baten en lasten is het noodzakelijk te weten in hoeverre incidentele dekkingsmiddelen tegenover incidentele lasten staan. De uitgaven die binnen de grondexploitaties worden gedaan, zijn veelal eenmalig van aard. Deze kosten hebben geen invloed op het exploitatieresultaat. Ook wordt een aantal uitgaven ten laste van voorzieningen of bestemmingsreserves gebracht. In de tabel hieronder zijn alle posten groter dan € 50.000 opgenomen.

Incidentele baten/lasten (x € 1.000) omschrijving	**Lasten 2026**	**Lasten 2027**	**Lasten 2028**	**Lasten 2029**	**Baten 2026**	**Baten 2027**	**Baten 2028**	**Baten 2029**
Programma 1 Bijdrage gebiedsmarketing	100	100	100	100				
Programma 3 Riolering Kwaliteitsimpuls kapitaalgoederen	50 140	 120	 100	 80	50			
Programma 5 Kosten jeugdzorg	191	24						
Programma 6 Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden Opbrengst toeristenbelasting	156	148	148		140	140	140	140
Mutaties reserves								
Algemene reserve, uitvoeringsplan geldzorgen,					156	148	148	

Incidentele baten/lasten (x € 1.000) omschrijving	Lasten 2026	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Baten 2026	Baten 2027	Baten 2028	Baten 2029
armoede en schulden								
Reserve gebiedsmarketing - onttrekking tbv gebiedsmarketing	140	140	140	140	100	100	100	100
Reserve onderhoud kapitaalgoederen					140	120	100	80
Reserve sociaal domein - opvangen fluctuaties					191	24		
Totaal	777	532	488	320	777	532	488	320
Saldo	0	0	0	0				

Toelichting op de staat van incidentele lasten en baten;

Programma 1
Bijdrage gebiedsmarketing € 100.000
Voor besteding aan zaken die ten goede komen aan de beleving van Midden-Delfland. Het betreft een besteding vanuit de inkomst toeristenbelasting, het restant wordt gestort in de reserve gebiedsmarketing.

Programma 3
Riolering € 50.000 2025 t/m 2026
In 2021 is het Gemeentelijk RioleringsPlan (vGRP) geactualiseerd. Van belang bij deze actualisatie zijn de hogere energiekosten en inspectiekosten, maar ook de klimaatadaptieve maatregelen zijn voor de komende jaren opgenomen. Conform opgave van RoyalHaskoningDHV betreft het éénmalige extra uitgaven voor de periode 2022 t/m 2026 van € 50.000 p/jaar. Deze lasten op het taakveld riolering worden verevend via de voorziening riolering. Vandaar dat er eenzelfde bedrag als baat tegenover staat.

Kwaliteitsimpuls kapitaalgoederen
Opbouw budget ter verhoging van de veiligheid, het comfort en het aanzien van de wegen. Betreft een geleidelijke opbouw met € 20.000 jaarlijks ingaande 2023 vanuit de exploitatie, aangevuld tot € 200.000 vanuit de reserve. Vandaar zijn de lasten/baten in evenwicht.

Programma 5
Kosten jeugdzorg:
In 2023 is een incidentele Rijksbijdrage voor kostenbesparing Jeugd ontvangen van € 836.281. Destijds is besloten dit incidentele voordeel in een reserve Sociaal domein te storten. Om voor de jaren daarna elk jaar een bedrag te laten vrijvallen ten gunste van het taakveld jeugd. Voor 2026 gaat het om een bedrag van € 191.000 en voor 2027 om € 24.000.

Programma 6

Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden

In 2024 is door de gemeenteraad een plan van aanpak vastgesteld voor inwoners met geldzorgen, het uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden. Voor dit plan is extra budget benodigd voor de komende jaren en worden ten laste gebracht van de algemene reserve.

Opbrengst toeristenbelasting

Het doel voor het invoeren van toeristenbelasting is het faciliteren van toeristen in de gemeente Midden-Delfland. Het saldo tussen de inkomst uit toeristenbelasting en uitgave voor gebiedsmarketing wordt in de reserve gebiedsmarketing gestort.

Structurele reserve mutaties (x € 1.000) omschrijving	**Lasten 2026**	**Lasten 2027**	**Lasten 2028**	**Lasten 2029**	**Baten 2026**	**Baten 2027**	**Baten 2028**	**Baten 2029**
Mutaties reserves								
Dekkingsreserve kapitaallasten					815	812	766	766
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**815**	**812**	**766**	**766**

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen toegelicht.

Tabel algemene dekkingsmiddelen (in €)	**2026**	**2025**
OZB	6.998.415	6.780.356
Algemene uitkering	31.212.571	30.463.938
Dividenden	1.950.723	1.270.723
Rente uitzettingen > 1 jaar	742.930	724.006
Opbrengsten grondverkopen	0	0
Vennootschapsbelasting	0	0
Onvoorzien	6.000	6.000
Overige eigen middelen	0	0
Subtotaal	**40.910.639**	**37.018.087**
Saldo financieringsfunctie	-1.423.241	-1.111.251
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**39.487.398**	**35.906.836**

De gemeentelijke heffingen, ook wel lokale heffingen genoemd, vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De lokale heffing die bij de algemene dekkingsmiddelen hoort, is de OZB. Daarnaast zijn er nog heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen worden gerekend. Deze zijn opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Onroerendezaakbelasting

De raad heeft in juni 2015 besloten om voor de jaren 2016 tot en met 2020 OZB te heffen tegen een vast tarief. De opbrengst voor 2017 tot en met 2021 is begroot op basis van het tarief voor 2016 en de verwachte marktontwikkeling voor woningen en niet-woningen. Hiermee was de opbrengst van de OZB afhankelijk van de ontwikkeling van de verkoopprijzen van de onroerende zaken in Midden-Delfland. Door de (forse) waardestijging betekende dit een meer dan gemiddelde toename van de OZB-opbrengsten. Dit kwam volledig voor rekening van de belastingbetaler, waardoor de lokale lastendruk relatief gezien meer toegenomen is. In haar vergadering van juni 2021 heeft de gemeenteraad ingestemd met de heroverweging van dit besluit. Dit betekent dat vanaf 2022 de gemeenteraad jaarlijks de tarieven van de OZB vaststelt. Uitgangspunt nu is een verhoging van de OZB-opbrengsten met 3%. Zo ontstaat naast een evenwichtige ontwikkeling van de opbrengst, ook een evenwichtige lokale lastendruk. De WOZ-waarde wordt bepaald aan de hand van gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt pas in de loop van een jaar duidelijk. Gebruik van landelijke cijfers is niet gewenst, omdat deze afwijken van de situatie in Midden-Delfland. Voorlopig wordt voor de woningen voor 2023 de verwachte marktontwikkeling van 10% aangehouden. Alhoewel er nog steeds sprake is van stijgende prijzen op de woningmarkt is onduidelijk hoe en of deze ontwikkeling zich voort zal zetten.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven.

OZB - tarieven*	2026	2027	2028	2029
Tarief eigenaren woningen	0,1107%	0,1140%	0,1175%	0,1205%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2419%	0,2492%	0,2567%	0,2597%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1738%	0,1790%	0,1843%	0,1873%

** Jaarlijks worden de tarieven vastgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de waardeontwikkeling van het vastgoed en uitgaande van een opbrengststijging van 3% per jaar. De tariefstijging in deze tabel is 3% per jaar (bij een fictieve waardeontwikkeling van 0%). Wanneer de waardeontwikkeling > 0% per jaar is, worden de tarieven naar beneden bijgesteld en vice versa.*

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De algemene uitkering wordt over de gemeenten verdeeld met behulp van verdeelmaatstaven die verschillen in kosten weerspiegelen, maar ook verschillen in belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van de onroerende zaken. Gemeenten die binnen de grenzen hoog gewaardeerd onroerend goed hebben, ontvangen een lagere algemene uitkering dan soortgelijke gemeenten met minder waardevol onroerend goed. Van de waarde van de woningen wordt 80% meegerekend. Van de waarde van niet-woningen 70%. Op de uitkomsten daarvan wordt het zogenaamde rekentarief toegepast. Dit rekentarief is afgeleid van het landelijke gemiddelde OZB-tarief. Het resulterende bedrag wordt als ‘eigen inkomstenmaatstaf’ afgetrokken van de algemene uitkering van de betreffende gemeente. Een hogere totale WOZ-waarde leidt hiermee dus ook tot een hogere korting op de algemene uitkering. Het OZB-tarief dat de gemeente hanteert, heeft overigens geen effect op deze aftrekpost.

Algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2025. De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2026-2029 zijn met behulp van de meicirculaire 2025 gemaakt. In onderstaande tabel ziet u het verschil met de ramingen zoals gemaakt voor de begroting 2025-2028.

Raming algemene uitkering	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Begroting 2026 - 2029	31.212.571	32.439.088	32.838.324	34.214.392
Begroting 2025 - 2028	29.511.207	30.733.052	31.839.842	
Verschil	1.701.364	1.706.036	998.482	NVT*

(*) 2029 was niet begroot. Daar kan geen verschil voor worden berekend.

Dividenden

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit bij de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterbedrijf Evides en Westland Infra.

	2026	**2025**
Bank Nederlandse Gemeenten	104.723	104.723
Juva N.V.	1.768.000	1.768.000
Waterbedrijf Evides	78.000	78.000
Totaal	**1.950.723**	**1.950.723**

Rente uitzettingen > 1 jaar

Het betreft hier de rente die verkregen wordt van het langdurig uitgezette deel van de Nutsreserve (€ 742.930). Daarnaast wordt rendement gemaakt door de uitgifte van grond in erfpacht, welk (deels) wordt gefinancierd uit eigen overtollige financiële middelen.

Overige eigen middelen

Er zijn geen overige eigen middelen.

Onvoorzien

De raming van de post onvoorzien is bedoeld voor de dekking van niet voorzienbare uitgaven. Bij gemeenten die een sluitende begroting hebben, is de post onvoorzien meestal het positieve begrotingssaldo dat door de raad als dekkingsmiddel kan worden ingezet. In Midden-Delfland is dat zoals bekend niet het geval. In onze begroting is een bedrag voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 6.000 voor 2026.

Financiële positie

De raming voor het begrotingsjaar 2026 en volgende jaren ziet er als volgt uit.

	2026	**2027**	**2028**	**2029**
Saldi meerjarenraming 2026 - 2029 (incl.	1.225.693	276.590	328.258	-1.143.348

	2026	2027	2028	2029
raadsbesluiten 2025)*				
Mutaties reserves begroting	-1.232.554	-1.040.100	-950.659	-781.650
Resultaat begr. 2026 - 2029	-6.861	-763.510	-622.400	-1.924.998

Een positief bedrag betekent een voordelig resultaat.
** Inclusief structurele doorwerking mutaties eerste en tweede periodieke begrotingswijziging 2025.*

Immateriële vaste activa
In het kader van het BBV is het zeer beperkt mogelijk deze activa te activeren. De gemeente Midden-Delfland heeft er daarom voor gekozen deze activa niet meer in de kapitaallasten op te nemen, maar deel te laten uitmaken van het jaar van 'investering'.

Investeringen met een economisch en maatschappelijk nut
De investeringen zijn gesplitst in investeringen met een economisch nut en met een maatschappelijk nut. In de kapitaallasten van de activa wordt vanaf 2017 niet langer rekening gehouden met rente.

Voor een specificatie zie bijlage Investeringen 2026-2029.

Nieuwe investeringen

Overzicht nieuwe investeringen begroting 2026-2029

Omschrijving investering	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Ec.nut
	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	

Bij de begroting 2026-2029 zijn geen nieuwe investeringen geraamd.

De Financiering

Langlopende geldleningen

Omschrijving	oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2026	Rente 2026 valutair	Aflossing 2026	Restantbe geldlening 31-12-202
Onderhandse leningen N.V. Bank Nederlandse Gemeenten:							
BNG 40.92017	€ 680.670	14-2-2026	5,500%	Naar Kortlopend			

Omschrijving	oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2026	Rente 2026 valutair	Aflossing 2026	Restantbe geldlening 31-12-202
BNG 40.115448	€ 5.000.000	15-2-2032	0,835%	€ 3.500.000	€ 25.576	€500.000	€ 3.000.00
Totaal				**€ 3.500.000**	**€ 25.576**	**€ 500.000**	**€ 3.527.22**
Projectfinancieringen N.V. Bank Nederlandse Gemeenten:							
BNG 40.111437	€ 7.429.045	2-7-2029	1,245%	€ 7.429.045	€ 92.492	€ 0,-	€ 7.429.04
BNG 40.111438	€ 1.566.123	1-7-2029	0,800%	€ 641.462	€ 4.493	€158.454	€ 483.008
BNG 40.112090	€ 6.751.680	1-7-2052	1,770%	€ 6.751.680	€ 119.505	€ 0,-	€ 6.751.68
BNG 40.112091	€ 2.381.266	1-7-2052	1,570%	€ 2.034.1311	€ 31.452	€ 61.076	€ 1.973.05
BNG 40.112379	€ 15.983.210	1-7-2044	1,760%	€ 15.983.210	€ 281.305	€ 0,-	€ 15.983.2
BNG 40.112494	€ 1.621.575	3-1-2039	1,598%	€ 1.621.575	€ 25.913	€ 0,-	€ 1.621.57
BNG 40.112836	€ 13.293.280	1-7-2053	1,360	€ 13.293.280	€ 180.789	€ 0,-	€ 13.293.2
BNG 40.112837	€ 6.804.774	1-7-2053	1,140%	€ 5.786.267	€ 64.948	€ 176.588	€ 5.609.67
BNG 40.113745	€ 10.000.000	1-4-2070	0,500%	€ 10.000.000	€ 50.000	€ 0,-	€ 10.000.0
BNG 40.114899	€ 3.274.113	25-6-2026	-0,190%	€ 3.274.113	€ -6.221	€ 0,-	€ 3.274.11
BNG 40.116969	€ 9.260.626	27-12-2028	2,625%	€ 9.260.626	€ 243.091	€ 0,-	€ 9.260.62
BNG 40.117137	€ 7.419.611	07-03-2074	2,929%	€ 7.419.611	€ 217.320	€ 0,-	€ 7.419.61
NWB 1.0040370	€ 200.000	23-02-2042	3,245%	€ 186.667	€ 5.792	€ 13.333	€ 186.667
BNG 40.118063	€ 1.050.000	31-12-2030	2,970%	€ 1.050.000	€ 31.185	€0	
Totaal				**€ 81.457.554**	**€1.348.285**	**€409.452**	**€ 81.048.1**
Totaal vaste schulden:				**€ 84.957.554**	**€1.373.861**	**€909.452**	**€ 84.048.1**

Saldo financieringsfunctie

De gemeente heeft ter financiering van haar activiteiten in totaal € 84.957.554 aan langlopende geldleningen aangetrokken (saldo 1-1-2026). Het saldo van de totale werkelijk betaalde rentelasten is hoger dan het saldo van de verdeelde rentelasten over de boekwaarde van de investeringen op basis van een rente omslagpercentage van 0%. Dit levert een last van € 1.373.861 (werkelijke rente)

op in de begroting van 2026. Daar komt een toevoeging van rentes aan de reserves bij van € 49.380. Per saldo komt de financieringsfunctie uit op een nadelig resultaat van € 1.423.241.

Financieringsoverschot/tekort

Totaal geïnvesteerd bedrag per 1 januari 2026 (volgens staat C)
Algemene dienst (excl. leningen) € 164.417.534

Eigen financieringsmiddelen volgens staat D
Onderdeel A: Algemene reserve € 8.750.375
Onderdeel B: bestemmingsreserves € 52.502.681
Onderdeel C: voorzieningen € 16.283.361
Subtotaal € 77.536.416

Waarvan extern belegd:
Langdurig - € 9.523.155
Subtotaal € 68.437.755

Saldo nog niet afgeloste geldlening o/g + € 84.957.554

Financieringstekort is € 164.417.534 - € 162.493.970 (is € 77.536.416 + € 84.957.554) = € 1.923.564

EMU-saldo

Op grond van het BBV is hieronder de berekening van het Economische en Monetaire Unie (EMU)-saldo opgenomen.

	Omschrijving	**2025 x € 1.000**	**2026 x € 1.000**	**2027 x € 1.000**
		Volgens realisatie tot en met sept. 2025, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2026	Volgens meerjarenraming in begroting 2027
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	396	-37	-809
2.	Mutaties (im)materiële vaste activa	-10.364	-447	-2.404
3.	Mutatie voorzieningen	-718	-393	-361
4.	Mutaties voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	0	0	0

	Omschrijving	2025 x € 1.000	2026 x € 1.000	2027 x € 1.000
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	**10.042**	**17**	**1.234**

Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans	T-2 31-12-2024	T-1 31-12-2025	T 31-12-2026	T+1 31-12-2027	T+2 31-12-2028	T+3 31-12-2029
Activa						
(im) Materiële vaste activa	158.105	147.741	147.295	144.890	137.624	127.702
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	1.497	1.497	1.497	1.497	1.497	1.497
Financiële vaste activa: Leningen	10.470	9.076	9.076	9.076	9.076	9.076
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Totaal Vaste Activa	**170.072**	**158.314**	**157.868**	**155.463**	**148.197**	**138.275**
Voorraden: Onderhanden werk & overige grond- en hulpstoffen	5.732	5.732	5.732	5.732	5.732	5.732
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	6.767	9.198	9.193	9.189	9.184	9.184
Liquide middelen	254	254	254	254	254	254
Overlopende activa	12.701	9.460	8.101	8.101	6.101	6.101
Totaal Vlottende Activa	**25.453**	**24.643**	**23.280**	**23.275**	**21.271**	**21.271**
Totaal Activa	**195.526**	**182.957**	**181.147**	**178.738**	**169.468**	**159.545**

Geprognosticeerde balans	T-2 31-12-2024	T-1 31-12-2025	T 31-12-2026	T+1 31-12-2027	T+2 31-12-2028	T+3 31-12-2029
Passiva						
Eigen vermogen	67.316	61.253	60.019	58.978	58.026	57.243
Voorzieningen	11.885	11.167	10.775	10.414	10.142	10.204
Vaste schuld	88.238	88.259	84.048	83.134	72.956	64.604
Totaal Vaste Passiva	**167.439**	**160.679**	**154.842**	**152.526**	**141.124**	**132.052**
Vlottende schuld	8.289	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Overlopende passiva	19.797	17.278	21.305	21.212	23.344	22.494
Totaal Vlottende Passiva	**28.086**	**22.278**	**26.305**	**26.212**	**28.344**	**27.494**
Totaal Passiva	**195.526**	**182.957**	**181.147**	**178.738**	**169.468**	**159.545**

De stand en het verloop van de reserves en voorzieningen

Reserves:

Algemene reserve:
Beginstand € 8.750.375

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Wijziging uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden		€ 156.000
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 0**	**€ 156.000**

Eindstand € 6.594.375

Reserve weerstandsvermogen:
Beginstand € 4.000.000

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 4.000.000

Nutsreserve:
Beginstand € 8.871.855

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 8.871.855

Reserve ontwikkeling Harnaschpolder:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Reserve BUIG:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Investeringsreserve:
Beginstand € 2.447.300

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 37.160	
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 37.160**	

Eindstand € 2.514.460

Reserve monumenten:
Beginstand € 149.748

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 2.246	
Subsidie monumenten		€ 20.025
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 2.268**	**€ 20.025**

Eindstand € 131.969

Reserve sociaal domein:
Beginstand € 211.278

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 3.169	
Onttrekking volgens begroting		€ 191.281
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 3.169**	**€ 191.281**

Eindstand € 23.166

Reserve beheer openbare ruimte:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Reserve grondexploitaties:
Beginstand € 1.674.213

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 1.674.213

Reserve compensatie dividenden en huuropbrengst:
Beginstand € 17.850.587

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 17.850.587

Reserve investeringsprogramma:
Beginstand € 773.664

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 773.664

Reserve opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven:
Beginstand € 271

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 4	
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 4**	

Eindstand € 275

Reserve Noodhulp-vangnet:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Fonds sociale woningbouw:
Beginstand € 453.406

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 6.801	
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 6.801**	

Eindstand € 460.207

Reserve afwikkeling complexen:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Risicoreserve erfpachtgronden:
Beginstand € 700.000

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 700.000

Reserve herwaardering deelnemingen:
Beginstand € 1.122.093

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 1.122.093

Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Bestemmingsreserve voorzieningen voor recreatie en toerisme Midden-Delfland:
Beginstand € 41.805

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Storting opbrengst toeristenbelasting	€ 140.000	
Onttrekking PUUUR		€ 100.000
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 140.000**	**€ 100.000**

Eindstand € 81.805

Reserve onderhoud kapitaalgoederen:
Beginstand € 1.335.625

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Kapitaalgoederen kwaliteitsimpuls		€ 140.000
Totaal stortingen en onttrekkingen		**€ 140.000**

Eindstand € 1.195.625

Dekkingsreserve gemeentehuis:
Beginstand € 6.724.506

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Dekking kapitaallasten gemeentehuis		€ 377.099
Totaal stortingen en onttrekkingen		**€ 377.099**

Eindstand € 6.347.407

Dekkingsreserve:
Beginstand € 6.116.331

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Dekking kapitaallasten		€ 438.681
Totaal stortingen en onttrekkingen		**€ 438.681**

Eindstand € 5.677.650

Voorzieningen:

Voorziening dubieuze debiteuren Soza:
Beginstand € 270.300

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 270.300

Voorziening dubieuze debiteuren:
Beginstand € 31.603

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 31.603

Voorziening pensioenen voormalig wethouders:
Beginstand € 2.463.591

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Vermindering conform actuariële waarde berekening		€ - 170.693
Storting APPA pensioen via salaris	€ 19.441	
Betaalde pensioenen		€ 116.226
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 19.441**	**€ - 54.467**

Eindstand € 2.537.499

Voorziening wachtgelden voormalig wethouders:
Beginstand € 71.271

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Betaalde wachtgelden		€ 40.217
Totaal stortingen en onttrekkingen		**€ 40.217**

Eindstand € 31.053

Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap:
Beginstand € 1.596.000

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 1.596.000

Voorziening afvalstoffenheffing:
Beginstand € 1.722

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Storting in de voorziening	€ 17.252	
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 17.252**	

Eindstand € 18.974

Voorziening rioolheffing:
Beginstand € 6.386.788

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Onttrekking aan de voorziening		€ 473.843
Totaal stortingen en onttrekkingen		**€ 473.843**

Eindstand € 5.912.945

Voorziening grondexploitaties:
Beginstand € 4.814.000

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 4.814.000

Voorziening verlofsparen:
Beginstand € 604.446

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats		

Eindstand € 604.446

Voorziening RVU:
Beginstand € 43.640

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2026 geen mutatie plaats		

Eindstand € 43.640

Samenvattend financieel overzicht begroting 2026-2029

De Kadernota 2026-2029 en de raadsinformatiebrief Meicirculaire gemeentefonds 2025 vormen het financiële uitgangspunt voor de Begroting 2026-2029. De Kadernota 2026-2029 bevatte de mutaties op basis van besluiten met financiële consequenties die verwerkt moesten worden, alsmede te verwachten exogene (niet-beïnvloedbare) mutaties (zoals de structurele doorwerkingen van mutaties uit de jaarrekening 2024). Deze mutaties zijn opgenomen in bijlage I bij de Kadernota 2026-2029.

	(Bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
I)	Beginstand begroting 2026-2029	2.324	2.339	2.339	2.150
II)	Mutaties Begroting 2026-2029 (Cat. A en B, Meicirculaire en bezuinigingsfiches	-2.331	-3.103	-2.961	-4.075
III)	Resultaat begroting 2026-2029	-7	-764	-622	-1.925

Om in aanmerking te komen voor repressief toezicht door de provincie moet de Begroting 2026 structureel en reëel in evenwicht zijn. Als dit niet het geval is, dient in de meerjarenbegroting (2027-2029) aannemelijk te worden gemaakt dat dit evenwicht alsnog tot stand wordt gebracht. Na verwerking van de mutaties resulteert een (mager) positief begrotingssaldo voor 2026. Hiermee voldoen we aan de begrotingsvoorwaarden van de provincie. In de jaren 2027 t/m 2029 sluit de begroting tot nog toe positief.

II. Mutaties begroting

De 'Mutaties begroting' betreffen voornamelijk:

	Mutatie (bedragen x € 1.000)	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
1	Kapitaallasten	307	377	381	-220
2	Leges bouwvergunningen	-489	-582	-526	-500
3	Inhuur VTH	400	438	38	38
4	Sociaal domein	328	290	208	278
5	Verlenging lening	100	100	100	100
6	Incidenteel traineeship	148	90	0	0
7	Dividend	-680	-680	-680	-680
8	Meicirculaire 2025	-1.710	-1.791	-1.301	-2.215

Een positief bedrag is negatief voor het saldo en vice versa.

In de Financiële begroting is een nadere toelichting op de oorzaken van het saldo van de primitieve begroting 2026 opgenomen. De afzonderlijke mutaties zijn hieronder kort omschreven en worden nader toegelicht in de verschillende programma's.

1. De mutatie op de kapitaallasten betreft voornamelijk de structurele doorwerking van het doorschuiven, af-/bijramen en afsluiten van investeringskredieten vanuit de Jaarrekening 2024, de 2e Periodieke Begrotingswijziging 2025 (beiden vastgesteld op 1 juli 2025) en vanuit de opdracht '*weg met planningsoptimisme*' voor met name de openbare ruimte.
2. Herziene raming inkomsten uit leges bouwvergunningen.
3. Betreft incidentele inhuur i.v.m. werkzaamheden voortvloeiend uit de Omgevingswet. Deze worden grotendeels gedekt door extra leges bouwvergunningen.
4. Betreft een bijraming van zorgkosten jeugd gebaseerd op de meest recente gegevens van het Servicebureau.
5. De looptijd van een lening in het kader van erfpacht met een negatieve rente is verstreken en moet verlengd worden. De rente is nu hoger.
6. Dit betreft een incidenteel traineeship.
7. Dividend inkomsten vanuit JUVA N.V. is gestegen naar ongeveer 13 miljoen. Ons aandeel hierin is 13.6%.
8. Uitkomst van de doorrekening van de meicirculaire 2025.

Salariskosten/werkgeverslasten
In het Begroting en Verantwoording (BBV) wordt een algemene definitie van overhead voorgeschreven: *Alle bedrijfskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.* Uitgangspunt van deze definitie is dat kosten, dus ook salariskosten, zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten. Voor de verdeling van de salariskosten (ook wel werkgeverslasten genoemd) over alle takenvelden in de begroting hanteren wij een verdeelmethode op basis van uren schrijven.

Aan de afdelingen wordt bij het opstellen van de begroting gevraagd voor welke taken de medewerkers hun uren zullen inzetten voor het komende jaar. De totale kosten uit de salarisbegroting worden dan gedeeld door het aantal productieve uren. De salariskosten worden op deze manier verdeeld over alle taakvelden in de begroting. Per jaar kan deze verdeling verschillen doordat er bijvoorbeeld extra inzet gepleegd wordt op een taakveld. Dit is terug te zien in de toelichting als verschuiving van werkgeverslasten. Maar heeft dus per saldo geen budgettair effect.

Algemene reserve
Met ingang van de Begroting 2023-2026 presenteren we, conform het voorstel van de Commissie BBV, in de begroting de werkelijke begrotingssaldi. Dus de werkelijke saldi van lasten en baten. Deze saldi worden niet meer, zoals voor die tijd te doen gebruikelijk, geëgaliseerd naar € 0 door een storting in of onttrekking aan de algemene reserve.
De mutaties op de algemene reserve blijven in deze begroting daarom beperkt tot incidentele uitgaven.

Het geraamde saldo van de algemene reserve op 31-12-2026 bedraagt € 8,6 miljoen. Hierbij dient te worden aangetekend dat:

- Zoals hierboven benoemd, wordt het begrotingssaldo 2025 niet tussentijds onttrokken/ toegevoegd aan de algemene reserve. Dit gebeurt pas in de Jaarrekening 2025. Het begrotingssaldo 2025 bedraagt na vaststelling van de 3e Periodieke Begrotingswijziging 2025 € 0,25 miljoen.
- De onzekerheden ten aanzien van de structurele dekking van kosten voor onder meer jeugdzorg en de omgevingswet vangen wij nog altijd (grotendeels) zelf op in deze begroting. Dit betekent dat wij de lasten zo reëel mogelijk ramen en slechts de baten opnemen voor zover dit is toegestaan (zie ook onder III. Financieel perspectief tot en met 2034).
- De algemene reserve laten wij buiten beschouwing bij het bepalen van de ratio weerstandsvermogen (zie Paragraaf Weerstandsvermogen). Daarvoor zetten wij de reserve Weerstandsvermogen (saldo € 4 mln.) in. Fluctuaties in de algemene reserve hebben zodoende geen invloed op de ratio, die nog altijd de aanduiding ‘ruim voldoende’ heeft (ratio > 1,4).

III. Financieel perspectief tot en met 2034

Deze meerjarenbegroting beslaat de periode tot en met 2028. Naarmate we verder verwijderd zijn van het eerste jaar van de begroting, neemt de betrouwbaarheid van de schattingen af. Het verminderen van het aantal variabele kostenposten beperkt de mate van onzekerheid. Deze onzekerheidsbeperking is gebaseerd op de volgende factoren:

- een goede financiële structuur, zie de Financiële begroting;
- verwerking van het verloop van de afschrijvingen;
- verwerking van de verwachte ontwikkeling van de OZB-inkomsten.

De informatie over het Gemeentefonds is beschikbaar tot 2028 en is gebaseerd op de meicirculaire van 2025 en de meest recente berekeningsgrondslagen. Voor de periode tot 2034 gaan we ervan uit

dat de jaarlijkse correcties voor prijsstijgingen en salarissen gecompenseerd zullen worden door een verhoging van de uitkering uit het Gemeentefonds. Het blijft echter onzeker of het Rijk de daling in de algemene uitkering vanaf 2028 in het Gemeentefonds zal compenseren.

Wat betreft de kosten met betrekking tot jeugdzorg en de omgevingswet, hanteren we in de meerjarige prognose vanaf 2029 een voortzetting van het niveau van 2028. Op de lange termijn is er ook sprake van het wegvallen van overige inkomsten, met name de opbrengsten uit langlopende leningen tegen relatief hoge rentetarieven. Bovendien zal op een gegeven moment de reserve ter dekking van de kapitaallasten van het gemeentehuis uitgeput raken, wat de noodzaak voor nieuwe manieren van dekking van kapitaallasten met zich meebrengt. Ook bestaat er onzekerheid over de ontwikkeling van de dividendopbrengsten, waarbij momenteel al rekening is gehouden met een afname bij Juva.

Gebaseerd op deze uitgangspunten en zonder rekening te houden met mogelijke beleidsuitbreidingen of nieuw beleid, ziet het financiële vooruitzicht (het begrotingsresultaat voor de komende jaren) er als volgt uit tot en met 2034:

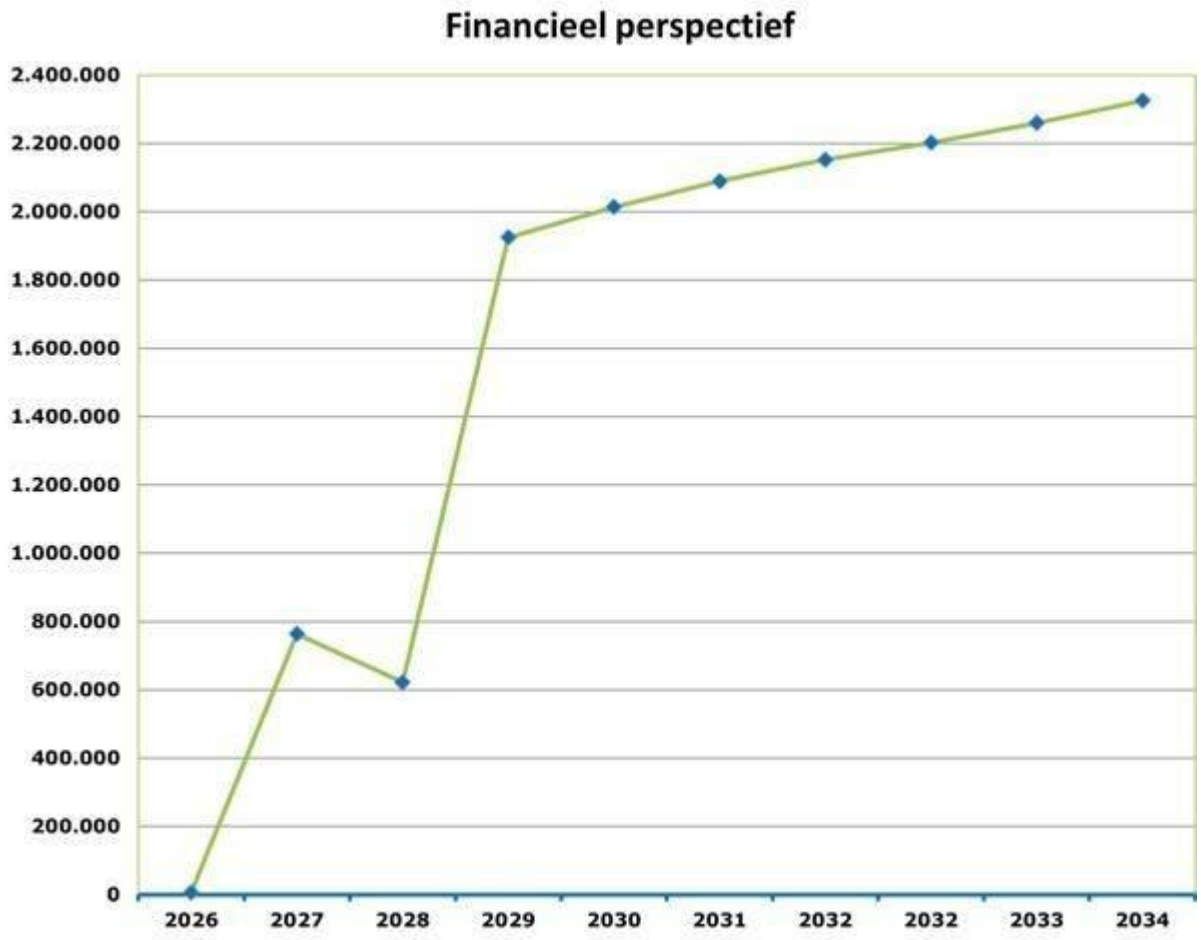

Het perspectief vanaf 2026, zoals dat blijkt uit bovenstaande grafiek, is grotendeels te verklaren door de verlaging van de algemene uitkering. Onze grootste inkomstenbron en daarmee voor een groot deel bepalend voor het meerjarig perspectief.

Hoewel de gemeente een stevige financiële buffer in de vorm van reserves heeft, is de inzet ervan punt van aandacht. Deze financiële buffer kan namelijk niet worden ingezet voor het realiseren van

een structureel sluitende exploitatie. Overeenkomstig de uitgangspunten is aanwending van algemene reserve slechts mogelijk voor de dekking van incidentele uitgaven. Dit is voor 2026-2029 toegepast.

Overzicht structureel/incidenteel begrotingssaldo	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Saldo baten en lasten	1.225.693	276.590	328.258	-1.143.348
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-1.232.554	-1.040.100	-950.659	-781.650
Geraamd resultaat	-6.861	-763.510	-622.400	-1.924.998
Saldo incidentele baten en lasten	0	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	-6.861	-763.510	-622.400	-1.924.998

Overzicht begrotingsresultaat	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Saldo lasten -/- baten per programma				
Programma 1	296.389	287.689	288.689	289.689
Programma 2	4.446.636	4.466.255	4.438.799	4.543.704
Programma 3	6.615.467	6.859.746	6.982.405	7.313.768
Programma 4	2.006.154	2.101.723	2.148.720	2.165.593
Programma 5	13.787.168	13.210.950	13.094.632	13.275.483
Programma 6	2.653.843	2.526.401	2.500.648	2.377.021
Programma 7	266.342	395.816	323.418	394.261
Totaal van de programma's	**30.071.998**	**29.848.579**	**29.777.310**	**30.359.519**
Algemene dekkingsmiddelen	-40.274.504	-41.404.170	-41.740.616	-43.340.865
Overzicht overhead	11.428.200	11.832.181	12.291.565	11.837.999
Bedrag heffing Vpb	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	0	0	0	0
Subtotaal programma's (Incl. algemene dekkingsmiddelen, Overhead, Vpb en onvoorzien)	**1.225.693**	**276.590**	**328.259**	**-1.143.348**
Reservemutaties:				
Onttrekking	-1.423.086	-1.228.220	-1.138.848	-970.260

Overzicht begrotingsresultaat	2026	2027	2028	2029
Stortingen	190.532	188.120	188.189	188.611
Saldo reservemutaties	**-1.232.554**	**-1.040.100**	**-950.659**	**-781.650**
Begrotingsresultaat	**-6.861**	**-763.510**	**-622.400**	**-1.924.998**

Conclusie

Omdat het begrotingsjaar 2026 structureel en reëel in evenwicht is, komen wij voor dat jaar opnieuw in aanmerking voor repressief toezicht door de provincie. Dit bevestigt dat onze financiële huishouding voor het eerstvolgende jaar op orde is. Tegelijkertijd is het meerjarenbeeld aanzienlijk verbeterd ten opzichte van eerdere ramingen. De begrotingsjaren 2027, 2028 en 2029 laten een positiever financieel resultaat zien. Waar in de Kadernota 2026–2029 nog sprake was van noodzakelijke ingrepen om het meerjarenperspectief sluitend te krijgen, is het mede dankzij de hogere tijdelijke tegemoetkoming vanuit het Rijk gelukt om te komen tot een structureel sluitende meerjarenbegroting.

De meerjarenbegroting 2026–2029 is opgebouwd op basis van lasten en baten die onontkoombaar zijn en/of redelijkerwijs te verwachten. Daarmee is de begroting zowel reëel als volledig, en zijn er geen stelposten opgenomen**. Dat neemt niet weg dat we, wanneer nodig, snel en doelgericht kunnen handelen. Regelingen zoals bijstand of kwijtschelding blijven buiten de reguliere budgettaire kaders vallen; het betreft zogeheten open-einderegelingen. Inwoners die hier recht op hebben, kunnen hier blijvend gebruik van maken. Daarnaast zetten we sterk in op vroeg signalering en schuldpreventie, zodat we ook in financieel kwetsbare situaties tijdig de juiste ondersteuning kunnen bieden.

Aan de inkomstenkant hanteren we geen aannames, maar baseren we onze ramingen op reële, onderbouwde verwachtingen. Dit alles zorgt ervoor dat we de komende jaren financieel koersvast blijven, met ruimte voor stabiliteit, maar ook waakzaamheid ten aanzien van de nog altijd onzekere structurele financiering vanuit het Rijk.

Al met al betekent deze Begroting 2026-2029:

- Positief saldo voor 2026;
- Tot nog toe geen stevige begrotingstekorten vanaf 2028;
- Een beperkte opbrengststijging voor de OZB met 3%;
- Tariefstijging van 8% voor afvalstoffenheffing;
- Middelen om de voorzieningen in deze gemeente in stand te houden en te investeren in onze organisatie en het onderhoud van onze kapitaalgoederen;
- Beperkt ruimte voor structureel nieuw of intensivering van beleid, wel incidenteel;
- Een voldoende financiële positie met onze solvabiliteit en ons weerstandsvermogen.

Toch moet worden opgemerkt dat het Rijk nog altijd geen duidelijkheid heeft geboden over een structurele oplossing voor de gemeentelijke financiën vanaf 2028. Dit blijft een bron van onzekerheid. Om te voorkomen dat een mogelijk structureel tekort vanaf dat jaar opnieuw oploopt, biedt deze begroting beperkt ruimte voor nieuw beleid of beleidsintensiveringen. Voor incidentele uitgaven is ruimte beschikbaar, afkomstig uit het begrotingssaldo van eerdere jaren of uit aanwezige reserves.

* Wij hanteren geen stelposten tenzij deze uitdrukkelijk als mogelijkheid aangegeven worden door bijvoorbeeld de VNG.
** Budget is conform boekjaar 2025 aangehouden. Momenteel zijn we in gesprek met Avalex over onder andere het uiteindelijke kostenplaatje. Tot die tijd kunnen wij nog geen bedragen opnemen.

Bijlagen

Missie

Dit is Midden-Delfland

Op steenworp afstand van Den Haag en Rotterdam ligt een gemeenschap waar landschap en natuur de boventoon voeren. Waar kwaliteit van leven, rust en ruimte de norm zijn. Waar mensen elkaar kennen en helpen. Dat is Midden-Delfland.

Inwoners en ondernemers pakken er het initiatief en geven de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden hun identiteit. Scholen bieden kinderen eigentijds onderwijs. Duurzame land- en tuinbouw en recreërende bezoekers brengen de gemeenschap economische kracht.

Waar mogelijk versterkt en versnelt de gemeente Midden-Delfland initiatieven uit de gemeenschap. Ook staat zij mensen bij die niet op eigen benen kunnen staan. Buiten de gemeentegrenzen stimuleert ze samenwerking met bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Zo verbindt de gemeente het authentieke platteland met het verlangen naar natuur, cultuur en ontspanning vanuit de steden.

In 2008 verwierf Midden-Delfland als eerste gemeente in Nederland het Cittaslow-lidmaatschap. Dit wereldwijde keurmerk wordt toegekend aan gastvrije gemeenten die een duurzame samenleving nastreven waarvan natuur, agrarische productie, toerisme en sociale verbondenheid de kern zijn.

Missie gemeente

De gemeente Midden-Delfland verbindt het groene landschap met de stedelijke omgeving. Met de gemeenschap werkt zij aan een betere kwaliteit van leven.

Speerpunten gemeente

Gemeenten krijgen een steeds grotere rol in het contact met inwoners. Met hun betrokkenheid inspireerden inwoners en organisaties de gemeente om de visies Midden-Delfland 2025 en Behoud door ontwikkeling op te stellen. Deze visies bepalen de koers van de gemeente. Midden-Delfland richt zich op de volgende vijf speerpunten:

1. landschap
2. samenleving
3. economie
4. dienstverlening
5. bestuur en organisatie

In het hoofdstuk ‘Beleidsmatig meerjarenperspectief’ volgt per speerpunt een algemene omschrijving en de concrete invulling uit de begroting

Staat van reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Reserves	**€ 61.253.057**	**€ 49.380**	**€ 140.000**	**€ 1.423.086**	**€ 60.019.351**
A. Algemene reserve	**€ 8.750.375**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 156.000**	**€ 8.594.375**
Algemene reserve	**€ 8.750.375**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 156.000**	**€ 8.594.375**
Begin- en eindsaldo	€ 8.750.375	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.594.375
Wijziging Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden cfm Rdsbesl 23/01/'24	€ 0	€ 0	€ 0	€ 156.000	€ 0
B. Bestemmingreserves	**€ 39.661.845**	**€ 49.380**	**€ 140.000**	**€ 451.306**	**€ 39.399.919**
Bestemmingsreserve voorzieningen voor recreatie en toerisme Midden-Delfland	**€ 41.805**	**€ 0**	**€ 140.000**	**€ 100.000**	**€ 81.805**
Begin- en eindsaldo	€ 41.805	€ 0	€ 0	€ 0	€ 81.805
Storting opbrengst toeristenbelasting	€ 0	€ 0	€ 140.000	€ 0	€ 0
Onttrekking PUUUR	€ 0	€ 0	€ 0	€ 100.000	€ 0
Fonds sociale woningbouw	**€ 453.406**	**€ 6.801**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 460.207**
Begin- en eindsaldo	€ 453.406	€ 0	€ 0	€ 0	€ 460.207
Toegevoegde rente	€ 0	€ 6.801	€ 0	€ 0	€ 0
Investeringsreserve	**€ 2.477.300**	**€ 37.160**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 2.514.460**

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Begin- en eindsaldo	€ 2.477.300	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.514.460
Toegevoegde rente	€ 0	€ 37.160	€ 0	€ 0	€ 0
Nutsreserve	**€ 8.871.855**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 8.871.855**
Begin- en eindsaldo	€ 8.871.855	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.871.855
Reserve afwikkeling complexen	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve beheer openbare ruimte	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve BUIG	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve compensatie dividenden en huuropbrengst	**€ 17.850.587**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 17.850.587**
Begin- en eindsaldo	€ 17.850.587	€ 0	€ 0	€ 0	€ 17.850.587
Reserve grondexploitatie	**€ 1.674.213**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 1.674.213**
Begin- en eindsaldo	€ 1.674.213	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.674.213
Reserve Herwaardering deelnemingen	**€ 1.122.093**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 1.122.093**
Begin- en eindsaldo	€ 1.122.093	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.122.093
Reserve investeringsprogramma	**€ 773.664**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 773.664**
Begin- en eindsaldo	€ 773.664	€ 0	€ 0	€ 0	€ 773.664
Reserve monumenten	**€ 149.748**	**€ 2.246**	**€ 0**	**€ 20.025**	**€ 131.969**

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Begin- en eindsaldo	€ 149.748	€ 0	€ 0	€ 0	€ 131.969
Toegevoegde rente	€ 0	€ 2.246	€ 0	€ 0	€ 0
Subsidie monumenten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.025	€ 0
Reserve Noodhulp-vangnet	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve onderhoud kapitaalgoederen	**€ 1.335.625**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 140.000**	**€ 1.195.625**
Begin- en eindsaldo	€ 1.335.625	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.195.625
Kapitaalgoederen kwaliteitsimpuls	€ 0	€ 0	€ 0	€ 140.000	€ 0
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven	**€ 271**	**€ 4**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 275**
Begin- en eindsaldo	€ 271	€ 0	€ 0	€ 0	€ 275
Toegevoegde rente	€ 0	€ 4	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve sociaal domein	**€ 211.278**	**€ 3.169**	**€ 0**	**€ 191.281**	**€ 23.166**
Begin- en eindsaldo	€ 211.278	€ 0	€ 0	€ 0	€ 23.166

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Toegevoegde rente	€ 0	€ 3.169	€ 0	€ 0	€ 0
Onttrekking aan de reserve volgens begroting	€ 0	€ 0	€ 0	€ 191.281	€ 0
Reserve Weerstandsvermogen	**€ 4.000.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 4.000.000**
Begin- en eindsaldo	€ 4.000.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.000.000
Risicoreserve Erfpachtgronden	**€ 700.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 700.000**
Begin- en eindsaldo	€ 700.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 700.000
C. Dekkingsreserve	**€ 12.840.837**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 815.780**	**€ 12.025.057**
Dekkingsreserve	**€ 6.116.331**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 438.681**	**€ 5.677.650**
Begin- en eindsaldo	€ 6.116.331	€ 0	€ 0	€ 0	€ 5.677.650
Onttrekking kapitaallasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 438.681	€ 0
Dekkingsreserve gemeentehuis	**€ 6.724.506**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 377.099**	**€ 6.347.407**
Begin- en eindsaldo	€ 6.724.506	€ 0	€ 0	€ 0	€ 6.347.407
Onttrekking kapitaallasten gemeentehuis	€ 0	€ 0	€ 0	€ 377.099	€ 0
Voorzieningen	**€ 16.283.361**	**€ 0**	**€ 36.693**	**€ 459.593**	**€ 15.860.460**
D. Voorzieningen	**€ 16.283.361**	**€ 0**	**€ 36.693**	**€ 459.593**	**€ 15.860.460**
Voorziening afvalstoffenheffing	**€ 1.722**	**€ 0**	**€ 17.252**	**€ 0**	**€ 18.974**
Begin- en eindsaldo	€ 1.722	€ 0	€ 0	€ 0	€ 18.974
Storting in de voorziening	€ 0	€ 0	€ 17.252	€ 0	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap	**€ 1.596.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 1.596.000**
Begin- en eindsaldo	€ 1.596.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.596.000
Voorziening dubieuze debiteuren	**€ 31.603**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 31.603**
Begin- en eindsaldo	€ 31.603	€ 0	€ 0	€ 0	€ 31.603
Voorziening dubieuze debiteuren Soza	**€ 270.300**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 270.300**
Begin- en eindsaldo	€ 270.300	€ 0	€ 0	€ 0	€ 270.300
Voorziening grondexploitaties	**€ 4.814.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 4.814.000**
Begin- en eindsaldo	€ 4.814.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.814.000
Voorziening pensioenen voormalig wethouders	**€ 2.463.591**	**€ 0**	**€ 19.441**	**- € 54.467**	**€ 2.537.499**
Begin- en eindsaldo	€ 2.463.591	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.537.499
Storting conform actuariele waardeberekening	€ 0	€ 0	€ 0	- € 170.693	€ 0
Storting APPA pensioen via salaris	€ 0	€ 0	€ 19.441	€ 0	€ 0
Betaalde pensioenen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 116.226	€ 0
Voorziening rioolheffing	**€ 6.386.788**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 473.843**	**€ 5.912.945**
Begin- en eindsaldo	€ 6.386.788	€ 0	€ 0	€ 0	€ 5.912.945
Onttrekking voorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 473.843	€ 0
Voorziening RVU	**€ 43.640**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 43.640**
Begin- en eindsaldo	€ 43.640	€ 0	€ 0	€ 0	€ 43.640

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Voorziening verlofsparen	**€ 604.446**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 604.446**
Begin- en eindsaldo	€ 604.446	€ 0	€ 0	€ 0	€ 604.446
Voorziening wachtgelden voormalig wethouders	**€ 71.271**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 40.217**	**€ 31.053**
Begin- en eindsaldo	€ 71.271	€ 0	€ 0	€ 0	€ 31.053
Betaald wachtgelden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 40.217	€ 0
	€ 77.536.418	**€ 49.380**	**€ 176.693**	**€ 1.882.679**	**€ 75.879.811**

Prognose verloop reserves en voorzieningen

Prognose verloop reserves en voorzieningen

Reserve / voorziening	Beginstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2028	Saldo mutaties	Eindstand 2029
A. algemene reserve	**€ 8.750.375**	**- € 156.000**	**€ 8.594.375**	**- € 152.500**	**€ 8.441.875**	**- € 152.500**	**€ 8.289.375**	**- € 4.000**	**€ 8.285.375**
Algemene reserve	€ 8.750.375	- € 156.000	€ 8.594.375	- € 152.500	€ 8.441.875	- € 152.500	€ 8.289.375	- € 4.000	€ 8.285.375
B. bestemmingsreserves	**€ 39.661.845**	**- € 261.926**	**€ 39.399.919**	**- € 76.587**	**€ 39.323.332**	**- € 33.022**	**€ 39.290.308**	**- € 12.618**	**€ 39.277.690**
Reserve Weerstandsvermogen	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000
Nutsreserve	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve BUIG	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Investeringsreserve	€ 2.477.300	€ 37.160	€ 2.514.460	€ 37.717	€ 2.552.177	€ 38.283	€ 2.590.460	€ 38.857	€ 2.629.316
Reserve monumenten	€ 149.748	- € 17.779	€ 131.969	- € 18.045	€ 113.924	- € 18.316	€ 95.607	- € 18.591	€ 77.016
Reserve sociaal domein	€ 211.278	- € 188.112	€ 23.166	- € 23.166	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Reserve / voorziening	Beginstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2028	Saldo mutaties	Eindstand 2029
Reserve beheer openbare ruimte	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve grondexploitaties	€ 1.674.213	€ 0	€ 1.674.213	€ 0	€ 1.674.213	€ 0	€ 1.674.213	€ 0	€ 1.674.213
Compensatie dividenden en huuropbrengst	€ 17.850.587	€ 0	€ 17.850.587	€ 0	€ 17.850.587	€ 0	€ 17.850.587	€ 0	€ 17.850.587
Reserve investeringsprogramma	€ 773.664	€ 0	€ 773.664	€ 0	€ 773.664	€ 0	€ 773.664	€ 0	€ 773.664
Reserve opstartkosten begeleiding particulieren bouwinitiatieven	€ 271	€ 4	€ 275	€ 4	€ 279	€ 4	€ 283	€ 4	€ 288
Reserve Noodhulp-vangnet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Fonds sociale woningbouw	€ 453.406	€ 6.801	€ 460.207	€ 6.903	€ 467.110	€ 7.007	€ 474.116	€ 7.112	€ 481.228
Reserve afwikk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Reserve / voorziening	Beginstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2028	Saldo mutaties	Eindstand 2029
eling complexen									
Risicoreserve erfpachtgronden	€ 700.000	€ 0	€ 700.000	€ 0	€ 700.000	€ 0	€ 700.000	€ 0	€ 700.000
Reserve herwaardering deelnemingen	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093
Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestemmingsreserve voorzieningen voor recreatie en toerisme Midden-Delfland	€ 41.805	€ 40.000	€ 81.805	€ 40.000	€ 121.805	€ 40.000	€ 161.805	€ 40.000	€ 201.805
Reserve onderhoud kapitaalgoederen	€ 1.335.625	- € 140.000	€ 1.195.625	- € 120.000	€ 1.075.625	- € 100.000	€ 975.625	- € 80.000	€ 895.625
C. Dekkingsreserves	**€ 12.840.837**	**- € 815.780**	**€ 12.025.057**	**- € 812.182**	**€ 11.212.874**	**- € 766.323**	**€ 10.446.551**	**- € 766.236**	**€ 9.680.315**

Reserve / voorziening	Beginstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2028	Saldo mutaties	Eindstand 2029
Dekkingsreserve gemeentehuis	€ 6.724.506	- € 377.099	€ 6.347.407	- € 373.501	€ 5.973.906	- € 327.642	€ 5.646.264	- € 327.555	€ 5.318.709
Dekkingsreserve	€ 6.116.331	- € 438.681	€ 5.677.650	- € 438.681	€ 5.238.968	- € 438.681	€ 4.800.287	- € 438.681	€ 4.361.606
D. Voorzieningen	**€ 16.283.361**	**- € 422.900**	**€ 15.860.460**	**- € 331.041**	**€ 15.529.419**	**- € 271.967**	**€ 15.257.452**	**€ 62.386**	**€ 15.319.648**
Voorziening dubieuze debiteuren Soza	€ 270.300	€ 0	€ 270.300	€ 0	€ 270.300	€ 0	€ 270.300	€ 0	€ 270.300
Voorziening dubieuze debiteuren	€ 31.603	€ 0	€ 31.603	€ 0	€ 31.603	€ 0	€ 31.603	€ 0	€ 31.603
Voorziening pensioenen voormalig wethouders	€ 2.463.591	€ 73.908	€ 2.537.499	€ 76.124	€ 2.613.623	€ 78.409	€ 2.692.032	€ 80.961	€ 2.772.793
Voorziening wachtgelden voormalig wethouders	€ 71.271	- € 40.217	€ 31.053	€ 0	€ 31.053	€ 0	€ 31.053	€ 0	€ 31.053
Voorziening bijdrage tekort Bedrijv	€ 1.596.000	€ 0	€ 1.596.000	€ 0	€ 1.596.000	€ 0	€ 1.596.000	€ 0	€ 1.596.000

Reserve / voorziening	Beginstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2028	Saldo mutaties	Eindstand 2029
enschap									
Voorziening afvalstoffenheffing	€ 1.722	€ 17.252	€ 18.974	- € 11.109	€ 7.865	€ 79.577	€ 87.442	€ 86.979	€ 174.421
Voorziening rioolheffing	€ 6.386.788	- € 473.843	€ 5.912.945	- € 396.056	€ 5.516.889	- € 429.953	€ 5.086.936	- € 105.554	€ 4.981.392
Voorziening gronexploitaties	€ 4.814.000	€ 0	€ 4.814.000	€ 0	€ 4.814.000	€ 0	€ 4.814.000	€ 0	€ 4.814.000
Voorziening verlofsparen	€ 604.446	€ 0	€ 604.446	€ 0	€ 604.446	€ 0	€ 604.446	€ 0	€ 604.446
Voorziening RVU	€ 43.640	€ 0	€ 43.640	€ 0	€ 43.640	€ 0	€ 43.640	€ 0	€ 43.640
Totaal	**€ 77.536.418**	**- € 1.656.606**	**€ 75.879.811**	**- € 1.372.310**	**€ 74.507.500**	**- € 1.223.812**	**€ 73.283.686**	**- € 720.468**	**€ 72.563.028**

Meerjarig investeringsoverzicht

Meerjarig investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2025	2026	2027	2028	Maatsch./Ec.nut
	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
Deelvervanging vloeren van TL naar LED gemeentewerf	€ 130.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2026	€ 86.398	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2027	€ 0	€ 103.877	€ 0	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2028	€ 0	€ 0	€ 238.502	€ 0	E
Vervangen vrachtwagen DAF 97-BHS-9	€ 250.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen kunststof 1,1m3 Syntos B11-24 strooier	€ 32.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Wegreconstructie Vlaardingsekade/Willemsoordseweg (2025)	€ 300.000	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2025	2026	2027	2028	Maatsch./Ec.nut
Reconstructie Burg. V.d. Lelykade.	€ 111.325	€ 100.000	€ 0	€ 0	M
Reconstructie deel Kluiskade en Trekkade	€ 90.211	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie en dijkverzwaring Dijkshoornsekade	€ 270.000	€ 400.000	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S019 Zouteveense weg	€ 277.100	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen Sionsbrug DH021	€ 250.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen Schout-Jansheulbrug (S027)	€ 25.000	€ 25.000	€ 510.000	€ 0	M
Vervangen brug S020 Zouteveense weg	€ 202.300	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S021 Zouteveense weg	€ 267.700	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug Hoornseweg DH 003	€ 0	€ 320.066	€ 0	€ 0	M
Reconstructie en verbetering Fietspad Rotterdamse weg	€ 350.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Opwaarderen fietsstraat en asfalteren Westgaag (2019)	€ 150.000	€ 400.000	€ 0	€ 0	M
Reconstructie verharding deel	€ 870.000	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2025	2026	2027	2028	Maatsch./Ec.nut
Westlander,Schouw, Aak en Praam					
Reconstructie Hoornseweg (metropolitane fietsroute)	€ 600.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie Maassluisseweg/Oude Veiling 2021	€ 300.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Aanleg parkeerverharding	€ 280.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Project Centrumplan Schipluiden (2021)	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Wegreconstructie Ommedijk Schipluiden (2025)	€ 400.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Woudselaan	€ 250.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen burg DH019 Woudseweg thv Lookwatering	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2026	€ 123.667	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2026	€ 61.833	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2027	€ 0	€ 123.667	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2027	€ 0	€ 61.833	€ 0	€ 0	M
Renovatie Dorpshoeve 2026	€ 143.685	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiinge	€ 350.000	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2025	2026	2027	2028	Maatsch./Ec.nut
n/damwanden 2026					
Speelvoorzieningen 2026	€ 100.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Herinrichting openbaar groen 2026	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Herinrichting openbaar groen 2027	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2027	€ 0	€ 350.000	€ 0	€ 0	M
Speelvoorzieningen 2027	€ 0	€ 110.000	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2028	€ 0	€ 0	€ 350.000	€ 0	M
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2026	€ 124.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalrioleering 2026	€ 460.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompunits electromechanisch 2026	€ 205.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompunits electromechanisch 2027	€ 0	€ 205.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2027	€ 0	€ 88.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalrioleering 2027	€ 0	€ 460.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2026	€ 403.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2027	€ 0	€ 403.000	€ 0	€ 0	E

Omschrijving investering	2025	2026	2027	2028	Maatsch./Ec.nut
Vervangen pompunits electromechanisch 2028	€ 0	€ 0	€ 205.000	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2028	€ 0	€ 0	€ 539.000	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2028	€ 0	€ 0	€ 88.000	€ 0	E
Vervangen vrijvervalrioleering 2028	€ 0	€ 0	€ 460.000	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 80.165	E
Jaarlijks in de winter herinrichting van openbaar groen	€ 0	€ 0	€ 50.000	€ 50.000	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 350.000	M
Vervangen pompunits electromechanisch 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 205.000	E
Vervangen persleidingen 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 403.000	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 88.000	E
Vervangen vrijvervalrioleering 2029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 460.000	E
Totaal	**€ 7.913.219**	**€ 3.200.443**	**€ 2.440.502**	**€ 1.636.165**	

Begroting 2026 - 2029 op taakveld

Programma 1

Vitale dorpen in Midden-Delfland	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 1.685.431**	**€ 1.717.656**	**€ 1.116.176**	**€ 1.107.876**	**€ 1.109.276**	**€ 1.110.676**
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 1.685.431	€ 1.717.656	€ 1.116.176	€ 1.107.876	€ 1.109.276	€ 1.110.676
I	**- € 1.418.901**	**- € 908.387**	**- € 819.787**	**- € 820.187**	**- € 820.587**	**- € 820.987**
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- € 1.418.901	- € 908.387	- € 819.787	- € 820.187	- € 820.587	- € 820.987
Totaal	**€ 266.531**	**€ 809.269**	**€ 296.389**	**€ 287.689**	**€ 288.689**	**€ 289.689**

Programma 2

Bestuur en veiligheid	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 5.245.824**	**€ 4.676.035**	**€ 4.963.720**	**€ 5.026.556**	**€ 4.961.642**	**€ 4.906.342**
0.1 Bestuur	€ 1.845.051	€ 1.617.972	€ 1.767.124	€ 1.825.508	€ 1.810.093	€ 1.813.683
0.2 Burgerzaken	€ 1.080.273	€ 947.475	€ 1.168.060	€ 1.195.512	€ 1.143.113	€ 1.081.123
1.2 Openbare orde en veiligheid	€ 979.719	€ 720.609	€ 693.416	€ 630.616	€ 632.816	€ 635.116
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	€ 1.340.780	€ 1.389.979	€ 1.335.120	€ 1.374.920	€ 1.375.620	€ 1.376.420
I	**- € 520.071**	**- € 401.823**	**- € 517.084**	**- € 560.301**	**- € 522.843**	**- € 362.638**
0.1 Bestuur	- € 2.346	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.2 Burgerzaken	- € 467.208	- € 395.123	- € 493.684	- € 536.301	- € 498.243	- € 337.438

Bestuur en veiligheid	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
1.2 Openbare orde en veiligheid	- € 50.517	- € 6.700	- € 23.400	- € 24.000	- € 24.600	- € 25.200
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 4.725.753**	**€ 4.274.212**	**€ 4.446.636**	**€ 4.466.255**	**€ 4.438.799**	**€ 4.543.704**

Programma 3

Beheer, verkeer en milieu	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 11.959.611**	**€ 16.558.391**	**€ 13.064.550**	**€ 13.412.180**	**€ 13.647.167**	**€ 13.821.381**
2.1 Verkeer en vervoer	€ 4.010.448	€ 6.155.978	€ 4.266.274	€ 4.506.742	€ 4.631.156	€ 4.683.763
2.2 Parkeren	€ 1.874	€ 13.014	€ 13.214	€ 13.414	€ 13.596	€ 13.796
2.4 Economische havens en waterwegen	€ 517.606	€ 610.702	€ 507.019	€ 526.786	€ 546.652	€ 555.052
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 1.711.127	€ 2.732.853	€ 1.957.272	€ 1.986.763	€ 2.009.785	€ 2.023.258
7.2 Riolering	€ 1.772.382	€ 2.168.522	€ 1.944.886	€ 1.937.507	€ 1.993.561	€ 1.992.725
7.3 Afval	€ 2.284.035	€ 2.777.485	€ 2.692.885	€ 2.784.257	€ 2.777.468	€ 2.860.944
7.4 Milieubeheer	€ 1.410.329	€ 1.847.527	€ 1.457.733	€ 1.430.790	€ 1.448.506	€ 1.465.833
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	€ 251.809	€ 252.310	€ 225.266	€ 225.921	€ 226.443	€ 226.009
I	**- € 6.014.250**	**- € 7.561.824**	**- € 6.449.083**	**- € 6.552.434**	**- € 6.664.762**	**- € 6.507.613**
2.1 Verkeer en vervoer	- € 344.805	- € 160.700	- € 193.300	- € 197.800	- € 202.300	- € 206.800

Beheer, verkeer en milieu	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
2.2 Parkeren	- € 14.767	- € 11.100	- € 11.200	- € 11.300	- € 11.400	- € 11.500
2.4 Economische havens en waterwegen	- € 5.843	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- € 73.210	- € 1.043.300	- € 23.400	- € 23.500	- € 23.600	- € 23.700
7.2 Riolering	- € 2.253.258	- € 2.489.995	- € 2.438.024	- € 2.416.792	- € 2.506.754	- € 2.240.040
7.3 Afval	- € 2.799.415	- € 3.090.665	- € 3.258.495	- € 3.374.778	- € 3.388.944	- € 3.490.209
7.4 Milieubeheer	- € 348.971	- € 609.564	- € 364.564	- € 364.564	- € 364.564	- € 364.564
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- € 173.980	- € 151.500	- € 155.100	- € 158.700	- € 162.200	- € 165.800
Totaal	**€ 5.945.361**	**€ 8.996.567**	**€ 6.615.467**	**€ 6.859.746**	**€ 6.982.405**	**€ 7.313.768**

Programma 4

Onderwijs	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 2.359.487**	**€ 2.446.017**	**€ 2.320.129**	**€ 2.416.098**	**€ 2.463.495**	**€ 2.480.768**
4.1 Openbaar basisonderwijs	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
4.2 Onderwijshuisvesting	€ 1.240.905	€ 1.278.858	€ 1.087.803	€ 1.189.767	€ 1.256.967	€ 1.263.867
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 1.118.582	€ 1.167.159	€ 1.232.326	€ 1.226.331	€ 1.206.528	€ 1.216.901
I	**- € 482.317**	**- € 370.963**	**- € 313.975**	**- € 314.375**	**- € 314.775**	**- € 315.175**
4.1 Openbaar	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Onderwijs	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
basisonderwijs						
4.2 Onderwijshuisvesting	- € 226.043	- € 187.027	- € 187.327	- € 187.627	- € 187.927	- € 188.227
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	- € 256.274	- € 183.936	- € 126.648	- € 126.748	- € 126.848	- € 126.948
Totaal	**€ 1.877.170**	**€ 2.075.054**	**€ 2.006.154**	**€ 2.101.723**	**€ 2.148.720**	**€ 2.165.593**

Programma 5

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 13.983.269**	**€ 14.286.343**	**€ 14.343.504**	**€ 13.560.628**	**€ 13.447.910**	**€ 13.631.761**
5.1 Sportbeleid en activering	€ 250.160	€ 287.159	€ 362.102	€ 193.354	€ 186.026	€ 157.746
5.2 Sportaccommodaties	€ 871.251	€ 1.043.750	€ 737.194	€ 701.394	€ 715.394	€ 729.794
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	€ 173.349	€ 174.242	€ 152.409	€ 153.630	€ 154.940	€ 156.171
5.4 Musea	€ 125.164	€ 101.631	€ 103.231	€ 104.796	€ 101.396	€ 102.996
5.5 Cultureel erfgoed	€ 35.288	€ 78.299	€ 54.937	€ 55.937	€ 56.937	€ 57.937
5.6 Media	€ 506.004	€ 453.835	€ 419.600	€ 429.200	€ 438.600	€ 448.200
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	€ 781.173	€ 846.756	€ 859.194	€ 763.321	€ 776.821	€ 790.621
6.2 Toegang en eerstelijnsv	€ 771.140	€ 452.824	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
oorzieninge n						
6.6 Maatwerkv oorzieninge n (WMO)	€ 757.693	€ 752.174	€ 370.864	€ 377.844	€ 384.644	€ 391.644
6.73a Pleegzorg	€ 152.606	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.73b Gezinsgeric ht	€ 69.140	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	€ 368.074	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.74a Jeugdhulp behandelin g GGZ zonder verblijf	€ 1.221.450	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/ GGZ-verblijf	€ 532.347	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.74c Gesloten plaatsing	€ 7.613	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.81 Geëscaleer de zorg 18+	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.82 Geëscaleer de zorg 18-	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
7.1 Volksgezon dheid	€ 1.138.994	€ 1.243.359	€ 1.160.955	€ 1.098.314	€ 1.120.814	€ 1.143.814
4.3 Onderwijsb eleid en leerlingzake n	€ 88.536	€ 83.946	€ 84.400	€ 84.500	€ 84.600	€ 84.700
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	€ 1.547.705	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.71d Overige	€ 174.689	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
maatwerkarrangementen (WMO)						
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	€ 0	€ 415.786	€ 444.108	€ 444.108	€ 444.108	€ 444.108
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	€ 0	€ 856.775	€ 474.459	€ 475.929	€ 485.229	€ 494.729
6.791 PGB WMO	€ 0	€ 115.300	€ 100.697	€ 100.887	€ 101.187	€ 101.487
6.821 Jeugdbescherming	€ 0	€ 206.101	€ 235.760	€ 212.240	€ 206.640	€ 210.560
6.91 Coördinatie en beleid WMO	€ 0	€ 112.874	€ 440.892	€ 442.892	€ 444.892	€ 446.892
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	€ 0	€ 54.679	€ 33.200	€ 33.700	€ 34.200	€ 34.700
6.72a Jeugdhulp begeleiding	€ 1.100.762	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	€ 31.373	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	€ 46.577	€ 82.737	€ 890.497	€ 875.963	€ 796.463	€ 796.963
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	€ 0	€ 2.468.083	€ 2.823.253	€ 2.541.598	€ 2.474.537	€ 2.521.480
6.792 PGB Jeugd	€ 0	€ 353.550	€ 108.862	€ 108.862	€ 108.862	€ 108.862
6.92 Coördinatie	€ 0	€ 214.616	€ 573.848	€ 574.748	€ 519.648	€ 524.748

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
en beleid Jeugd						
6.822 Jeugdreclassering	€ 0	€ 7.361	€ 8.420	€ 7.580	€ 7.380	€ 7.520
6.82b Jeugdreclassering	€ 19.891	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.82a Jeugdbescherming	€ 227.988	€ 5.500	€ 5.500	€ 5.500	€ 5.500	€ 5.500
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	€ 0	€ 513.100	€ 288.299	€ 288.299	€ 288.099	€ 287.899
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	€ 0	€ 967.912	€ 1.107.200	€ 996.243	€ 970.444	€ 988.853
6.71b Begeleiding (WMO)	€ 1.207.014	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	- € 42.110	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.71c Dagbesteding (WMO)	€ 433.972	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.712 Begeleiding (WMO)	€ 0	€ 727.300	€ 946.136	€ 967.900	€ 989.200	€ 1.011.000
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	€ 280	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.811 Beschermd wonen (WMO)	€ 0	€ 271.979	€ 72.254	€ 39.254	€ 39.254	€ 39.254
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	€ 0	€ 1.348.800	€ 1.344.870	€ 1.375.800	€ 1.406.100	€ 1.437.000

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
6.72b Jeugdhulp behandeling	€ 604.524	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	€ 0	€ 15.000	€ 105.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	€ 0	€ 30.915	€ 35.363	€ 31.835	€ 30.995	€ 31.583
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	€ 780.621	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	**- € 1.245.197**	**- € 913.985**	**- € 556.336**	**- € 349.678**	**- € 353.278**	**- € 356.278**
5.1 Sportbeleid en activering	- € 66.123	- € 142.215	- € 132.038	- € 40.600	- € 41.500	- € 42.400
5.2 Sportaccommodaties	- € 337.638	- € 166.246	- € 168.453	- € 170.353	- € 172.253	- € 173.553
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- € 4.092	- € 27.273	- € 22.200	- € 22.700	- € 23.200	- € 23.700
5.4 Musea	- € 3.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5.5 Cultureel erfgoed	- € 2.927	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400
5.6 Media	- € 80.567	- € 18.709	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- € 64.640	- € 72.827	- € 59.173	€ 0	€ 0	€ 0
6.2 Toegang en	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
eerstelijnsvoorzieningen						
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- € 3.555	- € 11.500	- € 11.800	- € 12.100	- € 12.400	- € 12.700
6.73a Pleegzorg	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.73b Gezinsgericht	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.74a Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/ GGZ-verblijf	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.74c Gesloten plaatsing	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
7.1 Volksgezondheid	- € 213.999	- € 171.290	- € 58.747	€ 0	€ 0	€ 0
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	- € 102.018	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.791 PGB WMO	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.821 Jeugdbescherming	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.91 Coördinatie en beleid WMO	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	€ 0	- € 15.200	- € 15.200	- € 15.200	- € 15.200	- € 15.200
6.72a Jeugdhulp begeleiding	- € 1.901	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	- € 187.525	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.792 PGB Jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.822 Jeugdreclassering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.82b Jeugdreclassering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.82a Jeugdbescherming	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.71b Begeleiding (WMO)	- € 177.213	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.71c Dagbesteding (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.712 Begeleiding (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.811 Beschermd wonen (WMO)	€ 0	- € 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.711 Huishoudeli	€ 0	- € 87.325	- € 87.325	- € 87.325	- € 87.325	- € 87.325

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
jke hulp (WMO)						
6.72b Jeugdhulp behandeling	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 12.738.072**	**€ 13.372.358**	**€ 13.787.168**	**€ 13.210.950**	**€ 13.094.632**	**€ 13.275.483**

Programma 6

Economische en sociale zaken	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 7.670.760**	**€ 8.411.650**	**€ 7.771.729**	**€ 7.790.914**	**€ 7.779.576**	**€ 7.586.949**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	€ 578.248	€ 781.128	€ 499.000	€ 507.800	€ 516.500	€ 525.300
3.1 Economische ontwikkeling	€ 28.644	€ 128.002	€ 66.988	€ 67.388	€ 67.788	€ 68.188
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	€ 93.791	€ 67.870	€ 75.144	€ 75.269	€ 74.880	€ 75.580
3.3 Bedrijvenloket en	€ 166	€ 75.349	€ 61.852	€ 61.852	€ 61.852	€ 61.852

Economische en sociale zaken	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
bedrijfsregelingen						
3.4 Economische promotie	€ 176.447	€ 248.300	€ 67.306	€ 67.406	€ 67.506	€ 67.606
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	€ 1.595.978	€ 1.858.383	€ 1.860.222	€ 1.860.922	€ 1.824.176	€ 1.754.076
6.3 Inkomensregelingen	€ 4.914.482	€ 4.515.751	€ 4.524.159	€ 4.531.988	€ 4.547.385	€ 4.413.658
6.4 WSW en beschutwerk	€ 118.227	€ 285.625	€ 220.825	€ 221.025	€ 221.225	€ 221.425
6.5 Arbeidsparticipatie	€ 164.777	€ 451.242	€ 396.233	€ 397.264	€ 398.264	€ 399.264
I	**- € 5.547.151**	**- € 4.798.967**	**- € 5.117.886**	**- € 5.264.513**	**- € 5.278.928**	**- € 5.209.928**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- € 12.683	€ 400	- € 11.800	- € 24.600	- € 25.100	- € 25.700
3.1 Economische ontwikkeling	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- € 303.108	- € 282.900	- € 289.200	- € 295.800	- € 302.400	- € 309.000
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	€ 0	- € 800	- € 800	- € 800	- € 800	- € 800
3.4 Economische promotie	- € 190.554	- € 176.429	- € 197.240	- € 317.340	- € 317.440	- € 317.540
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- € 1.684.070	- € 1.780.881	- € 1.956.221	- € 1.960.648	- € 1.965.163	- € 1.886.163

Economische en sociale zaken	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
6.3 Inkomensregelingen	- € 3.356.736	- € 2.558.357	- € 2.662.625	- € 2.665.325	- € 2.668.025	- € 2.670.725
6.4 WSW en beschutwerk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.5 Arbeidsparticipatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 2.123.609**	**€ 3.612.683**	**€ 2.653.843**	**€ 2.526.401**	**€ 2.500.648**	**€ 2.377.021**

Programma 7

Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 5.546.320**	**€ 10.185.751**	**€ 4.805.802**	**€ 4.807.163**	**€ 4.408.439**	**€ 4.419.668**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	€ 1.278.219	€ 1.747.839	€ 1.781.481	€ 1.785.721	€ 1.790.009	€ 1.794.345
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	€ 59.233	€ 91.561	€ 13.022	€ 13.022	€ 13.022	€ 13.022
8.1 Ruimte en leefomgeving	€ 1.549.327	€ 1.816.783	€ 977.970	€ 988.970	€ 979.970	€ 980.970
8.3 Wonen en bouwen	€ 2.261.667	€ 1.851.319	€ 1.824.680	€ 1.810.801	€ 1.416.789	€ 1.422.682
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	€ 397.874	€ 4.678.249	€ 208.649	€ 208.649	€ 208.649	€ 208.649
8.1 Ruimtelijke ordening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	**- € 6.938.024**	**- € 9.461.723**	**- € 4.539.461**	**- € 4.411.347**	**- € 4.085.021**	**- € 4.025.408**
0.3 Beheer overige	- € 2.938.118	- € 3.022.584	- € 3.046.321	- € 3.046.321	- € 3.047.150	- € 3.047.150

Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
gebouwen en gronden						
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- € 367.023	- € 59.563	- € 6.511	- € 6.511	- € 6.511	- € 6.511
8.1 Ruimte en leefomgeving	- € 169.790	- € 417.548	- € 152.806	- € 227.245	- € 219.345	- € 219.445
8.3 Wonen en bouwen	- € 2.251.219	- € 1.283.779	- € 1.137.839	- € 922.621	- € 603.366	- € 543.653
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	- € 1.211.874	- € 4.678.249	- € 195.984	- € 208.649	- € 208.649	- € 208.649
8.1 Ruimtelijke ordening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**- € 1.391.704**	**€ 724.028**	**€ 266.342**	**€ 395.816**	**€ 323.418**	**€ 394.261**

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 1.817.209**	**€ 1.750.476**	**€ 2.008.424**	**€ 2.311.479**	**€ 2.589.504**	**€ 2.587.926**
0.5 Treasury	€ 1.285.909	€ 1.370.703	€ 1.539.525	€ 1.835.541	€ 2.108.619	€ 2.104.341
0.61 OZB woningen	€ 529.758	€ 373.773	€ 462.899	€ 469.938	€ 474.885	€ 477.585
0.62 OZB niet-woningen	€ 1.542	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.8 Overige baten en lasten	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
2.5 Openbaar vervoer	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Algemene dekkingsmiddelen	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
6.4 WSW en beschutwerk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	**- € 40.365.692**	**- € 41.346.280**	**- € 42.282.928**	**- € 43.715.649**	**- € 44.330.120**	**- € 45.928.791**
0.5 Treasury	- € 3.694.355	- € 4.055.656	- € 4.071.942	- € 4.068.719	- € 4.068.244	- € 4.068.666
0.61 OZB woningen	- € 4.173.456	- € 4.408.182	- € 4.450.507	- € 4.586.497	- € 4.726.567	- € 4.870.839
0.62 OZB niet-woningen	- € 2.512.100	- € 2.372.174	- € 2.547.908	- € 2.621.345	- € 2.696.985	- € 2.774.894
0.8 Overige baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2.5 Openbaar vervoer	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.4 WSW en beschutwerk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	- € 29.985.781	- € 30.510.268	- € 31.212.571	- € 32.439.088	- € 32.838.324	- € 34.214.392
Totaal	**- € 38.548.483**	**- € 39.595.804**	**- € 40.274.504**	**- € 41.404.170**	**- € 41.740.616**	**- € 43.340.865**

Overhead

Overhead	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
U	**€ 11.286.988**	**€ 11.821.732**	**€ 11.525.050**	**€ 11.961.131**	**€ 12.423.215**	**€ 11.972.449**
0.4 Overhead	€ 11.286.988	€ 11.821.732	€ 11.525.050	€ 11.961.131	€ 12.423.215	€ 11.972.449
I	**- € 439.267**	**- € 96.650**	**- € 96.850**	**- € 128.950**	**- € 131.650**	**- € 134.450**

Overhead	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
0.4 Overhead	- € 439.267	- € 96.650	- € 96.850	- € 128.950	- € 131.650	- € 134.450
Totaal	**€ 10.847.721**	**€ 11.725.082**	**€ 11.428.200**	**€ 11.832.181**	**€ 12.291.565**	**€ 11.837.999**

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Formatie (FTE p/1000 inwoners)	9,06	9,20	9,29	9,15	9,07	9,06
Bezetting (FTE p/1000 inwoners)	8,18	8,30	8,44	8,31	8,24	8,23
Apparaatkosten (kosten p/inwoner)	1.362	1.309	1.240	1.292	1.369	1.344
Externe inhuur (kosten inhuur externen als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	21%	5%	3%	2%	2%	2%
Overhead (% van totale lasten)	17%	18%	18%	18%	18%	18%

Beleidsindicatoren

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Beleidsindicatoren 2026.png
- Waar staat je gemeente - BBV - Midden-Delfland.pdf